DANILA
COMASTRI MONTANARI

MORITVRI TE SALVTANT

virtual-project.eu

BEST SELLERS

Publius Aurelius.
Un detectiv in Roma Antica
Volumul 2

DANILA CAMASTRI MONTANARI

Seria: Publius Aurelius.
Un detectiv în Roma Antică

Volumul 2

MORITURI TE SALUTANT

Original: *Un investigatore nell'antica Roma. Morituri te salutant* (1999)

Traducere de:
RADU GÂDEI

virtual-project.eu

Editura: ALLFA, 2004

PERSONAJE

ÎN ROMA:

PUBLIUS AURELIUS STATIUS – *senator roman*
CASTOR ȘI PARIS – *liberții lui Aurelius*
SERVILIUS ȘI POMPONIA – *prietenii lui Aurelius*
SERGIUS MAURICUS – *avocat faimos*
SERGIA – *sora sa*
NISSA – *actriță și pantomimă*
FLAMINIA – *matroană*
CLAUDIUS CAESAR – *împăratul Romei*

ÎN CAZARMA GLADIATORILOR

CHELIDON – *campion al arenei*
TURIUS – gladiator, prieten cu Chelidon
ELIODORUS – gladiator sicilian
GALLICUS – gladiator celt
HERCULES – gladiator sarmat
ARDUINA – gladiatoare britană
QUADRATUS – adversar al lui Chelidon
AUFISIUS – lanist
CRISSIPOS – medic

I

Roma, anul 798 de la fondarea Romei (anul 45 după Hristos, vara)

Ajunul calendelor lui iunie

Senatorul Publius Aurelius Statius ședea cam țeapăn, alături de Titus Servilius, în tribuna acoperită din spatele lojii imperiale.

Amfiteatrul lui Statilius Taurus, pe Câmpul lui Marte, era deja plin ochi, dar lumea continua să se reverse dinspre *vomitoria,* largile coridoare de acces rezervate plebei. Jocurile din ziua aceea aveau să fie demne de ținut minte: Claudius, mare amator de asemenea distracții, nu se uitase la bani ca să ofere poporului roman tot ceea ce se văzuse mai bun până atunci în privința luptelor de gladiatori.

Pe deasupra gradenelor fuseseră întinse foi de cort uriașe care apărau publicul de razele fierbinți ale soarelui și, în centrul arenei, un munte artificial reconstituia fidel peisajul unei păduri tropicale din vizuinile căreia luptătorii trebuiau să asmuțe fiarele. De jur împrejur, o fâșie lată de nisip aștepta pașii triumfători ai învingătorilor și sângele celor învinși.

Agitat la culme, Titus Servilius îi arăta cu degetul lui Aurelius diferitele surprize din tot acest decor, gustând dinainte mult așteptatul spectacol. Cât despre senator, acesta privea arena cu un amestec de curiozitate și de dezgust: nu-i plăceau masacrele, oricât de estetice se pretindeau a fi fost, și doar imposibilitatea de a scăpa de obligațiile sociale îl făcuseră să ocupe locul acela, de obicei gol, care îi era rezervat în tribună.

Privirile lui Aurelius, îndreptate la întâmplare asupra mulțimii în încercarea de a nu lua în seamă atracția macabră a scenei care fusese pregătită în amfiteatru pentru a oferi spectacolul morții, ajunse în cele din urmă și la loja imperială, acolo unde Claudius, bărbat în puterea vârstei, înveșmântat într-o hlamidă prețioasă din purpură, era ocupat să parieze sume uriașe cu cei mai lingușitori dintre curtenii săi. Alături de el, sub un baldachin

de brocart, cu umerii drepți și perfect sculptați, era așezată preafrumoasa și multbârfita împărătească, Valeria Messalina. Aurelius reușea să vadă cu greu, printre cefele bine rase ale slujbașilor imperiali, doar bogăția părului de abanos și o frântură din profilul său desăvârșit, ca al unei păpuși orientale.

— Uite-i, uite-i! îl trase de mânecă Servilius arătându-i poarta pe care chiar atunci intrau gladiatorii, întâmpinați de spectatori cu ovații frenetice.

Un prim grup de luptători, îmbrăcați în piei de leopard, trecea în clipa aceea prin fața lojii de onoare, urmat de cercul luptătorilor traci înarmați cu *parma,* micul scut rotund folosit de ei – ca singură apărare – pentru a se apăra de moarte. În strălucirea armurilor, își făcură apariția mirmillonii, cu mușchi impresionanți și bine unși cu ulei.

Văzând puzderia aceea țipătoare de brațe bărbătești zdravene, matroanele scoaseră suspine înăbușite, gata să ofere totul aceluia care, cu îngăduința Parcelor, avea să obțină frunza de palmier a victoriei.

— Uite-l pe Chelidon, asul arenei! exclamă Servilius. Acolo, printre retiari: uite cum îi domină pe toți cu statura lui!

Publius Aurelius aruncă o privire distrată către grămada de carne care făceau un ocol prin fața tribunelor: Chelidon, adică „rândunica”… ce nume caraghios pentru mașina aceea de ucis oameni… Un strigăt prelung al mulțimii îl făcu să tresară. Intraseră trei luptători blonzi, impunători, cu plete lungi atârnând peste umerii puternici. Senatorul îi privi mai atent: corpurile atletice, cu greu acoperite de niște tunici scurte, aveau ceva ciudat cu mușchii pieptului neobișnuit de umflați, părând niște imitații nereușite ale unor sâni de femeie. Nu, nu se înșela… viguroșii gladiatori britani erau, fără nicio îndoială, femei!

Cea mai înaltă dintre aceste atlete ridică în clipa aceea capul în fața divinului cezar și, de sub claia câlțoasă apăru o figură cu trăsături dure și cu doi ochișori rotunzi și plini de cruzime. „Grozave exemplare de armonie feminină!”, gândi Aurelius, dezgustat.

În cele din urmă, mulțimea se mai potoli. Formația era acum completă și gladiatorii înălțau armele către loja imperială.

Din gâtlejurile lor uscate ieși la unison același strigăt:

— *Ave, Caesar, morituri te salutant*!

•

— De ce nu aștepți măcar să intre în luptă Chelidon! îl întrebă, nedumerit, Servilius.

— Ascultă, Titus, eu mă plictisesc. Sunt ceasuri întregi în care ar trebui să asist la un singur spectacol, repetat la infinit: moartea. Și, de fapt, acest miros al sângelui îmi face greață! exclamă Aurelius, dând să se ridice.

Prietenul său nu mai avu ce să-i răspundă. Într-adevăr, duhoarea aceea ajunsese de la o vreme și pe treptele cele mai de sus ale tribunei și nici conurile de tămâie, nici bețișoarele de ambră pe care doamnele și le treceau mereu pe sub nas nu mai reușeau să purifice aerul.

— Întâi intră britanele, după care vine campionul. Ar fi o insultă pentru împărat dacă ai pleca acum; știi doar cât a cheltuit pentru jocurile astea! încercă să-l convingă Servilius.

Resemnat, Aurelius se așeză din nou și se hotărî să privească, totuși, spectacolul din arenă.

Morituri te salutant! Dar cine-i punea pe nebunii ăia să facă așa ceva? Mulți dintre ei nici măcar nu erau sclavi, ci niște oameni de meserie care își reînnoiau de mai multe ori contractul cu lumea arenei, pentru a avea privilegiul de a-și risca pielea în fiecare zi în schimbul unei pungi pline cu bani. O meserie ca oricare alta, de acord, dar senatorul nu putea să renunțe la simpatia pe care o avea față de fiarele sălbatice care urmau să fie ucise în arenă… Și nici măcar nu se ajunsese la jumătatea spectacolului, aprecie el dezamăgit, simțind o adevărată ușurare când începu scurta pauză pentru *gustatio.* În timp ce sclavii treceau printre spectatori cu gustările, Aurelius încercă să se consoleze, privind cu nesaț la două matroane îmbrăcate destul de sumar care, fără nicio îndoială, ofereau un spectacol mai pe gustul lui.

— Aurelius, ce mai faci, dragă? îl salută o curtezană frumoasă foc. De ce nu mai treci pe la mine?

— O să vin, Cynthia, promise vag patricianul, care nu considera că prestațiile acelei hetaire erau pe măsura prețului astronomic cerut.

— Onorabile Statius, lumea spunea că nu te pasionează jocurile astea, îl acostă un coleg din Curie. Cu toate astea, mă miră tare mult ca un bărbat de calibrul tău să nu fie atras de

atmosfera sportivă de aici. Întotdeauna cu degetul mare ridicat… dacă ar fi după tine, i-ai lăsa în viață pe toți!

„Asta chiar întrece orice măsură”, meditâ Aurelius. Nu era destul că stătea acolo cuminte și suporta duhoarea sângelui; ar mai fi trebuit să și trepideze de entuziasm!

— Uite că începe din nou: cornii au dat semnalul de luptă, îi atrase atenția Servilius. Să vezi ce grozav o să fie!

Saluturile grăbite luară repede locul pălăvrăgelilor. Pentru o clipă, printre foiala togilor din loja imperială, privirile lui Aurelius le întâlniră pe acelea mândre și misterioase ale frumoasei Messalina. Patricianul înclină ușor capul, cu un zâmbet fugar de înțelegere… „Stai liniștită, divină Augustă, nu sunt eu omul care să-ți trădeze secretele!”

— Aha, faci cuceriri la cel mai înalt nivel. Dacă află Pomponia… comentă Titus Servilius.

Aurelius se îngrijoră puțin: soția bunului său prieten era cea mai bine informată clevetitoare din *Urbs* și pentru niciun motiv nu trebuia să presupună că se legase ceva, chiar și de suprafață, între el și nebunatica Venus imperială, cea atât de mult forfecată de matroane. Căută, prin urmare, să abată în grabă atenția prietenului său, făcându-l să se concentreze asupra spectacolului din arenă:

— Uite, le-au pus pe amazoanele din Britannia să lupte cu etiopienii! spuse el, arătând înspre trupurile negre ale africanilor care contrastau violent cu albeața pielii nordicelor.

— Așa este. Arată foarte bine! fu încântat cavalerul și spectacolul începu.

Una dintre fete făcu un pas greșit și se alese cu beregata retezată de o lovitură rapidă de sabie. Curând, a doua dintre ele avu aceeași soartă și se prăbuși fără suflare, atinsă de o altă lovitură. Mai rămânea doar una, cu doi adversari încă teferi, pentru că, între timp, reușise să-l doboare pe unul dintre africani. Fără să șovăie, amazoana se aruncă asupra gladiatorului mai puțin puternic, atacându-l cu înverșunare, iar celălalt se grăbi să vină în ajutorul camaradului său.

Totul dură doar o clipă: după ce-și înfipse sabia în pieptul negrului cu care se lupta, uriașa luptătoare o trase afară cu o mișcare fulgerătoare și se aruncă plină de furie asupra etiopianului care mai rămăsese în viață. Sărmanul african, care încerca să ia o poziție de apărare, văzând cum se năpustește

asupra lui acea Erinie înspăimântătoare, nu mai rezistă spaimei: aruncă sabia în nisip și o luă la fugă prin toată arena, urmărit de femeia care urla din adâncul răr unchilor.

— Arduina, Arduina! aplauda publicul și, cu degetul arătător îndreptat în jos, cerea ca lașul să fie pedepsit cum se cuvenea. *Jugula*! urla mulțimea. Ia-i beregata!

Învingătoarea nu așteptă să i se spună de două ori ce avea de făcut.

Sclavii *libitinarii,* în veșmintele lui Caron, se grăbeau să ducă de acolo cadavrele și netezeau nisipul ca să acopere urmele de sânge lăsate de învinși, când un urlet general salută apariția lui Chelidon.

Retiarul intră în arenă în aclamațiile spectatorilor, ridicând tridentul, în timp ce nefericitul care trebuia să-l înfrunte aștepta cu capul plecat să i se împlinească destinul: marele campion era neînvins până atunci; niciunul dintre adversarii săi nu părăsise în viață cercul arenei.

Lupta începu, inegală: cu biata sa sabie șovăitoare, necunoscutul nu prea avea ce să facă împotriva acelui as al luptelor. Cât ai clipi din ochi, sărmanul fu înfășurat în plasă și înspăimântătorul retiar se îndreptă către el.

Învinsul, cu fața la pământ, văzu venind spre el încălțămintea adversarului său, mânjită de sânge amestecat cu nisip, iar umbra amenințătoare a tridentului acoperea pentru o clipă ultimele raze de soare pe care avea să le mai vadă. Atunci, închise ochii, resemnat. Mai auzi doar un vuiet asurzitor de glasuri.

Așteptă, preț de câteva clipe care păreau să nu se mai sfârșească… Nu se întâmplă nimic… și el, deși nu mai credea așa ceva, fu nevoit să constate că încă mai trăia… Nu, era clar că lucrurile nu mergeau așa cum se așteptase.

Deschise ochii și ridică fruntea, cu multă precauție. La doar câteva degete de fața lui, încălțările învingătorului său zăceau nemișcate. Mai departe de ele, se zăreau picioarele și restul trupului lui Chelidon, întinse pe nisip, având încă în mână tridentul. Era mort.

II

Calendele lui iunie

— Ce scenă, Castor, păcat că n-ai văzut-o și tu! Sigur că, de pe treptele de sus, probabil că n-ai băgat de seamă…

— Ba am putut vedea de aproape tot ce s-a întâmplat, *domine,* îi răspunse tușind ușor servitorul. Se vede foarte bine și din tribuna ambasadorilor.

— Tribuna ambasadorilor? Vrei să spui că tu te aflai acolo? exclamă Aurelius, mustrându-se în sinea lui că mai era în stare să se mire de șmecheriile descurcărețului său libert.

— Nu prea departe de jilțul tău de senator, stăpâne. Am observat-o și pe curtezana cu care ai vorbit.

— Tu, Castor, doar nu ești ambasadorul plenipotențiar al vreunui rege de prin Orient! După câte știu, locurile acelea sunt rezervate exclusiv pentru personaje de rang foarte înalt!

— Mai cunosc și eu pe câte cineva, *domine*…

— Atunci, ce zici de Chelidon?

— Lupta aceasta a fost prea mult pentru el: după cât era de semeț când a intrat în arenă, aș zice că i-a crăpat inima de bucuria victoriei care deja îl aștepta… Dar să vorbim mai degrabă despre curtezana Cynthia: ar trebui să-i acorzi mai multă atenție decât până acum, are o mulțime de relații importante. La palat se spune…

— Ce treabă ai tu cu ce se spune la curtea imperială, Castor? Ai devenit acum prieten bun cu miniștrii?

— Am și eu câțiva prieteni pe acolo, îi răspunse grecul, evaziv.

— Înțeleg, spuse senatorul, renunțând să mai pună întrebări. Surprizele pe care i le făcea secretarul său alexandrin erau atât de numeroase încât nu s-ar fi mirat ca, într-o bună zi, să-l vadă tolănit în lectică, alături de împăratul în persoană.

— Ar trebui să ai mai multă grijă de imaginea ta, *domine,* îl mustră Castor. Refuzi să dai curs invitațiilor venite din partea unor curteni influenți, te afișezi în public cu persoane de o reputație îndoielnică…

— La fel ca un anume levantin pe care-l cunosc eu prea bine și care a tras deja pe sfoară jumătate din Roma, îi răspunse amuzat patricianul.

— Nu glumesc deloc, stăpâne. Pe colina Palatinului…

— Acolo, oamenii nici măcar nu știu că exist.

— Și totuși, știu, îi spuse grecul, dându-i un pachețel. Aici este o invitație imperială care nu miroase a bine.

Aurelius învârti plicul pe toate fețele. Sigiliul era, fără îndoială, cel al lui Tiberius Claudius Drusus Nero, divinul Cezar. Îl deschise și avu grijă să citească ferind mesajul de privirea iscoditoare a secretarului său.

— Am dat dispoziții să ți se pregătească baia, așa că o să poți ajunge la timp, îi comunică libertul.

Într-adevăr, invitația era pentru după-amiaza aceea, dar sigiliul părea întreg; deci, de unde putea ști servitorul acela isteț ce scria înăuntru?

— Trebuie doar să mă întâlnesc cu Narcissus, minți Aurelius. O întrevedere cu influentul libert al lui Claudius, ministru în exercițiu, era ceva lesne de crezut. De fapt, Castor nu avea niciun drept să știe că mesajul acela era chiar de la împărat.

— O să-l găsești cam îmbătrânit pe Claudius, continuă nestingherit celălalt, ca și cum nici n-ar fi auzit cuvintele stăpânului său. Are, de-acum, șaizeci de ani împliniți.

— Castor, tu ai citit ce scrie aici! se înfurie stăpânul. Cum naiba ai făcut asta? Sigiliul este neatins.

— Am mai învățat și eu niște lucruri foarte utile, în anii de tinerețe de la Alexandria, se scuză libertul, fără să se simtă deloc intimidat.

Aurelius renunță să afle mai multe. Știa foarte bine ce fel de lucruri utile învățase utilul său secretar în anii săi de ucenicie printre egipteni: o îndemânare incredibilă cu care zăpăcea, jefuia, înșela pe oricine, abilitate născută din pofta înnăscută de a pune mâna pe tot ceea ce i se lăsa prea la îndemână. Pe de altă parte, istețul levantin își pusese de prea multe ori calitățile în serviciul stăpânului său, pentru ca acesta să mai poată lua în discuție cinstea lui…

— Dacă mai știi și ce vrea de la mine Cezarul, atunci nici nu mai merită să mă duc până acolo! răbufni Aurelius.

— Nu, este mai bine să te duci: ai risca să-l superi pe împărat, îl sfătui grecul fără să-și piardă cumpătul. O să spun să ți se

pregătească toga de gală, în eventualitatea c-o vei întâlni pe Messalina. Ea are o slăbiciune pentru tine; am văzut-o cum te privea, acolo, la arenă.

Simțindu-se ca un urmărit general, Aurelius porni către baie ca să se pregătească. Castor ăsta, se gândi el, cam întrecea măsura…

Câteva ceasuri mai târziu, după o percheziție amănunțită, senatorul fusese condus sub escortă de-a lungul coridoarelor și acum aștepta în fața ușii.

Îl va recunoaște Cezarul? Prin fața ochilor îi trecea imaginea timpului îndelungat petrecut în biblioteca lui Asinius Pollio, cu mulți ani în urmă. Conversația plăcută, lecțiile de limba etruscă, ironiile mușcătoare: el, Aurelius, un tânăr cu mari speranțe; Claudius, un bărbat ajuns deja la maturitate, dar neluat în seamă de nimeni, încă din copilărie, bâlbâiala și defectul de la picior îl făcuseră să devină obiectul batjocurii rudelor: cu toții – frumoși, încrezuți și siguri pe ei – considerau că nu-și avea locul în familia lor… o creatură nereușită, o glumă a naturii.

Claudius, idiotul, cum îl porecliseră, prea plini de ei ca să-i aprecieze inteligența ascuțită, setea de cunoaștere care avea să facă din el un cercetător pasionat al lingvisticii și al istoriei. În mod paradoxal, tocmai defectele care îl făceau să nu fie un concurent periculos în cursa pentru putere îi salvaseră viața: în timp ce iluștrii săi adversari cădeau unul după altul sub loviturile otrăvii sau ale pumnalului, sărmanul Claudius, căruia nimeni nu-i acorda nicio atenție, reușea să supraviețuiască în umbră. Și, în cele din urmă, să ajungă împărat.

Nu, își spuse Aurelius, nu trebuia să-și facă iluzii: cel pe care urma să-l întâlnească nu era vechiul său tovarăș de lecturi, ci divinul împărat, stăpânul lumii.

Secretarul îi făcu un semn senatorului și ușa se deschise. Aplecat deasupra mesei largi din marmură, Claudius era ocupat cu studierea unui vraf de documente. „Da, chiar că este bătrân”, gândi Aurelius, privindu-l cu drag, dar înțepeni imediat cu brațul ridicat în salutul obișnuit:

— *Ave, Caesar*!

Împăratul își ridică privirile. Părul îi încărunțise și brațele musculoase – singurul semn de forță în corpul acela diform – apăreau ca brăzdate de o rețea de vine ieșite în relief. Împăratul se ridică încet.

— *Ave,* senator Statius, spuse pe un ton cu totul oficial. Apoi se duse înspre el cu pașii săi chinuiți, de infirm. Aurelius așteptă nemișcat, cu o expresie gravă.

— Senator Statius! îl apostrofă bătrânul cu asprime. Tu poate că ai uitat, în toți anii ăștia plini de petreceri, de iubiri și de aventuri, de vremurile în care discutai despre filosofie cu un sărman schilod de care toți își băteau joc, acolo în biblioteca lui Pollio. Tu, tânăr, frumos, sănătos, probabil că nici măcar nu-ți mai amintești de zilele acelea de demult în care încercam să te învăț etrusca. Vorbeam ore întregi și eu mă întrebam cum se făcea că un băiat atât de zdravăn, iute de minte și iscusit în luptă, nu lipsea niciodată de la întâlnirile cu Claudius idiotul, cu smintitul căruia toți îi întorceau spatele, nefericitul care se poticnea la jocurile țopăite ale băieților și se bâlbâia înduioșător la auzul batjocurii celor din jur. Tu poate că ai reușit să uiți. Eu, însă, nu.

Aurelius încercă să-și stăpânească valul de emoție care amenința să-l cuprindă cu totul.

— Acum, nimeni nu mai râde de mine, continuă Claudius, și, când mă împiedic, sar o sută să mă sprijine… În timp ce tu, tocmai tu, mă saluți cu răceala asta. Și-mi spui Cezar!

Brațul lui Aurelius, înțepenit la jumătatea drumului, se lăsă în jos, iar umerii îi reveniră în poziția obișnuită. Făcu un pas înainte; bătrânul înaintă și el, deschizând larg brațele.

— Aurelius, prietene! Te-am chemat de atâtea ori, n-ai venit niciodată…

— Erai Cezar… încercă să se scuze Aurelius.

— Ah, blestematul tău orgoliu! Sunt profesorul tău de etruscă în primul rând! râse împăratul, rezemându-se de el. Vino, așază-te aici și povestește-mi. Să știi că ți-am urmărit toate isprăvile. Femei, aventuri, călătorii, filosofie… ce viață interesantă ai dus! Mie, însă, mi-au pus în cârcă o meserie grea care nu-mi lasă niciun pic de timp ca să mă distrez.

— Claudius, zeul! recunoscu Aurelius cu o afecțiune sinceră.

— Dă-l încolo de zeu și iar zeu! Piciorul ăsta mai scurt mă doare mereu de mă seacă: crezi că, dacă aș fi fost un zeu, n-aș fi scăpat de un asemenea necaz? glumi bătrânul.

— Uite că, totuși, i-ai dat pe toți la o parte și acum ești împărat! râse patricianul cu poftă.

— N-a trebuit să fac nimic pentru asta, îl corectă Claudius. Dragele mele rude s-au ucis între ele. Ăsta-i adevărul: Imperiul ar fi putut fi acum guvernat mult mai rău… dar crezi că-mi este cineva recunoscător pentru asta? Nu, istoricii nu așteaptă decât să crăp ca să arunce cu noroi asupra amintirii mele, încercând să se pună bine cu noul împărat care va veni după mine. Chiar și acum, în zilele acestea, dacă ai ști câte mi-au auzit urechile… Se plâng toți: nobilii, pentru că le-am mai luat din putere; senatul, pentru că nu-l iau prea mult în seamă; cavalerii, pentru că îi oblig să-și plătească taxele și impozitele; plebea și ea, de când am hotărât să acord cetățenie și celor din provincii, ca și cum Roma ar însemna doar *Urbs*! Trebuie să mă gândesc la toată lumea, nu doar la cei care locuiesc în oraș: ce le pasă lor de Mauritania, de Britannia, de Iudeea? Au rămas pe vremea lui Cincinnatus! continuă să se confeseze suveranul însoțindu-și vorbele cu gesturi largi. O să vezi ce-o să zică despre mine: că eram un sărman prost, urcat pe tron din greșeală; că mă lăsam condus de femei; că mă înecam în vin… Cine-și va mai aduce aminte de amenajări funciare, apeducte, porturi, legi pe care le-am promulgat?

— Istoria, răspunse Aurelius, fără să stea prea mult pe gânduri.

— Istoria! Ai rămas același visător! Crezi tu, oare, că peste două milenii elevii vor mai ști că au existat cândva dreptul roman și discursurile lui Cicero?

— De ce nu? Totul este posibil, îl contrazise Aurelius.

— S-o crezi tu! îi replică bătrânul împărat. Nu va mai fi nici urmă de Roma, de limba sau de civilizația ei. Uite ce s-a întâmplat cu limba etruscă; doar câțiva mai cunoaștem acum… Dar, hai să vorbim despre ce se întâmplă în prezent: prezentul se află pe genunchii zeilor.

Bătrânul își umplu o cupă mare cu vin. Știau cu toții că împăratul bea mult, poate cam prea mult.

— Organizasem niște jocuri spectaculoase, continuă Claudius, care mă așteptam să aibă mare succes. Pentru mine, este foarte important să păstrez sprijinul plebei… Dar idiotul ăsta de Chelidon s-a dus acolo ca să moară și acum parcă ar fi sfârșitul lumii!

— La urma urmelor nu era decât un gladiator… încercă să minimalizeze Aurelius.

— Un simplu gladiator, zici tu? Dar știi că, astăzi, campionii luptelor din arenă contează mai mult decât tribunii și senatorii? spuse împăratul aruncând o privire semnificativă către mica semilună din argint de la încălțările lui Aurelius care, împreună cu fâșia de purpură, acel laticlavius, constituiau însemnul rangului său curial.

— Așa este: *panem et circenses,* oftă Aurelius.

— Chiar așa. Și acum toți se așteaptă ca eu să-l pedepsesc în mod exemplar pe cel vinovat de moartea idolului lor. Pentru că, este clar, Chelidon a fost ucis, chiar dacă nu poate ști cum! În spatele jocurilor se află o lume foarte complicată a pariurilor…

— Și totuși, retiarii nu au o valoare prea mare, observă Aurelius.

— Nu și Chelidon, îi răspunse împăratul. Pe gladiatorul acela, pariurile erau de zece la unu! Prin moartea lui, s-au pierdut averi întregi; eu însumi am câștigat o sumă frumușică!

Jocuri, vin și femei: acestea erau viciile pe care moraliștii i le atribuiau împăratului, uitând de setea de sânge a predecesorilor săi.

— Uite ce-am ajuns, Aurelius! Trebuie să cer bunăvoința maselor, ca un demagog fără scrupule! Cândva aveam cu totul alte idealuri. Îți amintești? Aș fi vrut să reinstaurez Republica…

— Când ai o meserie ca a ta, Cezar, idealurile sunt un lux pe care foarte rar ți-l poți permite, îi replică patricianul.

— Te invidiez, Aurelius: tu nu ai nevoie de nimeni, nici măcar de împărat. În schimb, eu sunt acela care trebuie să-ți ceară ajutorul. Tonul vocii lui Claudius era sincer. Nu este o rușine să ceri ajutorul cuiva, chiar dacă ești un zeu viu. Jupiter nu a cerut, oare, și el ajutorul altor zeități pentru a-i învinge pe Titani? veni împăratul cu un exemplu inteligent ales. Așa că, să vorbim pe față: mi-a ajuns la ureche informația că ai rezolvat strălucit câteva cazuri misterioase de crimă…

— Credeam că astea au fost situații pur personale, se miră patricianul.

— Prietene, ai chef de glume. La Roma, până și zidurile au urechi. Și, de altfel, sunt eu împărat sau nu? Poate că am și eu niște iscoade pe aici, primprejur…

Aurelius zâmbi. Nu se îndoia că divinul Cezar cunoștea destul de multe secrete, poate chiar mai multe decât prietena lui, Pomponia, matroana cea mai bine informată din toată Roma.

— A venit vremea să-mi plătești lecțiile acelea de etruscă, senator Statius! Află cine l-a eliminat pe Chelidon, dă-l pe mâna plebei și vei contribui la salvarea Imperiului!

— Mă voi strădui, Claudius. Dar cu o singură condiție.

— Cum? se încruntă în glumă bătrânul. Cine ești tu ca să-i pui condiții lui Claudius, zeul?

— Senatorul Publius Aurelius Statius, născut liber, cetățean roman, răspunse prietenul său, zâmbind.

— Așadar, care este condiția ta?

— Să fac ancheta așa cum știu eu, fără amestecul nimănui.

— Așa să fie: din clipa aceasta, ești procurorul meu și cuvântul tău este și al meu. *Vale,* Aurelius!

— *Vale, Caesar*! își luă rămas bun Aurelius, gata să iasă din încăpere.

— Și mai repetă verbele limbii etrusce! îl auzi pe Claudius strigând în urma sa. Întotdeauna ai fost bâtă la gramatică!

III

A șasea zi înainte de Nonele lui iunie

— Ce știre îngrozitoare, ce nenorocire funestă, ce belea înspăimântătoare!

— Haide, Pomponia, nici măcar nu-l cunoșteai! protestă Aurelius, uimit de disperarea matroanei, cauzată de moartea campionului.

— Am asistat la toate spectacolele lui și ăla și-a găsit să se lase ucis tocmai atunci când nu eram și eu de față! A trebuit să aflu de la Domitilla, gândește-te!

— Ah, nu mă duci tu pe mine, Pomponia. Sunt sigur că tu știi despre Chelidon mai multe decât ar putea ști orice Domitilla, o stârni patricianul, sigur că femeia aceea planturoasă era gata să-i ofere orice informație pe care o avea doar ca o compensație la absența ei de neiertat din tribuna arenei.

— Tocmai în ziua aceea trebuia să plec din Roma! Dacă asta nu-i ghinion… Ce mă întrebai, dacă știu ceva despre Chelidon? Sigur că da! Săraca Nissa…

— Nissa? Aurelius era sigur că mai auzise cândva numele acela: poate o hetairă, poate o dansatoare…

Servilius, până atunci redus la tăcere de sporovăiala soției sale, interveni pe neașteptate:

— Actrița, steaua teatrului de pantomimă! Era ceva între ea și Chelidon… toată Roma era la curent cu asta. Dar tu unde trăiești, Aurelius, nu pe lumea asta? întrebă el mirat.

Necunoscând lucruri atât de importante, patricianul se grăbi să ceară mai multe amănunte.

— Nissa este mimul cel mai faimos al teatrului lui Pompei; la fiecare spectacol al ei este o îmbulzeală teribilă. Este atât de senzuală încât… începu Servilius, arătând printr-un gest abia schițat că ar fi dorit să discute mai multe despre aceasta, dar departe de urechi indiscrete.

— Da’ tu ce știi despre toate astea? interveni pe un ton inchizitorial Pomponia, bănuitoare ca întotdeauna. Sper că nu te-ai dus s-o vezi fără mine!

Servilius se prefăcu indignat, în timp ce-i făcea cu ochiul lui Aurelius.

— Da, Nissa este de-a dreptul nerușinată, le explica între timp atotștiutoarea matroană. Interpretează scene erotice care nu mai lasă loc nici unui dram de imaginație și nu termină vreodată un tablou cu vreo haină pe ea. Oho, nu poți să zici că îți place, continuă, apoi, adresându-se soțului ei. Este atât de vulgară încât devine supărătoare; în plus, are picioarele strâmbe.

— Dar tu de unde știi? întrebă Servilius cam iritat.

— Am văzut spectacolul împreună cu Domitilla, când tu erai plecat să rezolvi treburile acelea de la Praeneste. Într-adevăr ordinară, Nissa aceea! Oricum, nu neg că are oarecare succes la public: eram acolo vreo douăzeci de mii de spectatori în seara aceea. Să fi auzit ce fluierături!

— O divă a pantomimei erotice și un campion al arenei… frumoasă pereche! fu de părere Aurelius.

— Iubirea rămâne iubire, îi apără Pomponia pe cei doi.

În clipa aceea, o servitoare își făcu sfioasă apariția, anunțând-o pe stăpână că veniseră croitoresele pentru proba la rochia cea nouă. Pomponia dispăru imediat, urmând-o pe sclavă, în timp ce Servilius răsufla ușurat.

— Pe toți zeii din cer, era cât pe ce să mă dau de gol! exclamă soțul matroanei, ștergându-și fruntea de sudoare. Uite ce este, nici gând să plec la Praeneste în noaptea aceea. Am inventat o scuză ca să n-o supăr pe Pomponia… mă rog, mărturisi el, printre cei douăzeci de mii de spectatori mă aflam și eu. Din fericire, nu ne-am întâlnit…

Aurelius râse, gândindu-se la prietenul său care, pe ascuns și cu mii de precauțiuni, se ducea să vadă spectacolul acela deșucheat, în timp ce soția sa se bucura liniștită de el așezată în primele rânduri ale sălii.

— Nici vorbă de picioare strâmbe, ar trebui s-o vezi cum se mișcă! Chiar voiam să te întreb – și Servilius vorbi pe un ton scăzut, cu un aer de complicitate – dacă, într-una din serile astea, tu și cu mine… Am putea găsi un pretext, ce știu eu, niște documente juridice care trebuie studiate mai pe îndelete. Așa am putea merge s-o vedem împreună pe micuța actriță!

— Poți conta pe mine, Titus Servilius, dar să nu afle cumva Pomponia că mă jupoaie de viu!

— Nissa va avea spectacol chiar peste două zile.

— Perfect. Nu trebuie să faci tu rost de bilete, am eu locuri rezervate, spuse patricianul, dacă le arăt legitimația din bronz.

— Voi, senatorii, vă bucurați de toate înlesnirile!

— Grozave înlesniri; astăzi trebuie să mulțumești zeilor Olimpului dacă mai găsești loc pe o bancă, în spatele celei a liberților imperiali! glumi Aurelius și plecă.

Pe când traversa atriumul înspre ieșire, mâna grăsuță a Pomponiei îi făcu semn din spetele unei perdele.

— Ei, Aurelius! îl strigă ea cu un aer prudent. Voiam să te sfătuiesc să te duci s-o vezi pe actrița aceea. Este un spectacol grozav, o să-ți placă! Voiam să-ți spun asta fără ne audă Servilius: știi cum este, n-aș vrea să-i vină vreo idee și cum este el cam înaintat în vârstă… O fac pentru binele lui, mă înțelegi?

— Pomponia, grija ta pentru el este demnă de toată lauda, o asigură senatorul cu un zâmbet. Stai liniștită, n-am să suflu nicio vorbuliță!

IV

A cincea zi înainte de Nonele lui iunie

Lectica se opri la poalele colinei Oppius, în dreptul lungului zid din cărămidă al arenei *Ludus Magnus.*

Cazarma gladiatorilor nu se deosebea prea mult de o tabără de instrucție militară, în afară de faptul că disciplina aplicată între zidurile sale era mai aspră chiar decât cea impusă legionarilor pe front. Cine se vindea arenei, semnând un contract, aparținea cu trup și suflet lanistului, așa cum un stăpân dispune întrutotul de sclavul său: gladiatorul accepta să fie pedepsit, torturat și chiar ucis. Și totuși, mulți semnau cu plăcere.

Sclavul *ab admissione* deschise larg ușa de îndată ce crainicul strigă:

— Deschideți nobilului Publius Aurelius, senator al Romei!

Aurelius intră cu mare pompă, urmat de Castor, de Servilius și de un cârd de servitori. *Doctores* erau deja aliniați, alături de micul amfiteatru din lemn folosit pentru repetițiile făcute înaintea luptelor. Erau foști luptători care rămăseseră în viață, și acum continuau să lucreze acolo pentru a-i instrui pe noii recruți: într-adevăr, înainte ca un aspirant la gloria de campion să apară în fața publicului, trebuia să se supună timp de luni, uneori chiar ani, unei ucenicii foarte dure sub supravegherea acestor antrenori neînduplecați, hotărâți să-i facă pe recruți să treacă prin aceleași chinuri pe care, cu multă vreme în urmă, și ei trebuiseră să le îndure din partea altor *doctores.*

Lanistul Aufidius îl întâmpină pe Publius Aurelius cu o politețe slugarnică. Era un bărbat gras și onctuos, cu corpul acum îngreunat de vârstă și cu ochi severi care exprimau o siguranță arogantă:

— Poruncește și porunca îți va fi îndeplinită, nobile senator. Împăratul mi-a ordonat să-ți stăm cu toții la dispoziție și să facem orice vei dori. Ți-am pregătit o gustare în apartamentele mele…

— Mulțumesc, i-o reteză scurt Aurelius vrând să-l țină la distanță. Mai întâi, însă, aș vrea tare mult să fac un tur al cazărmii. Ce este în clădirile de acolo? întrebă el arătând spre un pavilion cu aspect lugubru care mărginea spațiul arenei de antrenament.

— Este refectoriul cazărmii; atleții iau acolo masa împreună.

— În seara din ajunul unei lupte, mulți dintre cei pasionați de acest spectacol vin să le țină tovărășie, preciză Servilius. Eu însumi am luat parte la ultima *libera cena* a atleților.

Aurelius dădu din cap în semn de confirmare. Aflase și el că era obiceiul ca gladiatorii, care păstrau un regim alimentar strict, să fie ospătați în ziua dinaintea jocurilor: era o masă bogată care pentru mulți avea să fie și ultima.

— Îmi amintesc că, în seara aceea, etiopienii nici nu se atinseseră de mâncare... părea că, săracii de ei, aveau niște presimțiri sumbre! își aminti cavalerul.

— Ah, aceia! interveni Aufidius. Știam eu că n-o să facă față, erau luptători slabi. Pe de altă parte, arătau bine, așa încleștați în lupta cu britanele, și numărul lor a avut mare succes!

— Păcat că actorii nu mai pot să ne spună și ei ceva, comentă, acru, Aurelius. Îți aduci aminte dacă era și Chelidon de față la banchetul acela?

— Sigur că da și mânca din toate bucatele, cu mare poftă. Nu același lucru se poate spune despre adversarul său, Quadratus: un nepriceput care, cu siguranță, nu va avea o viață prea lungă. Cu un asemenea noroc nu te întâlnești de două ori în viață. Când mă gândesc că prostul ăla încă mai trăiește, în timp ce atletul meu cel mai bun zace pe masa de la morgă... Găsește-l pe cel care i-a făcut felul, nobile senator, și îi iau beregata eu, cu mâinile mele. Dacă ai ști cât am pierdut la pariuri!

— Neplăcut, încheie discuția patricianul, pe un ton glacial. Aufidius, obișnuit să aibă de-a face cu oameni de vază, încetă imediat cu tânguielile și-i conduse pe vizitatori pe platoul acoperit cu nisip, unde erau instalate aparatele pentru antrenamentele gladiatorilor.

— Acestea sunt prăjinile care servesc la creșterea reflexelor, explică lanistul. La baza acestor pari, după cum poți vedea, sunt înfipte niște bâte rotative: luptătorul trebuie să ajungă să lovească ținta, ferindu-se în același timp de aceste obstacole. Când ucenicul este destul de sprinten, bâtele acestea din lemn

sunt înlocuite cu niște săbii ascuțite... Este suficientă o singură greșeală și-și pierd un picior! După cum vezi, în școala mea, oamenii nu sunt tratați ca vitele într-o măcelărie și nu sunt antrenați doar ca să se lase sfârtecați; eu trimit în arenă atleți bine pregătiți, capabili să ofere un adevărat spectacol, la cel mai înalt nivel: viața – în afară de o mică avere, bineînțeles – este premiul pentru cei mai buni, iar moartea, un risc asumat de la început... Sigur, și eu trebuie să fac față anumitor pierderi: lăudăroși, soldați fanfaroni, neputincioși, oameni de care este mai bine să scapi de la început, pentru că amatori se găsesc peste tot. Chiar fără a-i pune la socoteală pe cei condamnați și pe prizonierii de război, este o coadă lungă de tot a celor care ar vrea să intre la școala mea. Totuși, selecția este dură și cei mai slabi nu rezistă nici măcar la antrenamente. Chelidon, însă... deși nu folosea în luptă *sica,* așa cum fac de obicei tracii, am văzut încă de la început că avea stofă de învingător!

— Așa este, uităm deseori că jocurile au apărut ca să scoată în evidență triumful asupra armatelor inamice. Popoarele învinse erau obligate să lupte cu armele tradiționale din țara lor, așa cum era scutul concav pentru samniți...

— Sau carul de luptă pentru *esedarii,* devenit la modă după cucerirea Galliei, interveni Servilius.

— Acum, însă, sunt la modă bătăliile navale. Se spune că însuși Claudius ar avea de gând să organizeze un asemenea spectacol uriaș pe lacul Fucinum, înainte de a-l deseca! Ar întrece chiar și *naumachia* lui Augustus... le spuse Aufidius cu mândrie.

Departe de a fi la fel de entuziasmat ca el, Aurelius privi nedumerit în jurul său:

— Un lucru nu înțeleg eu, Aufidius. De ce, aici, unde sunt antrenați cei mai buni luptători din lume, se văd atât de puține arme?

Lanistul îl privi uimit: cum de lumea nu știa asemenea lucruri?

— Oamenii nu au acces liber la săbii, nobile Statius. Așa violenți și nervoși cum sunt, la cea mai mică gâlceavă ar fi în stare să se ucidă între ei...

— În loc să aștepte cuminți să moară în fața publicului, îl ironiză senatorul.

— Chiar așa! îl aprobă pe un ton serios Aufidius, fără să simtă sarcasmul din cuvintele patricianului. Doar eu și sclavul care

trebuie să ascută armele avem cheile armurăriei. Dar, vino, îți arăt și *sanarium,* locul în care îi îngrijim pe cei răniți. Aici, însă, adunăm „murdăria care se dă jos”, adică nisipul folosit de gladiatori ca să-și șteargă sudoarea și uleiul cu care își ung corpul ca să facă pielea lucioasă și să nu poată fi apucați cu ușurință de adversari. Acest nisip are faima de a fi un leac împotriva tuturor bolilor, așa că îl vindem pe un preț destul de bun…

Senatorul ascultă cu o strâmbătură dezgustată, înfiorându-se doar la gândul că amestecul acela scârbos de ulei, ceară, sudoare și praf din arenă era considerat de o mulțime de oameni nu doar ca un fel de talisman, ci ca un medicament puternic, fiind folosit ca atare.

— Acolo, în spate, este *spoliarum,* morga…

— Corpul lui Chelidon se mai află acolo? întrebă, curios, Aurelius.

— Da, nobile Statius, răspunse lanistul.

— Vreau să-l văd și trimite pe cineva să-l cheme pe medicul care l-a examinat, ordonă patricianul.

Corpul zăcea, deja spălat, pe o masă din lemn. De jur împrejur, îngrămădite pe pardoseală, așteptau să fie înmormântate într-o groapă comună zeci de cadavre marcate cu fierul roșu: acesta era sistemul prin care lanistul se asigura că vreun laș nu putea evada, prefăcându-se mort. Aurelius își luă ochii, dezgustat, de la această priveliște.

În aceeași clipă, o tuse ușoară anunță prezența lui Crisippos. Pe sub mustăcioara sa îngustă, buzele subțiri ale medicului se arcuiau într-o strâmbătură de suficiență plină de ifose.

— Care este cauza morții? îl întrebă senatorul pe încrezutul chirurg, căutând să adopte un ton cât mai neutru. Dar atitudinea trufașă a medicului, care exprima până în vârful unghiilor îngâmfarea tipică a elenilor, nu-l putea face pe senator să i se adreseze cu oarecare respect.

— După cum știm cu toții, în corp există patru umori, care trebuie să se afle într-un echilibru reciproc, recită arogantul felcer. Sângele, bila galbenă, bila neagră…

— Și saliva, completă senatorul ca să-l mai grăbească. Vreau un răspuns precis, nu o lecție de anatomie.

Crisippos făcu un gest de nemulțumire pe care încercă să și-l corecteze imediat. Neghiobul acela în togă avea, desigur,

impresia că se pricepe la medicină. I-ar fi plăcut să răspundă în versuri, dar era vorba despre un procuror al împăratului și împăratul era acela care plătea lefurile.

— Am examinat cadavrul fără a găsi nimic, cu excepția câtorva julituri pe gât și pe brațe; Chelidon și le putea face în timp ce cădea. Poate că o umoare din afară a pătruns în corp, stricând echilibrul…

— Vorbește mai limpede! Vrei să spui că o otravă?

— Este doar o presupunere, în lipsa altor urme.

— Așadar, nu știi! răbufni patricianul.

— Nu, răspunse cu răceală Crisippos și nu mai scoase nicio vorbă.

Aurelius reflectă în sinea lui: școlile acelea imperiale aveau cei mai buni medici, totuși nu întotdeauna te puteai bizui pe ei. Ba, chiar, dimpotrivă…

— Crisippos, după tine, eu câți ani am? întrebă el pe neașteptate.

Grecul își încreți buzele și se apropie de Aurelius ca să-i examineze fața interioară a pleoapelor.

— Viață neregulată, mult vin, alimente grase, femei nenumărate, multe vicii, totul compensat, însă, de o sănătate de fier și de un permanent exercițiu fizic… Cam patruzeci, aș zice eu, chiar dacă încerci să arăți mai tânăr, dădu medicul un diagnostic în cele din urmă. Și ai reușit cu adevărat, dacă vei da mai multă atenție ficatului.

Patricianul mârâi, nemulțumit că i se putea ghici vârsta atât de ușor. Crisippos știa ce vorbește, nu era nicio îndoială. Prin urmare, după îngâmfatul medic, fusese la mijloc o otravă… Și totuși, până la începerea luptei, Chelidon părea într-o formă de zile mari: cum ar fi putut vreo substanță toxică să provoace un efect atât de puternic la distanță de ore întregi și exact la momentul potrivit?

•

Încă gândindu-se la toate aceste lucruri, senatorul își ajunse din urmă însoțitorii.

— Să începem de îndată interogatoriile; avem timp până la amiază.

— Sunt sigur că Aufidius a pus să ni se pregătească ceva bun de mâncare, îi atrase atenția lacomul Servilius.

— Nici vorbă de așa ceva, vreau să mănânc împreună cu gladiatorii: ca să cunoști caracterul oamenilor, nimic nu este mai indicat decât să-i observi în timp ce mănâncă, îl lămuri senatorul.

— Zei din cer, să mâncăm la grămadă cu ei! gemu bravul cavaler, ținându-se cu mâinile de stomac. Nu era un secret pentru nimeni că regimul alimentar al gladiatorilor, deși bogat în alimente hrănitoare, nu dădea prea mari satisfacții unui gurmand.

— Lanistul va fi dezamăgit, stăpâne, dacă nu-i onorezi invitația, interveni Castor. Mi-aș permite să-ți sugerez ca măcar cavalerul să accepte invitația, în timp ce tu, în sala de mese, vei putea să studiezi în liniște și în profunzime psihologia mirmillonilor.

Servilius îl privi lung pe grec, cu o caldă recunoștință: Castor va avea o tunică nouă în seara asta, se gândi Aurelius, intrând în cămăruța pe care Aufidius i-o pusese în grabă la dispoziție pentru a vorbi cu retiarii.

Dintre toți gladiatorii, retiarii erau aceia care, cu siguranță, o cunoșteau cel mai bine pe victimă; și nu trebuia scăpat din vedere nici faptul că ei nu luptaseră niciodată cu el și ar fi putut chiar lega cu campionul o relație de prietenie, acest lucru fiind interzis cu desăvârșire gladiatorilor care urmau să lupte unul împotriva altuia.

— Să intre primul! porunci senatorul și văzu înaintând înspre el un bărbat încordat și parcă bănuitor care își ținea ostentativ privirile ațintite în jos. Ca să-l mai liniștească, patricianul îi oferi o cupă din vinul pe care-l bea el.

— Mulțumesc, nu: beau doar *posca.* Vinul înnegurează mintea și încetinește reflexele.

Aurelius admiră îndârjirea fără margini cu care omul voia să se mențină în formă: *posca,* o băutură cu apă acidulată, potolea, desigur, setea, dar nu era, cu siguranță, prea plăcută la gust.

— Cum te cheamă, retiarule?

— Eliodorus, nobile senator.

Omul răspundea cât putea de scurt, remarcă Aurelius, expunându-se cât mai puțin posibil, de parcă lupta în arenă…

— Cum de te-ai făcut gladiator?

— Vin dintr-o familie de siculi din Herbitas, din munții de pe lângă Etna. Ai mei erau foarte săraci și eu, încă de mic copil, mă

pricepeam destul de bine la lupte; așa că m-am hotărât să risc. M-am angajat aici și acum am un contract bun: dacă nu-mi rămân oasele pe aici, mă întorc pe insula mea putred de bogat.

— Văd că vorbești foarte limpede, îl lăudă senatorul. Spune-mi, sunt mulți cei care vin, la fel ca tine, din provincie, cu speranța că vor putea să câștige ceva bani de pe urma luptelor?

— Mulți. Din satul meu eram șase, acum n-am mai rămas decât eu: ceilalți s-au lăsat prea ușor duși de val; în meseria asta, însă, trebuie să fii rece ca să nu dai piept cu moartea.

— Ce părere aveai despre Chelidon?

— În lupta era extraordinar, nimeni nu știa să mânuiască la fel de bine ca el plasa și tridentul. Totuși, nu ar fi rămas în viață după anii aceștia de lupte: îndemânarea din arenă nu este suficientă, după cum am mai spus. Era prea sigur pe el și, mai devreme sau mai târziu, l-ar fi păcălit careva. Oricum, am acum un concurent mai puțin…

— L-ai văzut cum a căzut la pământ?

— Nu, luptasem cu puțin timp înainte și, de fiecare dată când mă întorc în subterane, vreau să stau singur, ca să-mi recapăt controlul asupra mea. Și, apoi, nu mă amestec în treburile altora; am destul de mult de lucru străduindu-mă să rămân în viață.

Aurelius se posomorî: dacă toți atleții erau la fel de vorbăreți ca Eliodorus, nu spera să afle prea multe de la ei.

— Următorul! strigă patricianul și văzu apărând în fața lui un bărbat bondoc și spătos, mai mult lat decât înalt, cu o gură cărnoasă peste care atârnau două mustăți enorme.

— Numele?

— Hercules! tună cel întrebat, cu un accent barbar.

— Vorbești latina? îl întrebă patricianul cu îndoială.

— Nu trebuie latin: eu puternic, eu sarmat, eu gladiator!

— Îl cunoșteai pe Chelidon?

— Chelidon puternic. El mort acum, eu mai puternic decât toți!

— Unde erai când el a căzut la pământ?

— Uh? făcu Hercules, încruntându-se.

— Știi ceva care… începu senatorul.

— Uh? repetă sarmatul, fiind clar că avea probleme cu limba romanilor.

Descurajat, patricianul îl dădu afară cu un gest: asemenea discuții nu l-ar fi dus, cu siguranță, la vreun rezultat.

După ce ieși Hercules, intră Castor, urmat de un băiat frumos, cu un aer dezghețat, cu cârlionți blonzi, frumos aranjați de mâna unui frizer priceput.

— *Ave,* nobile Statius! salută noul venit, ridicând brațul perfect întepenit. Gallicus, la dispoziția voastră!

— Vorbești foarte bine latina, se miră Aurelius.

— Sunt din Augustodunum. S-ar putea să te surprindă, dar am aflat de civilizație și prin părțile acelea, răspunse tânărul pe un ton sarcastic.

— Știu, zâmbi Aurelius. Din ținutul vostru sunt aprovizionat cu *cervesia* și cu grăsimea aceea galbenă pe care o produceți voi din laptele de vacă. Aici, la Roma, oamenii nici nu vor să audă de așa ceva, totuși am avut un mare succes dând ordin bucătarului meu să o folosească în locul uleiului, pentru ca alimentele să se rumenească frumos!

— Rafinatul senator Publius Aurelius să bea *cervesia* și să guste din alimentele celților! Cine ar fi crezut așa ceva? Nu mai lipsește decât să porți și nădragii noștri lungi…

— Te rog, nu, sunt prea incomozi; îți vine să înnebunești când îți simți picioarele învelite în stofă, glumi Aurelius. Oricum, nici eu nu mă așteptam ca un gladiator din Gallia de peste Alpi să vorbească limba latină curată, de pe vremea lui Cicero. Unde ai învățat-o?

— La școală. Eram sclavul unui mare bogătaș din provincie și el m-a dat la școală. În casa lui aveam parte de multe privilegii: în casă la el aveam voie să-i port hainele, să stau cu el la masă și chiar să dorm în patul lui, râse Gallicus, făcând cu ochiul.

— Înțeleg… Și cum se face că favoritul unui mare bogătaș luptă în arenă?

— Fata stăpânului era foarte drăguță și, pe neașteptate, am confundat așternutul ei cu acela al tatălui. Și, mai mult, dat fiind că mărinimosul meu stăpân îmi promisese o sumă mare de bani la moartea sa, n-am mai avut răbdare și am luat banii fără să mai aștept să moară el. Acum, mă aflu aici ca să-i pot da înapoi… după cât se pare, pasiunea stăpânului pentru mine era mai puțin arzătoare decât cea pe care o avea pentru sesterți!

— Totuși, parcă nu s-ar părea că o duci prost…

— Ei, sunt cam slab, față de namilele alea, dar te asigur că, la jocuri, sprinteneala este mai importantă decât forța. Știu să scap ca un dihor de loviturile de sabie ale adversarilor și, până acum, am avut noroc. Încă două luni și o șterg de aici, liber, fără nicio datorie și cu ceva economii puse deoparte.

— Îl cunoșteai pe Chelidon?

— Cum să nu! ne întâlneam des, chiar și afară din cazarmă. Jucam zaruri, mergeam la bordel…

— Puteți ieși liber? întrebă, uluit, Aurelius.

— Sigur că da, învingătorul trebuie, totuși, să-și sărbătorească victoria! Aici, când se face câte un antrenament mai special, tot ce are mai bun Roma vine să caște gura și nu-ți spun ce chiote scot cucoanele! Primim vizite, uneori chiar invitații acasă la vreo familie bogată; fără a mai pune la socoteală că vlăstarele lumii bune din Roma se întrec să ne însoțească atunci când plecăm la vreo petrecere.

— Unde mergeți de obicei ca să vă faceți de cap?

— Depinde; la taverna lui Niobe sau la vreo petrecere privată. Câteodată ne cheamă ca să luptăm în fața mesenilor, la anumite banchete simandicoase: accept cu plăcere asemenea invitații pentru că, în felul acesta, cunosc oameni de vază și asta s-ar putea să-mi servească într-o zi. Nu am de gând să fac munca asta scârboasă toată viața! Chelidon era, desigur, preferatul: se întreceau care mai de care să-l aibă acasă.

— Spune-mi, ar fi cineva în cazarma asta care ar fi avut vreun interes să-l ucidă?

— Cineva? Poate vrei să spui toți! *Secutores,* tracii, mirmillonii, samniții… la fiecare tragere la sorți a adversarilor, riscau să lupte cu el!

— Dar nu și voi, retiarii… obiectă Aurelius.

Confruntarea tipică de la jocuri consta tocmai în lupta retiarului împotriva unui trac înarmat cu sabie scurtă și cu scut sau unui gladiator specializat în alt tip de armă. Niciodată, însă, nu luptau între ei doi retiari, adică doi atleți înarmați amândoi cu plasă și cu trident.

— Nobile senator, îți arde de glume, continuă Gallicus. Este adevărat că, tocmai din cauza aceasta, retiarii trăiesc în celule separate și nu se amestecă, așadar, cu ceilalți; totuși, nu trebuie să crezi că ne înțelegem prea bine. Chelidon era campionul și

acum când este mort, cresc posibilitățile fiecăruia dintre noi de a-i lua locul!

— Tu vrei asta?

— Nu, nu mă interesează să fiu eu numărul unu. Încerc, mai degrabă, să-mi păstrez o poziție decentă și anumite avantaje: în sensul acesta, Chelidon îmi era mult mai folositor în viață.

— Ești cu adevărat un tip descurcăreț. Nu cred că mai sunt mulți ca tine în cazarmă…

— Oh, aici este o adunătură de mari idioți, buni numai să înfigă sabia în adversar. Mai interesează-te și o să vezi că am dreptate! încheie Gallicus, cu o privire complice care îi displăcu profund senatorului.

— Un băiat isteț, aprecie Castor. Aș vrea să-l cunosc mai bine. Te-ar deranja dacă lipsesc puțin?

„Castor este pe cale să-și mai facă un prieten, se înțelege de la sine că printre escroci ca el”, gândi Aurelius. „Pe toți zeii, cine știe ce-ar putea pune la cale ăștia doi dacă se unesc!”

— Lăsați să intre altul, ordonă el resemnându-se cu stoicism.

•

— Și așa, Turius, spui că ai fost prieten cu Chelidon… Ești primul dintre cei de aici care este de acord cu asta! se miră Aurelius.

— Exact așa. Omul negricios, cu fața uscățivă, părea destul de intimidat aflându-se în fața senatorului: răspundea grăbit, frământându-și mâinile de parcă umblase cu ele prin urzici și tot timpul se bâțâia de pe un picior pe celălalt, într-un fel de balet enervant care ar fi scos din sărite chiar și o persoană mai calmă decât Aurelius.

— Ceilalți voiau să-l vadă mort, nobile Statius, dar de vină era invidia, doar invidia. Chiar și Gallicus, filfizonul ăla cu părul creț care alerga după el ca o umbră, și el ar fi fost gata să-l vândă pentru doi bani… declară el, fără să se oprească nicio clipă din legănatul lui nervos.

— Chelidon, însă, era de acord cu asta, îl contrazise patricianul.

— La început, nu. Dac-ai ști de câte ori și-a bătut joc de zulufii lui mânjiți cu săpun parfumat! Se distra pe seama lui și, deseori, ca să-și bată joc de el în fața tuturor, îl întreba de ce nu lupta cu un *calamistrum* de încrețit părul, în loc de trident. Râdea de el, imitând cum vorbea el latinește ca o femeiușcă; și, într-o zi, tot

ca să-și bată joc de el, i-a adus chiar în cameră unelte de frizer! Dar, după aceea, prin lingușiri și șmecherii, Gallicus a reușit să-i intre pe sub piele, ducându-l de râpă. Eu îi spuneam mereu: „Chelidon, nu mai pleca noaptea în oraș, odihnește-te, trebuie să te menții în formă, o lovitură de sabie și ești mort, gândește-te la familia ta”. El, nimic: mereu intra în belele, împreună cu zăpăcitul ăla!

— Familie? Chelidon nu avea rude; mi s-a spus că toți ai lui fuseseră uciși în Tracia, în timpul unui atac al barbarilor…

— Așa afirma el, dar atunci când era beat mort începea să trăncănească… vorbea despre Forum Gallorum, în clipele acelea, nu despre Tracia.

Forum Gallorum: un târgușor din Gallia de dincoace de Alpi, nu departe de Mutina… ce putea avea de-a face marele gladiator trac cu orășelul acela pierdut de pe Via Emilia?

— Spune-mi tot ce știi despre el, Turius, chiar dacă lucrurile acestea nu ți se par importante!

Atletul păru să șovăie:

— Nu știu altceva, nobile senator, în afara faptului că oamenii care se aflau în jurul lui nu urmăreau altceva decât să-l exploateze. Lumea arenei este urâtă: nu este loc în ea pentru sentimente frumoase, încheie el și oftă rușinat.

— Sincer să-ți spun, Turius, mă miră că am găsit în lumea aceasta a gladiatorilor un om atât de sensibil ca tine. Cum de ai ajuns în meseria asta?

— Fusesem condamnat la moarte: am fost lăsat să aleg între eșafod și *munera*; așa că, iată-mă aici.

Aurelius se simți cuprins de un val de compasiune: un biet om, aruncat pradă fiarelor pentru că furase un codru de pâine… Simți milă pentru omul acela plin de bun-simț, nevoit să facă un lucru îngrozitor ca să poată rămâne în viață.

— De ce anume ai fost acuzat? vru să afle el.

— Paricid, mărturisi retiarul, calm. Mi-am ucis tatăl și fratele cu o secure, după care i-am tăiat pe amândoi în bucăți.

— Dar de ce? Ce-ți făcuseră acești oameni? întrebă patricianul, încremenit de uimire.

— Nimic, dar nu mai suportam să-i văd pe lângă mine, declară Turius cu un zâmbet timid, și ieși pe ușă, lăsându-l pe senator stupefiat, întrebându-se dacă avea într-adevăr capacitatea de a cunoaște sufletul omenesc.

La puțin timp după aceea, reapăru Castor, furios nevoie mare:

— Ce hoț, Gallicus ăla! Am făcut o partidă de zaruri și... ia ghicește: zarurile lui erau măsluite! Dar eu m-am prins imediat și am scos din buzunar altele!

— Și, ce s-a întâmplat?

— Până la urmă, nimic! Feciorul ăla de cățea și-a dat seama că și zarurile mele erau măsluite!

•

În refectoriu, era o învălmășeală cumplită.

În realitate, mâncarea de la comun se dovedise a fi acceptabilă și Aurelius avusese posibilitatea să observe pe îndelete fauna care-l înconjura.

Campionii arenei nu păreau să fie deloc stânjeniți de prezența sa: un gladiator, așezat în fața lui, se îndopa de zor fără să ridice nasul din farfurie, în timp ce vecinul său, un samnit, își înfigea cuțitul în hălcile de carne de berbec, ca și cum ar fi implântat o sabie în pântecul unui adversar căzut la pământ.

Aurelius se ridică și se duse să se așeze lângă un bărbat care mânca în tăcere, cu o concentrare aproape religioasă, mestecând cu grijă fiecare îmbucătură, de parcă ar fi fost din ambrozia zeilor.

— Bună mâncarea? întrebă senatorul.

— Delicioasă. De ieri, cea mai proastă zeamă mi se pare ceva foarte gustos.

— Era cât pe ce s-o pățești, Quadratus, nu-i așa?

Gladiatorul făcu un gest care nu mai avea nevoie de nicio explicație.

— Încă nu-mi vine să cred; întotdeauna am fost atât de ghinionist... Când l-am văzut pe Chelidon întins la pământ... dar asta n-o să țină mult. Mă vor trimite din nou în arenă și data viitoare nici măcar dacă s-ar pogorî Quirinus din ceruri cu carul său nu ar reuși să mă scoată din încurcătură. Oricum, măcar acum mai trăiesc. Și mănânc.

— Ce crezi că s-a întâmplat?

— Mde, Parca și-a pierdut foarfecele, sau Jupiter a vrut să-și bată joc de mine.

— Am impresia că gluma asta urâtă i-a făcut-o mai degrabă lui Chelidon.

— Asta așa-i! Presimțeam eu cu o seară înainte că va trebui să mă lupt cu el: ar fi fost greu chiar și pentru cei mai buni dintre noi, darămite pentru mine!

— Dar, de ce, tu nu ești un campion? întrebă patricianul uimit de atâta modestie.

— Eu, campion? Uită-te ce bătături am în palme: ți se par că ar fi ale unui luptător? Eu m-am născut ca să lucrez pământul, nici vorbă de arenă. În schimb, o să ies de aici cu picioarele înainte…

— Dar, atunci, cum de ai ajuns aici, printre gladiatori?

— Crezi că am cerut eu să vin aici? Am fost trimis! Destrăbălata aia de nevastă-mea și cu ibovnicul ei. El era însurat cu o femeie plină de bani, au ucis-o și s-au înțeles să arunce vina pe mine.

— Dar tribunalul, legea…

— Da, tribunalul! Când unul poate să cumpere doi martori… Toți patru au declarat că mă văzuseră cu biata femeie cu puțin înainte ca ea să fie ucisă; așa că, în doi timpi și trei mișcări, m-am trezit în lanțuri. Din fericire, condamnarea era *ad ludum,* nu *ad bestias,* sau, dacă nu, m-ar fi aruncat în arenă chiar fără să fiu instruit!

— Tare neplăcut, zise senatorul, gândindu-se la cele auzite.

— A fost ca un blestem. De mic am muncit cu ziua la stăpân și întotdeauna luam eu ciomăgeala pentru greșelile altora. Încă de atunci, nimeni nu voia să stea pe lângă mine, pentru că, spunea lumea, eram deocheat. Apoi, femeia mea a rămas însărcinată și abia mai târziu mi-am dat seama că avea nevoie, ca să scape de mine, de bastardul acelui câine care m-a trimis aici… Acum, ei o duc bine împreună, în timp ce eu mă las măcelărit aici și știi ce spun colegii mei? Că trebuia să mor mai demult, că put deja a hoit!

— Sigur că moartea lui Chelidon te-a ajutat să rămâi în viață! Dar, apropo, unde erai înainte de luptă? Nu te-a văzut nimeni…

Gladiatorul se cufundă într-o mutenie totală.

— Ascultă, Quadratus; să nu crezi că mă gândesc la ceva rău, dar încearcă să te gândești puțin: este mai bine pentru tine dacă răspunzi la ce te-am întrebat. La urma urmelor, tu ești acela care a avut cel mai mult de câștigat de pe urma morții lui Chelidon… încercă să-l convingă senatorul.

— Eram la latrină, pe vine! spuse el dintr-o suflare. Făceam pe mine de spaimă! Încearcă să te ții dacă ești în stare! exclamă Quadratus, ridicându-se.

Apoi, cu umerii căzuți se îndreptă către celula sa, clătinând mereu din cap.

V

A patra zi înainte de Nonele lui iunie

În dimineața următoare, senatorul Publius Aurelius Statius era întins pe patul de masaj, în palestră, lăsându-se în voia mâinilor pricepute ale preafrumoasei Nefer, sclava egipteană care îl costase o adevărată avere.

Făcuse o baie de aburi zdravănă și, după aceea, se aruncase în bazinul cu apă rece ca gheața: acum, atingerea magică a mâinilor lui Nefer îl făcea să se simtă complet relaxat... În timp ce mușchii săi se lepădau de orice încordare, mintea lui iscoditoare avea posibilitatea să lucreze din plin.

Totul începuse în cazarma gladiatorilor și acolo trebuia să insiste cu cercetările, mai ales printre retiari. Cu toate acestea, și de la adversarii lui Chelidon, chiar dacă acesta nu avusese relații prea strânse cu ei, s-ar fi putut scoate ceva, sau, cel puțin, de la o persoană care, prin poziția sa, se afla într-o situație cu totul deosebită, la *Ludus Magnus*...

— Castor, am o treabă pentru tine.

— Aș fi tare bucuros, *domine,* răspunse libertul, ducându-și mâinile la frunte, dar, din păcate, o durere groaznică de cap mă chinuie de azi-dimineață...

— Păcat! Ei, o să mă descurc cu altcineva. Care dintre servitori este mai frumușel și mai atractiv? Poate Tullius...

— Tullius? Glumești? Cu fața aia de pește fiert... Dar despre ce este vorba, *domine*? se interesă libertul, luând buretele îmbibat cu ulei parfumat din mâinile sclavei Nefer. Poțiunea pe care mi-a dat-o mai devreme doctorul Hipparhos face adevărate minuni: deja mă simt mai bine! Ce spuneai, stăpâne? continuă grecul, frecând cu nădejde spinarea patricianului.

— Îmi trebuie niște informații despre genul de oameni cu care se întâlnea Chelidon. Este o fată care...

— Nissa! exclamă Castor imediat.

— Nu chiar, îl corectă senatorul. La teatru o să mă duc eu ca s-o cunosc pe actrița aceea. Tu, însă, o să faci niște cercetări prin cazarmă.

— Dar acolo nu sunt femei! ripostă libertul, după care cuprins de o bănuială, îl privi pe stăpânul său cu o uimire nespusă pe chip. Doar nu te referi la Arduina, *domine*... Nu m-aș apropia de șerpoaica aceea nici pentru tot aurul din lume.

— Nici pentru două monede? îi propuse Aurelius.

— Ar însemna să-mi risc viața cu amazoana aceea pentru doi prăpădiți de sesterți? Nu pui prea mare preț pe capul meu, stăpâne: am și eu o oarecare valoare! îi replică, ofensat, Castor.

— Sensibilitatea ta s-ar mai domoli dacă ar fi vorba de o jumătate de ban de aur? mai crescu miza Aurelius.

— Să zicem un ban de aur și două butelci de vin, în afară de cheltuieli, propuse levantinul. Pot să fac curte unei femei cu mâinile goale? Ce-ar zice lumea dacă secretarul marelui senator Aurelius s-ar duce în vizită la o fată ca un derbedeu?

— De acord, dar limitează-te la un buchet frumos de flori: este o gladiatoare, nu o curtezană.

— Ar fi o adevărată minune dacă o să ies viu de acolo! exclamă grecul, strecurând iute în buzunar moneda. Și, în orice caz, mă vei avea pe conștiință tot restul vieții!

•

La teatrul lui Pompei, spectacolul se bucurase de un imens succes.

Chiar și după ce numărul de pantomimă se terminase, publicul roia peste tot pe sub portic, fredonând melodiile cântate de flautiști și de ceilalți muzicanți. Mulți spectatori se opreau printre statuile marilor actrițe pe care Atticus însuși le alesese pentru Pompeius Magnus, atunci când acesta se decisese să le ofere romanilor primul teatru stabil: niciunul dintre cei care zăboveau în fața formelor nemurite în marmură ale faimoaselor dive ale trecutului nu se putea abține să le compare cu cele ale frumoasei Nissa, preferând-o cu toții pe aceasta din urmă.

Trecuseră demult vremurile în care prezența femeilor pe scenă stârnea un adevărat scandal. Cu toate că divele fabulos plătite care urcau pe scenă erau considerate încă, prin lege, „persoane decăzute”, la fel ca prostituatele, mulțimea de admiratori le așeza pe altare și nu puțini dintre patricienii de viță veche se ruinaseră, lăsându-și averea pe mâinile pricepute în mângâieri ale unei *mimula.*

— Ești sigur că va accepta să ne primească? se frământa plin de îngrijorare Servilius, târându-l după el pe Aurelius către foaiere.

— Cu siguranță. I-am trimis un mesaj.

— Cine știe câte asemenea răvașe a primit! suspină cavalerul, neîncrezător.

— Însă nu toate sunt însoțite de brățări din aur masiv. Fii liniștit, prietene, îl potoli Aurelius. La Roma, banii deschid chiar și ușile castelului lui Cezar; cum crezi că nu ni s-ar deschide ușa de la vestiarul unei actrițe de duzină?

Titus Servilius îl urmă nerăbdător, aranjându-și în fiecare clipă, cu degete nervoase, puținele șuvițe de păr cărunt care-i mai rămăseseră, într-o încercare zadarnică de a-și acoperi chelia din ce în ce mai întinsă.

În realitate, cavalerul avea toate motivele să fie destul de încordat, pentru că, în seara aceea, Nissa se depășise pe sine însăși: într-un spectacol în care toată capacitatea sa de exprimare se concentrase în limbajul corpului, nimeni nu putea reuși ca ea să atâțe publicul cu gesturi de-a dreptul nerușinate și prin poziții voluptoase. De mai multe ori chiar se temuse ca publicul întărâtat din sală să nu năvălească pe scenă sau că intervenția moralistă a vreunui demnitar prea zelos ar fi putut compromite o reprezentație considerată prea obscenă.

— Ah, tabloul acela cu Ares și cu Afrodita: numai ea îl putea interpreta atât de bine! Ce clasă, ce temperament! Crezi că dacă aș invita-o… îndrăzni să întrebe bravul cavaler.

— Ar trebui să te sfătuiești mai întâi cu Pomponia, îl trezi la realitate Aurelius, arborând o indiferență totală față de măiestria provocatoarei *mimula* în arta seducției.

În vremea aceasta, îmbulzeala care se stârnise în jurul vestiarelor pentru artiști începea, treptat, să se mai domolească. Dezamăgiți pentru că nu fuseseră primiți, admiratorii cei mai înflăcărați începeau să plece, nu înainte de a trimite câteva sărutări înspre ușa care rămânea cu atâta cruzime închisă.

Când mulțimea se împrăștie, sclavul ușier, luându-și o mină de complicitate mieroasă, se apropie de Aurelius și de Servilius:

— Nissa vă așteaptă; pe aici, vă rog!

— Oh, Eros, Pothos, Himeros! exclamă Servilius, care nu-și mai încăpea în piele de atâta fericire.

Cămăruța în care intrară era strâmtă și actrița, învești mântată într-o tunică destul de cuviincioasă, era așezată în fața oglinzii, înconjurată de slujnicele care o ajutau să se demachieze. Cu pleoapele coborâte și cu o expresie fericită, femeia se lăsa în voia masajului pe care i-l făceau cosmeticienele, mângâind cu blândețe un ghemotoc de blană moale care i se cuibărise pe genunchi.

— *Ave,* nobile senator Statius, îl salută ea cu o înclinare ușoară a capului, deschizând puțin ochii ageri, însufleți ți de un verde ca al șerpilor.

În clipa aceea, blănița pe care Nissa o alinta se mișcă, lăsând să apară un botișor curios și atent la ce se întâmpla în jur.

— Mulțumesc pentru zgardă: lui Pufuleț îi place tare mult, spuse actrița pe un ton indiferent, arătând cu degetul înspre bijuteria care-i fusese dăruită de Aurelius și care se lăfăia acum la gâtul micuței manguste.

Servilius, dorind nespus să fie și el luat în seamă, îi dădu prietenului său un ghiont zdravăn pentru ca acesta să-l prezinte actriței.

— Cavalerul Titus Servilius, îi rosti numele patricianul, dar fata nu-l învrednici pe acesta nici măcar cu o privire: obișnuită să aibă de-a face cu tot felul de oameni, ea își dăduse seama imediat care dintre cei doi bărbați merita osteneala.

— Te deranjează dacă îmi continui toaleta? îl întrebă ea pe Aurelius și, așezându-se mai bine pe taburet, făcu în așa fel încât tunica să-i dezvelească din plin picioarele.

— Te rog, te rog, continuă, încuviință Servilius, grăbindu-se să răspundă el în locul prietenului său și înghițind în sec în fața unei asemenea priveliști.

— Chelidon… începu Aurelius.

— Moartea lui a fost o grea lovitură pentru mine: chiar și numai vorbind despre asta, simt că trec prin chinurile Tartarului! exclamă artista, ducându-și mâinile la frunte. Cum aș putea să uit așa ceva?

— Nu păreai prea distrusă de durere în timpul spectacolului, spuse, ironic, senatorul care nu suporta ca actorii să joace teatru chiar și în afara scenei.

— Aceea era munca mea; nu are nimic de-a face cu viața mea personală! îi replică tânăra, cam iritată. Ce crezi, trebuia să mă prefac în fața a mii de spectatori care mă priveau cu bale la

gură, în timp ce inima mea sângera pentru pierderea iubitului meu de neînlocuit, Chelidon!

— Draga de ea, cât suferă... oftă Servilius impresionat la culme.

Aurelius începea să-și iasă din pepeni; era clar că nu va reuși să vorbească serios cu femeia aceea în prezența lui Titus Servilius!

— Titus! porunci el pe un ton sever. Nissa este însetată: adu-i niște vin!

— Am văzut la colț o tavernă; mă duc acolo și mă întorc într-o clipă!

— Doar nu vrei să-i oferi unei fete atât de distinse o poșircă de doi bani! Ia lectica mea și du-te să cumperi cel mai bun vin pe care-l au la *thermopolium* din Via Nomentana.

— Până acolo? Dar o să-mi ia un secol drumul! se răzvrăti bravul cavaler, care nu concepea să nu ia parte la discuție.

— N-are a face. Cu cât pleci mai repede, cu atât te întorci mai repede, îi închise gura Aurelius, împingându-l afară din cameră. Ieșiți afară și voi! adăugă senatorul către slujnice.

Actrița nu avu nimic de obiectat. Rezemându-se de pernele de pe canapea, strânse la piept micul animal cu un gest copilăresc și aruncă înspre patrician o privire nehotărâtă.

— Și acum, că suntem, în sfârșit, singuri, dragă Nissa, poți înceta să mai joci rolul femeii cu inima zdrobită de durere, îi spuse Aurelius pe un ton sever. Înainte de toate, povestește-mi cu câți bărbați și care erau aceia cu care te întâlneai, în afară de retiar!

— Niciodată n-aș fi putut... încercă diva să spună, nu prea sigură pe ea.

— Ascultă, draga mea, o întrerupse senatorul, plictisit, eu sunt și magistrat. Ceea ce înseamnă că pot dispune în orice moment ca spectacolul tău fermecător să fie oprit, găsind și o acuzație potrivită pentru ca să fii biciuită pe scenă, în aplauzele publicului care te iubește atât de mult!

— Nu poți... vru să protesteze cumva Nissa, acum mai puțin stăpână pe ea.

La Roma, situația unei actrițe de felul ei era destul de nesigură și femeia știa foarte bine că patricianul putea, fără îndoială, să-și pună în aplicare amenințările.

— Și de ce, mă rog, n-aș putea s-o fac? Ești foarte convingătoare în scena aceea a torturii: acolo loviturile nu sunt adevărate: chiar ți-ar plăcea în realitate o asemenea situație? o îndemnă să vorbească patricianul, apucând-o fără niciun fel de menajamente de încheieturile mâinilor.

— Ce vrei să știi? întrebă actrița, scăpând din strânsoarea lui printr-un gest nervos.

Tonul său era altul: nici urmă de răsfăț sau de fasoane; vocea ei era calmă, ca a unei femei de afaceri care discută despre un contract.

— Am auzit de niște petreceri la care mergeai împreună cu Chelidon. Vreau numele gazdelor și ale celor invitați, nu ale actorilor de duzină sau ale saltimbancilor...

— Sunt persoane importante, sper că o să fii discret... Am fost de mai multe ori invitată la banchetele lui Sergius Mauricus.

— Avocatul? întrebă Aurelius, cu o strâmbătură de dezgust, după care, văzând semnul aprobator al femeii, continuă. Cât îți plătea ca să joci în fața invitaților săi?

— Nobile senator, eu nu am nevoie de bani. Știi cât primesc pentru aceste spectacole? Două sute de mii de sesterți, mai mult decât obțin într-un an întreg mulți dintre cei ca tine!

— Ceva mai puțin decât Mnestros! șuieră Aurelius, admirativ: nu era niciun secret pentru nimeni că bufonul cel mai faimos din Roma cerea sume exagerate și nici că el era pentru Messalina mai mult decât un simplu protejat... dar cine ar fi îndrăznit să spună pe față ceva împotriva împărătesei?

— Cum se face, atunci, că acceptai să dansezi în casa lui Sergius? continuă patricianul pe un ton aspru.

— Îl cunosc pe Mauricus de mult timp; m-a apărat cândva la tribunal.

Aurelius stătu să se gândească timp de câteva clipe: Sergius Mauricus era celebru nu numai ca un prinț al tribunalului, ci și pentru că era în cârdășie cu oameni bogați și fără scrupule pe care el reușea fără excepție să-i scoată nevinovați în orice proces. Într-adevăr, conform legii, juriștii romani nu ar fi putut primi bani de la niciun inculpat, deoarece era obiceiul ca, în cauzele privindu-i pe prieteni sau pe protejați, aceștia să fie asistați gratuit. De la o vreme, însă, această cutumă fusese abandonată, așa că un client putea să-l recompenseze în mod

concret pe cel care-l salva de condamnare, ajungându-se la cadouri de mare valoare.

În cazul lui Sergius, de altfel, se părea că merita să fie angajat ca apărător, în ciuda faptului că trebuia recompensat regește; rareori cel care era asistat de el primea vreo condamnare, indiferent dacă era vinovat sau nu. Celebrul orator se putea baza astfel pe recunoștința unor prieteni puternici; în plus, prea multe erau secretele pe care un bun avocat le afla despre protejatul său, pentru ca acesta din urmă să fie în stare, cândva, să-i refuze o eventuală cerere de ajutor.

Așa că, dacă Nissa fusese amestecată în trecut în niște afaceri nu prea curate, cu siguranță Sergius păstrase câteva dovezi pentru ca s-o poată avea la mână: să-i ceară să joace în fața musafirilor era, la urma urmelor, cel mai mărunt serviciu pe care i-l putea cere... cu atât mai mult cu cât bogatul avocat se bucura și de faima unei gazde excentrice. Lui și surorii sale le plăcea să aibă de-a face cu personaje ciudate: dansatori, bufoni, gladiatori, scamatori, jongleri și alții asemenea, făcând parte din lumea interlopă a Romei.

— Am sosit! strigă în clipa aceea Servilius, apărând în prag cu două ulcioare de vin în mână. M-am grăbit cât am putut! Am reușit să găsesc niște Albanus și Erbulus, dar sunt vechi de numai șapte ani!

— În niciun caz nu se pot compara cu ceea ce oferă familia Mauricus la ospețele lor; cu toate acestea, măcar de data aceasta, prietena noastră, Nissa, va fi mulțumită, declară patricianul, dând semne că ar vrea să plece.

Dar Servilius șovăia, nevrând să iasă din cameră, ca și cum era pe cale să rateze cea mai mare ocazie din viața lui. Nissa înțelese imediat ce se întâmpla și se apropie de el, zâmbind ispititor:

— Ah, Titus... șopti ea cu un glas răgușit.

Cavalerul își țuguie buzele, gata pentru un sărut și închise fericit ochii ca să se bucure din plin de asemenea clipe de fericire. Simți o mângâiere caldă, atingerea ușoară a unei limbi aspre, răceala umedă a unui nas rece... Și se trezi, uluit, privind pupilele cu o privire șireată ale mangustei pe care Nissa i-o apropiase de față.

Sărmanul Servilius, care se mulțumea, de fapt, cu puțin, fu foarte încântat de această scenă.

— Ce femeie grozavă! încă mai murmura el pe când plecau.

— Mai degrabă, ar trebui, înainte de a te întoarce acasă, să fii atent dacă nu ți-au rămas fire de păr blond pe tunică! îl dădăci Aurelius și-și lăsă prietenul în fața ușii, ocupat să curețe de pe mantie, unul câte unul, compromițătoarele fire de păr ale mangustei.

VI

Ajunul Nonelor lui iunie

— Paris, am nevoie să știu dacă avem vreo agenție la Mutina.

— Nu, *domine,* răspunse conștiinciosul intendent, uimit de faptul că stăpânul său se interesa, pe neașteptate, de afaceri: de obicei, trebuia să alerge după el ceasuri întregi, până să se hotărască să verifice socotelile.

Într-adevăr, deși patricianul adăugase la averea destul de însemnată a nobililor săi strămoși și activitatea, mult mai profitabilă, de armator și de bancher, numărarea banilor nu prezenta un interes deosebit pentru el: prefera, în schimb, să-i cheltuiască de zor, cu o nepăsare aristocratică; era o atitudine pe care Paris, chibzuit cum era, o considera demnă de a fi condamnată.

— Există un birou de-al nostru la Bononia; este orașul cel mai apropiat de Mutina, spuse el.

— În cât timp ajunge acolo un mesaj și cât durează până vine răspunsul?

— Mai mult de o săptămână, stăpâne. Totuși, dacă te grăbești, putem folosi porumbeii călători. Avem o rețea bine organizată de hulubării, în toată peninsula; în două sau trei zile am putea primi răspunsul.

— Bine, vreau să știu ce legătură avea Chelidon cu Mutina și cu Forum Gallorum. Le va fi ușor funcționarilor din Bononia să ia informații din orașul învecinat: sunt dispus să ofer mutarea în Capitală a aceluia care îmi va putea da cele mai interesante informații!

— N-o să meargă, *domine,* spuse Paris, clătinând din cap.

— De ce? vru să știe Aurelius. Știi bine și tu că ambiția tuturor provincialilor este să se stabilească în *Urbs*...

— Asta nu și la Bononia, *domine.* Locuitorii acelui oraș, pe jumătate celți și pe jumătate etrusci, sunt convinși că trăiesc în cel mai frumos loc de pe lume: „*Bononia caput mundi*", afirmă ei, sfidând strălucirea Capitalei. Pentru niciun motiv n-ar accepta vreodată să se mute la Roma; dacă, totuși, se întâmplă să fie

nevoiți să trăiască în altă parte, fac de îndată tot ce pot ca să revină cât mai repede posibil în orășelul lor iubit. Te rog să mă crezi, mai bine ai promite un premiu în bani, îl sfătui pe stăpânul său prevăzătorul administrator.

— O să fac așa cum spui, fu de acord patricianul. Ai scris mesajul? Gata, trimite-l imediat!

Abia pusese sigiliul pe scrisoare că un strigăt disperat răsună în peristil.

— Hecate nemuritoare, sacră Afrodita, mare Astarte! urlă Castor, năpustindu-se înăuntru ca și cum ar fi avut pe urme o întreagă cohortă de pretorieni.

La vederea levantinului bine mototolit, Paris se strâmbă: într-adevăr, nu înțelegea cum putea un aristocrat de talia lui Aurelius – om rafinat, chiar dacă un pic cam extravagant – să rabde cu atâta indulgență toate măgăriile lui Castor, mai ales de când o adusese cu el din sud pe sărmana Xenia, o tânără nevinovată și neprihănită pe care grecul încerca mereu s-o corupă cu tot felul de propuneri nerușinate…

— Arduina aproape că m-a făcut fărâme! Este o fiară, stăpâne! Să nu mă mai rogi vreodată să mă apropii de ea; am și eu demnitatea mea!

— Chiar așa, Castor? Dar știu că te pricepi cum să faci ca să nu se observe.

— La urma urmelor, trebuie să-mi salvez și eu pielea!

— Și ce ai aflat? i-o reteză Aurelius, fiind sigur că alexandrinul exagera peripețiile prin care trecuse ca să poată cere o plată mai mare.

— Mai întâi, să facem socotelile, *domine,* avu el pretenția. Sunt patruzeci și cinci de sesterți.

— Patruzeci și cinci? Doar n-ai înnebunit!

— O sabie ca lumea, din fier călit, este foarte scumpă, dar mi s-a părut un cadou foarte potrivit pentru o gladiatoare. Și a meritat, ascultă-mă pe mine! Chelidon avea mare trecere printre cucoanele din înalta societate: nu numai că era deseori oaspetele familiei lui Sergius, dar se pare că, deși foarte discret, se avea bine cu o matroană de viță nobilă, întoarsă la Roma de puțin timp, după o îndelungată ședere în Orient…

Aurelius simți cum inima îi bătea mai tare, dar nu se dădu de gol.

Terminând cu bacșișul lui Castor și dându-i o nouă misiune, aceea de a afla din tribunal care era următorul proces al lui Sergius Mauricus, senatorul se închise în biroul de lângă bibliotecă și se așeză, gânditor, la masa de lucru, cu ochii la berea care-l aștepta, fără a de vreun semn că ar vrea s-o bea.

Privi nedumerit în ochii pictați ai bustului lui Epicur, ca pentru a găsi în ei un răspuns: o aristocrată, la Roma, sub un nume fals... oare putea fi vorba despre ea?

VII

Nonele lui iunie

Lectica se opri exact în fața Basilicii Iulia, în mijlocul Forului, și Aurelius coborî, însoțit de nelipsitul Servilius. Dacă spusele lui Castor erau adevărate, audierea din tribunal trebuia să aibă loc peste puțin timp.

Patricianul nu se grăbea să intre și mai zăbovea, urcând leneș treptele spre intrarea în tribunal; cu acea ocazie îmbrăcase toga de gală, împodobită cu laticlavă. Fără falsă modestie, era de părere că știe s-o poarte cu distincția necesară: se puteau vedea de jur împrejur chiar prea multe togi care fluturau în vânt, atârnând de pe umeri ca niște zdrențe tocmai bune de aruncat… cine mai avea acum grijă să netezească mereu cutele și să le adune armonios în jurul brațului?

Două sau trei matroane îmbrăcate elegant îl salutară cu un interes care promitea multe. Aurelius le răspunse cu un zâmbet, cu o frază galantă, cu un compliment inventat chiar atunci.

— Ei, craiule, n-ai impresia că ar cam fi timpul să plecăm? îl strigă Servilius. Ai venit aici ca să asiști la o audiere sau ca să faci curte doamnelor?

Sala gemea de lume, ca întotdeauna când oratorul era Sergius Mauricus.

Publicul era nerăbdător să-l vadă, ca și cum ar fi fost o vedetă din teatru; și, în realitate, nu era, de fapt, o diferență prea mare între modul în care marele orator își pleda cauzele și evoluția unui saltimbanc: strigăte, murmure, gesturi năvalnice, nimic nu lipsea pentru a-i convinge pe judecători.

— … Din ziua în care curajosul Marius l-a supus pe Iugurtha… se auzea chiar atunci prințul Forului.

Spre deosebire de mulți colegi de-ai săi, Sergius nu-și citea pledoariile, ci le rostea din memorie, ca și cum le-ar fi recitat.

— … Cato a susținut, în privința Cartaginei… încă din vremea perfidului Catilina… *Lex Remnia, Lex Publicia* și *Lex Iulia*…

— Mă rog, nu știu despre ce vorbește, dar se pare că, într-adevăr, se pricepe, aprecie Aurelius. Probabil că a studiat mulți ani.

— Îți arde de glume? îl contrazise Servilius. Ăla habar n-are de drept: are un cârd întreg de consilieri juridici care-l slujesc, ca să-și susțină cauzele. El spune ceea ce i-au pregătit ei și gata. Se pricepe foarte bine la crearea de surprize... Fii atent, este gata să-și facă unul dintre cele mai bune numere ale lui: regretul față de nedreptatea umană!

— ... Zeița Themis, din sacrul Olimp... declama, plin de vervă, oratorul.

— Dar, de fapt, în ce constă acuzația? întrebă Aurelius care nu reușea să-și dea seama de rostul acestor referiri istorice și mitologice.

— Adulter: un tip și-a reclamat soția care-l înșela cu unul dintre angajații lui, îi explică Servilius.

— Și individul ăla face apel la Cincinnatus și la Scipio, ca și la întregul Pantheon, pentru o nenorocită care i-a pus coarne soțului ei?

— Așa se câștigă procesele, dragul meu! Nu uita că grecii ajungeau până acolo încât aduceau în sprijinul lor și legi inexistente, bazându-se pe ignoranța judecătorilor... Iată, se pare că este gata să încheie, îl anunță Servilius, încercând să vadă ceva peste capetele oamenilor din sală.

— *Dixerunt!* exclamă în clipa aceea un membru al completului de judecători, anunțând încheierea pledoariilor. Cu o răbdare fără margini, Aurelius trebui să asiste, însă, la fazele care urmară, adică interogatoriile și *probatio.*

În sfârșit, printre strigătele bucuroase ale celor de față, fu anunțată sentința definitivă.

Îndată după aceea, reclamantul, negru la față, ieși fără să scoată nicio vorbă, urmat de apărătorii lui. O dată în plus, Sergius ieșise învingător.

— Uite-l acolo, în mijlocul ciracilor lui, spuse Servilius, arătându-i un grup de oameni în togă care se îmbulzeau în jurul ilustrului avocat. Și aceea trebuie să fie acuzata...

În clipele acelea, femeia îi arunca salvatorului său priviri admirative și se vedea clar că abia aștepta să-și dovedească recunoștința într-un loc mai intim.

— Vulpoiul ăsta bătrân este foarte sensibil la complimente. Hai, vino! îl trase Servilius după el.

•

— *Ave,* Mauricus: a fost o pledoarie într-adevăr strălucită!

— Senator Statius! exclamă avocatul. Ah, dar este aici și Titus Servilius… ați venit pentru vreun proces?

— Nu, nu, voiam doar să te auzim pledând: nu prea mai sunt astăzi oratori de calitate, îi explică Aurelius, lingușindu-l cu nerușinare.

— Trebuia să mă anunțați; puteam să vă rezerv niște locuri mai bune. Mă rog, dacă nu mai este și altceva… *valete*! îi salută prințul tribunalului și se vedea clar că de-abia aștepta să se ducă la frumoasa clientă care-l aștepta.

— De fapt, ar mai fi și altceva… îl întrerupse Aurelius, cu un zâmbet de o falsă politețe. Uciderea lui Chelidon.

— Nu-i nimic de făcut, nu apăr gladiatori. În orice caz, vinovatul va fi sfârtecat de mulțimea furioasă chiar înainte de a ajunge în fața tribunalului.

— Totuși, o cunoști bine pe Nissa, iubita victimei…

— Dar cine n-o cunoaște? Toată Roma a avut ocazia s-o admire despuiată! râse Mauricus.

— Dar nu în propria ta casă, precizează patricianul cu o candoare nevinovată.

Înfuriat, Mauricus făcu un gest nervos și sulurile de papirus cu însemnări îi căzură din mână și, de îndată, Aurelius se grăbi cu amabilitate să le adune, căutând să tragă cu ochiul la cele scrise acolo.

Cine știe ce vrea zăpăcitul ăsta, se întrebă avocatul, nedumerit. Publius Aurelius Statius, senatorul. Îl cunoștea, desigur: un aristocrat bogat care avea obiceiul supărător să-și vâre nasul peste tot, care în toată viața nu făcuse altceva decât să citească tot felul de cărți și să alerge după femei… iar acum, cine știe de ce, se amesteca în afaceri de care ar fi făcut mai bine să stea departe.

— Cu ce ocazie ți-a spus Nissa că suntem prieteni, dacă aș putea și eu? Faci parte, cumva, din cercul ei de prieteni apropiați? întrebă pe un ton sec și, în acest timp, se gândea febril: senatorul Statius era cunoscut doar prin faptul că se ocupa de recepții și de cenacluri literare, dar poate că, la un

nivel mult mai înalt, persoana lui era mai importantă decât părea…

— Nu, măcar de-ar fi fost așa! M-am dus la ea în calitate oficială, ca procuror însărcinat de Claudius să anchetez moartea lui Chelidon, îl informă senatorul cu o indiferență evidentă.

Auzind numele divinului Cezar, oratorul lăsă deoparte orice intenție ostilă și-l privi uluit pe Aurelius: procuror al lui Claudius, filfizonul ăsta de doi bani…

— Îmi închipui că dorești să stai de vorbă și cu mine, se grăbi el să se pună la dispoziția senatorului.

— Nu-i nicio grabă, Sergius, când vrei tu… Și hai să renunțăm la formalisme. De ce să ne întâlnim într-un *tablinum* oarecare, când ar fi mult mai simplu să stăm de vorbă la o cină bună? Hortensius, bucătarul meu, este un adevărat vrăjitor al bucatelor!

— Îți mulțumesc, dar aș prefera să vii tu la mine, eventual împreună cu Titus Servilius. Sper că n-o să refuzați să-mi fiți oaspeți!

— Dacă insiști… acceptă senatorul. În cazul acesta, ar fi grozav dacă am întâlni-o la tine și pe frumoasa Nissa.

Servilius simți un nod în gât: așadar, avea s-o mai vadă…

— Neapărat. Vă aștept în ajunul Idelor, încheie, grăbit, Mauricus și se îndepărtă de ei.

— Sacră Afrodita, trebuie să încep să mă pregătesc! izbucni Servilius, îngrijorat. Ce zici, mă sfătuiești să mă pun la regim?

— Câteva zile de post s-ar putea să nu fie de-ajuns… își dădu cu părerea Aurelius privind la statura impunătoare a prietenului său.

— Măcar cu câteva ședințe de masaj… poate că mi-l împrumuți pe Samson al tău? Aș avea nevoie de un om puternic ca el.

— Dacă tu crezi că asta poate rezolva… îi răspunse Aurelius, fără prea mare convingere.

Cândva, Samson – un sclav uriaș și cu o putere pe măsură – fusese cumpărat, într-adevăr, ca maseur; acum, însă, după ce maltratase cam toate încheieturile stăpânului cu mișcări a căror forță n-o putea controla, era folosit în *domus* doar la treburi de hamal și chiar și așa făcea destule pagube.

— Atunci, vin chiar acum la tine acasă, hotărî Servilius. Și, ascultă, ar fi mai bine ca Pomponia să nu știe nimic despre asta; s-ar putea să-și facă vreo idee greșită, mă înțelegi…

— Te înțeleg chiar foarte bine, mormăi Aurelius, semn că nu se aștepta să iasă nimic bun din pasiunea pe care o făcuse prietenul său pentru frumoasa actriță de pantomimă. Uite că vin purtătorii de lectică, hai să urcăm.

— Nu, du-te singur. Eu vin pe jos: puțină mișcare o să-mi facă bine, declară Servilius, luând o hotărâre eroică. Și nubienii porniră cu pași iuți, urmați de masivul cavaler, care gâfâia în urma lecticii ca să mai dea jos din kilograme.

•

— Aud niște urlete sfâșietoare dinspre palestră. Ai pus pe cineva la chinuri acolo? întrebă Castor, intrând în baie.

— Servilius este convins că un tratament mai energic îl va face să mai piardă din greutate… îi explică Aurelius, în timp ce ieșea, tremurând, din *frigidarium.*

— Mă rog, în câteva luni, dacă mai are putere să continue, s-ar putea vedea primele rezultate, își dădu cu părerea libertul, întinzându-i lui *dominus* un prosop fierbinte.

— Așa este, dar Titus nu are la dispoziție decât câteva zile! îl lămuri patricianul, povestindu-i, după aceea, lui Castor despre întâlnirea cu Mauricus.

— La o cină cu diva, asta-i ceva nemaipomenit! exclamă admirativ grecul. Crezi că mi-ar sta bine cu hlamida ta aurie? Mi-ar pune în valoare trăsăturile elenice…

Aurelius nu scoase nicio vorbă: levantinul, greu de ținut în frâu încă din vremea în care era sclav, după ce-l eliberase, ajunsese o adevărată catastrofă. Mai ales de când primise din partea stăpânului său, în schimbul prețioaselor servicii aduse, permisiunea de a trăi în casă împreună cu Xenia, hoața aceea cu care făcea o pereche perfectă, cei doi începuseră să se poarte în *domus* fără nicio reținere, de parcă ei ar fi fost adevărații stăpâni. Servitorul acela rebel avea nevoie de o lecție, așa că nu avea să-l ia în niciun caz cu el!

— Ce te face să bănuiești că ești și tu invitat acolo? întrebă patricianul, încruntat.

— Un secretar grec desăvârșit dă bine întotdeauna, *domine*… începu să-i explice libertul. Mai ales când este priceput, isteț și știe să tragă cu urechea.

— Tu, însă, nu te mai ocupi de nimic, Castor. De secole întregi nu mi-ai mai adus o informație interesantă, îi replică patricianul.

— Pariurile pe care le-a câștigat Mauricus prin moartea lui Chelidon te-ar putea interesa? șopti servitorul pe un ton viclean.

Aurelius sări în picioare: hotărât lucru, Castor avea întotdeauna câte o săgeată în arcul său.

— Spune, despre ce este vorba?

— Am niște prieteni printre cei care țin pariurile… Juristul nostru pariase o mie de sesterți pe Quadratus, adversarul lui Chelidon.

— O mie de sesterți pe amărâtul ăla… e ceva la mijloc aici.

— O să aflu destul de ușor deseară, dacă o să mai fac cercetări printre servitori, promise credinciosul libert, asigurându-se astfel că va fi și el invitat la cină.

În clipa aceea, în prag apăru un personaj fantomatic, înfășurat până la călcâie într-un cearșaf alb. Sărmanul Servilius, cu fruntea brobonată de sudoare, se lăsă să cadă ca un sac cu orz pe marginea de marmură a bazinului.

— Uff… exclamă el, făcându-și vânt cu mâna. Cearceaful alunecă într-o parte și dintre cutele lui apăru un braț învinețit.

— Samson ăsta al tău are o mână cam grea, se plânse cavalerul.

— Văd că te pregătești serios, Servilius, constată Aurelius, îngrijorat. Te-ai hotărât de pe acum cu ce o să te îmbraci?

— Mă gândeam la o tunică de calitate, din in cu găurele, și, pe deasupra, o haină pentru cină foarte elegantă, cu broderii din fir de aur și de argint, plănui cavalerul.

Castor tuși discret:

— *Domine,* gustul tău este desăvârșit, dar, dacă-mi dai voie, aș vrea să-și propun câteva detalii pentru atmosferă, sigur, dacă ești de acord…

— Da, da, Castor, sfătuiește-mă tu! îl rugă Servilius.

— Ți-ar sta bine cu o tunică dalmatică sobră, de culoare cenușie, care te va arăta mai subțirel și va ascunde și vânătăile…

— O idee grozavă! Și ce-ai zice de o mantie roșie pe deasupra, ca să dea un aer mai vesel?

— O *laena* frivolă? clătină grecul din cap, nemulțumit. Nu, mai bine o capă de culoare închisă, foarte sobră sau, cel mult o *lucerna.*

— Dar n-o să mă îmbătrânească prea tare?

— Fetele astea se lasă cucerite mai curând de fascinația unui bărbat matur. Mai mult, trebuie să-ți modifici tunsoarea: este prea strengărească.

Fără să stea prea mult pe gânduri, Servilius se repezi către Azel, frizerul lui Aurelius, un asiro-fenician efeminat între două vârste care se ocupase toată după-amiaza de aspectul cavalerului.

— Cinci la unu că în mai puțin de două săptămâni Servilius o va cuceri pe divă, propuse libertul un pariu, întinzând palma.

Romanii erau niște pariori incorigibili: în *Urbs* se paria pe orice și pe oricine, de la cursele de care până la amanții împărătesei și Aurelius nu se dădea nici el în lături de la această patimă generală.

— Vrei să te ruinezi, Castor? se miră patricianul. Nu exista nici cea mai vagă posibilitate ca bravul cavaler să aibă succes la Nissa…

— Pun jos doi *denarii* de argint! nu se lăsă grecul.

— Să zicem că Titus se laudă că a cucerit-o. Cum aș putea ști dacă spune adevărul? replică senatorul.

— Va veni cu o dovadă, ceva foarte personal care să-i aparțină actriței; un obiect de lenjerie intimă, nu știu, măcar o legătură pentru sâni sau pentru șolduri… O să plătești doar dacă Servilius va fi în stare să aducă o astfel de dovadă!

Aurelius se declară de acord, întrebându-se, ca întotdeauna când se contrazicea cu șmecherul libert, la ce manevră va recurge acesta.

Bătu, așadar, palma și imediat se căi: cu o asemenea mizã, Castor s-ar fi dat peste cap ca Titus s-o seducă în vreun fel pe actriță și dacă afla de asta și Pomponia… Nu, păcăleala care i se pregătea bravului cavaler trebuia împiedicată încă din față, chiar de la banchet!

VIII

A șasea zi înainte de Idele lui iunie

— Stăpâne… Paris aștepta cuviincios în prag. Au sosit răspunsurile de la Bononia, unde pot să le las?

— Du scrisorile în biroul meu, Paris. Apropo, cum se face că nu mi-ai spus nimic de vizita arhitectului de la vila mea din Pithecusa?

Paris roși până în albul ochilor și-și coborî privirea:

— Probabil că am uitat, *domine*… mărturisi el, tulburat.

Aurelius îl privi cu mirare. Memoria intendentului său era proverbială: în atâția ani de serviciu, conștiinciosul administrator nu uitase niciodată vreun amănunt, oricât de neînsemnat ar fi fost acesta.

— Spune-mi, nu ți se pare că se întâmplă ceva ciudat cu Paris în ultima vreme? îl întrebă el după puțin timp pe Castor. Pare că îi trec tot felul de gânduri prin cap; să sperăm că nu este bolnav, că nu știu ce m-aș face fără el!

Grecul înghiți în sec fără ca stăpânul să-l observe la auzul acestei aprecieri atât de laudative la adresa intendentului. Total diferiți prin temperament și caracter, Castor și Paris, deși se aflau în serviciul aceluiași *dominus,* se considerau, de fapt, rivali permanenți.

— Pot să te ajut să vezi cele două sau trei scrisori? întrebă secretarul în dorința de a recâștiga terenul pierdut.

Regula după care se conducea Castor era că mai bine se oferea din proprie inițiativă să facă niște lucruri de scurtă durată și ușoare, pentru a le evita mai târziu pe acelea de lungă durată și greu de dus la bun sfârșit. Dacă-l ajuta puțin pe stăpân ca acesta să-și citească scrisorile, ar fi putut să-și ia liber toată după-amiaza.

— Dacă vrei… acceptă cu recunoștință senatorul.

Biroul în care îi plăcea lui Aurelius să se retragă pentru a medita asupra operei filosofilor epicurieni preferați dădea înspre peristil, în partea cea mai liniștită a casei.

— Pe zeii Hadesului! exclamă patricianul, când deschise larg ușa. Castor holbă și el ochii, înmărmurit: sute și sute de suluri sigilate se aflau îngrămădite peste tot, pe masă, pe scaune, pe rafturile bibliotecii, pe bustul lui Epicur și chiar pe jos.

— Pe Hefaistos! Bine măcar că te-ai oferit să mă ajuți, Castor... și când mă gândesc că era cât pe ce să-ți dau o zi liberă!

Scoțând un geamăt înăbușit, secretarul se prăbuși pe pardoseală, acolo unde mai era un locșor liber.

— Bun, să începem, porunci stăpânul, venind lângă el. Uite aici, uite... aici este unul care s-a născut în Forum Gallorum și povestește că l-a cunoscut pe Chelidon în tinerețe...

— Curtezana Quintillia se laudă că a avut o legătură strânsă cu el.

— O spălătoreasă din Mutina spune despre Chelidon că-i datora bani pentru spălatul rufelor...

— Și asta nu-i tot, Castor, ascult-o pe asta:

Septicius Rusticus lui Publius Aurelius Statius.
Ilustre senator,
voi, cei de la Roma, nu sunteți deloc isteți și credeți tot ce vi se spune. Chelidon ăsta, vă spun eu că se numea Placidus și lucra în Mutina, la frânghierul Spurius, căruia i-a făcut o serie de necazuri, lăsându-i și servitoarea borțoasă.
Eu știu bine toate acestea, pentru că Spurius este cumnatul meu, asta însemnând că s-a însurat cu sora mea, Decia, și acum se află aici, la Bononia, și recompensa i-ar prinde tare bine pentru că au patru copii, iar frânghiile nu se prea vând.

— Nici vorbă de eroul care a căzut prizonier de război, singurul supraviețuitor în urma distrugerii satului său... se vede că și-a născocit o poveste frumoasă! șuieră, uimit, Aurelius.

— Și ascult-o și pe asta, *domine,* îl întrerupse Castor. Este scrisoarea unei anume Placida, o țărancă din Forum Gallorum, care vrea să știe când se va hotărî Sergius Mauricus să-i restituie proprietățile fratelui ei vitreg, Chelidon, ea fiind singura moștenitoare a acestuia.

— Nu-i rău, nu-i rău deloc... făcu patricianul, mulțumit.

Două ore după aceea, deschizând toate scrisorile, Aurelius și Castor se aflau în posesia unei biografii amănunțite a marelui campion al arenei: născut la Forum Gallorum sub numele de Placidus, se mutase la Mutina. Om liber și cetățean roman, încă de mic fusese un motiv de disperare pentru mama sa: după ce schimbase mai multe locuri de muncă – frânghier, căruțaș, vânzător de fructe, hamal – Placidus încercase și calea arenei, cu un succes deplin. De atunci, nu mai călcase niciodată pe la Mutina, având totuși grijă să trimită în fiecare lună o sumă de bani surorii sale, care se afla într-o situație financiară foarte dificilă.

Și probabil că Sergius Mauricus cunoștea bine toate acestea, din moment ce el era acela care se ocupa de trimiterea banilor către familie...

— O să ai de ce să te minunezi mâine seară, comentă Castor.

— Da, dar, mai întâi... pariez că mai cunoștea și altcineva povestea aceasta. Ți-l amintești pe Turius acela, din cazarmă? Cred că o să mă duc să-i fac o vizită!

În clipa aceea, Paris apăru în prag, într-o atitudine de mare respect.

— *Domine,* o vizită pentru tine, anunță el și tonul său nu avea obișnuitul accent nemulțumit prin care intendentul își manifesta dezaprobarea în privința oamenilor ciudați și nu prea potriviți cu demnitatea senatorială pe care îi primea de multe ori stăpânul. Este o persoană distinsă, foarte politicoasă, continuă el, fără a-și ascunde o oarecare mirare. Un negustor, poate, sau un funcționar din vreo instituție. Mi-am permis să-l invit în sufragerie.

Pe Hermes cel nemuritor, nu mai lipsea decât o vizită de afaceri, se gândi Aurelius, fără a mai avea inima să-l mai certe, a doua oară în dimineața aceea, pe zelosul său administrator.

Dar, de data aceasta, Paris se înșelase profund în aprecierea importanței vizitatorului: în sufragerie, în jilțul de onoare, ședea gladiatorul Gallicus, ocupat cu degustarea unui vin de o excepțională calitate.

— Nobile senator, îmi pare rău că te-am deranjat, dar s-a întâmplat o nenorocire și am crezut că este bine să te anunț: oricine altcineva care ar fi venit din cazarmă, n-ar fi reușit să înainteze mai departe de vestibulul casei tale, din cauza acelui cerber de intendent care te slujește...

— Despre ce nenorocire este vorba? i-o reteză Aurelius, plictisit de tonul ceremonios al celtului.

— Un incident nedorit care i s-a întâmplat unuia dintre gladiatori.

— Nu mă miră: mulți de-ai voștri își rup gâtul în timpul antrenamentelor.

— În cazul acesta, împrejurările sunt destul de ciudate. L-am găsit pe Turius mort, într-o celulă închisă pe dinăuntru cu un zăvor zdravăn…

— Turius! Pe Jupiter cel Bun și Mare, asta ne mai lipsea; mergem să vedem numaidecât ce este acolo! porunci patricianul, gata să explodeze de furie.

După numai câteva minute, purtătorii lecticii se îndreptau către *Ludus Magnus* alergând din răsputeri.

•

— Nobile senator, sunt ruinat! îl întâmpină lanistul Aufidius, care nu-și mai găsea cuvintele. Careva a aruncat un blestem asupra celor mai buni atleți ai mei; uite ce am găsit în celula lui Turius! strigă el, arătând îngrozit către o bucată de lemn închis la culoare, de formă oarecum ovală. Aurelius luă obiectul în mână, privindu-l cu toată atenția: pe lemnul vopsit fusese scrijelit în mod grosolan profilul unui ochi, în mijlocul căruia două cercuri negre, identice, păreau să-l privească țintă, cu răutate.

— Vezi, cele două pupile! Baskina, vrajă, deochi, mă rog! Gladiatorii mei mor fără niciun motiv vizibil… la mijloc este magie, îți spun eu! Fii atent, nobile senator, nu-l atinge! urlă lanistul, în timp ce Aurelius, care nu credea în vrăji mai mult decât în zei, făcea să dispară cu nepăsare înspăimântătorul obiect deocheat sub cutele tunicii sale.

— S-au folosit de serviciile unui vrăjitor! Aici este mâna vreunui zăpăcit, unul dintre stoicii ăia care luptă împotriva jocurilor în numele cine știe cărei teorii umanitare: provocatori, pacifiști lași plătiți de dușmani ca să atenteze la calitățile de luptător ale romanilor! își descărcă furia Aufidius.

Fără să-l mai asculte, patricianul se îndreptă de îndată către *spoliarum,* unde medicul Crisippos îl aștepta, aplecat peste cadavru.

— Nici de data aceasta nu este vreo rană, în afară de această mică zgârietură de la gât… îi declară chirurgul.

— Același semn pe care-l avea și Chelidon! exclamă Aurelius. Aici nu-i niciun deochi! Fă o incizie în locul acela, Crisippos: poate că reușim să ne dăm seama cum au fost uciși!

Medicul luă un bisturiu fin și începu să lucreze. Deodată, se opri, precaut.

— Ai găsit ceva? întrebă senatorul, plin de speranță.

— Da, un corp străin, un ciob mic înfipt adânc. Trebuie să procedez cu grijă, s-ar putea rupe, răspunse Crisippos, apropiindu-se de incizie cu niște pensete de mare precizie. Iată, privește: un vârf foarte subțire, din metal.

— Otrăvită… Să dezgropăm cadavrul lui Chelidon, poate găsim și la el ceva asemănător, propuse de îndată Aurelius.

— A fost ars pe rugul ritual și cenușa a fost împrăștiată, îl dezamăgi Crisippos.

— Pe barba lui Jupiter, nu puteai să-l examinezi mai cu atenție prima dată? izbucni, nervos, patricianul.

— Erai și tu de față, nobile senator, dacă nu mă înșel; ce să fac, dacă nu mi-ai cerut așa ceva… se justifică medicul, supărat.

— Arată-mi acul acela: este prea scurt ca să fi fost aruncat cu ajutorul unui arc și totuși a pătruns atât de adânc, încât nu mai putea fi văzut de la suprafață… cum crezi că s-ar fi putut întâmpla acest lucru?

— Nu mă întreba pe mine, nobile Statius; specialiști în arme ai câți vrei, acolo, afară. Eu sunt doar medic, îl refuză Crisippos, spălându-și atent mâinile cu oțet.

Cu toate acestea, nimeni din cazarmă nu-i putu fi de folos senatorului.

— Aici folosim sabia scurtă și *sica,* dacă nu, lancea și tridentul, dar nu otrava! Băieții mei sunt profesioniști, ucid fără vicleșuguri, ca niște oameni corecți și nu prin asemenea mijloace mârșave! se revoltă Aufidius.

— Arată-mi săgeata! ceru Hercules, întinzând o mână uriașă și păroasă.

— N-are importanță, se opuse Aurelius. Cu laba aceea a lui, gladiatorul sarmat nu ar fi putut nici măcar să țină în mână vârful acela atât de subțire, nicidecum să-l manevreze cu precauție…

— Nobile senator, era să uit… se bâlbâi lanistul, încurcat. Ieri, Turius, ceruse să te vadă.

— Pe Diana, și tu de ce n-ai trimis pe cineva să mă anunțe? strigă Aurelius, furios la culme.

— N-am considerat necesar să deranjez o persoană atât de importantă, doar pentru că așa voia un simplu retiar: i-am spus că va putea să-ți vorbească atunci când te vei întoarce ca să continui cercetările, bolborosi Aufidius, cu o expresie îndurerată.

— Imbecilule! tună patricianul. Ai așteptat să-i fie închisă gura!

Lanistul lăsă ochii în jos, reținându-și un acces de furie. Acum, magistratul acela arogant avea să-i spună totul lui Claudius, așa că adio funcție…

— Arată-mi celula în care a fost găsit corpul! îi ceru Aurelius, dându-l la o parte cu un gest brusc.

După câteva clipe, pătrunse într-o cămăruță mizerabilă, mobilată destul de spartan, cu un cufăr pentru haine și pentru armură. Ferestruica de sus, singura legătură cu exteriorul, era astupată cu o rețea deasă din metal.

— L-ați găsit pe pat? întrebă.

— Pe jos, întins acolo, sub fereastră, răspunse Aufidius.

Aurelius aprecie rapid distanța până la fereastră: prea mare pentru ca un braț, oricât de lung ar fi fost, să ajungă la Turius din afară. Apropiindu-se, încercă soliditatea rețelei de fier de la fereastră și constată că era bine înțepenită; mai mult, judecând după pânza de păianjen care atârna de jur împrejur, părea să nu fi fost mișcată de mult timp din loc.

Deodată, în spatele ușii se stârni un adevărat vacarm.

— Lăsați-mă să trec! striga o voce ascuțită și stridentă.

Aurelius se repezi să deschidă: mai lipsea doar ca niște paznici căpoși să intervină ca un filtru între el și mărturisirile gladiatorilor!

— În sfârșit, nobile senator! strigă Arduina mulțumită, îndată ce patricianul o chemă înăuntru.

— Așază-te, te rog, o invită politicos Aurelius, luându-i lancea ușoară și coiful. Gladiatoare sau nu, rămânea o femeie și trebuia tratată ca atare. Totuși, în ciuda bunelor sale intenții, nu reușea prea ușor acest lucru, pentru că, nici femeia, cu atitudinea ei grosolană și masculină, nu-i putea ușura misiunea.

— Te ascult, spuse senatorul, atent, cu convingerea că era pe cale să audă niște dezvăluiri importante.

— Ce se întâmplă cu servitorul tău? A venit într-o zi aici, aducându-mi un cadou frumos. Promisese că se va întoarce... Ochișorii rotunzi ai gladiatoarei se luminară de o lumină plină de pasiune.

Oh, zei, două cadavre se aflau la morgă și namila asta de femeie venea să ofteze de dorul lui Castor! Aurelius era gata s-o repeadă, dar se abținu: nu era cazul s-o supere pe britană; văzuse doar de ce era ea în stare în arenă...

O liniști, făcându-i niște promisiuni vagi, în timp ce se îndrepta către locuința lanistului.

— Aufidius! ordonă el. Întrerupi toate luptele și antrenamentele retiarilor: nu vreau să-i găsesc spintecați înainte de a se încheia ancheta! Același lucru este valabil și pentru Quadratus!

— Dar, cum să fac asta, el trebuia să intre în arenă mâine! Era sortit luptei cu fiarele, în speranța că voi scăpa de el pentru totdeauna: nu face cât cheltuiesc cu el ca să-l întrețin!

— Odihnă totală și pentru Arduina, vreau să rămână sănătoasă... adăugă Aurelius, gândindu-se amuzat la Castor.

— O să mă faci să dau faliment! se plânse lanistul.

— Preferi, cumva, ca împăratul să afle că nu poți să-i supraveghezi cum trebuie pe atleții săi? Oamenii aceștia îi aparțin lui Claudius, nu uita asta, și tu răspunzi de ei, îi aminti patricianul, în timp ce ieșea pe platoul din mijlocul cazărmii.

Antrenamentele erau încă în plină desfășurare. Un servitor se apropie de grupul de luptători care-și riscau picioarele la prăjina aceea infernală, dând semnalul de oprire.

Cu un suspin de ușurare, Quadratus se așeză sleit de puteri pe o bancă: un zâmbet fericit și surprins se întindea de la o ureche la cealaltă.

— Nu pot să cred! exclamă el. Mâine nu sunt lupte! Trebuia să intru în arenă cu o fiară sălbatică... S-ar putea spune că, acolo sus, în Olimp, cineva are grijă de mine!

— Sau în Olimp sau aici, pe pământ, râse patricianul, bătându-l cu palma pe spatele lui voinic, de țăran.

— Este pentru a doua oară când Zeița Fortuna mă sărută pe frunte. Nu vreau să-mi fac iluzii, dar, câteodată, mă gândesc chiar că aș putea reuși să-mi salvez pielea... șopti Quadratus, nevenindu-i încă să creadă.

— Orice este posibil, poți să devii chiar și un erou, îl încurajă Aurelius.

— Dacă mai ține tot așa, nobile senator... oftă Quadratus, însoțindu-l până la lectică.

Nubienii, negri ca smoala, săriră în picioare îndată ce-l văzură pe patrician îndreptându-se către ei.

— Îl aștept pe secretarul tău cel frumos! îi aminti Arduina, în timp ce el se pregătea să plece. Salută-l din partea mea!

IX

Ajunul Idelor lui iunie

În sfârșit, sosise seara faimoasei cine de la Sergius Mauricus.

— Faceți loc lecticii nobilului Aurelius! striga sclavul care anunța invitații, în timp ce purtătorii tropăiau de zor pe *Vicus Tuscus,* înspre Porta Flumentana.

După ce trecu de Forum Boarium și de Circus Maximus, cele câteva lectici, precedate de sclavii cu torțe și urmate de un alai de servitori, începu să urce pe Aventin, acolo unde se afla *domus* a lui Sergius.

— Ești sigur că sunt destul de elegant? întrebă, îngrijorat, Titus Servilius.

Aurelius, temându-se ca nu cumva prietenul său s-o impresioneze cu adevărat pe actriță, îl sfătuise să renunțe la tunica pe care i-o recomandase Castor și să se îmbrace cu o *synthesis* destul de arătoasă care îi scotea în evidență trupul burduhănos. Făcea aceasta pentru Pomponia, își spunea în sinea lui, dar, mai ales, ca să câștige pariul cu Castor…

— Ești perfect, Servilius. Sunt sigur că Nissa va lua seama la toate amănuntele, spuse Aurelius, făcând aluzie la inelele de mare preț care vorbeau despre bogăția cavalerului.

Între timp, purtătorii lecticilor, adunându-și ultimele forțe, străbăteau ultima parte a povârnișului *Vicus Altus* și, îndată după aceea, se opriră într-o mică piață, în fața unei construcții moderne.

— Privește ce minunăție: de pe terasa asta se poate vedea tot cartierul: uite piața de pâine, portul de pe malul râului și, mai departe, cartierul de dincolo de Tibru… remarcă senatorul, încântat.

Servilius, însă, era prea înfierbântat ca să mai admire priveliștea: cu mâna sa grăsuță își aranja întruna cârlionții suri pe care frizerul asiro-fenician îi pieptănase cu multă artă. În cele din urmă, poarta mare de la intrare se deschise larg și sclavii ușieri îi introduseră pe cei doi prieteni în *fauces,* în timp ce Castor dispărea înspre locuințele servitorilor.

— Bine ați venit! îi întâmpină Mauricus în pragul tricliniului, dar din privirea sa rece nu se revărsa aceeași căldură pe care, ca un actor priceput, știa s-o pună în voce. O cunoașteți pe Sergia, sora mea? spuse el prezentându-le o femeie cu expresie severă, îmbrăcată de gală.

Da, Aurelius o cunoștea: era socotită ca una dintre matroanele cele mai nerușinate ale Romei și se vorbea că se desfăta nu numai cu sclavii și cu gladiatorii, ci o făcea chiar și cu fratele său alături de care trăia de o vreme, după două divorțuri.

Deși nu mai era tânără, Sergia era încă destul de atrăgătoare: bust frumos, ochi strălucitori, piele cam uscată, dar incredibil de netedă. Aurelius se surprinse căutând să descopere pe fața ei urmele faimoasei operații descrise de Celsus, în stare să redea femeilor carnația din adolescență printr-o alunecare a pielii de pe mușchii faciali…

Femeia aceea, însă, oricare ar fi fost mijloacele de care se folosea, ieșea încă învingătoare din lupta împotriva acțiunii devastatoare a timpului și lui Aurelius nu-i displăcu privirea plină de subînțelesuri cu care ea începu să-l seducă, zâmbindu-i malițios.

— Nobile senator, ciripi ea, săgetându-l cu ochii săi frumos fardați. Patricianul era cunoscut ca un bărbat sensibil la farmecul feminin și poate că ar fi fost mai interesant pentru ea să renunțe la îmbrățișările viguroase și primitive ale gladiatorilor, în favoarea altor plăceri, mult mai rafinate…

— Unde este Nissa? întrebă Servilius, prea grăbit s-o vadă.

— Răbdare, Titus, răbdare! îl liniști Mauricus. Frumoasa noastră va apărea dansând în timpul cinei… și, după aceea, mai avem o surpriză, o altă celebritate, o să vedeți!

Amfitrionul îi conduse pe musafiri către o masă imensă, rotundă, înconjurată de paturi comode așezate în semicerc. Servilius se grăbi să ocupe un loc pe divanul din stânga și imediat își scoase *mappa.*

— Nu era nevoie să-ți aduci șervetul de acasă, dragă Titus! comentă Mauricus zâmbind cu jumătate de gură și făcu semn servitorilor să aducă bolurile pentru spălatul mâinilor, pline cu petale de trandafiri, și șervete parfumate.

Gustatio – Aurelius trebui să recunoască – era excelentă: avocatul trăia bine, chiar dacă acest lucru nu era de mirare, știindu-se cât de mult câștiga de peste tot…

— Grozavă această salată din ierburi aromate, lăudă patricianul, după ce gustă din ea. Servilius, nu iei și tu un pic? îl întrebă pe prietenul său, fiind surprins de reținerea pe care mâncăul acela o arăta: de obicei, lăcomia lui dădea naștere unor momente mai stânjenitoare pe la banchete.

— N-aș vrea să exagerez... se scuză Servilius.

„Așa este, dieta!” își aminti Aurelius și începu să se străduiască în fel și chip ca să-l ispitească: cu cât se îndopa mai zdravăn bravul Titus, cu atât rămâneau mai puține posibilități de a gusta din anumite fructe interzise... Sărmăluțele în frunze de ficus sunt delicioase! Hai, ia și tu măcar una, doar nu vrei să-l jignești pe amfitrion!

Ca să nu pară prost-crescut, Servilius înfulecă rapid vreo cinci.

— Un pic de omletă cu lapte, câteva măsline ca să-ți faci pofta de mâncare... continuă nemilos Aurelius. Și, la sfârșit, o cupă de Labicanus ca să-ți meargă bine mâncarea!

— De fapt n-ar trebui, încercă o scuză cavalerul, înghițind repede vinul, înainte să-l apuce remușcările.

— Așa de puțin? protestă stăpânul casei. Pun pariu că Titus al nostru vrea să se mențină treaz așteptând-o pe Nissa!

— Ah, nu-mi mai vorbi despre pariuri, prinse din zbor ocazia Aurelius, prefăcându-se supărat. Am pierdut o adevărată avere pariind pe Chelidon.

— Nu s-ar putea spune că ești singurul: jumătate din Roma și-a pus în joc averea, îl consolă Servilius.

— În cazul acesta, cealaltă jumătate a Urbei și-a umplut buzunarele, aprecie patricianul. Tu, Sergius, te afli printre fericiți sau printre cei care s-au lăsat jefuiți? întrebă el mieros.

— Eu? făcu juristul, râzând. De data asta, Aurelius, șansa mi-a surâs. Am avut un vis prevestitor: chiar în dimineața aceea, înainte de a mă trezi, mi-a apărut în somn un pătrat mare, luminos. Așa că, atunci când am aflat că pe unul dintre gladiatori îl chema astfel, am pariat pe el o sumă mare și am câștigat.

— A fost cu adevărat un vis pe care ți l-au trimis zeii! Măcar să fi fost și un mic Cupidon capabil să tragă din arcul său cu săgeți mici, mici de tot... insinuă patricianul, gândindu-se la rana lui Turius, dar Sergius nu dădu semne că ar fi înțeles aluzia.

Între timp, sclavii curățau masa de resturi, pentru a face loc felurilor care urmau să fie aduse, iar paharnicii turnau în cupele oaspeților vin din cel mai vechi.

Deodată, luminile începură să se stingă și, înconjurată de torțe fumegânde, apăru Nissa, îmbrăcată numai cu un peplum transparent.

— Un număr absolut nou: violarea Casandrei pe zidurile în flăcări ale Ilionului! anunță cu mândrie Mauricus. Suntem primii care-l vedem!

Servilius era cât pe ce să se înece cu vinul și Aurelius profită de ocazie ca să-i umple din nou cupa.

Diva începu să se miște provocator pe fondul luminos al flăcărilor, lăsând să-i cadă vălurile, unul câte unul. În acest timp, un războinic aheu, cu o statură impunătoare, apăru din spatele unei perdele și se aruncă asupra actriței, smulgând de pe ea și mica zdreanță care îi mai acoperea șoldurile.

— Uff, Aurelius, dar ăia doi nu se prefac deloc! exclamă Servilius cu vocea gâtuită de emoție.

— Publicul nu se mai mulțumește cu prefăcătorii în ziua de azi, le explică Sergius. Vrea realism.

— N-ar fi nimic dacă ar fi vorba doar despre asemenea scene erotice, îi replică, acru, patricianul. În amfiteatru, însă, se pot vedea cele mai crude omoruri și morții sunt adevărați! De la Caligula a început moda aceasta, poruncind ca rolul tâlharului răstignit să fie interpretat de un răsculat care avea să fie executat în arenă!

— Plebea simte nevoia de emoții puternice, explică pe un ton didactic stăpânul casei.

Aurelius aruncă o privire piezișă la vinele de pe gâtul lui Servilius care se îngroșau văzând cu ochii, pe măsură ce spectacolul continua.

— Bea ceva, haide, o să-ți facă bine! îl îndemnă, și prietenul lui mai dădu gata o cupă de Falern.

— Uite-l pe Ajax Oileus care se aruncă asupra fecioarei menite Atenei… le explică avocatul, zâmbind.

— Pe toți zeii, ăsta chiar o violează! mormăia săracul cavaler, continuând să dea peste cap cupă după cupă.

— Nissa este faimoasă tocmai prin genul acesta de spectacole, declară Aurelius, netulburat, având parte de

atingerea furișă a piciorului cu care Sergia i-l apăsa cu nădejde pe al său.

Tabloul acela vivant se încheie cu un urlet sălbatic de voluptate, în timp ce Servilius, lac de sudoare, se prăbușea pe pat.

— Hai, curaj, mai ia un pic de vin și o să-ți revii imediat, îl îmbărbătă Aurelius, grijuliu, sperând că inima sensibilă a grăsanului nu va păți nimic din cauza unei asemenea tulburări… Pomponia avea dreptate: Titus nu mai era la vârsta potrivită pentru anumite lucruri.

— Peste puțin, vor veni aici și actorii, anunță Sergia. L-ați recunoscut pe Aiax?

— N-aș putea zice că da, l-am văzut doar de la brâu în jos, șopti Servilius cu o sinceritate plină de naivitate.

— Uite-l, este Gallicus al nostru! zâmbi matroana fără a ascunde cât de excitată era.

— *Ave,* Aurelius! salută degajat gladiatorul celt, apărând în clipa aceea, împreună cu Nissa.

— Văd că te-ai hotărât să-ți schimbi meseria, constată senatorul.

— Activitatea aceasta este mai profitabilă și mult mai plăcută față de ceea ce se întâmplă în arenă, pe lângă faptul că este mult mai puțin periculoasă. După ce mi se termină angajamentul de gladiator, vreau să mă ocup numai de așa ceva.

— Felicitări! Nu-l saluți, Titus?

De fapt, Servilius nici nu mai auzea nimic, fiind absorbit cu totul de apariția Nissei care, cu sânii abia ascunși de o fâșie îngustă de stofă și cu șoldurile aproape dezgolite sub un văl ca și inexistent, mergea în clipa aceea să se așeze chiar pe patul lui.

Bravul Titus sorbi încă o cupă de vin, făcându-se mic de tot de teamă să n-o incomodeze pe ilustra artistă.

Dar, vai, dimensiunile lui erau atât de impresionante încât era inevitabil ca, până la urmă, să atingă o porțiune întinsă din trupul acela fremătător, pe jumătate gol. Fu nevoie de încă vreo două cupe de vin pentru ca sărmanul cavaler să poată rezista unor asemenea senzații.

— Gazda noastră tocmai îmi povestea cât de norocos a fost la pariuri, reveni senatorul la subiectul care-l interesa. Și tu, Gallicus, ai pariat pe Quadratus?

Celtul se tolănise lejer pe canapea, alături de Sergia, de parcă locul acela i se cuvenea de drept, conform unei vechi obișnuințe; chipul matroanei exprima, însă, faptul că, pentru seara aceea, avea alte planuri: încet-încet, apăsarea piciorului său asupra coapsei lui Aurelius, devenită treptat tot mai insistentă, începu să slăbească.

— Eu nu pariez niciodată, nobile senator. Decât, doar, mai ofer câte o informație prietenilor! spuse Gallicus.

— Ai făcut asta și la ultimele jocuri?

— Da, și am pierdut destui clienți: le-am recomandat tuturor să parieze pe Chelidon! glumi gladiatorul, servindu-se cu o porție zdravănă de friptură de vită în sos de țelină.

Cu coada ochiului, senatorul o văzu pe Nissa care, cu o mutrișoară îmbufnată, îl îndopa pe Servilius cu cepe mici, murate, coapte în tigaie. Cavalerul ținea ochii închiși, incapabil să reziste dublei plăceri, a cepei murate și a ispititoarei actrițe de lângă el: pe rând, cepșoare, hașmă, crini de pădure și bucăți de praz dispărură în gura larg căscată într-un zâmbet fericit.

Urmă vânatul, apoi fură servite ciupercile și peștele.

Deși încerca să plaseze de fiecare dată insinuări subtile, Aurelius nu reușea să ajungă la un rezultat palpabil. Lungul șir de ani petrecuți în confruntările pline de șiretenie din tribunale îl făcuseră pe Mauricus extrem de prudent și de bănuitor.

În schimb, vinul începea să-și facă efectul dorit asupra cavalerului și Servilius, chiar înainte de terminarea mesei, adormise pe patul său. Când patricianul anunță că era timpul să-l ducă acasă pe prietenul său, pe chipul lui Sergius își făcu loc o expresie dezamăgită, abil mascată. Se aștepta, dacă nu chiar la o orgie generală, cel puțin la o discuție ceva mai intimă… dar Aurelius nu era la înălțimea faimei sale de libertin!

— Oh, Sergius, era gata să uit! spuse senatorul distrat, când era pe punctul de a ieși din încăpere. Placida așteaptă niște vești despre moștenirea care-i revine de la fratele său: n-ai vrea să i le dai?

— Placida? Nu înțeleg! se bâlbâi avocatul, făcându-se alb la față.

— Nu se poate să n-o știi, este sora vitregă a lui Chelidon, cea de la Mutina: credeam că tu ești executorul testamentar, spuse Aurelius pe un ton plin de candoare.

— Ah, da, cum să nu! Spune-i, te rog, că o să iau legătura cât de curând cu ea, murmură prințul Tribunalului și, încercând să pară indiferent, se întreba îngrijorat cât știa băgărețul acela despre afacerile sale.

Lui Aurelius nu-i scăpă faptul că, atunci când îl salută la despărțire, mâna îi tremura aproape imperceptibil.

— Ține-mă, te rog, la curent cu tot ceea ce mi-ar putea fi de folos în anchetă, îl îndemnă patricianul cu un aer nepăsător, pe când își lua rămas bun de la Sergius.

Lectica cobora deja dealul Aventinului, când Servilius se trezi, mormăind cu gura încleiată numele Nissei.

X

Idele lui iunie

Aurelius deschise ochii când soarele era deja sus, trezit de ciocănitul în ușă, discret, dar insistent al lui Paris. Intendentul, oprindu-se în prag, se dădu la o parte, lăsându-i să treacă pe cei doi valeți care aduceau lighenașul plin cu apă parfumată și prosopul pentru ca stăpânul să-și răcorească fața.

De mai multe ori, Aurelius fusese criticat de colegi și de prieteni care considerau toaleta de dimineață un semn inutil de slăbiciune, într-un oraș în care toată lumea, inclusiv sclavii, se îmbăia în fiecare după-amiază. Patricianul, însă, nu era în stare să-și înceapă ziua fără să se spele, chiar și rapid, pe față și să-și frece dinții cu praf de corn.

— *Domine,* a venit Pomponia, anunță Paris, și pare destul de răvășită! I-am oferit o băutură întăritoare, dar nu i-a fost de niciun folos. Dacă vrei să vii…

Vaiete ascuțite venind dinspre peristil și pașii grăbiți ai servitorilor îl convinseră pe Aurelius că matroana, trecând peste orice reguli, nu avea de gând să-l aștepte să se bărbierească, pentru a fi primită.

Patricianul își privi cam încurcat obrajii abia umbriți de barbă și se îmbrăcă în grabă cu o tunică scurtă peste cămașa subțire cu care dormise, ca să arate cât de cât decent.

Cât despre Pomponia, aceasta nu era, în mod sigur, în stare să se simtă deranjată de ținuta sa: în picioare în sufragerie, se agita convulsiv, susținută să nu cadă de portarul Fabellus și de doi sclavi zdraveni care, însă, nu reușeau să o țină dacă nu le sărea în ajutor puternicul Samson.

— Oh, Aurelius! se văietă namila de femeie, lăsându-se moale, gata să leșine, într-un fotoliu încăpător. Titus al meu…

„Zei ai Olimpului, să sperăm că n-a descoperit toată tărășenia”, își spuse Aurelius, înfiorându-se: Pomponia avea o privire ageră ca de șoim și, dacă nefericitul ăla de Servilius nu-și adunase toate firele de păr blond de pe haine…

— Se împlinesc două săptămâni de când nu mă bagă în seamă! continua să se plângă femeia, disperată. Ce mai, se trântește nepăsător în pat lângă mine și imediat adoarme. Am făcut de toate ca să-i atrag atenția: haine mai deocheate, pieptănături ca ale Messalinei… el, nimic! Doarme bușteан, visând la cine știe ce! Aseară s-a întors târziu… Tu, care-mi ești prieten, spune-mi, ce se întâmplă cu el? Nu s-a mai purtat niciodată în felul acesta!

Patricianul dădu din cap, nedumerit. Așadar, pasiunea lui Servilius îi făcea necazuri în familie…

— Stau ore întregi în baie de lapte și miere ca să-mi frăgezesc pielea, iar coafezele mele se dau peste cap ca să mă pieptene în toate felurile, dar el nici măcar nu mă ia în seamă. Oh, Aurelius, spune-mi și tu, ce să mai fac?

Senatorul căzu pe gânduri: Nissa era tânără și atrăgătoare, dichisită până la limita suportabilului…

— Nimic, îndrăzni el. Nu te mai farda atât și nu mai pune atâtea pe tine. Lasă-l pe Servilius să te vadă așa cum ești în realitate.

— Dar o să arăt ca o femeie între două vârste! protestă matroana care, în realitate, se pregătea să treacă de cincizeci de ani.

— Matură și plină de farmec. Titus te iubește, sunt sigur de asta…

„Sau, cel puțin, așa sper!” se gândi el cu tristețe.

— Totuși, ieri noapte…

— O să încerc să aflu pe unde a fost. Ai încredere în mine; dacă la mijloc este ceva necurat, am să vin să-ți spun, zise patricianul, consolând-o cu un gest afectuos. Dar, mai întâi, ascultă-mă: aș avea din nou nevoie să apelez la informațiile tale.

Matroana își șterse la repezeală de pe obraji lacrimile negre din cauza fardului și ridică privirile, așteptând să audă despre ce era vorba. Deși nu voia să arate, curiozitatea sa de nestăpânit se trezise în ciuda posibilei tragedii conjugale. Aurelius șovăi. În alte împrejurări, n-ar fi ezitat s-o asmută pe prietena sa pe urmele *mimulei,* făcând-o să pună la bătaie toate posibilitățile rețelei sale de spionaj monden; acum, însă, mai avea ezitări: dacă matroana, tot făcând săpături, ajungea să afle ceva și despre Servilius… pe de altă parte, era, oricum, mai bine ca ea

să descopere singură adevărul, decât să fie expusă umilinței de a afla despre toate acestea de la vreo prietenă răuvoitoare.

Patricianul se hotărî: o va trimite pe Pomponia să pornească pe urmele din trecutul Nissei, cu speranța că prietena lui ar fi putut afla, cel puțin, vreo armă secretă de care să se folosească împotriva rivalei ei, în caz că ajungeau la o confruntare directă.

— Pomponia, actrița aceea nu se poate să fi apărut așa, din senin; încearcă să afli de unde vine.

— Crezi că este ușor? se îndoi matroana. Ar trebui să ajung la *cosmetica* sa, dacă nu, la vreuna dintre servitoare: lumea asta a teatrului este destul de departe de raza mea de acțiune.

— Sunt sigur că vei ști s-o extinzi în așa fel încât să afli tot ce trebuie! Cu aceste cuvinte, Aurelius o expedie, întrebându-se încă o dată dacă procedase într-adevăr bine.

— Of, dragostea asta… șopti Paris, după ce matroana ieși.

Stăpânul său ridică uluit din sprâncene. Neobișnuita castitate a credinciosului său intendent era obiectul glumelor în rândul tuturor servitorilor din *domus*: niciodată Paris nu fusese văzut apropiindu-se de vreo slujnică, decât doar ca să-i aducă vreun reproș pentru faptul că aceasta nu se achitase cum trebuia de îndatoririle obișnuite.

Cu toate acestea, reflectă Aurelius, faptul că băiatul uita cam des, expresia lui visătoare, era mai mereu cu capul în nori, erau niște semne care dădeau de bănuit: să fi fost îndrăgostit Paris? se întrebă el parcă nevenindu-i să creadă, întrebându-se cine și-ar fi putut face loc într-un suflet atât de pustiu ca al severului său slujbaș.

În clipa aceea, Castor intră fără să bată la ușă și se așeză pe jilțul cel mai apropiat, privind, parcă, prin credinciosul libert, ca și cum acesta ar fi fost transparent.

— Am aflat ieri seară niște chestii interesante. Închipuie-ți că Sergius dăduse ordin unui servitor vistiernic să retragă niște bani cu o săptămână înainte de spectacolul acela, povesti grecul, în timp ce-și turna cu plăcere din vinul de Setia al stăpânului.

— Într-adevăr, înfrângerea aceea a lui Chelidon pare să fi fost cu grijă aranjată dinainte, remarcă Aurelius. N-ar fi pentru prima oară când se descoperă că o luptă a fost trucată. La circ, de exemplu, se întâmplă deseori ca unii să încerce să-i cumpere pe conducătorii carelor.

— Nu-mi spune mie, *domine,* care sunt grec! Știi de câte ori atleții de la jocurile olimpice au fost acuzați că au cucerit frunza de palmier a victoriei mituindu-și adversarii ca să lase învinși? îi aminti Castor. Se împlinesc patru secole de când Eupolos…

— Bine, dar arena aceea nu este Olimpia, îi replică senatorul, întrerupându-l. La jocurile astea, dacă pierzi, mori! Crezi că și Chelidon s-ar fi pretat de bunăvoie unor asemenea înțelegeri? Nu, singura explicație care stă în picioare este că el nici nu avea habar de ceea ce se pregătea… Ascultă, trebuie să afli dacă gladiatorul s-a întâlnit cu cineva, în dimineața aceea, înainte ca *munera* să înceapă. Știu că, teoretic, este interzis să se intre în legătură cu atleții înainte de a începe lupta, dar se știe că se petrec și astfel de lucruri… Află cât mai multe și despre ce s-a petrecut în seara cu *libera cena*: s-ar putea ca, pentru ultima oară, Chelidon să-i fi făcut o vizită Nissei, iubita lui. Și n-o ocoli nici pe sărmana Arduina; a întrebat de tine!

— Ah, gladiatoarea… nu ți-aș fi spus, dar este de viță regală, îi dezvălui grecul. Mama sa se trăgea dintr-o străveche familie de druizi și era o vară îndepărtată a regelui Cimbelinus: așadar, Arduina este înrudită cu Caractacus acela care le-a făcut atâtea necazuri romanilor în Britannia. În țara sa, înainte de fi fost făcută prizonieră, se remarcase ca o războinică de temut; de aceea, când a fost capturată de armata lui Claudius și adusă la Roma, laniștii s-au gândit să facă din ea o atracție a jocurilor.

— Este un lucru bun pentru tine, râse Aurelius. Nu ai mereu ocazia să faci curte unei prințese.

— Indiferent dacă este sau nu de sânge regal, *domine,* cu siguranță, fata nu este prea atrăgătoare și, dacă mă mai întâlnesc cu ea, așa, între patru ochi, risc să-mi stric bunul renume printre toate femeile de vază din Roma! Așa încât, n-am de gând să mai continui relația asta absurdă! declară Castor, sigur pe el.

— Nici măcar contra unui mic stimulent? întrebă, insinuant, stăpânul său.

— Tu întotdeauna crezi că mă poți cumpăra, nu? se revoltă grecul, afișând o mină ofensată. Nu mă vând eu așa ușor pentru niște bani amărâți!

— Hai, curaj, spune, spuse Aurelius, fără a se lăsa impresionat de atitudinea îmbufnată a lui Castor. Ce vrei pentru asta?

— Să-mi dai voie să fac niște cercetări în numele tău la teatrul lui Pompei, propuse libertul și Aurelius fu imediat de acord, mirându-se că putea scăpa atât de ieftin.

Știind-o potolită pe Pomponia, împăcându-l pe Castor, patricianul simțea o mare nevoie să mai rămână și singur.

Singurătatea era un bun atât de prețios la Roma încât nici cele mai mari bogății nu reușeau s-o garanteze: orașul, la urma urmelor, nu era altceva decât o imensă piață în care se trăia în văzul publicului, în mijlocul sclavilor, a protejaților sau a prietenilor. Și totuși existau lucruri care nu puteau fi trăite în comun nici cu prietenii cei mai buni.

— *Vale*! se auzi, așadar, vocea lui hotărâtă, ca să scape de secretar.

Castor nici nu se clinti din loc.

— *Domine,* am văzut un pumnal tare drăguț; ar fi frumos din partea mea dacă i l-aș duce în dar Arduinei… Nu se poate merge cu mâinile goale la verișoara unui rege.

— De acord, dar numai dacă nu costă mai mult de câțiva sesterți, promise Aurelius, așteptând ca servitorul să dispară: nu avea nicio intenție să-l informeze pe Castor asupra următoarei mișcări pe care avea de gând s-o facă și aștepta ca el să nu fie de față atunci când avea s-o pună în aplicare.

Dar libertul nu se mișca nici de această dată.

— Ce mai vrei? pufni senatorul, pierzându-și răbdarea.

— Britana a rămas impresionată de stilul meu, îi mărturisi secretarul. Și o înțeleg, săraca de ea, obligată cum este să trăiască doar printre bărbați necioplițiși violenți. Mă gândesc că m-ar primi cu și mai multă bunăvoință dacă m-aș prezenta frumos, îmbrăcat cât mai elegant… ce-ai zice de tunica ta din pânză fină de in?

— Dar nici n-am apucat s-o îmbrac vreodată! protestă Aurelius.

— Tocmai de asta! Ai face impresia de proaspăt îmbogățit, ieșind în lume cu un lucru nou, abia cumpărat: un adevărat nobil lasă pe altcineva să-i poarte hainele de câteva ori, înainte de a le îmbrăca el prima oară, astfel încât ele să capete un aspect elegant de lucru deja purtat…

— Bine, bine, ți-o împrumut, se lăsă păgubaș Aurelius. Dar, acum, du-te de aici!

— Și, pe deasupra, aș pune mantia ta cu glugă… Mulțumesc, *domine,* o să arăt grozav.

Senatorul îi întoarse spatele, așteptând ca ușa să se închidă definitiv în urma pisălogului său secretar. După câteva clipe, pentru că nu auzise niciun zgomot, se întoarse din nou și-și ridică privirile: Castor era tot acolo.

— *Domine,* tunica aceea este foarte frumoasă, dar nu am nimic care s-o țină pe umeri. N-ar da bine să ies în lume pe jumătate gol…

— Ia două agrafe din scrinul meu, Castor, și șterge-o de aici! strigă Aurelius, scos din sărite.

Când rămase, în sfârșit, singur, patricianul bău o cupă de *cervesia* și se întinse pe un divan, întorcându-se cu gândul la momente din viața sa pe care credea că le uitase.

Preotul îmbrăcat în roșu, sacrificiul adus zeilor… după aceea, micul Publius, dușmănia, minciunile, indiferența… Ce-ar fi simțit, oare, dacă ar fi revăzut-o?

•

— Nu primește pe nimeni! declară portarul pe un ton categoric.

— Pe mine mă primește! îl puse la punct patricianul, cu un glas autoritar.

Servitorul îl lăsă în să aștepte în picioare, în atrium, și se îndepărtă cu un aer bănuitor.

Aurelius înălță privirile, contemplând casa mare și întunecoasă.

De pe pereți, frescele cu subiecte mitologice, puțin șterse, păreau să tragă cu ochiul la el, cu un fel de complicitate confidențială și un pic stânjenitoare. Iată ochiul Ciclopului în care, odată, cuprins de furie, aruncase cu un felinar: urmele de funingine se mai vedeau și acum, deși pictura fusese curățată…

— Tu, aici? se auzi o voce în spatele său; și cuvintele nu sunau a mirare, ci doar ca o constatare a unui fapt care se petrecea tocmai atunci.

Patricianul se întoarse. Da, era tot ea… dar cât de mult schimbată.

— Nu mă privi ca și cum aș fi o fantomă! îl repezi femeia pe un ton nervos.

— Caracterul bătăios din totdeauna! comentă Aurelius, urmând-o în sufragerie.

Flaminia se așeză pe un scaun cu spătar înalt și turnă vin în cupe.

— M-am schimbat, știu. Am văzut cu ce ochi m-ai privit. Ai grijă să nu mă contrazici în privința aceasta: n-am putut suferi niciodată educația ta aleasă. Apropo, întoarcerea mea la Roma nu este oficială, sper că va rămâne între noi. Nu am, desigur, de gând să apar în public, șopti femeia, atingându-și fața ciupită de vărsat.

— A fost o boală lungă și grea… murmură patricianul.

— Nu mulți reușesc să rămână în viață, dar eu sunt rezistentă, după cum bine știi.

Aurelius privi din nou chipul acela pe care și-l amintea în toată frumusețea lui, acei ochi cu o căutătură rece pe care cândva ajunsese să-i urască.

— Spune-mi ce dorești și pleacă! exclamă Flaminia, sorbind câteva picături de vin dulce. N-am chef să văd pe nimeni.

— Pe Chelidon îl vedeai, totuși, spuse senatorul.

— Vrei să afli ceva despre el? Nu-i mare lucru: chiar urâtă și vestejită, mai sunt încă suficient de bogată ca să cumpăr, dacă am chef, bărbatul cel mai râvnit din Roma.

— A fost aici de multe ori? întrebă Aurelius.

— Doar în două rânduri și nu-ți trebuia multă minte ca să înțelegi că venea doar pentru că era nevoit să facă acest lucru. Știa că nu avea cum să refuze o invitație venită din partea mea, spuse răspicat femeia, stăpânindu-și furia. Oricum, m-am săturat repede de el: era mai bun în arenă decât în pat și ultima dată chiar a dat chix.

— Întotdeauna aspră în aprecieri! remarcă Aurelius, înălțând dintr-o sprânceană. Spune-mi, l-ai văzut murind?

— Da, mă aflam în tribuna Vestalelor: este o favoare pe care mi-o face superioara lor, să pot asista la spectacole cu fața acoperită de un văl. Nu am plâns, dacă asta te interesează, când l-am văzut prăbușindu-se la pământ.

Patricianul nu mai scoase nicio vorbă.

— Bun, ai aflat ceea ce voiai. Te conduc, îl expedie brusc matroana.

— Nu este nevoie, Flaminia, îmi amintesc drumul, spuse Aurelius. Și ieși fără să mai privească în urmă.

XI

A șaisprezecea zi înainte de Calendele lui iulie

— Stăpâne, stăpâne, ascultă-mă, am vești importante! dădu năvală Castor.

Aurelius își ridică privirile de pe *Chorografia* lui Pomponius Mela, noul volum pe care frații Sosius, proprietarii celei mai bune librării din *Urbs,* i-o trimiseseră de curând. Tratatul era interesant și Aurelius, pasionat de tot ce se referea la geografie, avu un gest de nemulțumire.

„Să sperăm că noutățile merită să mă opresc din lectură”, își spuse, pregătindu-se să-l asculte pe libert.

— Vii de la cazarmă? îl întrebă.

— De la cazarmă și de la teatru: după ce am stat acolo printre gladiatori, simțeam nevoia să-mi mai clătesc și eu ochii. Deci, ascultă: după *libera cena,* Chelidon a ieșit cu gașca lui și a luat-o cu el și pe Nissa, în timp ce Aufidius, furios la culme, încerca să-l oprească. Cel mai bun atlet al său se destrăbăla din plin, tocmai în ajunul unei lupte! Totuși, n-a reușit să-l oprească: retiarul era prea faimos ca să mai accepte să fie tratat ca un luptător oarecare, de duzină.

— Până la urmă, campionul nostru și-a petrecut noaptea în oraș...

— S-a întors în cazarmă cu două ore înainte de ivirea zorilor. Lanistul era deja disperat, se temea că uitase chiar că trebuia să intre în arenă, povesti libertul, mulțumit de treaba bună pe care o făcuse. Și asta nu este tot: am luat informații și despre locul pe care-l ocupau Sergius și ai lui în amfiteatru, în ziua jocurilor. În loc să stea în tribună, alături de alte notabilități, Mauricus și sora sa se aflau printre muncitori, chiar lângă ușa pe care ies gladiatorii!

— Foarte bine, Castor! Asta explică multe: i-ar fi fost foarte ușor unuia dintre ei să se apropie de Chelidon pe coridorul care duce la arenă, înainte de începerea luptei, ca să-i dea vreo otravă, încercă să ghicească Aurelius.

— Ești foarte perspicace, *domine.* Totuși… se întrerupse Castor cu un aer de regret plin de ipocrizie.

— Totuși? îl zori patricianul.

— Cei doi au ajuns la arenă însoțiți de un grup de vreo douăzeci de persoane, gata să jure că nimeni nu s-a mișcat din loc pe toată durata jocurilor.

— Martorii pot fi cumpărați, presupuse Aurelius, cu o ușoară speranță.

— În jur mai erau alți o sută de spectatori, stăpâne: cred că ar fi fost o îndrăzneală riscantă, nu zic să-i corupă pe toți, ci doar să încerce să se apropie de ei! îl descurajă libertul.

— Ai dreptate, Castor, era o idee prostească.

— Și încă n-am terminat, *domine*: se pare că o femeie ar fi fost văzută dând târcoale prin cazarmă, tocmai în noaptea dinaintea morții lui Turius; purta un văl și santinelele nu au putut să-i vadă fața. De fapt, nici măcar nu și-au dat prea multă osteneală ca s-o oprească… În pofida regulamentului, nu este pentru prima oară când o cucoană se strecoară noaptea în camera unui gladiator.

Un văl, poate pentru a acoperi un chip pe care nimeni nu trebuia să-l mai vadă… Tulburat, Aurelius se simți cuprins de fiori.

— S-ar putea ca, discutând cu Turius, misterioasa matroană să fi aflat că retiarul știa ceva referitor la uciderea lui Chelidon. Poate că dobitocul ăla a încercat chiar s-o șantajeze; și, în dimineața următoare, iată-l țeapăn în celula sa! presupuse, triumfător, senatorul.

— Strălucită deducție, *domine,* dar mai este un alt amănunt…

— Ce mai este? oftă stăpânul, dezamăgit.

— Necunoscuta a intrat în celula lui Eliodorus, gladiatorul sicilian, nu în cea a lui Turius, îl desființă total Castor, cu o bucurie răutăcioasă.

— Of! fu singurul răspuns pe care Aurelius reuși să-l găsească. Așa că, la urma urmelor, n-ai descoperit mai nimic.

— Cum, nimic? Am muncit ca un catâr ca să te scap de o mulțime de piste false! Apropo, aici este lista cheltuielilor, îi replică libertul, ofensat; și, vârând imediat în buzunar banii, dispăru înainte ca stăpânul său să poată verifica socotelile.

Aurelius se așeză din nou pe banca de marmură din peristil și luă iarăși în mână textul lui Pomponius, ca să-l compare cu

Geografia lui Strabon. Cât de mare era lumea și cât de puțin se știa deocamdată despre ea! Pământuri necunoscute, oameni sălbatici, animale ca din basme, otrăvuri mortale pe care barbarii sciți le obțineau din veninul viperelor, iar celții din anumite plante culese de prin păduri… și iată și otrava îngrozitoare a suanilor din Caucaz, despre care se zicea că omoară doar prin mirosit!

Patricianul își ridică privirile de pe sulul de pergament, gânditor, privind țintă la straturile de flori în care cultiva mai multe specii de plante exotice aduse de oamenii săi de prin diferite colțuri ale Imperiului: în lada de marmură se afla papirusul egiptean, împreună cu delicata floare a lotofagilor, care provoca uitarea, în timp ce pâlcul de trestii orientale, înalte cât coloanele porticului, se ridicau spre cer, între statueta zeiței Fortuna și un frumos Cupidon din bronz.

Senatorul se ridică, apropiindu-se de trestii.

Ca și cum ar fi căzut pradă unei îndoieli neașteptate, rupse o tulpină și o ținu în mână mult timp, examinându-i interiorul: un tub lung și subțire… Apropie tubul de gură și încercă să sufle în el… Da, se putea. Înfrigurat, luă la întâmplare o bobiță mică și rotundă dintr-o tufă oarecare și o vârî pe țeavă, umflându-și plămânii cu aer, după care suflă cu putere.

Proiectilul zbură de-a lungul porticului și trecu de ușa sufrageriei.

— Ai! strigă Servilius care tocmai intra, ținând o mână la tâmplă. Ce naiba ți-a trecut prin minte?

— Te rog să mă ierți, tocmai făceam o probă, își ceru scuze Aurelius, dar prietenul său nu păru prea supărat. Nici măcar zgârietura de pe față nu reușea să-i înlăture expresia triumfătoare.

Patricianul se temu că se întâmplase ceva rău.

— Vin de la teatru, începu să vorbească în cele din urmă cavalerul, umflându-se în pene. Victorie!

„Pe toți zeii Olimpului, a reușit, biata Pomponia!”, se întristă în sinea sa patricianul.

— Azi-noapte. Mă temeam că Nissa n-o să vrea să mă vadă, dar… Ai fi putut crede? Nu numai că m-a primit, dar… Și, îmbujorat tot, Servilius scoase din mâneca tunicii o bucată dintr-o țesătură de în brodată. O recunoști? făcu el cu ochiul.

Aurelius se prăbuși pe bancă, dezamăgit. Sigur că-și amintea: ultima oară când o văzuse, acoperea pubisul actriței!

Ochii cavalerului străluceau de fericire.

— Ah, ce femeie! exclamă el cu un aer visător. Dar cum, nu te bucuri și tu?

— Ba, cum să nu, Titus, cum să nu… bâigui patricianul.

— Pentru tine este normal să te bucuri de favorurile unei femei! spuse Servilius fără a-și ascunde enervarea. Grozav: tu ești tânăr, bogat, plăcut la înfățișare… eu m-am bucurat întotdeauna aflând de cuceririle tale și, acum, când a venit și rândul meu, s-ar părea că mă invidiezi!

— Nu, nici vorbă, Servilius, ce vorbe sunt astea? Nici vorbă, sunt foarte mulțumit…

— Într-adevăr? Chiar că nu păreai să te bucuri! Te roade că m-a preferat pe mine în locul tău, nu-i așa? Nu te credeam atât de mic la suflet.

— Nu-i adevărat, Titus, crede-mă… mă gândesc numai la Pomponia.

— Așa va să zică? În Roma sunt mai multe lupanare decât temple și, fără a pune la socoteală cocotele de meserie, orașul acesta mișună de femei gata să se ofere: hetaire, curtezane, amante, liberte de moravuri ușoare… Acum până și matroanele se pretează la așa ceva, sfidând pudoarea și fidelitatea conjugală; iar eu, în treizeci de ani de căsătorie, nu mi-aș putea permite o singură, mică escapadă?

— Fă-o, măcar, în așa fel încât să nu afle soția ta! îl rugă Aurelius.

— Cum crezi că ar afla? N-am lăsat nicio urmă… Oh, zei, pudra Nissei pe marginea tunicii! fugi afară cavalerul, în timp ce Aurelius clătina din cap în semn de dezaprobare.

— Hm… tuși Castor în spatele lui Aurelius, apărând nu se știe de unde. Dacă am interpretat eu bine satisfacția cavalerului, asta înseamnă că-mi datorezi câțiva sesterți, îi aminti el.

— Aș fi în stare să jur că aici este mânuța ta, grec nenorocit ce ești! tună Aurelius, în timp ce-i dădea banii, și niciodată un pariu nu fusese plătit cu atâta inimă rea.

XII

A cincisprezecea zi înainte de Calendele lui iulie

A doua zi, fără prea mare chef, Aurelius porni din nou la treabă.

Îmbăiat, bărbierit, îmbrăcat cu toga grea, împodobită cu laticlava care îi atesta rangul senatorial, patricianul urcă în lectică alături de Servilius și dădu ordin sclavilor să pornească.

În timp ce anunțătorii strigau în dreapta și în stânga numele și funcția sa, patricianul se întreba cu îndoială dacă atâta forfotă putea fi, în cele din urmă, utilă desfășurării cercetărilor sau dacă nu ar fi fost mai bine să poarte niște haine obișnuite și, travestit astfel, să-și vâre nasul în *caupona,* mai ales în taverna din fața cazărmii... dar misiunea care-i fusese încredințată de Claudius era oficială și, vai, nu se putea sustrage etichetei.

Ușa cea mare de la intrarea în cazarmă se deschise din nou în fața lor și Castor, care venise pe jos în urma lecticii, dispăru imediat în sala de mese.

Servilius se grăbi și el să coboare sprinten din lectică, fără a mai cere, așa cum o făcea de obicei, ajutorul unui sclav. Părea mai înalt și chiar mai puțin corpolent, remarcă Aurelius, văzându-l înaintând prin curte, cu capul sus: ce mult poate face pentru un bărbat succesul la femei!

Văzând expresia triumfătoare și plină de sine a prietenului său, avu un sentiment de ciudă și se întrebă dacă n-ar fi fost cazul să încerce să mai scadă interesul actriței pentru Titus. Nu i-ar fi fost greu; în fond, el era și mai bogat decât Servilius și mult, mult mai prezentabil... Evident, s-ar fi sacrificat doar pentru a face un lucru bun, ca s-o salveze pe sărmana Pomponia, desigur, nu dintr-un interes personal... Își alungă imediat din minte acest gând, supărat pe el însuși pentru că fusese în stare să urzească un asemenea plan, atât de meschin și nedemn de el încât aproape că se bănuia împins de invidie.

— Nobile senator! îl întâmpină Aufidius cu obișnuita, unsuroasa lui slugărnicie; totuși, în spatele tonului său politicos, nu era greu de ghicit o oarecare nemulțumire: cum mai putea

pune la cale ceva un sărman lanist, cu acel personaj sâcâitor care-i stătea mereu în cale? Autoritatea sa de șef necontestat al gladiatorilor începea și ea să se clatine de când acest patrician intrigant se fâțâia mereu prin curțile cazărmii, dând ordine în dreapta și în stânga, puternic datorită împuternicirii primite de la Claudius!

— Vreau să vorbesc cu Eliodorus, porunci patricianul pe un ton aspru.

— Cum dorești, nobile senator Statius. Dar vreau să-ți spun că împăratul a anunțat alte jocuri pentru sfârșitul lunii și eu nu pot să mai prelungesc prea mult această încetare a antrenamentelor…

— Bine, începe, te rog, masacrul, Aufidius! îi permise Aurelius, resemnându-se.

Un strigăt prelung de bucurie întâmpină anunțul reluării activității. Înseamnă că nebunii aceia abia așteptau să se ducă la moarte? se întrebă, uluit, senatorul, îndreptându-se către sicilianul care aștepta într-un colț.

Eliodorus îl privi, neîncrezător: pentru el, ca și pentru ceilalți gladiatori, era limpede că acela care îi stârnea interesul acelui filfizon sâcâitor urma să aibă o mulțime de necazuri.

— Am aflat că, nu de mult timp, ai primit vizita unei doamne, îl luă pe departe Aurelius.

— Doamnă? îi răspunse imediat Eliodorus. Oricât de bogată și de nobilă ar fi, Sergia tot o târfă rămâne!

— Și ce voia de la tine în noaptea dinaintea morții lui Turius?

— Să mă angajeze, dezmățata aia, pentru un număr acasă la ea! izbucni retiarul, revoltat. Eu, însă, i-am spus pe șleau tot ce gândeam despre ea și despre scârboșeniile ei: eu nu sunt ca Gallicus, i-am spus; am o logodnică în Sicilia, o fată bună care mă așteaptă; și, îndată ce fac rost de bani destui, mă însor cu ea. Da, îmi pun pielea în joc, dar nu sunt dispus să fac anumite porcării; sunt lucruri de-ale grecilor și romanilor, cu toții niște spurcăciuni… Eu m-am născut într-un sat de la munte și, de când am împlinit doisprezece ani, nimeni nu m-a mai văzut gol, nici măcar mama. Și știi ce-a făcut stricata aia? A început să râdă! exclamă Eliodorus, jignit.

Aurelius dădu din cap, fără a scoate nicio vorbă.

Cine putea ști dacă gladiatorul spunea adevărul. O asemenea pudoare părea ciudată la un bărbat cu o meserie ca a lui, totuși

nu ar fi fost primul caz în care un asemenea vlăjgan să cadă pradă unei timidități incurabile. Poate că Sergia se folosise de el doar ca pretext ca să intre în cazarmă și să-l ucidă pe Turius…

— Iar a doua zi am găsit asta sub salteaua mea! L-a lăsat cu siguranță ea, ca să-mi facă un descântec! exclamă Eliodorus, furios, arătându-i patricianului un medalion în formă de ochi cu două pupile. Este o vrăjitoare, asta se vede dintr-o ochire, și vrea să ne deoache pe toți: ca pe Turius care a fost ucis în camera lui fără ca nimeni să fi putut intra acolo…

Aurelius studie câteva clipe amuleta, cu totul și cu totul la fel cu cea găsită alături de cadavrul retiarului.

Era posibil ca pentru cineva să fi fost mai ușor să pună moartea acelui om pe seama unor forțe supranaturale, dar nu era chiar necesar să se recurgă la vrăji ca să se justifice omorul… Zeii și vrăjitorii nu prea aveau de-a face cu crimele acelea, își spuse patricianul, apucându-se să cerceteze din nou celula gladiatorului asasinat, de data aceasta din exterior.

Apropiindu-se de ferestruica prin care venea lumina în camera lui Turius, examină din nou gratiile, căutând o confirmare a ideii sale: da, o țeavă subțire putea fi lesne introdusă prin ochiurile de fier…

Încercă să se înfofolească mai bine, înfășurându-și în jurul trupului poalele lungi, pline de praf, ale togii, regretând că nu se îmbrăcase cu o hlamidă grecească, mult mai practică: cine știe de ce, dintre toate veșmintele de toate modelele posibile, strămoșii întemeietori ai Romei aleseseră, ca haină oficială, pe cea mai incomodă.

În cele din urmă, reuși să se așeze lângă ferestruică, astfel încât să poată aprecia cu o oarecare aproximație unghiul sub care acul otrăvit putuse pătrunde în încăpere. Poziția în care fusese găsit corpul lui Turius corespunde perfect: iată că se rezolvase misterul ușii închise pe dinăuntru.

În ce privește moartea lui Chelidon, însă, lucrurile stăteau cu totul altfel: acolo, între asasin și victima sa se afla jumătate din arenă… așa că se hotărî să mai facă o cercetare și asupra amfiteatrului.

— Salve, nobile Aurelius! Ce faci aici, ghemuit pe jos, ca un copil pedepsit să stea în genunchi? îl făcu să tresară Gallicus care venise neauzit în spatele său. Servitorul tău grec, în

schimb, nu stă nicio clipă locului; dacă o ține tot așa, Arduina n-o să mai regrete mult timp moartea frumosului ei Chelidon!

— De ce, era ceva între cei doi? întrebă Aurelius, neîncrezător.

— Oh, o dragoste cu totul unilaterală, râse Gallicus. Mă rog, sigur că da, asta nu pentru că ar fi recunoscut ea însăși... dar mie nu-mi scapă anumite semne; să știi că nu m-am născut aici, în cazarmă! Și, de fapt, cum se putea lipi un bărbat cum era Chelidon de prăjina aceea amărâtă? Arduina trebuia să se mulțumească doar privindu-l cu jind de departe... dar aș fi în stare să pariez că l-ar face bucățele pe cel care l-a omorât, dacă ar ști cine este. Din fericire, este prea proastă ca să afle așa ceva!

— Tu, însă, știi mult mai multe, nu? îl luă peste picior Aurelius, pe care îl cam enervau aerele acestea de superioritate pe care și le dădea celtul față de colegii săi.

— Încerc să mă descurc și eu, nobile Statius; mai am doar patru săptămâni până când mi se termină contractul și, atâta timp cât jocurile sunt întrerupte...

— O să-ți dau o veste proastă, Gallicus, spuse Aurelius, pe un ton răutăcios. Este prevăzută o luptă pentru sfârșitul acestei luni!

— Pe Jupiter cel mare și bun, trebuie să dau fuga să mă antrenez! sări ca ars atletul și vru să plece de îndată către *armentarium.*

— Stai puțin: știai despre Chelidon că era din Mutina și că, în copilărie lucrase acolo ca frânghier? îl întrebă prin surprindere patricianul.

— Mutina? Dar, dacă era trac... oh, nenorocitul ăla, ce poveste a putut scorni! Dar nu-i nimic, totuși; putea să-mi treacă mie prin minte una ca asta, să știi că are efect la public! Nu mi-a spus niciodată nimic, prefăcutul ăla, și când te gândești că eu eram cel mai bun prieten al lui. Ce escroc!

— Sigur că a fost șmecher și i-a înșelat pe toți... dar, apropo, nu se cer referințe atunci când cineva cere să intre în lumea aceasta a gladiatorilor?

— Oh, nu se încurcă ei cu asta: pe nimeni nu interesează de unde vii, dacă știi să ții sabia în mână. Este adevărat, sunt destul de mulți și cei care vin cu recomandări, pentru că nu-i ușor să fii primit în trupa aflată sub protecția împăratului,

admise Gallicus. Lanistul s-ar putea să știe mai multe despre asta…

Aurelius plecă imediat în căutarea lui Aufidius, dar, traversând curtea, se ciocni cu Hercules care se vedea că are intenții nu prea pașnice în privința lui.

— De ce tu întrerupt antrenamentele? tună primitivul sarmat, încercând să-l apuce de tunică. Eu puternic, eu lupt!

— O să ai cât de repede ocazia, Hercules, îl liniști Aurelius, întrebându-se cât timp va reuși să mai rămână în viață masivul și prostănacul retiar.

Potolit, Hercules se îndreptă către prăjină, scoțând un urlet gutural de luptă în limba lui barbară. Puțin mai târziu, lanistul îl primea în biroul său pe Aurelius.

— Da, probabil că și Chelidon avea o scrisoare de recomandare… recunoscu Aufidius, prefăcându-se că dorește nespus de mult să colaboreze.

— Caut-o și găsește-o. Sper că ții o arhivă!

— Documente, documente: peste puțin timp voi fi îngropat în papirusuri! bombăni lanistul. Când m-am oferit să-i antrenez pe gladiatorii împăratului, nu mă așteptam nici în ruptul capului că va trebuie să fac și pe birocratul!

— Deci, unde este scrisoarea aceea?

— Au trecut ani de atunci, nobile senator; ar trebui să scormonesc prin toate astea, se văietă Aufidius, arătând înspre câteva lăzi stivuite până în tavan.

— Vrei să vină Claudius în persoană ca să te ajute s-o găsești? îl amenință patricianul, folosindu-se de calitatea sa de reprezentant al lui Claudius.

— Nu, așteaptă, poate că știu unde ar trebui să caut… se hotărî până la urmă Aufidius, deși se vedea foarte bine că n-are niciun fel de tragere de inimă. Iată! și puse în mâna senatorului un sul prăfuit de papirus.

— Este semnată de Papius Fatius, comandantul uneia dintre legiunile din răsărit… spune că l-a capturat pe Chelidon în Tracia, după o luptă înverșunată, citi Aurelius, neîncrezător.

— E scris acolo, întări la rândul său lanistul, dornic să scape de orice răspundere.

— Spune-mi, tu l-ai auzit vreodată vorbind grecește, adică acea limbă care se mai cheamă și tracă? întrebă, sarcastic, Aurelius. Dacă gladiatorul provenea cu adevărat din Mutina, în

Gallia de dincoace de Alpi, cine-și putea da seama de aceasta mai bine decât lanistul, de-a lungul anilor în care lucrase cu el?

— Aici nu ținem lecții de retorică, nobile senator. Chelidon lupta bine și nu l-am întrebat niciodată de arborele lui genealogic.

— Îl cunoști pe avocatul Sergius Mauricus? îl presă Aurelius.

— N-am schimbat niciodată vreo vorbă cu el, negă cu hotărâre Aufidius. Știu, însă, că este un mare amator de jocuri și de câteva ori l-a invitat la el pe Chelidon… chiar în casa sa, de fapt, a cunoscut-o pe stricata aia care a fost piaza lui rea. Ce n-am făcut ca să-l țin în cazarmă, în ultima lui seară! Dar el, nimic, abia aștepta să alerge la Nissa, ca un câine după o cățea în călduri…

— Am auzit că, în cazarmă, sora lui Sergius ar veni și ar pleca după cum are chef.

— Ah, aia… nu-i singura care bântuie prin camerele gladiatorilor: multe matroane care nu au treabă au făcut o adevărată pasiune pentru gladiatorii mei. Pe de altă parte, dacă aș fi prea sever, ei le-ar putea strecura înăuntru și în alte feluri și ar fi mai rău.

— Așa, însă, îți iei și tu partea, spuse patricianul, ironic.

— Din când în când, îmi aduce câte una un mic cadou, încercă să se scuze lanistul.

Aurelius ieși fără să-l mai învrednicească nici măcar cu o privire.

Prin urmare, se gândea el, Papius acesta era îi crease legenda aceea de erou trac. Trebuia să ia cât mai repede informații asupra lui; de o bună bucată de vreme, la Roma nu se mai vorbea despre el și era un lucru ciudat pentru un asemenea general care avea sub comanda sa una dintre cele mai puternice legiuni ale Imperiului!

În clipa aceea, simți că îl trăgea cineva de cutele togii.

— Ah, tu ești, Quadratus… spuse patricianul, văzându-l pe țăranul acela trist, singur ca întotdeauna, stând în picioare lângă o prăjină care încă nu începuse să fie folosită. Încerc să redeschid cazul tău. Poate că sunt niște speranțe; dacă reușim să demonstrăm că individul acela și soția ta erau complici…

— Ești prea amabil, nobile senator, dar nu merită osteneala: după următoarele jocuri, eu voi fi deja mort! îi mulțumi Quadratus, dovedind același pesimism din totdeauna.

— Nu poți renunța astfel, fără măcar să încerci să faci ceva! se revoltă patricianul. Ne vom lupta în tribunal!

— Doar dacă înfund un alt delincvent ca acela care a îndemnat-o pe soția mea…

Aurelius ciuli urechile. Era posibil așa ceva?

— Îți amintești cumva cum îl cheamă? întrebă el plin de speranță.

— Sigur că mi-l amintesc. Sergius… se numea Sergius, ticălosul ăla! L-am și văzut o dată, atunci când s-au depus mărturiile la proces: el nu m-a recunoscut, sunt sigur, eu nu sunt decât unul dintre atâția nenorociți cărora le-a distrus viața. Dar eu n-o să-i uit niciodată mutra!

Quadratus părea să fie sincer: era posibil ca avocatul să se fi prefăcut doar că nu-l recunoaște? Un țăran aruncat în arenă pentru o condamnare nedreaptă și pus să lupte cu marele campion: ce ocazie putea fi mai bună pentru un pariu trucat? Era suficient să facă în așa fel încât retiarul să nu poată învinge și de aceasta putea avea grijă Nissa sau chiar sora sa; dacă nu erau ele, atunci putea fi matroana misterioasă pe care Chelidon o vizita din când în când.

Șirul gândurilor îi fu întrerupt de niște chicoteli: două personaje guralive care se clătinau serios, evident afumate bine, îi făceau semn să se apropie, clătinându-se pe picioare.

— Tare simpatic secretar ai, nobile senator! gânguri Arduina, bătându-l zdravăn cu palma pe umăr. Ai văzut ce pumnal frumos mi-a făcut cadou? glăsui ea, cu ochișorii ei rotunzi și cruzi sticlind de bucurie, în timp ce-și flutura pletele blonde și cârlțoase pe sub nasul senatorului.

Reușind să nu strănute, Aurelius își întoarse brusc fața ca să-și scoată o șuviță de păr din ochiul drept, tocmai la timp ca să vadă un servitor care ieșea pe furiș, în graba mare, din biroul lui Aufidius, îndreptându-se către ieșirea din cazarmă.

— Du-te după omul acela, Castor, repede! porunci el și, de data asta, grecul, bucuros că scăpa de pupăturile Arduinei, făcu întocmai.

Dezamăgită, britana îl urmări timp îndelungat cu privirea, întristată de o asemenea trădare neașteptată. Între timp, Servilius, în picioare lângă sclavii nubieni purtători ai lecticii, bătea din pinteni de nerăbdare: desigur, abia aștepta să scape de aceste obligații plictisitoare ca să alerge la frumoasa sa…

În timp ce o privea pe neconsolata gladiatoare, lui Aurelius îi trecu prin minte o idee trăsnită, chiar dacă un pic mârșavă.

— Am și eu un cadou pentru tine! spuse el prefăcându-se, dintr-odată vesel nevoie mare. Servilius, ia din lectică buchetul acela de flori pe care l-am cumpărat azi-dimineață.

— Dar astea sunt pentru Nissa! protestă în surdină cavalerul. Ce vrei să facă amărâta asta cu o ghirlandă de trandafiri?

— Fă mai repede ce ți-am spus și nu mai sta la discuții! îl zori patricianul. O femeie rămâne o femeie, se gândea el, gladiatoare sau nu, și nu există vreo femeie căreia să nu-i placă trandafirii.

— Pentru mine sunt? exclamă, uluită, Arduina și atinse parcă neîncrezătoare petalele delicate cu mâinile sale butucănoase. Apoi, cu un gest pe care și l-ar fi dorit de alintare, își puse la gât ghirlanda, zâmbind cu gura până la urechi. Ce cadou frumos, nobile senator! adăugă ea cu o voce firavă și Aurelius fu gata să creadă că reușise s-o emoționeze.

— Florile Nissei la namila aia îngrozitoare. Chiar că nu te înțeleg, Aurelius… șopti Servilius, nemulțumit, în timp ce se îndreptau către ieșire. Parcă-mi vine să cred că vrei să-mi pui bețe în roate!

— Câteodată, un trup de bărbat ascunde sufletul delicat al unei fetișcane, încercă să-i explice patricianul.

— O fetișcană în stare să-ți sfărâme oasele cu o palmă prietenească pe spinare! răbufni cavalerul. Uită-te aici: o să fac o vânătaie acolo unde m-a mângâiat namila aia!

— Roag-o pe Pomponia să te fricționeze cu una dintre alifiile ei, îi propuse, încrezător, Aurelius care simțise și el pe propria piele expansivitatea britanei.

— Ar fi mai nimerit s-o rog pe Nissa… are mâinile atât de delicate! îl contrazise cavalerul, abținându-se să mai facă și alte aluzii.

„Sacră Artemis! Dacă am ajuns până aici, nu mai există nicio speranță pentru Pomponia”, gemu senatorul, abătut.

XIII

A paisprezecea zi înainte de Calendele lui iulie

Așa cum se așteptase Aurelius, soția lui Servilius nu se lăsă prea mult așteptată.

— Are o altă femeie, acum sunt sigură că așa este! Am găsit urme de fard pe tunica lui! spuse Pomponia, plângând disperată pe umărul senatorului.

— Nu, ce tot vorbești, nu se poate! Poate că era funingine de la vreo lampă…

— Ai mai văzut tu vreodată funingine roșie? Era roșu pentru buze, îți spun eu: fard obișnuit, făcut din drojdie de vin! Și ieri a cumpărat niște trandafiri… dar nu pentru mine! sughiță ea.

— Ah, ghirlanda! Aceea era cumpărată pentru Arduina! o liniști patricianul, povestindu-i despre darul atât de puțin spontan pe care Servilius i-l făcuse gladiatoarei.

— Atunci, poate că m-am înșelat eu… se consolă matroana, ștergându-și ultimele lacrimi.

— Cu siguranță, Pomponia. Acum, însă, nu te mai chinui degeaba; prietenul tău, Aurelius, are nevoie de ajutorul tău. Să nu-mi spui că n-ai reușit să afli nimic despre trecutul acelei actrițe!

— De fapt, doar câteva lucruri; mi-am cam pierdut îndemânarea, se plânse impunătoarea femeie, renunțând la infuzia pe care grijuliul Paris i-o preparase, ca să se consoleze bând o cupă cu vin de Falern foarte rece pe care i-o oferise patricianul.

— În orice caz, măcar un lucru interesant tot am aflat, declară matroana. Actuala *vestiaria* a Nissei a luat de curând locul mătușii sale care a murit anul trecut. Vorbind despre începuturile actriței, mătușa aceasta îi povestise servitoarei despre un bărbat care venea deseori la teatru, cerând insistent să fie primit de ea. Odată, Nissa a acceptat să-l asculte și a rămas singură cu el. La scurt timp după aceea, s-au auzit strigăte și slujnicele au ajuns la timp ca să vadă cum bruta aceea de bărbat o pălmuia fără milă. Fetele care o machiau au

fost nevoite să folosească multă pudră ca să ascundă o vânătaie mare de la tâmplă, înainte de a ieși pe scenă și chiar și paznicul a avut mult de furcă până să-l dea afară: bărbatul era foarte puternic, pe lângă faptul că arăta înspăimântător, fiind plin pe tot corpul de cicatrice...

— Bărbatul acela putea fi Chelidon? se întrebă cu voce tare Aurelius. În cazul acesta, actrița minți se când susținuse sus și tare că-l cunoscuse pe gladiator abia în casa lui Mauricus... Ar fi interesant de știut și cum și-a început Nisa cariera: cine a introdus-o în lumea aceasta a pantomimei erotice? Până acum câțiva ani, era încă total necunoscută și totuși a reușit să pătrundă destul de repede într-un asemenea mediu destul de închis...

— Singurul care ne-ar putea spune ceva despre asta era șeful comicilor, cel care a angajat-o, dar a murit strivit de roțile unui car, acum doi ani... Bune prăjiturelele astea cu nucă, continuă Pomponia, cu gura plină: hotărât lucru, vorbind despre ceea ce făceau alții, chiar și în momentele cele mai aprinse, i se ridica pofta de mâncare și Aurelius, ca s-o ispitească, pusese mai aproape de ea și niște prăjituri presărate din belșug cu piper, o specialitate a priceputului *archimagirus,* Hortensius.

— Mai este un lucru care m-a pus pe gânduri, reluă vorba matroana. După cum spun servitoarele, Nissa și Chelidon nu se comportau câtuși de puțin ca niște îndrăgostiți. Știi tu, femeile observă anumite lucruri: nici vorbă de priviri drăgăstoase, ocheade pasionale, mici răutăți; aproape că păreau doi parteneri de afaceri...

— Sau iubiți de mult timp, obosiți, de-acum, unul de altul, observă Aurelius. Felicitări, Pomponia, mi-ai fost de foarte mare ajutor!

— Să-i mulțumești mai degrabă cameristei mele, Crisis. Ea este cea care a scos de la slujnicele Nissei toate informațiile, prefăcându-se că-și caută de lucru în teatru, fiind coafeză.

Aurelius își întipări în minte această ultimă informație: va trimite fetei o bijuterie sau un val de stofă frumoasă.

— În schimb, în ce-l privește pe Servilius...

Senatorul reuși s-o întrerupă pe prietena sa, înainte ca aceasta să poată aduce din nou în discuție subiectul dureros al infidelității soțului ei.

— Nu mi-ai mai spus de mult timp ce bârfe mai circulă pe seama împărătesei! îi aminti el, prefăcându-se peste măsură de interesat. Nimic nu era mai nimerit, pentru a abate atenția enormei matroane de la nenorocirile sale conjugale, decât s-o facă să se concentreze asupra amorurilor, adevărate sau presupuse, ale Messalinei.

Într-adevăr, femeia se însufleți și păru mai bine dispusă: o cleveteală picantă era cel mai bun remediu contra stării sale proaste.

— În afară de histrionul Mnestros, acum mai are de-a face și cu unul, Silius... apare peste tot însoțită de el și a fost văzută chiar sărutându-l în public. Este posibil ca împăratul să nu observe nimic? Se pare că este adevărată zicala care spune că soțul este ultimul care află!

„Câteodată și soția”, oftă în sinea lui Aurelius, destul de încurcat, conducând-o pe prietena sa până la ușă.

— Ah, era să uit! adăugă Pomponia când ajunse în prag. M-am interesat printre cusătoresele mele, în speranța că ar cunoaște ele vreo costumieră de la teatrul lui Pompei... Știi, mi-ar plăcea să-mi comand o stolă mai originală, ca să-i mai atrag atenția lui Servilius, deși tu m-ai sfătuit să mă îmbrac mai simplu...

De fapt, matroana, înfofolită într-o *palla* bogat brodată, de culoare indigo, nu părea deloc hotărâtă să urmeze sfatul competent al lui Aurelius.

— Ei, și? o întrerupse acesta parcă stând pe ghimpi. Când Pomponia se angaja în una dintre interminabilele sale discuții despre modă, trebuia oprită cât mai repede, fără a pierde nicio clipă: știa aceasta și bravul Servilius, deși nu reușise niciodată...

— Nimic, din păcate! oftă Pomponia, pe un ton dezamăgit. Totuși, cizmarul care îmi face *crepidae,* papucii aceia pe care-i port prin casă atunci când nu am musafiri... știi, sunt așa de comozi, chiar dacă tocul jos nu prea mă avantajează, este clar, și...

— Ce ți-a spus cizmarul? interveni cu toată hotărârea patricianul, ca s-o împiedice pe Pomponia să se piardă într-un labirint de sandale, papuci, cizmulițe și pantofi grecești.

— Să vezi ce coincidență! Lucra chiar pentru teatrul Nissei, atunci când a fost ea angajată și s-a întâmplat să-i ducă acasă o pereche de sandale noi, foarte frumoase după spusele lui, din

piele cusută cu fir de aur, cu o fâșie de piele care se înfășură în jurul gleznei...

— Adresa, Pomponia! Ți-a spus unde locuia? încercă senatorul s-o readucă pe calea cea bună.

— Sigur: într-o *insula* populară mare în *Clivius Publicus,* la ultimul etaj. Gândește-te că, atunci când sărmanul cizmar a ajuns la capătul scărilor, i-a căzut un pantof și cureaua s-a rupt; așa încât, bietul de el, a trebuit să...

— Zeii să te aibă în pază, prietena mea! o făcu să tacă Aurelius, trimițându-i un sărut, și închise bine ușa în urma ei, grăbindu-se să se folosească de informația primită.

Exact când traversa în grabă atriumul, era să se ciocnească de un Castor care puțea incredibil și, din mers, încerca să-și dea jos toate hainele murdare de pe el.

— A luat-o pe *Clivus Publicus,* cotind, după aceea, prin *Vicus Armilustri*... povesti grecul cum îl urmărise pe servitorul plecat de la cazarmă.

— Și, după aceea? întrebă Aurelius, nerăbdător: cele două străzi duceau pe Aventin, nu departe de *Vicus Altus,* unde se afla și casa lui Mauricus. În plus, dacă informatorul Pomponiei spunea adevărul, Nissa trăise tocmai în acele locuri.

— L-am pierdut! își desfăcu brațele grecul. Alergam după el ca un smintit, când mi-au ieșit în cale doi nenorociți de *fullones* care cărau materia primă necesară la vopsitul țesăturilor. Două găleți pline au vărsat pe mine!

Aurelius se abținu să nu râdă în hohote, începând să priceapă de unde era îngrozitoarea duhoare de urină care venea dinspre libert: nu numai o singură *fullonica* folosea pentru vopsit urina scoasă de prin latrine...

De data aceasta, patricianul se hotărî să fie mărinimos: în fond, libertul o pățise în timp ce ducea la îndeplinire una dintre misiunile primite!

— Du-te să te speli, Castor, și nu-ți mai face griji pentru hainele stricate. O să-ți cumpăr eu însumi altele noi, îi promise el.

— Mulțumesc, *domine,* dar nu-mi făceam deloc probleme: hainele erau ale tale, îl liniști grecul, dispărând apoi gol pușcă în *calidarium,* în timp ce stăpânul său rămase încremenit privind cu tristețe la halul în care ajunsese tunica lui roșie ca flacăra și

frumos brodată de care servitorul se dezbrăcase puțin mai devreme.

XIV

A treisprezecea zi înainte de Calendele lui iulie

Îmbrăcat cu o tunică simplă, scurtă, Aurelius se opri sub porticul vechii clădiri și-și ridică privirea către jardinierele pline cu plante agățătoare și balcoanele cu ierburi aromatice înflorite de la toate etajele, fixate într-un echilibru cam instabil pe bârnele din lemn care se înălțau către cer.

Urcă panta din piatră din fața ușii mari de la intrare, larg deschisă, și intră în atriumul întunecos, ținându-se de nas ca să poată suporta mirosul greu de varză care se simțea peste tot.

Exact în clipa în care punea piciorul pe prima treaptă a scării interioare, de sus căzu înspre el o mantie plină de purici, urmată de o plapumă veche, mâncată de molii: făcând un salt rapid, reuși să se ferească în ultimul moment de un ceaun și două tigăi sparte care zburau de la etajul al cincilea, drept înspre el.

— Ștergeți-o de aici! urla încasatorul de chirii la doi bătrâni prăpădiți și la tinerelul care-i însoțea, în timp ce aceștia încercau să-și adune sărmanele lucruri. N-a fost de-ajuns că v-am tăiat accesul la scară, a trebuit să chem și întăriri ca să vă scoată de aici!

Slujbașul proprietarului strigă la doi sclavi spătoși care așteptau afară.

— Ocupare abuzivă a spațiului! strigă el, poruncind celor doi zdrahoni să-l scoată afară cu forța pe băietanul care încerca din răsputeri să se împotrivească.

Aurelius nu se miră: câteva zile de întârziere la plata chiriei erau suficiente pentru ca locatarul să fie aruncat în stradă cu tot cu lucrurile pe care le avea. Cei care încercau să reziste erau luați pe sus de sclavi puternici, special pregătiți pentru așa ceva, în timp ce mobilele lor erau aruncate de la ferestre în capetele bieților trecători.

— Zeii să te pedepsească, Niger! striga tânărul, cu un glas mânios, încercând să-i ajute pe nevolnicii săi părinți care se îndepărtau aduși de spate și cu lacrimi în ochi.

— Și tu ce dorești? întrebă omul, întorcându-se către Aurelius, în timp ce completa cu o pereche de palme treaba făcută de sclavii lui. Dacă ai nevoie de o cameră, uite, acum s-a eliberat una: hotărăște-te repede, căci la Roma nu-i ușor să găsești un loc de dormit!

Aurelius ieși mai la lumină și bruta aceea înțelese în clipa aceea că nu va avea de încheiat nicio afacere. Deși era îmbrăcat modest, patricianul nu avea mantia găurită și talpa de la *solae* era prea nouă ca să fie a unuia care s-ar putea mulțumi cu un loc de dormit sub acoperișul acelei *insulae.*

Niger nu-și făcu, însă, prea multe probleme: nu era greu să găsească un alt chiriaș, chiar dacă, de fapt, cu banii dați pentru a închiria cea mai prăpădită cameră din centrul Romei, oricine și-ar fi putut cumpăra o căsuță comodă și demnă de respect în provincie, având chiar și un petic de pământ în jur.

Totuși, Roma era buricul lumii, centrul trepidant în jurul căruia funcționa imensul Imperiu, locul magic în care totul era posibil și unde, cu puțin noroc, chiar și cele mai absurde visuri se puteau îndeplini: așa că, mulțimi întregi de săraci, dezmoșteniți și aventurieri de toate felurile se înghesuiau la porțile sale având în fața ochilor mirajul unor câștiguri rapide sau ambiția unei cariere de prestigiu, sau, cel puțin, măcar speranța firavă a unui loc de muncă sigur pentru a putea hrăni o familie numeroasă.

— Vreau să aflu câte ceva despre o fată care trăia aici acum câțiva ani, spuse Aurelius.

— Nu mai spune; dar cine vrei să-și mai aducă aminte de asta? Lumea vine și pleacă mereu, i-o reteză Niger, întorcându-i spatele.

Așa este, gândi patricianul, privind la grinzile aproape putrede care încă mai susțineau instabila construcție: cine ar fi reușit să iasă cât de cât la lumină printr-o situație materială decentă, s-ar fi grăbit, cu siguranță, să plece dintr-o asemenea locuință… Acolo, mai devreme sau mai târziu, locatarii aveau să-și lase oasele: constructorul economisise precis materialele, mituindu-i din greu pe funcționarii care veneau în control pentru ca aceștia să închidă un ochi sau chiar pe amândoi.

Aurelius ieși în stradă, cam dezamăgit; pe de altă parte, nu se așteptase la cine știe ce rezultate de pe urma acelei vizite: cu atâtea alungări și mutări, în *insulae,* vecinii erau mereu alții și

nimeni, în orașul acela agitat, nu avea timpul necesar ca să lege prietenii veșnice cu cei de alături…

Familia alungată din casă era tot acolo, sub portic: după ce-și strânseseră boarfele în plapumă, nu se hotărau să se îndepărteze de ceea ce, până cu doar câteva clipe înainte, fusese casa lor.

— Bruta aia de Niger nu are niciun pic de suflet! Eu aș putea dormi, la nevoie, chiar și pe sub un pod de pe Tibru, dar sărmanii mei părinți… exclamă tânărul plin de obidă.

— Pe Gavilla, însă, n-a alungat-o și nici pe Celia…

— Cred și eu: ei le trimit pe fetele astea tinere la proprietar ca să-i ceară o amânare a plății chiriei!

Aurelius ciuli urechile: dacă proprietarul era așa de sensibil la farmecul fetelor, s-ar putea să-și amintească și de Nissa?

— Așteptați o clipă, spuse el familiei care stătea și-și păzea bocceaua. Am ceva experiență în domeniul legilor și poate că mai există vreo șansă.

După câteva clipe, patricianul se întorcea în atrium, în fruntea micului grup de oameni necăjiți.

— Tot aici sunteți, chiar vreți să chem gardienii? îi întâmpină amenințător încasatorul.

— Chiar asta și vrem, Niger; cred că nu s-a mai făcut de mult timp un control în coșmelia asta, spuse Aurelius cu un calm olimpian, și, între timp, începuse să încerce cu lovituri de picior bine țintite rezistența zidurilor. Ia să vedem: aici este numai nisip, cine știe pe unde s-or fi rătăcit cărămizile. Și lemnul este gata să se fărâmițeze… oh, dar ce văd? Alături este un depozit! Nu știi că un decret imperial interzice să se înalțe construcții cu pereți comuni? Ei, da, chiar trebuie să anunțăm vreun inspector. N-aș vrea să fiu în pielea ta când proprietarul o să vadă în ce stare proastă ai păstrat imobilul său!

Niger sărise în picioare și acum îl privea țintă pe senator, înghițind în sec.

Aurelius aruncă o privire în jur, mulțumit, după care alese fără grabă scaunul cel mai zdravăn – cel al lui Niger, bineînțeles – și se așeză comod pe el, cu picioarele rezemate de masă, fluierând indiferent.

— Oamenii ăștia cumsecade, continuă el, îmi spuneau că, pentru camera lor, tu primești deja o chirie legală de la un anume Cossus care, pentru moment, nu se află în oraș. Vai de

mine, se pare că nu prea îți sunt clare regulile în privința subînchirierii; voi avea grijă să le spun asta gardienilor când vor veni!

— Dar nu-i nicio grabă, *domine,* nu avem de ce să ne grăbim. Putem discuta despre asta, dădu înapoi slujbașul care presimțea că s-ar putea să aibă necazuri. Poate că evacuarea acestei familii n-a fost decât o regretabilă greșeală…

— Nu-ți face griji, se putea întâmpla oricui, insinuă patricianul cu un zâmbet ironic. Din păcate, pentru că slujitorii tăi au fost nepoliticoși, oamenii aceștia au avut de suferit. Cel mai neînsemnat lucru pe care l-ai putea face ar fi să-i scutești de chirie timp de șase luni, cu speranța că nu te vor da în judecată. În caz contrar, eu aș fi fericit să le preiau cauza în tribunal sau, dacă nu eu, măcar prietenul meu, Sergius Mauricus!

Încasatorul de chirii își mai pierdu din tupeu, fără a scoate nicio vorbă: era mai bine să renunțe și să-și scoată pierderea pe spinarea vreunui alt nenorocit lipsit de protecția unor oameni de vază. Cu un gest grăbit, el le făcu semn celor trei că puteau urca din nou în camera lor.

— Dar de ce stai în picioare? Nu te jena, hai, suntem între prieteni! îi dădu voie senatorul, așezându-se și mai comod pe jilțul său, în timp ce Niger ședea timid pe marginea unui taburet șchiop. Ce ziceai despre fata de la ultimul etaj? Sunt sigur că un bărbat ca tine a remarcat-o imediat, îi făcu el complice cu ochiul.

— Într-adevăr, eu… începu, șovăitor, individul, dar limba i se dezlegă imediat, aceasta și pentru că Aurelius avusese grijă să-și deschidă tunica în față atât cât era necesar ca să i se vadă clar punga plină cu bani.

De femeie Niger își amintea chiar foarte bine, dat fiind că deseori acceptase ca ea, neavând bani pentru chirie, să-i plătească în natură.

În scurt timp, pe de o parte ca să intre în grațiile personajului plin de autoritate din fața lui, pe de altă parte pentru că întotdeauna este plăcut să te întorci cu gândul la anumite lucruri din trecut, începu să-i toarne pe îndelete lui Aurelius tot ce-și mai aducea aminte.

— Frumușică, să știi, dar nu cine știe ce… aprecie el cu un aer superior. O *asinella* cum se pot găsi multe la Roma: îmi era milă de ea și atunci…

Patricianul își reținu un zâmbet: cine știe ce figură ar fi făcut Niger dacă ar fi recunoscut-o în diva cel mai bine plătită din Roma pe fetișcana pe care se milostivea s-o tăvălească – doar din milă, desigur – prin așternuturi!

— Aici o instalase Vibonus, fierarul, un tip mare, gras și plin de cicatrice. El îi aducea clienți și eu mă făceam că nu văd. Dar, mă înțelegi, nu pentru că-mi luam și eu partea; eu sunt un om cumsecade, dar ea nu făcea prea multe fasoane și, unuia ca mine, la anii mei, ocazii ca asta îi apar mai rar. Nu, nu mai știu chiar nimic despre ea de când a plecat, acum trei ani.

— A plecat cu peștele ei? întrebă, curios, patricianul.

— Da de unde, cu o altă femeie! Fierarul era furios nevoie mare; spunea că o s-o găsească el mai devreme sau mai târziu și o s-o ia la pumni! Păi, pune-te în situația lui: plătise pentru ea nu mai puțin de zece sesterți, bani în mână, codoașei ăleia bătrâne de mă-sa și unde mai pui că el o violase prima oară și o învățase meserie. Ce voiai, s-o lase să plece tocmai când începuse să producă?

— Unde stă Vibonus ăsta?

— La cimitir. A căzut în Tibru, pe când era beat mort.

Fierarul înecat și Nissa liberă… cine știe dacă nu fusese mâna lui Mauricus în spatele acelui accident!

Aurelius oftă. Sperase, în adâncul inimii, să găsească vreo dovadă a legăturii dintre Nissa și Chelidon: în schimb, pierduse o întreagă dimineață.

Dădu să plece, dar Niger tuși ușor, semn că aștepta ceva: în Urbs, totul avea un preț, chiar și amintirile frumoase.

Senatorul fu gata să scoată vreo două monede, dar, venindu-i pe neașteptate o idee, se răzgândi și scoase de la centură legitimația de plumb care-i servea ca să intre gratuit la teatrul lui Pompei.

— Spectacolul Nissei, pe Jupiter! De luni întregi încerc să intru, dar este prea mare aglomerație! acceptă cu entuziasm încasatorul de chirii, în timp ce Aurelius abia se abținea să nu izbucnească în râs. De-abia aștept să mă duc la spectacolul ăsta, se spune că femeia este nemaipomenită!

— Este un loc din primul rând, o s-o poți vedea bine și cred și eu că o să rămâi tablou… încheia patricianul, înmânându-i cu un zâmbet larg mult-râvnitul bilet.

Ieșind din umbra rău mirositoare a atriumului, Aurelius porni în pas grăbit pe străduțe aglomerată, nu înainte de a se întoarce ca să trimită un salut prietenesc celor trei care îl salutau de la fereastra celui de-al cincilea etaj.

Pierduse deja prea mult timp și voia măcar să profite de aspectul său anonim pentru a-și permite acele plăceri simple de care marii bogătași, închiși în locuințele lor luxoase, aveau prea adesea tendința să uite: doi cârnați înveliți într-un aluat care ți se topește în gură, un pahar cu o băutură caldă, ocheada unei slujnice obraznice dintr-o tavernă.

Și, la Roma, asemenea locuri erau, desigur, o mulțime. Pe *Clivus Publicus,* la fiecare trei sau patru prăvălii, exista câte o *popina* sau un *thermopolium*: încă din zori, câteodată chiar înainte de a se lumina de ziuă, locuitorii cetății tentaculare – un milion și mai bine de oameni, înghesuiți pe numai câteva mile pătrate de pământ, ca boabele de strugure pe un ciorchine în acele *insulae* uriașe și pline de primejdii – se revărsau pe adevărata lor casă, strada, și sfârșeau inevitabil prin a intra într-o tavernă, căutând căldura grătarelor cu cărbuni și sucul de struguri îndulcit cu *sapa.*

Rafinatul patrician știa bine că *sapa* și *defrutum* însemnau un mare pericol pentru sănătate, nu mai puțin decât smoala, creta, potasa și celelalte ingrediente folosite pentru falsificarea vinurilor oțetite, dar nu putu să reziste tentației: după ce comandă o cană mare din poșirca aceea la tejgheaua unui *thermopolium,* își apropie nările de ea inspirând până în adâncul plămânilor izul acru de sărăcie și de viață.

La puțin timp după aceea, un străin îmbrăcat în straie evreiești, cu un aer rătăcit și cu o traistă pe umăr, se refugie în aceeași tavernă ca să scape de ceata de ștrengari ai străzilor care, cu chiote vesele, îl urmăreau bătându-și joc de îmbrăcămintea sa ciudată.

— Ești nou venit, nu-i așa? zâmbi Aurelius și-i întinse cana sa muncitorului corpolent, între două vârste, care încă mai gâfâia. O să te obișnuiești și cu asta!

— Mă rog, ca salut de întâmpinare, merge. Caut casa unui prieten, un anume Aquila… trebuie să fie pe aici, pe undeva.

Doi clienți, vrând să-i dea noului venit informațiile de care acesta avea nevoie, începură să se certe între ei.

— Este acolo, pe dreapta!

— Nu, la stânga, după intersecție! strigau ei, în timp ce sărmanul om se scuza, părându-i rău că a dat naștere unui asemenea vacarm.

— Ar fi mai bine să plec. Mulțumesc pentru băutură, amice, spuse străinul după ce-și potoli setea. Rămân dator până îmi găsesc de lucru.

— Ce știi să faci? îl întrebă, curios, senatorul. Erau atât de multe și dezvoltate afacerile din care se trăgea bogăția sa încât poate că se găsea un locșor și pentru omul acesta atât de blând și de binevoitor.

— Pescarul: dacă mai treci pe aici, întreabă de Simon, căruia i se mai spune și Chifa... spuse omul și ieși în grabă. Aurelius clătină din cap: nu va avea o viață prea ușoară iudeul acela dacă spera să trăiască de pe urma peștilor din Tibru, se gândi el, în timp ce-l urmărea din priviri.

Dar, hotărât lucru, străinul nu era obișnuit cu circulația dintr-o metropolă: făcuse doar câțiva pași când, încercând să se ferească de un cărucior cu zarzavaturi, se izbi de un trecător care venea alergând de pe partea cealaltă a străzii și căzu rostogolindu-se prin noroiul de pe jos.

În scurt timp, toată străduța răsună de înjurăturile zarzavagiului, amestecate cu vaietele copiilor pe care-i altoia ca să nu culeagă de pe pavaj marfa împrăștiată din căruțul răsturnat.

Clienții din cârciumă ieșiră și ei pe stradă, dornici să se amestece și ei în scandalul iscat, în timp ce mamele puștilor ieșeau de prin prăvălii, hotărâte să dea o mână de ajutor vlăstarelor rămase fără apărare.

Singurul care tăcea, observă Aurelius cu uimire, era chiar omul pe care Chifa îl lovise din greșeală și care ar fi trebuit să fie cel mai furios dintre toți. El stătea, însă, într-o margine, cu un cucui zdravăn în frunte, încercând să treacă neobservat; peste puțin timp, o luă înspre intersecție și se pierdu în mulțime.

Totuși, în momentul în care dădea colțul, gluga îi alunecă pe spate lăsând să se vadă un chip bine cunoscut.

Fără să mai piardă timpul, senatorul o zbughi afară din tavernă și sărind în fugă peste sărmanul pescar căzut în noroi, porni în urmărirea lui Aufidius.

•

După un ceas, patricianul se întorcea acasă, murdar și asudat, dar destul de mulțumit de îndemânarea cu care mersese pe urmele lanistului: pe parcursul îndelungatei urmăriri pe tot dealul, fusese foarte atent să nu fie zărit, ascunzându-se imediat după câte o coloană de fiecare dată când Aufidius se întorcea ca să privească în urmă.

La un moment dat, se temuse chiar că va fi descoperit, dar, cu siguranță, nu fusese decât o impresie: lanistul n-ar fi intrat nici în ruptul capului în *domus* a lui Sergius, dacă ar fi observat că era urmărit…

— Trezește-te! strigă el, intrând în vestibul.

Fabellus, care, ca de obicei, dormea tun în ghereta lui din *ostiarius,* sări ca ars și-și privi, nemulțumit, stăpânul: un sărman portar, se plângea el printre dinți, nu poate nici măcar să tragă un pui de somn în liniște, fără să fie imediat deranjat!

„Este ciudat că Paris nu este pe aici, așteptându-mă”, remarcă senatorul; dar, ajungând în peristil, încremeni, surprins.

Printre coloanele de marmură, cu privirea tulbure și fericită, credinciosul intendent o spiona pe Xenia, isteața cameristă care era perechea stabilă a lui Castor, ca și cum ar fi privit-o pe Afrodita în persoană. Nespus de stânjenit, libertul se înroși tot, cu o rușine feciorelnică, iar patricianul se abținu să mai comenteze, știind bine că orice aluzie la această situație ar fi făcut ca intendentul să cadă pradă celei mai cumplite rușini.

— *Domine,* se bâlbâi el, nespus de încurcat. Ai o vizită…

— N-am timp, trebuie să mă spăl rapid ca să pot ieși din nou.

— Cum dorești. O să-i spun asta lui Spurius, frânghierul acela din Bononia.

— Bononia? Vreau să-l văd imediat! exclamă Aurelius, repezindu-se către sufragerie.

— Nu acolo, *domine,* este în bucătărie: am crezut că era mai nimerit să-l invit în camerele servitorilor, îi explică Paris care, în privința prejudecăților de clasă era mult mai avansat decât patricienii de viță nobilă.

Aurelius porni în grabă către bucătărie. Și-ar fi dorit ca aceasta să fie largă, confortabilă și foarte curată. Prea mulți proprietari, după părerea sa, își asigurau un lux nemăsurat în marile tricliniumuri pictate și în fântânile numai marmură și fildeș, pentru a lăsa mașina de gătit și cuptorul de pâine într-o cămăruță prăpădită, plină de fum și murdară. Vremurile în care,

în casa romană, se încălzea cina în atrium trecuseră demult, din fericire, și patricianul se gândise bine când rezervase pentru pregătirea hranei două camere largi și bine aerisite, prevăzute cu niște mici bazine cu ajutorul cărora totul era menținut perfect lustruit și imaculat.

— ... Moșmoanele trebuie puse în leșia clocotită în care se fierb rufele... spunea vocea răsunătoare pe care senatorul o auzi când intră.

Un bărbat înalt și zdravăn stătea în capul mesei de lemn, având în jurul său bucătari, brutari, cofetari care ascultau cuvintele lui.

— Și gutuile mele? întreba în clipa aceea Hortensius, *archimagirus* al lui Aurelius. Mazius, în manualul său, *Prepararea conservelor*...

— Ce-mi spui mie de cărți, ca să faci niște gemuri bune, dintre acelea care spun „mănâncă-mă", este nevoie în primul rând de experiență! îl contrazise cu tărie omul venit din provincie. Se pun la uscat fructele pe paie sau, măcar, pe frunze de platan, apoi sunt puse în chiupuri unse cu smoală: noi nu ne putem permite mierea, cât de mult costă ea!

— Dar, de fapt, ești frânghier sau bucătar, Spurius? interveni Aurelius, întrerupând lecția aceea atât de înflăcărată privind arta culinară.

— La dispoziția ta, nobile senator! se ridică în picioare namila aceea de om, ridicând brațul într-un salut cam caraghios. Iartă-mă pentru deranj, dar cumnatul meu Rusticus, un om cumsecade care are defectul de a se amesteca mereu în treburile altora, și-a permis să te plictisească scriindu-ți acea scrisoare despre Placidus. I-am spus chiar atunci: nu trebuie să-l deranjezi pe senator, să-i spui lucruri, așa, doar pe jumătate, ca omul să nu poată pricepe nimic. Și, pentru că un prieten de-al meu venea la Roma, m-am gândit: acum merg chiar eu, ca să-i explic totul prin viu grai, astfel încât pot să-mi iau și recompensa care, cu poșta care se știe cum funcționează, cine știe când sosește și dacă nu o șterpelesc alții. Pentru că trebuie să știi că eu și Decia avem patru copii, toți băieți, și acum frânghii nu mai cumpără prea mulți...

— Nu-ți face probleme, Spurius, spune-mi ceea ce știi și vei fi răsplătit.

— Imediat, ilustre senator: când locuiam la Mutina, cam cu vreo zece ani în urmă, aveam nevoie de ajutor în atelier și Decia, care a devenit după aceea soția mea, îmi spune: de ce nu-l iei pe băiatul Sosimei care a rămas văduvă și nu prea se descurcă, săraca femeie? Iar eu nu voiam nici în ruptul capului, pentru că Placidus ăla nici când era mic nu era deloc cuminte, umbla peste tot și intra în tot felul de belele sau se încăiera cu toți, dar, ținându-se mereu de capul meu, Decia reușește întotdeauna să mă convingă să fac ceea ce spune ea; așa că eu îl angajez și mai bine n-aș mai fi făcut-o, pentru că mă bagă în tot felul de necazuri banditul ăla; îi dau o grămadă de bani și, ca și cum n-ar fi fost de-ajuns, el îmi lasă borțoasă și servitoarea. Atunci l-am alungat și el a făcut una și mai boacănă, scoțând cuțitul la o ceartă cu un legionar în misiune și de la cuțit se trece la sabie; în cele din urmă, soldatul a rămas schilod și se spunea că Placidus nu va scăpa doar cu câteva bice pe spinare, ci va ajunge la eșafod. Atunci apare un barosan, un avocat, care îl eliberează și îl ia cu el la Roma și mai târziu aflăm că a devenit campion și și-a luat numele de Chelidon, rândunică, zic eu, ăsta nu-i deloc un nume de bărbat!

— Și servitoarea gravidă? întrebă patricianul, fiind deja sigur că nu era vorba despre Nissa.

— Era fată de la țară și s-a întors în satul ei. În orice caz, Placidus a plecat, împreună cu o gașcă de alți indivizi nu prea de soi. Avocatul ăla avea o slăbiciune pentru derbedei: l-a cumpărat până și pe Luridus împuțitul, doar pe câțiva gologani, dat fiind că nimeni nu-l mai voia acolo; apoi pe Popinus idiotul, și chiar și pe Guercius sașiul…

— Bravo, Spurius, este foarte important tot ce mi-ai spus! Totuși, nu era nevoie să vii chiar tu de la Bononia până aici: ar fi fost de-ajuns să-mi trimiți o scrisoare.

— Nici vorbă! Toată lumea vorbește despre Roma, voiam s-o văd și eu!

Aurelius zâmbi nu prea convins: era bine ca, măcar o dată în viață, provincialii să vină în *Urbs,* minunea lumii, și să ducă apoi în sufletele lor amintirea ei acolo, în ghețurile din Gallia de dincoace de Alpi…

— Și acum, că am văzut-o, mă simt mai bine, nobile senator. Între noi fie spus, Roma asta faimoasă nu este chiar ceva deosebit, pentru că Forum avem și noi, la Bononia, și voi, aici,

nu aveți nici măcar un Decumanus Maximus. Este adevărat că templele voastre sunt mai mari, dar, dacă ai vedea capela lui Isis, în Bononia noastră, ce giuvaer…

— Înțeleg, înghiți în sec Aurelius, pe jumătate jignit și pe jumătate înveselit. Treci, te rog, pe la administratorul meu ca să-ți iei răsplata și spune-i să-ți dea și câteva vase cu miere, dacă spui că la voi costă așa de scump. Dar să nu vorbești prea urât despre *Urbs,* atunci când vei ajunge acasă la tine!

— Sigur, stăpâne: de fapt, și Roma este un oraș mare și frumos! îl asigură Spurius, binevoitor, și se îndreptă către ieșire, urmat de bucătarul Hortensius cu tăblița lui pentru luat notițe.

Aurelius se așeză, nedumerit, și, trecând peste mândria sa îndreptățită de locuitor al Romei, clătină din cap, întrebându-se dacă n-ar fi fost cazul, mai devreme ori mai târziu, să meargă să vadă minunăția aceea de Bononia…

•

— Popinus idiotul, Luridus împuțitul, Guercius sașiul… Niciunul dintre indivizii din cercul lui Mauricus nu răspunde la aceste nume atât de respectabile, declară Castor când se întoarse din misiunea sa, turnându-și o cupă plină ochi din amfora lui Aurelius.

Ținând cupa în mână, se așeză într-un jilț din lemn de abanos, netezindu-și cutele unei dalmatice noi, de un verde aprins.

— Frumoasă țesătura asta, nu pare să fie de in… aprecie Aurelius, cu o admirație sinceră.

— De fapt, este mătase indiană: a sosit cu corabia ta, îi explică libertul, liniștit.

— Dar este bucata pe care i-o promisesem Cynthiei! se revoltă patricianul.

— N-ai spus că te-ai săturat de curtezana aceea? M-am gândit că bucata aceea nu-ți mai trebuia și i-am spus Xeniei să-mi facă din ea o tunică nouă…

— Dacă ai de gând să te îmbraci și în toga mea cu laticlavă de senator, ai grijă să intri mai întâi în Curie! răbufni Aurelius, cam furios.

— Nu țin la asta, *domine,* culoarea purpurei nu-mi stă bine, îl asigură libertul cu cea mai mare seriozitate.

— Și asta cum o explici? strigă patricianul, nervos, vârând sub nasul grecului o foaie de papirus acoperită cu un scris mărunt. Din cămară lipsesc nu mai puțin de șase amfore de vin, în plus a

dispărut din nou inelul meu din lapislazuli, cel cu leul ridicat în două picioare; mai mult, cufărul meu de piele spaniolă în care îmi țineam corespondența a fost găsit în camera ta, plin cu scrisorele deocheate ale unei servitoare de la teatru!

— Cufărul acela mic ți l-am înlocuit cu o ladă, *domine,* prevăzând că o să porți o corespondență mai intensă cu Bononia. Iar amforele nu erau decât cinci, precizează calm grecul.

— Mănânci ca o cohortă de soldați din garda împăratului, bei mai mult decât o întreagă legiune și nu ești în stare nici măcar să-mi găsești un sașiu și un idiot!

Castor îl măsură cu privirea pe domnul și stăpânul său, cu o expresie total nemulțumită.

— Asta nu poți s-o zici, *domine*! Un chior este! declară el, zâmbind triumfător.

— Cum, mai spune o dată… ciuli urechile patricianul.

— Unul dintre bandiții care l-au însoțit pe Mauricus în arenă chiar nu are un ochi. Și, în timp ce mă învârteam prin locurile pe unde umblă servitorii, în timpul cinei cu Nissa, am dat peste un haidamac uriaș care avea exact aerul unui deficient mintal.

— Bravo, Castor, mai lipsește doar Luridus împuțitul!

— Jigodia aia pe care mi-ai spus s-o urmăresc, are o înfățișare extraordinar de murdară și vorbește cu un accent de prin părțile Galliei de dincoace de Alpi…

— Grozav! Acum nu-ți mai rămâne să descoperi decât ce legătură este între Aufidius și familia Sergius. Ia informații despre situația financiară a lanistului, pentru că, dacă așa cum bănuiesc, este complice la înșelătoria cu pariurile, ar trebui să aibă ceva sesterți puși la păstrare.

— Merit și eu o răsplată, nu-i așa? își coborî privirea, rușinos, servitorul.

— Pentru moment, ia-ți inelul cu lapislazuli pe care mi l-ai furat, acceptă Aurelius. Și, când o să te întorci cu informațiile despre Aufidius, o să mai primești și altceva.

— Dar n-am luat eu inelul acela! Măcar să fi fost Xenia! Pe toți zeii, să vezi că… exclamă grecul, bănuind ceva îngrozitor. Dar nu, este imposibil, ar fi ridicol: ce femeie s-ar uita vreodată la Paris, avându-mă *PE MINE* la dispoziție? își alungă el gândul, mârâind.

Aurelius încercă și el să zâmbească, dar încercarea sa plină de bunăvoință se transformă într-o strâmbătură.

XV

A douăsprezecea zi înainte de Calendele lui iulie

În ziua următoare, servitorul și stăpânul se aflau din nou la lucru.

— Nu înțeleg nici în ruptul capului ce avem de făcut la amfiteatru! se plângea Castor, gâfâind în urma lecticii pentru a ține pasul cu puternicii purtători nubieni.

Cartierul în care se afla amfiteatrul lui Statilius Taurus era unul dintre cele mai moderne ale Romei: practic, toate clădirile datau cel mult din secolul trecut, când urbanizarea masivă a impus necesitatea unor structuri stabile, din cărămidă, în locul celor străvechi, din lemn. Astfel, încă din epoca republicană, apăruseră pe cheltuiala lui Pompeius Teatrul și Porticurile, în timp ce Caesar susținea proiectul, rămas doar în această fază inițială, de deviere a cursului Tibrului pentru a uni Câmpul lui Marte cu cel al Vaticanului într-o singură și vastă degajare a perspectivei.

După aceea, Augustus se străduise timp de două decenii să transforme locul respectiv într-un autentic „oraș nou”, punând să se construiască sau să se restaureze un complex impunător de edificii: porticurile Octaviei, templul lui Apollo Sosianus, termele lui Agrippa, teatrele lui Balbus și Marcellus, Pantheonul și imensul orologiu solar care folosea ca ax central unul dintre obeliscurile aduse din Egipt după victoria asupra Cleopatrei.

Tocmai datorită acestei activități neobosite de fondator, despre Augustus se spusese, la moartea sa, că lăsa o Romă din marmură, în locul celei de noroi pe care o găsise. Marea structură construită de Statilius Taurus făcea parte chiar din acest vast proiect de înnoire și apăruse în pofida opoziției surde a conservatorilor care, temându-se de o decădere a obiceiurilor, ar fi preferat ca jocurile să se desfășoare tot în Forum, așa cum se obișnuia în vremurile de demult.

Aurelius nu împărtășea temerile acestor retrograzi. Pentru el, un adversar înverșunat al spectacolelor cu gladiatori, lucrurile nu se schimbau prea mult dacă acele jocuri sângeroase care-l

dezgustau atât de mult aveau loc pe stradă sau într-un loc special amenajat.

Așa încât patricianul ascultă cu un interes scăzut descrierea planurilor ambițioase ale inginerilor care proiectaseră amfiteatrul lui Statilius cuprinzând un complicat sistem de ascensoare pentru fiarele sălbatice și alte soluții ingenioase pentru a perfecționa scenografia jocurilor: cu un gest brusc, opri explicațiile tehnicienilor și, după ce aceștia tăcură, înaintă singur pe nisipul din arenă.

— *Domine,* ce faci înțepenit acolo în mijlocul arenei? îl întrebă Castor.

— Încerc să reconstitui ultimele gesturi ale lui Chelidon, înainte de a se prăbuși la pământ, îi explică Aurelius, străduindu-se să-și aducă aminte cât mai exact ceea ce văzuse în ziua jocurilor: din locul în care se afla în tribună, putea admira ceafa frumoasei Messalina aflată în loja imperială, privindu-l în același timp, din dreapta, pe faimosul campion. Prin urmare, atunci când fusese lovit, gladiatorul se afla exact acolo unde stătea el acum.

— Stai aici, Castor, și ridică brațul, ca și cum ai avea în mână un trident! îi porunci el servitorului.

Acesta înțepeni asemenea unei statui, simțindu-se peste măsură de ridicol.

— Nici dacă aș fi fost un manechin… șuieră el printre dinți, potolit imediat de stăpânul său care începu să-i pipăie gâtul, în locul în care văzuse rana de pe cadavrul lui Turius.

— Ei, fii atent, mă gâdili! protestă libertul, destul de nervos.

— Stai așa, nu te mișca din loc! îi ordonă senatorul, măsurând distanța până la primul rând de scaune ale tribunei.

De unde ar fi putut porni săgeata mortală? Dacă ar fi fost aruncată din tribune, ar fi pătruns de sus în gâtul victimei. Nu, sigur, nu așa se petrecuseră lucrurile: zgârietura era foarte mică și fără alte urme. Dacă bănuiala i se adeverea, acul otrăvit parcursese o traiectorie aproape perfect orizontală…

Privirea ageră a patricianului străbătu spațiul gol și se opri asupra porților prin care se ajungea în subterane.

— *Domine,* am început să amorțesc! se plângea grecul care rămăsese cu brațul ridicat.

Dar Aurelius alerga deja către marginea arenei.

— Aici! Să facem o încercare, hai, repede! strigă el la sărmanul Castor care lăsase brațul în jos și-și dezmorțea mușchii înțepeniți. Stai din nou așa cum stăteai mai devreme!

— Iar! gemu libertul, gândindu-se la ce-i va putea cere stăpânului său în schimbul atâtor eforturi.

Aurelius scoase din mânecă o tulpină de trestie, goală pe dinăuntru, și introduse în ea o bucățică de papirus răsucită; apoi își umflă plămânii cât putu de tare și încercă să sufle. Ghemotocul de papirus zbură alene prin aer și pluti răsucindu-se în cercuri largi, până ajunse la o distanță destul de mare de servitorul care aștepta nemișcat.

— Mai stau mult așa, stăpâne? Mai am puțin și o să mă ia ăștia drept o sperietoare de ciori! strigă Castor, pierzându-și răbdarea

— Poate că ar trebui să fie mai greu… se gândea în vremea aceasta patricianul pierdut în calculele sale.

Luând de pe jos micul proiectil, îl îngreună cu o pietricică, fixată bine în vârf. De data aceasta, săgeata nu se mai învârti în aer, ci ajunse până la picioarele lui Castor.

— Gladiatorii, cu toate exercițiile pe care le fac, au, cu siguranță, plămâni cu o capacitate mult mai mare: cu o armă ca aceasta, unul dintre ei, oricare ar fi el, îi putea înfige foarte ușor lui Chelidon o săgeată în gât, trase concluzia Aurelius, satisfăcut pe deplin.

— Dar de ce, oare, ar fi avut vreunul motiv să-l lovească pe Chelidon cu o săgeată otrăvită? Te-ai oprit asupra acestui amănunt, la fel cum ai făcut și cu servitoarea aceea de la Mutina care s-a dovedit a fi o amărâtă oarecare! Și totuși ai destule elemente la dispoziție: știi sigur că gladiatorul nostru fusese drogat și că la jocuri se organizau pariuri măsluite și, în plus, ai constatat că Aufidius era la curent cu toate acestea, judecând cel puțin după cât a agonisit, mult prea mult pentru un simplu lanist, chiar dacă îi pregătește pe gladiatorii împăratului. Mi-e greu să înțeleg de ce nu pui să-l aresteze imediat!

— Nu-i suficient: mai sunt câteva detalii care nu se potrivesc. Să mai controlăm o dată subteranele.

— *Domine,* ți-am mai spus și îți mai repet încă o dată că nimeni nu poate pătrunde acolo, în afară de muncitorii angajați ai arenei! Vizitele la atleți în ajunul luptelor sunt strict interzise, iar intrarea pe parcursul jocurilor nu este permisă nimănui.

— Și totuși, este ceva ce nu înțeleg… clătină din cap patricianul.

— Ba totul este destul de clar, stăpâne: Sergius a creat un campion din nimic, folosindu-se de legenda eroului trac. Chelidon era, cu adevărat, foarte talentat și în scurt timp și-a câștigat un prestigiu cu totul ieșit din comun: pariurile plouau nu numai din *Urbs,* dar chiar din provincie, aduse de porumbei călători… Și iată că, atunci când campionul ajunge în culmea gloriei, avocatul nostru scoate de la bancă o sumă neobișnuit de mare și o pariază pe un biet nenorocit pe care-l cunoscuse de mai multă vreme, pentru că a contribuit la condamnarea lui pe baza unei mărturii false. În plus, ca să vezi, Mauricus este mână în mână cu micuța prietenă a invincibilului gladiator și Nissa, cu o seară înainte de luptă, îi dă lui Chelidon să bea ceva care să-l scoată din luptă pentru o bună bucată de timp…

— Chelidon, însă, a intrat în arenă foarte sigur pe sine, ca și cum licoarea aceea pe care o băuse nu-și făcuse efectul și acest lucru nu era în plan… Pentru ca el să nu câștige lupta, cineva s-a văzut nevoit să termine trebușoara începută de Nissa…

— Și a exagerat cu doza… încheie Castor. Așa că retiarul a mierlit-o în arenă.

— Cu siguranță că nu asta își doreau: Chelidon, fără ca el să știe, trebuia să devină găina care face ouă de aur. Având reflexele amorțite, asul jocurilor urma să piardă întâlnirea, mulțimea îl iubea prea mult ca să-i ceară moartea cu degetul mare îndreptat în jos…

— Da, nu era vorba despre *munera sine missione,* în care niciun învins nu are voie să părăsească viu câmpul de luptă. În arenă, condamnarea la moarte se aplică mai ales lașilor, iar Chelidon avea curaj cu carul. Dacă ar fi fost învins, cu siguranță spectatorii ar fi strigat: *Missum*!, scoate-l de acolo, în loc de: *Iugula*!, ucide-l. Și la fel de sigur este că și Claudius, în ciuda antipatiei sale față de retiari, i-ar fi acordat iertarea…

— Așa încât, atunci când publicul, dezamăgit de idolul său, l-ar fi uitat, Chelidon s-ar fi întors în arenă mai puternic decât înainte, permițându-i lui Sergius, protectorul său, să câștige iarăși o grămadă de bani. Oricum, și într-un asemenea caz, Mauricus și Aufidius și-au putut încasa câștigul, aprecie senatorul.

— Spune-i jaf, era o adevărată avere! îl corectă Castor. Și când te gândești că eu am scos de la pariuri doar un pumn de mărunțiș.

— Doar n-ai pariat pe Quadratus! exclamă uluit Aurelius.

— Mă rog, de fapt...

— Cine ți-a suflat pontul, Castor? Așadar, cineva probabil că a știut...

— N-a fost un agent de pariuri, dacă la asta te gândești. În dimineața jocurilor, unul dintre pierde-vară ăia care se distrează mergând cu gladiatorii în escapadele lor nocturne a făcut niște aluzii ironice despre noaptea petrecută de campion, dând de înțeles că nu fusese satisfăcut de Nissa. Nu prea i-am dat crezare, desigur, dar m-am gândit că poate n-ar fi rău să risc pariind câțiva sesterți pe adversarul său. Eram sigur că aruncasem banii de fereastră, dar...

— Dar o întâmplare neprevăzută a aranjat lucrurile cum trebuia! răbufni stăpânul.

— N-aș vrea să mă aflu în pielea zănaticului ăluia de ucigaș care a făcut o greșeală atât de grosolană. Sergius Mauricus nu este, cu siguranță, tipul care să i-o ierte; mai devreme sau mai târziu, nenorocitul ăla va plăti scump prostia pe care a făcut-o.

— Poate că deja a plătit! exclamă Aurelius, tresărind. Gândește-te la Turius care pretindea că este singurul și cel mai apropiat prieten al campionului: măcar să-l fi ucis el în persoană! Întoarce-te în cazarma gladiatorilor, repede, poate că am prins firul întregii afaceri!

Castor nu se arătă prea entuziasmat de o asemenea poruncă.

— Nu prea-mi vine să mă întorc acolo, la *Ludus Magnus,* stăpâne: Arduina are chiar prea multă simpatie față de mine și, așa cum s-a văzut în cazul lui Chelidon, predilecția ei nu prea aduce noroc!

— Apropo de Arduina, crezi că ea este străină de toată gașca asta? Poate că ar fi cazul s-o avem și pe ea în vedere ca o posibilă complice.

— De fapt, nu mi se pare într-atât de isteață încât să poată face un joc dublu, *domine,* și chiar am impresia că banii nu prea o interesează. Ceea ce își dorește ea este confruntarea, beția luptei, sângele și, mai ales, aplauzele mulțimii. Este prea emotivă și violentă pentru a putea concepe anumite subtilități...

— Dar dacă ar fi doar o iscoadă? N-ar fi pentru prima dată când un sclav de origine nobilă încearcă să-și răzbune poporul care a ajuns în sclavie…

— Omorând gladiatori traci? îl privi grecul, sceptic.

— Ai dreptate, este puțin probabil să fie așa, admise Aurelius fără prea multă convingere.

Între timp, cei doi părăsiseră amfiteatrul în lectică și Castor, în loc să vină pe jos, se așezase comod pe perne, alături de stăpânul său, dând vina pe cârceii care-i înțepeniseră mușchii după ce fusese nevoit să stea atâta timp nemișcat.

— Uite, *domine,* eu cobor aici, spuse el după o vreme, arătând înspre pâlcul de platani înconjurat de porticurile lui Pompei, în spatele cărora se înălța teatrul de pantomimă. În timp ce făceam cercetări, am făcut cunoștință cu o actriță tare grațioasă și informațiile pe care le-aș putea primi de la ea pot fi foarte prețioase pentru ancheta ta, îl asigură grecul pe stăpânul său, după care dispăru dincolo de fântânile din grădină.

Aurelius nu protestă în niciun fel: dezertarea lui Castor, o dată mai mult, devenea oportună. Avea să profite de aceasta, pentru a face o vizită cu totul și cu totul privată.

•

Se lăsase întunericul când Aurelius ajunse la Porta Praenestina, lăsând în urmă mireasma grădinilor din marginea orașului.

Mirosul fiarelor care urmau să ajungă în arenă, închise în *vivarium,* ajungea până la el, o miasmă a pădurii și a disperării: mugete, lătrături, nechezături umpleau noaptea cu vaietul bogăției vii și fremătătoare a trei continente sclave, jertfită pe altarul însângerat al unui oraș suveran care, în ritualul macabru al masacrului, găsea confirmarea puterii sale absolute.

Legate cu lanțuri, vârâte în calele corăbiilor, târâte pe câmpii și prin deserturi, puține animale mai ajungeau vii la Roma, pentru a-și găsi îndată după aceea o moarte sigură în arenă. În acest timp, Nilul se golea de hipopotami, din Egipt dispăreau leii, în Mauritania specia marilor struți alergători se stingea, în timp ce locuitorii Romei, încântați de acest colosal măcel, se lăudau că au adus șoselele, apeductele și civilizația acolo unde înainte nu era decât viață sălbatică.

Durerea din urletele animalelor prizoniere îl zgudui, ca și cum ar fi recunoscut în strigătele lor același dor de libertate care-l

anima și pe el însuși, gata să moară decât să ducă o existență de sclav: animalelor destinate jocurilor nu le era permisă nici posibilitatea de a alege. Senatorul se surprinse dorindu-și, cu o anumită doză de răutate, ca fiarele să-și vândă scump viața, înainte de a cădea sub loviturile celorlalte fiare care aleseseră să uite că s-au născut oameni...

Indispus din cauza acestor gânduri, îi zori pe purtătorii lecticii ca să se îndepărteze cât mai repede de aceste locuri ale suferinței.

Nubienii iuțiră pasul, ajungând în cele din urmă sub columbarul lui Statilius Taurus, unde fusese depusă cenușa celui care construise marele amfiteatru în arena căruia Chelidon își aflase moartea. Aici, senatorul dădu ordin nubienilor să se oprească și, după ce le dădu sclavilor câte un obol ca să se ducă la o cârciumă, începu să urce de unul singur povârnișul care ducea pe culmea colinei Esquilinului. Înainte de a atinge ciocanul de bătut în poartă, privi îndelung profilul casei care se putea distinge limpede în lumina lunii, încercând să-și înfrângă dorința nebună de a întoarce spatele acelor locuri și de a fugi. Totuși, bătu în ușă.

— Iar ai venit, Aurelius? Ți-am spus să nu mai vii aici, spuse femeia, recunoscându-l cu tot întunericul de afară.

— Doar o clipă, Flaminia, o rugă patricianul, pe un ton umil care nu i se potrivea.

— Bine, intră, fu de acord matroana, făcându-i loc să intre.

După câteva clipe, își turnă puțin vin într-o cupă și ridică puțin vălul negru care-i acoperea chipul desfigurat, atât cât să poată sorbi.

— Am nevoie să mai aflu și altceva, spuse Aurelius. A doua oară când Chelidon a venit aici a fost în seara din ajunul luptei, nu-i așa?

Femeia îl privi drept în ochi, fără niciun pic de rușine.

— Credeam că ar fi foarte excitant să faci dragoste cu un bărbat care a doua zi avea să-și pună viața în joc. Dar n-a mers, după cum ți-am mai spus...

— Când a venit aici avea, cumva, reflexele încetinite și ochii împăienjeniți?

— Da. Animalul acela venea aici direct de la casa actriței aceleia, dar era deja pe jumătate adormit. A trebuit să-l pun să

facă de două ori câte o baie rece și să-i dau chiar și o băutură tonică pentru a reuși să-l pun pe picioare.

Acesta era motivul pentru care licoarea pe care i-o dăduse Nissa nu-și făcuse efectul așteptat, înțelese patricianul.

— La început am avut impresia că a doua zi nu se va putea descurca, dar, după aceea, când am aflat că adversarul lui era cu mult mai slab, m-am gândit că va putea face față, chiar și în acele condițiuni. Părea beat, ca și cum ar fi băut prea mult vin.

— Sau a înghițit prea multe picături de esență de mac. Se folosește fără nicio noimă așa ceva în vremurile noastre, la Roma. Cu toate pariurile care se făceau pe el, cineva se putea gândi că ar putea da o lovitură zdravănă, făcându-l să bea un drog destul de puternic ca să reacționeze cu întârziere în arenă, dar nu prea mult ca să-l împiedice astfel să înceapă lupta, pentru că, în cazul unei lupte care nu ar fi avut loc, pariurile s-ar fi anulat.

— Cine, atunci, dacă nu Nissa? Dar ești cu adevărat convins că proasta aia ar fi putut urzi un asemenea plan?

— Nu ea, ci complicele ei, Sergius Mauricus. Și când toate acestea se vor afla, faimosul avocat va fi gata să nege orice răspundere, aruncând toată vina pe *mimula*...

— Este evident, fu de acord Flaminia. Sergius Mauricus a ieșit mereu din încurcătură dând vina pentru potlogăriile lui pe oamenii de care se servise ca să le comită. Este foarte greu să ajungi până la el: întreține relații cu tot felul de bandiți, iar pe alții îi scoate basma curată prin tribunale, nu întotdeauna prin mijloace legale. Cu sprijinul unor asemenea oameni, nu-i este greu să-i elimine pe cei care îi pun bețe în roate. Exact așa și-a început și cariera apărându-l pe unul dintre ucigașii plătiți de Seianus: acuzația era de omucidere, susținută de nu mai puțin de trei martori oculari. Ei bine, despre doi dintre ei nu s-a mai știut nimic, iar celui de-al treilea tăcerea i-a fost cumpărată cu o sumă mare de bani; la puțin timp după aceea, oricum, a murit într-un accident nefericit, ducând cu el în mormânt ceea ce știa... Aurelius, lasă-l încolo pe Mauricus, eu îl cunosc bine: este un om periculos. Sub masca lui de cetățean aflat deasupra oricărei bănuieli, el ascunde o mulțime de taine.

— Spune-mi! o rugă Aurelius. Dacă pe tine te apasă lucrurile astea...

— Oh, nu, eu nu știu nimic, răspunse femeia. Și chiar dacă aș ști ceva, aș ține doar pentru mine... Au trecut vremurile când făceam bune și rele în politică, încurajând unele cariere și năruindu-le pe altele: ți-am fost de folos și ție, trebuie să recunoști asta. Dar acum nu mai este cazul să urzesc cine știe ce comploturi; acum sunt o femeie singură și bolnavă și nu-mi mai pot permite decât când și când câteva clipe de distracție.

— Poate, dacă Publius ar fi trăit... mai încercă Aurelius.

— Dar el este mort și, oricum, n-ar fi putut schimba nimic. Acum, gata, pleacă și nu te mai întoarce. Voi părăsi în scurt timp Roma. De data aceasta pentru totdeauna*. Urbs* nu mai este un loc pentru cei ca mine, șopti matroana. Așa că, *vale.*

— *Vale,* Flaminia, răspunse patricianul, ezitând să se miște din loc.

Femeia voalată stătea nemișcată. Aurelius întinse încet mâna ca să ridice voaleta neagră și, cu degetele înghețate de emoție, atinse ușor obrazul plin de cicatrice.

Femeia se dădu brusc înapoi, privindu-l fără să înțeleagă. Aurelius îi luă mâna și atinse degetul pe care, cândva, îi pusese inelul. Apoi, cu un gest delicat, mângâie pântecul care-l purtase pe fiul său.

— Nu este ca și cu Chelidon, îi spuse cu glas scăzut.

Ochii Flaminiei se umeziră. Era pentru prima oară când o vedea plângând, gândi Aurelius, atrăgând-o către el.

XVI

A unsprezecea zi înainte de Calendele lui iulie

Când Aurelius se întoarse acasă, abia se luminase de ziuă, dar în marea *domus* era deja forfotă mare: o mulțime de servitori, înarmați cu găleți și cu cârpe, împrăștiaseră pe pardoseala de mozaic rumeguș și acum începuseră să curețe orice urmă de murdărie; spălătoresele se duceau și veneau cu coșurile pline de rufe ude, în timp ce un mare număr de rândași, cu mănunchiuri de frunze de palmier și cu prăjini având în vârf bureți absorbanți porniseră la asaltul coloanelor rozalii ale peristilului.

— Uitați-l pe stăpân! V-am spus eu că el nu doarme, se scoală întotdeauna foarte devreme ca să se apuce de treburi importante! exclamă Paris, în timp ce un grup de oameni se repezea către patricianul nedumerit.

— Ți-am adus o jalbă pentru Claudius Caesar, spuse o bătrână uscățivă, trăgându-l de haine.

— M-a reclamat pentru două capre, două capre sterpe, cu ugerul secat! Ești stăpânul meu, trebuie să mă aperi în fața tribunalului! îl atacă un libert.

— Ai aflat ce se întâmplă cu pensia mea? se înghesuia un omuleț fără un picior care aștepta de nu se știe când ajutorul cuvenit de la împărat.

Pe toți zeii Olimpului, era ziua rezervată pentru *salutatio* și de aceea toți acei *clientes* se aflau acolo, gemu patricianul care uitase complet de asta.

— Dragii mei prieteni credincioși, voi avea eu grijă de toate! încercă el să-i mai liniștească, apărând de după grămada de veșminte uzate pe care portarul avea grijă să le împartă în vestibul celor mai săraci dintre vizitatori, ca să se poată apărea îmbrăcați cât de cât decent în fața stăpânului lor.

— Mă pune să tai smochinul din grădină! continuă netulburat un altul, împovărat de ani, deja surd toacă. Zice că i-am încălcat hotarul, dar eu i-am spus: când o să afle senatorul, o să-ți arate el ție!

— Da, așa este. Acum, însă, sunt cam obosit; toată noaptea am stat la sfat cu Cezar, pentru că aveam de discutat probleme importante de stat. Dacă o să vă duceți acum cu administratorul meu, el o să vă dea *sportula*...

— Așteaptă, nobile Statius!

— Doar o clipă...

— Am venit aici cu noaptea în cap... strigau protejații săi care cu niciun chip nu voiau să-l lase să plece pe puternicul lor stăpân de care depindea tot ce aveau.

Aurelius se răsuci pe călcâie, căutând scăpare în camera lui Castor.

— Pe zeii Olimpului, scapă-mă de mulțimea aceea de afară! îl rugă senatorul pe libert care-l privea rânjind cu subînțeles.

— Cu Cezar, ai? Ce figură plouată ai! exclamă grecul adulmecând aerul în direcția patricianului. De când folosește împăratul un parfum atât de dulceag?

— Lasă-mă să mă culc câteva ore în patul tău: mor de somn și toți ăia de afară sunt gata să ajungă până la dormitorul meu... căscă prelung senatorul, trântindu-se în așternut.

— Lasă-te liniștit în brațele lui Morfeu, stăpâne; mă ocup eu de pisălogii ăia! îl liniști neprețuitul Castor.

Aurelius se întinsese pe pat fără măcar să se mai dezbrace de tunică. Timp de câteva clipe, îi mai trecură prin minte imagini și gânduri de care ar fi vrut să uite.

Apoi, un somn adânc îl răpi din lumea amintirilor.

•

Soarele era sus pe cer când se trezi.

Ieșind în peristil, îl găsi pe Paris, așezat pe banca de marmură și amărât ca vai de el. Dinspre baia stăpânului răzbăteau râsete și chiote vesele.

— Îl auzi, stăpâne? Ca și cum toate ar fi ale lui! A dublat *sportula* cuvenită pentru *clientes,* trimițându-i acasă cu câte un ulcior de vin în brațe și cu o sumedenie de promisiuni în numele tău... Și asta nu-i tot! Nu are chef să meargă la băile publice, ca toți servitorii din casa asta; se folosește, în schimb, de *calidariumul* tău și a pus-o pe Xenia să-l șteargă cu cele mai fine prosoape de in pe care le ai... Am impresia chiar că o forțează pe biata fată să se culce cu el!

— Mă rog, poate că „forțează” nu-i chiar cuvântul cel mai potrivit... încercă patricianul să minimalizeze lucrurile,

amintindu-și manevrele hotărâte prin care isteața slujnică îl sedusese pe Castor în Campania.

Paris așteptă o clipă, așteptând ca stăpânul să ia niște măsuri împotriva arogantului său secretar și, când deveni limpede că Aurelius nu avea de gând să intervină, se hotărî să se retragă cu un aer destul de nemulțumit.

Senatorul se retrase în biroul său de lângă bibliotecă, aducându-și cu el și o cupă cu vin fierbinte. Așezat la măsuța din abanos, în fața bustului lui Epicur, încercă să facă un rezumat al situației din acel moment.

Curând, însă, clătină din cap, abătut: nu făcuse încă niciun pas înainte de când Claudius îi încredințase acea misiune delicată.

De data aceasta, în joc era chiar bunăvoința suveranului, dar nu aceasta îl îngrijora pe patrician: din cauza mândriei sale aristocratice, Aurelius nu ceruse niciodată protecție din partea împăratului și ar fi putut continua foarte bine să trăiască și fără așa ceva; pe de altă parte, nici nu se temea că împăratul i-ar fi luat capul în cazul că nu și-ar fi îndeplinit misiunea. Nu, prețuirea de care se bucura din partea bătrânului și singuraticului său prieten pe care poporul îl numea zeu era marea comoară pe care risca s-o piardă: vechiul său profesor de limba etruscă, acum atotputernic, îi ceruse cu umilință ajutorul și pentru nimic în lume n-ar fi vrut să-l dezamăgească.

„Să vedem”, își spuse el, înviorat. „În ce stadiu mă aflu? Am doi retiari morți și o idee anume despre felul în care ar fi putut să fie uciși. În privința celui vinovat, însă, plutesc în necunoscut... dacă ipoteza mea se adeverește, vinovatul ar trebui să fie un alt gladiator. Dar cum putea asasinul, admițând că ar fi fost capabil să-și procure o otravă atât de puternică, să facă să dispară după crimă arma ucigătoare? Subteranele arenei au fost percheziționate cu cea mai mare atenție, la fel și atleții...”

Ce s-ar putea spune și despre Nissa? Ea fusese aceea care-l drogase pe Chelidon, înainte ca intervenția radicală a Flaminiei să-l readucă pe atlet la forma fizică necesară pentru a intra în arenă. Probabil, însă, că ea nu acționase din proprie inițiativă: primise, cu siguranță, un ordin din partea lui Mauricus, față de care avea anumite datorii, una dintre cele mai importante fiind aceea că o scăpase de primul său proxenet. Avocatul o avea

serios la mână, gata s-o distrugă dintr-un moment în altul la fel cum o crease...

Da, în spatele întregii afaceri trebuia să se afle umbra lui Sergius care trăgea sforile unui sistem uriaș de pariuri de care nu erau străini nici anumiți gladiatori și nici chiar lanistul însuși. Cine știe de câte ori, în trecut, Aufidius nu trucase luptele chiar și fără știrea atleților...

Totuși, în cazul în care Chelidon și-ar fi dat seama de aceste mașinații și ar fi refuzat să participe la ele, misiunea încredințată mai întâi Nissei și, mai apoi, lui Turius ar fi fost aceea de a-l ucide, nu numai de a-l ameți cu ajutorul unui drog!

Aurelius sări în picioare, furios pe el însuși. Este ridicol, își spuse: un avocat de calibrul lui Mauricus, cu banii pe care-i avea el, nu ar fi riscat pedeapsa capitală pentru numai cincizeci de mii de sesterți, mai ales știind că victima era un cetățean roman și nu un sclav, așa cum credeau cu toții.

În plus, înșelătoria aceea nu constituia, desigur, singura formă de câștig a șiretului orator care avea ca angajați o grămadă de jurisconsulți competenți, foarte pricepuți în reinvestirea în afaceri legale chiar și a celor mai suspecte venituri ale sale. Sergius avea terenuri, bani în bănci și clădiri în tot orașul; când punea ochii pe o construcție care i se părea interesantă, proprietarul era obligat, vrând-nevrând, să i-o cedeze sau exista riscul producerii unui incendiu, cu totul întâmplător, care s-o distrugă în numai câteva ore...

Sistemul era bine cunoscut: nu în felul acesta își acumulase Crassus, în secolul trecut, imensa bogăție pe care a pus-o după aceea la dispoziția lui Iulius Caesar, ajutându-l să cucerească amândouă Galiile în timpul Triumviratului? Evident, nimeni nu se hazarda să aducă în discuție personaje atât de proeminente; în cazul lui Mauricus, de altfel, circula zvonul că nu era recomandabil să depui mărturie împotriva lui. De data aceasta, însă, dacă ar fi existat vreo posibilitate de a demonstra complicitatea sa în uciderea lui Chelidon, Sergius ar fi plătit în cele din urmă nu numai pentru acea crimă, ci și pentru toate delictele comise anterior.

Cine, însă, îndrăznea să i se opună? Cine ar fi putut încerca să câștige în fața unui om atât de puternic dacă nu el însuși, Publius Aurelius Statius, căruia Claudius în persoană îi dăduse permisiunea de a acționa în numele său? Trebuia să găsească o

modalitate de a sfărâma acel lanț al tăcerii sau, dacă nu, împăratul ar fi descoperit că senatorul nu era la înălțimea încrederii sale, se gândi patricianul, deznădăjduit... Trebuia să înceapă de la veriga cea mai slabă, vulnerabila Nissa. Ceva îi spunea că, în spatele aerelor de mare divă, fata nu se schimbase prea mult față de vremea în care era violată de Vibonius: bogată și faimoasă, desigur, dar tot unealta cuiva.

Actrița era exact acel tip de femeie care, incapabilă să trăiască fără jugul unui stăpân, se eliberează de un profitor doar pentru a cădea în ghearele altuia: veșnice copile, ascunse sub fard și sub străluciri, dorind să se afle sub autoritatea unui părinte, oricât de brutal și de violent ar fi fost acesta... Așa că, după Vibonius, apăruse Mauricus: de ce atunci să nu se petreacă și o a treia, chiar mai profitabilă înlocuire?

Aurelius se ridică de la masa de lucru și începu să se studieze cu atenție în străvechea oglindă de aramă atârnată pe perete, nu fără oarecare satisfacție. Era membru al Senatului și, de asemenea, procuror imperial; se trăgea dintr-un neam de nobili și, deși trecuse de curând de patruzeci de ani, arăta încă bine... fără a mai pune la socoteală reputația sa de libertin, cam exagerată, pentru a respecta adevărul. De ce atunci n-ar fi putut deveni noul și exigentul stăpân al micuței Nissa?

Cu un pas ferm, ieși val-vârtej în peristil: se va duce la ea ca să-și impună drepturile, imediat și cu toată strălucirea poziției sale. Era gata chiar să asude sub toga grea din lână împodobită cu laticlava, pentru a arăta și mai autoritar. Desigur, avea să poarte încălțările curiale cu *lunula* de fildeș și giuvaierurile cele mai prețioase din *dactyliotheca* sa... dar, mai întâi, avea nevoie de o baie bună.

— Castor, ieși de acolo! porunci el bătând în ușa *tepidariumului*, deranjat de faptul că libertul încă nu terminase cu ferchezuiala. Nici dacă ai fi curățat grajdurile lui Augias...

— Am ieșit, stăpâne! Ușa se deschise și grecul apăru, rozaliu și pur ca un boboc de trandafir, cu excepția ochiului stâng, evident, negru, dar nu din cauza murdăriei.

În clipa aceea, ușa se deschise din nou și, din cameră ieși printre norii de aburi un Paris inedit, cu o figură mulțumită și plină de energie. Aurelius îl privi plin de curiozitate: credinciosul său intendent arăta absolut la fel de aranjat ca și Castor, doar că ochiul vânăt era cel drept. Nici urmă, însă, de Xenia.

•

Casa actriței era bine apărată: sclavii anunțători ai vizitei avură mult de furcă până li se deschise, deși strigaseră din răsputeri numele și funcția de prestigiu a înaltului oaspete.

— Vin pe aici o droaie de senatori, dar Nissa este una singură! bombăni portarul și patricianul se surprinse întrebându-se ce ar fi avut de spus Cato Cenzorul auzind asemenea cuvinte.

Diva, însă, îndată ce-i auzi numele, fu de acord să-l primească și Aurelius fu condus de slujnice în *tablinum*, o încăpere mare, având pereții acoperiți de fresce cu motive florale.

Privi în jur, surprins: nu se vedeau vase grecești sau statui prețioase care să decoreze camera mare pardosită cu marmură roz, ci o colecție incredibil de mare de păpuși de toate felurile, cu membrele detașabile și cu păr veritabil, îmbrăcate în veșminte dintre cele mai ciudate.

Erau peste tot, pe jilțuri, pe scaunele obișnuite, pe taburetele duble împodobite cu sidef; și, în mijlocul lor, rezemată de spătarul unui divan la modă, păpușa vie, Nissa, care îi aruncă patricianului o lungă privire ispititoare, netezindu-și buclele de culoarea cenușii care îi ajungeau până pe umeri. „Păr vopsit cu *sapo* de Magontiacum, dar de prea multe ori”, se gândi Aurelius pe când mângâia o șuviță. „Firul începe să se toace”.

Zâmbi, prefăcându-se că era sedus și puse lângă mica mangustă o brățară din malachit cu filigran de aur. Fata, care purta una cu rubine, nu păru să dea nicio atenție darului.

— De ce nu ai venit mai demult? îl întrebă femeia, mângâindu-i obrajii proaspăt bărbieriți cu degetele sale delicate.

— Credeam că ești prea ocupată cu prietenul meu Servilius, îi răspunse Aurelius, atent să nu se lase prea tare vrăjit de atingerea actriței.

— Cine? Ah, individul acela pisălog care vrea să fie politicos și-mi trimite mereu trandafiri! Dar nu l-am mai văzut de atunci… și cum m-ar mai putea interesa el, după ce te-am cunoscut pe tine? îi șopti ea, șăgalnic.

Patricianul își promisese în sinea lui că va aștepta cuminte să fie cucerit, fără a protesta, dar auzind cuvintele acelea atât de nerușinate își ieși din sărite și izbucni furios:

— Pe toți zeii, mai lasă-mă; asta-i prea mult! Proastă mică, nu ești în stare să te limitezi doar la un zâmbet și să taci apoi din

gură? Cu vorbe de astea l-ai face chiar și pe zeul Priap să-i piară tot cheful de tine!

Nissa îl privi dezamăgită, fără să priceapă nimic. De ce, oare, metoda ei, atât de eficientă, de data aceasta nu funcționa?

Se mișcă aproape automat ca să-și ghemuiască pe divan corpul gol de sub tunica străvezie, atrăgând alături de ea și mangusta împodobită cu bijuterii, ca o măsură mai sigură de protecție. Gura i se strâmbă într-o expresie de copil bosumflat și buzele senzuale care-i făceau pe bărbați s-o dorească se strânseră pe degetul arătător, sugându-l într-un gest care nu avea în el nimic voluptuos, ci doar starea disperată de nesiguranță a unui copil.

— Nu-ți plac? Toți bărbații se dau în vânt după mine… spuse ea cu o voce timidă.

— Ascultă-mă, n-are importanță dacă-mi placi sau nu; dar să nu crezi că mă poți îmbrobodi așa cum ai făcut cu Titus, căci eu mă aflu aici din alte motive!

— Credeam că… continuă fata, prea dezorientată ca să se mai simtă jignită. Dar tu nu mă vrei, nu știi ce să faci cu mine!

Aurelius o privi: doar o privire, cât putu de scurtă. Nissa nu-i putea fi pe plac, își spuse, era falsă, sulemenită, vulgară. Apoi se gândi la datoria sa față de Pomponia și la Servilius pe care o deziluzie zdravănă l-ar fi adus din nou în sânul familiei… căută multe motive serioase ca să se apropie de pat și să se întindă alături de Nissa. Erau o mulțime, dar niciunul demn de pus în aplicare.

Era tânără, *mimula*, văzută de aproape, mai bine decât apărea pe scenă… dar nu avea să mai rămână mult timp așa: gura i se încrețea deja între cute amare, sub stratul de fard, pudra începuse deja să-i roadă tenul… Ce viață dusese înainte de a ajunge în teatru? O fată desculță, care-și dorește în zadar o păpușă; o servitoare zdrențăroasă, sedusă încă din adolescență de o brută fără scrupule. Cum mai putea dori ea un bărbat? Să vadă publicul privind-o cu bale la gură, iar ea să rămână indiferentă la toate: aceasta era răzbunarea ei, ultima ei formă de apărare.

Poate că haznalele pline de mizerii ale Romei, din care deseori se auzeau scâncetele slabe ale nou-născuților nedoriți, primiseră deja rodul pântecelui său, ori poate că anumite alifii și leacuri o feriseră de pacostea obligației de a hrăni cu propriul

său sânge copiii apăruți din violență și promiscuitate... Și iată că, acum, avea drept consolare mangusta, păpușile, jucăriile atât de mult dorite pe care le căpătase prea târziu ca să-i mai aducă fericirea.

— Îți mai amintești de Vibonius? o întrebă Aurelius pe femeie cu un glas aspru, dându-și seama că n-ar mai fi obținut nimic dacă lăsa să se vadă cât de milă îi era de ea.

— Mă bătea... dar acum este mort! exclamă actrița, ridicând fruntea într-o tresărire de orgoliu.

— Și Chelidon, și Mauricus? întrebă din nou senatorul.

— Acum eu sunt aceea care fac legea: cine mă vrea trebuie să plătească și să se târască în fața mea!

— Proasto! Sergius este acela care te are în stăpânire, te domină, face din tine ce vrea el!

Timp de o clipă, în străfundul privirii femeii se putu distinge spaima.

— N-o să-mi poată face niciun rău; n-o să-l lase alții... își reveni ea imediat.

— S-o crezi tu: jocul lui este pe cale să fie scos la iveală și atunci va căuta să te trimită pe tine la eșafod, în locul lui, pentru că l-ai otrăvit pe Chelidon. Știm deja că i-ai dat să bea un drog...

Nissa îl privi, uluită:

— Nu l-am ucis eu!

— Fie că ai fost tu, fie că n-ai fost, vei fi cu siguranță acuzată: dragul tău prieten Mauricus a ticluit toate lucrurile astfel încât tu să ai necazuri. Nu ești decât o *mimula,* a actriță de doi bani; și chiar dacă publicul îți cade la picioare, legea spune că nu ești decât „o ticăloasă”. După părerea ta, cui i se va da crezare atunci când Sergius va declara că nu știa absolut nimic despre licoarea aceea, că tu ai acționat din gelozie, aflând că în seara dinaintea luptei Chelidon urma să se ducă la o altă femeie?

Fata își rodea unghiile, fără să scoată nicio vorbă.

— Complicele tău te va trăda, Nissa, și tu ești fără nicio apărare în fața lui... și poate că nu se va mulțumi doar să te acuze, poate chiar îl va trimite pe Luridus să-ți închidă gura pentru totdeauna. Știi foarte bine că ar fi în stare!

La auzul acestor cuvinte, fata începu să tremure.

— Nu-i adevărat, n-o să poată să...

— Și cine l-ar putea opri s-o facă? întrebă senatorul.

Actrița tăcu, mușcându-și, disperată, buzele.

— Ai de gând să aștepți ca el să facă așa ceva sau preferi să te pui la adăpost, vru să știe patricianul, pe un ton mai blând. Claudius în persoană m-a însărcinat să fac cercetări, iar cine îmi va fi de ajutor, va avea parte de indulgență din partea autorităților… Eu plec acum. Dacă vrei, poți veni cu mine; acasă la mine îți garantez că vei fi în deplină siguranță. Dacă rămâi, însă, aici, te afli în mâinile lui Mauricus: nu-ți rămâne decât să-ți alegi soarta…

Nissa șovăi.

— Nu pot!

— Ai fost în stare să scapi de Vibonius…

Sub pudra aurie din jurul ochilor, Aurelius văzu îndoială amestecată cu spaimă: în fond, fetei îi era frică să se lase pe mâinile unui necunoscut, să părăsească cuibul aurit pe care și-l construise cu atâta trudă… Dar, după aceea, în ochii actriței, imaginea lui Luridus păru să se suprapună peste cea a lui Aurelius și Nissa se hotărî: mai bine bărbatul acela ciudat care o înspăimânta, desigur, dar o și atrăgea fără voia ei, decât bruta aceea ucigașă cu labe păroase care știau să tortureze și să stranguleze…

— Vin cu tine. Așteaptă-mă doar o clipă, o iau pe Pufuleț, nu pot s-o las aici, este prietena mea, păstrătoarea secretelor mele… spuse fata și, luând în brațe mangusta, se grăbi să vină pe urma lui.

La puțin timp după aceea, actrița își făcu intrarea acasă la Aurelius, reușind să scoată priviri admirative chiar și din partea lui Fabellus. Castor, entuziasmat la culme, și Paris, destul de contrariat, primiră misiunea de a veghea la siguranța ei: era evident că prezența femeii nu putea rămâne secretă prea mult timp și ghearele lui Sergius puteau apărea de oriunde; așa că nicio persoană suspectă nu avea voie s-o vadă pe musafiră, cel puțin până la noi ordine.

Nissa fu instalată într-o cameră mică având la fereastră nu numai geamuri groase, ci și obloane solide: Aurelius dădu ordin să fie bine închise pe dinăuntru și puse servitorii să aducă mai multe lămpi ca să lumineze bine încăperea.

Castor însuși, de obicei greu de convins să facă asemenea treburi, se ocupă să-i pregătească fetei un așternut moale, aducând o saltea din lână de Gallia și chiar o pernă umplută cu

puf de lebădă, pe care se instală imediat mangusta, încolăcindu-se liniștită ca să doarmă.

Mulțumit de măsurile luate, patricianul dădu să plece.

— Pleci, nobile senator? întrebă actrița pe un ton umil, aproape rugător. Chiar nu vrei să mai rămâi puțin cu mine?

Cu o expresie serioasă, mângâia blănița micului animal, ca și cum acesta ar fi putut interveni în favoarea ei pe lângă acel bărbat ciudat indiferent față de persoana ei, fiind sigură că nu va putea avea niciodată vreo putere asupra lui.

Aurelius simți pe spate atingerea mâinilor ei reci și tremurătoare. O privi pe femeia aceea și ea îi apăru exact așa cum era: o tânără fragilă, fără apărare, atrasă într-un joc prea mare pentru ea… Nissa se apropia acum de el și încerca să-l îmbrățișeze.

„Trebuie să plec”, gândi Aurelius. „Mângâierile ei au ceva fals în ele; îmi ascunde prea multe lucruri, cu siguranță este o mincinoasă, poate chiar o ucigașă. Ceea ce vrea, acum, este să-și închipuie că m-a cucerit, ca să se simtă în siguranță: nu mă dorește cu adevărat, vrea doar să-mi plătească în felul ei, așa cum îl plătea pe încasatorul de chirii din vechea *insula*… Și, mai ales, ce-ar zice Servilius?”

Vru să se ridice. Apoi, privirile i se opriră pe pielea netedă a Nissei, admirându-i grația formelor. Pe neașteptate, pe sub pudra aurie, i se păru că vede un alt chip, un chip pe care niciun bărbat, niciodată, nu l-ar fi considerat demn de a fi dorit și simți că trebuia cu orice preț să șteargă pentru totdeauna asemenea urme.

Se întinse, atunci, alături de femeie și închise ochii, acceptându-i amăgirea.

XVII

A zecea zi înainte de Calendele lui iulie

Aurelius se sculă la câteva ore după ce se luminase de ziuă, incredibil de vesel și de destins, rămânând la fel de bine dispus și după ce-l văzu pe Castor care-i ieși, rânjind, în întâmpinare.

— Ehei, mirosim altfel acum! Ah, micuța actriță… rău face cavalerul Titus Servilius că are atâta încredere în tine! bodogăni secretarul.

— Îmi ești, cumva, petițor, Castor, sau oi fi mai-marele peste Fecioarele Vestale ca să te intereseze cum îmi petrec nopțile? întrebă patricianul, înțepat: grecul era chiar ultima persoană care ar fi fost îndreptățită să-i dea lecții de morală.

O tuse discretă îi întrerupse.

— *Domine*, Pomponia te așteaptă.

Expresia încruntată a intendentului nu lăsa nicio îndoială asupra părerii pe care credinciosul Paris o avea despre acela care, într-un mod nedemn de titlurile sale onorifice, prefera să-și petreacă timpul, rezervat unor treburi importante de stat, cu niște biete actrițe de pantomimă.

Așa cum se întâmpla de obicei în asemenea situații, Aurelius se făcu că nu observă. Nobilii ca el aveau, desigur, posibilitatea să țină secrete anumite momente din viața lor personală față de consoarta legitimă și, poate, chiar față de împărat, dar nu și față de sclavii lor… Zeci și zeci de servitori, în orice casă romană, asistau la adultere, comploturi, incesturi, intrigi: tratându-i ca pe niște obiecte, stăpânii erau siguri că nu vor sufla o vorbă despre cele auzite sau văzute în jurul lor. Și totuși, acești martori muți vedeau și, în sufletul lor, judecau…

— Vin imediat. Condu-o în sufrageria din aripa de la apus, porunci patricianul, bucuros că avea o *domus* atât de mare încât putea evita cu desăvârșire o întâlnire neplăcută între cele două rivale.

— Ce elegant ești, Paris, verdele îți stă foarte bine! îi făcu un compliment matroana, lăudându-i haina, cu totul și cu totul asemănătoare aceleia pe care o avea Castor și pe care

intendentul și-o aranja cu mâna împodobită cu un frumos inel de lapislazuli.

Aurelius o privi pe prietena sa și rămase cu gura căscată, lăsând să-i scape o exclamație de mirare:

— Pomponia, arăți extraordinar!

Personajul din fața sa nu mai avea nimic din sulemenita și excentrica matroană pe care o știa din totdeauna: acum fără obișnuita perucă monumentală și papucii cu talpă foarte groasă, femeia era cam cu două palme mai scundă. Chipul ei, fără nici urmă de ruj, părea alb ca fildeșul, abia marcat de o rețea de riduri extrem de fine care-i dădeau o altă expresie; până și corpul masiv, de obicei îmbrăcat cu haine stridente, de mai multe culori, părea mai zvelt în stola simplă, neagră. Singura podoabă a sobrei Pomponia erau cerceii foarte lungi din aur și perle care-i ajungeau până la umeri.

Pierdut în contemplarea acestei noi și impresionante variante a prietenei sale, Aurelius nici nu mai auzea ce spune aceasta.

— ... Și, cu puțin timp înainte de a debuta în teatru, a făcut un avort, tocmai spunea Pomponia.

— Cine, Nissa? Probabil că era copilul lui Vibonius... lăsă să-i scape patricianul comițând, într-o clipă de neatenție, greșeala de neiertat de a se arăta mai bine informat decât atotștiutoarea matroană.

— De ce mai apelezi la mine, dacă știi deja totul? protestă imediat femeia, iritată.

— Ce vorbești, draga mea? Rețeaua ta de spionaj poate fi mai bună chiar decât aceea a împărătesei. Dar am impresia că mai ai și alte noutăți...

— Cum să nu, îi răspunse, radiind de fericire, masiva matroană.

— Pun pariu doi pe unu că Servilius a fost încântat de noul tău aspect! încercă să ghicească Aurelius.

— Încântat? Răvășit, vrei să spui, cuprins de o patimă nestăvilită! izbucni, radioasă, Pomponia.

Patricianul zâmbi, fericit nu numai văzând succesul prietenei sale, dar și pentru că revenirea pasiunii lui Servilius pentru soția sa îl făcea să uite de faptul că profitase cam hoțește de grațiile Nissei...

— Oh, Aurelius, nici nu știi cât de recunoscătoare îți sunt. Și când te gândești că avusese unele îndoieli în privința lui. Sunt

atât de fericită, dacă ai ști, încât n-am rezistat să-i spun asta și lui Paris: este un bărbat atât de înțelegător! Mi-a mărturisit și el un mic secret: s-a logodit!

— Aha, făcu patricianul, nu prea convins, întrebându-se cine putea fi aleasa.

— Pentru inimă nu-i niciodată prea târziu și ea este pe măsura lui. Ai văzut ce inel frumos i-a dăruit?

Cum să nu, patricianul îl văzuse foarte bine: era cel care lipsea din *dactyliotheca* sa... Paris, cu hoața aia de Xenia! Oare cum a primit Castor vestea? se întrebă.

În orice caz, avea cu totul altceva de făcut în clipa aceea decât să se intereseze de viața amoroasă a servitorilor săi. Îi păru rău că trebuia să scape de prietena sa poate cam prea repede, răpindu-i plăcerea de a-i descrie în amănunt triumfala recucerire a lui Servilius; dar cum își mai putea îndeplini misiunea încredințată de împărat dacă tot timpul făcea pe cavalerul de onoare al vreunei mirese? Trebuia să găsească o modalitate pentru a-l obliga pe Sergius să iasă la lumina zilei...

Nu mai avu timp să se mai gândească și la așa ceva.

— A venit Gallicus, îl anunță Castor, posomorât. Vești proaste de la cazarma gladiatorilor. În timp ce tu treci vesel dintr-un pat într-altul sau te străduiești să faci ordine în așternutul prietenilor tăi, retiarii lui Claudius continuă să moară ca muștele. Cred că peste puțin timp, când nu va mai rămâne în toată Roma niciun gladiator, împăratul va fi nevoit să ceară și capul tău! exclamă libertul, indignat. Mie nu mi-e că *Urbs* ar avea prea mult de pierdut prin dispariția senatorului Statius, dar ce se va întâmpla cu noi? o să fim aruncați în stradă sau vânduți la târgul de sclavi cu un afiș cât toate zilele atârnat de gât...

— Cui i-a venit rândul de data aceasta? întrebă patricianul, oftând.

— Lui Eliodorus, gladiatorul sicilian: a murit acum o oră.

— Și pun pariu că și el are o zgârietură pe gât!

— Pe gât, da, dar nu este o simplă zgârietură: pe când se antrena la prăjină, ceva n-a mers cum trebuia și capul i-a zburat cât-colo.

— Hai, curaj, să mergem să vedem, hotărî senatorul. Dar, apropo, unde-i Gallicus?

— În camerele servitorilor. A vrut să aștepte acolo și eu am fost de acord, gândindu-mă că Nissa nu trebuie văzută de toată

lumea... Îl chem imediat, răspunse Castor, în timp ce stăpânul poruncea să i se aducă litiera, ca să ajungă mai repede la locul crimei.

•

— Mașinăria asta infernală a fost modificată intenționat! constată Aurelius după ce examină prăjina. Butucul acesta de care erau prinse săbiile s-a desprins și roata a alunecat într-o parte pe când încă se mai învârtea. Eliodorus tocmai sărea ca să evite roata de dedesubt și s-a trezit chiar la mijloc.

— Aparatele sunt verificate în fiecare dimineață; probabil că butucul a fost slăbit cu numai câteva clipe înainte de începerea antrenamentelor: prin urmare, în zori, comentă Castor.

— Ce ai aflat despre Luridus? vru să știe patricianul.

— A dispărut! își desfăcu brațele grecul. Nu cred că va ajunge prea departe; o să-l găsim în Tibru peste câteva zile. Chiar dacă Mauricus se afla în fruntea acestei rețele de pariuri clandestine, acum poate dormi liniștit: toți cei care știau câte ceva sunt morți sau dispăruți...

— Mai este și Nissa care poate depune mărturie și poate chiar Aufidius este implicat în șmecheria asta: ce făcea el în ziua aceea atât de aproape de casa lui Sergius? Apoi Gallicus, Quadratus, Arduina: fiecare dintre ei poate fi în solda lui Mauricus... gândi cu voce tare Aurelius. O să-i interogăm din nou pe toți, dar mai întâi vreau să vorbesc cu medicul.

În *sanarium,* Crisippos îl aștepta, încruntat ca de obicei.

— Poate vrei să examinezi și gâtul lui Eliodorus, nobile senator, căutând vreun ac și acolo? Spune-mi cu ce parte să încep: este mai bine cu cea care a rămas prinsă de corp sau de la capul care s-a rostogolit departe? întrebă el, ironic.

— Termină cu glumele astea ale tale! îl puse la punct patricianul. Dacă bănuielile mele se adeveresc, în curând o să ai niște necazuri mari.

— Te gândești la otravă, nu-i așa? Ei, sigur că da! Jumătate din Roma prepară în pivniță licori mortale, dar, de îndată ce se găsește vreo urmă de otravă, pe cine dă vina toată lumea? Pe medic! bombăni Crisippos.

— Nu vreau să te acuz de nimic, dacă vei binevoi să colaborezi cu mine, își pierdu răbdarea Aurelius. Până acum, este clar că nu te-ai străduit prea mult.

— Ce dorește ilustrul senator? întrebă chirurgul pe un ton sarcastic. Cu ce-l pot eu ajuta eu, un umil medic, pe puternicul reprezentant al lui Cezar?

— Vreau să știu dacă, din dulăpiorul tău cu medicamente, a dispărut de curând vreo substanță periculoasă.

— Răspunsul este nu, nobile Aurelius. Poți chiar să nu mă crezi, dar nu țin în cazarmă nimic care să fie cu adevărat periculos. Sunt medicul gladiatorilor – mai bine să mă fi trăsnit Jupiter în ziua în care am acceptat această funcție – și știu cu ce fel de oameni am de-a face: îndată ce aș aduce aici înăuntru vreo substanță toxică, ăștia ar fi în stare să mă taie în bucăți ca să mi-o ia și să se ucidă între ei.

— Ai fi putut s-o vinzi pe bani buni, insinuă patricianul, care cunoștea foarte bine lăcomia medicilor.

Crisippos își îndreptă umerii slabi și se ridică cu impunătoarea sa statură. Apoi, îl privi pe patrician ca și cum ar fi fost vorba despre o insectă supărătoare.

— Pământurile mele din Tessalia, romanule, se întind preț de câteva zile de mers, iar turmele mele sunt atât de mari că eu însumi am renunțat să mai număr câte capete sunt. Întreabă de Crissipos în Elada și vei afla că, niciodată, vreunul dintre membrii familiei mele n-a avut nevoie de bani. Strămoșii mei erau stăpâni peste jumătate din Grecia pe când ai tăi asudau încă deasupra plugului pentru a-și cultiva niște prăpădite de ogoare, declară el cu mândrie.

— Dar, dacă ești atât de bogat, de ce mai lucrezi aici? întrebă Aurelius, nu prea convins.

— Asta-i o întrebare tipică pentru un latin! Încă de tânăr am însoțit armatele voastre, roman arogant și îngust la minte, și m-am tăvălit în noroiul și în praful amestecat cu sânge pe care-l lăsau în urmă legiunile voastre: am învățat astfel tot ceea ce cunosc despre acea mașinărie minunată care este corpul omenesc și despre necazurile care-l lovesc. Sunt bătrân acum și nu pot să mă mai țin pe urmele masacrelor voastre. Din fericire, nu am nevoie să merg prea departe, pentru că membre ciopârțite am la dispoziție câte vreau și aici, în arenă… În acest fel, oricum, îmi pot continua cercetările: nici chiar la muzeul din Alexandria nu au la dispoziție atâtea cadavre pe care să facă autopsii!

Senatorul plecă fruntea, regretând puțin că jignise un înțelept care-și dedicase toată viața studiilor, așa încât continuă pe alt ton.

— Tu ești înțelept și priceput, Crisippos. Sunt sigur că ți-ai format o părere despre acul acela otrăvit, dar te-ai ferit cu strășnicie să mi-o comunici. De ce nu încerci să-mi dai o mână de ajutor? Aș avea mare nevoie… îl rugă cu mai multă umilință.

— Nu te-am ajutat pentru că, fiind un roman arogant și obișnuit să poruncească, nu mi-ai cerut-o conform bunelor maniere, îi răspunse Crisippos, ceva mai îmbunat. Sigur că am și eu niște ipoteze, chiar mai multe… Nu sunt multe otrăvurile care ar fi putut acționa atât de rapid. Probabil că știi – am observat că ești ceva mai puțin ignorant decât concetățenii tăi – că plantele din care se pot extrage ușor otrăvuri vegetale eficace sunt destul de numeroase: omag, steregoaie, rodul-pământului, iarba-nebunilor, brândușă, iarba-șoimului și multe altele, mai greu de găsit. Acum, să judecăm puțin: omagul și steregoaia au puterea de a provoca imediat paralizie și de a opri bătăile inimii, dar sunt plante de munte și este destul de puțin probabil ca ele să se găsească în centrul Romei. Rodul-pământului, în schimb, poate fi găsită în toate șanțurile umede, chiar și în oraș, dar bacele sale trebuie culese toamna și același lucru se poate spune despre bulbul de brândușă și aceasta ar însemna că ucigașul s-ar fi pregătit cu luni de zile înainte pentru această crimă, lucru pe care-l consider puțin probabil. Mai rămâne iarba-nebunilor: înflorește la sfârșitul toamnei, prin păduri, dar în *Urbs* se găsesc multe locuri umede și necultivate care rămân neatinse pentru că sunt considerate ca fiind consacrate zeilor. Desigur, ca otravă planta nu este prea grozavă, mai ales pentru că, atunci când este ingerată, provoacă accese puternice de vomă prin care substanța se elimină imediat.

— Dar dacă ar fi introdusă direct în sânge…

— În acest caz, acțiunea sa ar deveni mult mult mai rapidă și mai puternică, mai ales dacă a fost amestecată cu alte otrăvuri eficace: venin de viperă, de exemplu, sau zeamă de carne intrată în putrefacție.

Aurelius înghiți în sec, respirând adânc, pentru a nu-i da chirurgului impresia că are stomacul prea sensibil.

— Pentru a prepara un asemenea amestec, ar fi necesare cunoștințe de medicină, presupuse patricianul.

— Da, dar mai ales cunoștințe serioase de botanică, precizâ chirurgul.

— Îți mulțumesc, Crisippos, mi-ai fost de mare ajutor, recunoscu Aurelius pe un ton respectuos. Și te rog să mă ierți pentru cele petrecute mai devreme.

— Cine este medicul tău? întrebă Crissipos, prefăcându-se indiferent; dar, în adâncul sufletului, era clar că scuzele patricianului îi făcuseră mare plăcere.

— Hipparhos din Cesareea.

— Îl cunosc, mi-a fost elev. Îl voi sfătui să aibă grijă de ficatul tău! zâmbi Crissipos, hotărât lucru, cucerit de comportarea lui Aurelius.

Castor își aștepta stăpânul la ieșirea din *sanarium,* destul de nerăbdător.

— Ai terminat cu consultația? Trebuie să continuăm cercetările: dacă ne gândim puțin, noi cunoaștem despre oamenii aceștia doar ce au catadicsit ei să ne povestească. Trebuie să pătrundem mai în profunzime…

— Ai dreptate, Castor. Să începem cu britana.

Când intrară în mica ei celulă, Arduina tocmai își desfăcea jambierele din piele groasă. Deasupra cufărului se vedea ghirlanda de trandafiri, deja ofiliți, atârnată acolo la vedere, ca și cum ar fi fost corpul uscat al unui sclav care nu avea dreptul să fie îngropat.

— Ehi, frumușelule, ce-ai pățit la ochi? îl întrebă femeia pe libert pe un ton glumeț.

— O divergență de opinii, evită cu abilitate grecul un răspuns precis.

— Ia să văd: ah, nimic grav, ar trebui să-ți pui o compresă cu o felie de carne crudă.

— Ascultă, Arduina, interveni Aurelius, întrerupând consultația. Îl cunoști pe Luridus?

— Am impresia că nu… o clipă, te referi la sclavul acela umflat întotdeauna murdar de grăsime care se ocupă cu lustruirea armelor?

— Încearcă să-ți amintești dacă l-ai văzut învârtindu-se prin subteranele amfiteatrului, înainte de luptă, o îndemnă patricianul.

— Mi se pare că l-am văzut prin galeria de sub porticul acoperit, spuse Arduina, destul de nesigură.

Aurelius tăcu: coridorul subteran primea lumină de la ferestruicile care dădeau direct în arenă.

— Zău, nu sunt chiar așa de sigură, continuă gladiatoarea. A fost angajat ca servitor cam în perioada în care am intrat eu în lupte, dar nu am avut niciodată de-a face cu el.

— Apropo, mi s-a spus că ai fost capturată într-o luptă și că ești rudă cu căpetenia rebelilor britani…

Chipul aspru și sănătos, gata să zâmbească mereu, se întunecă imediat și Arduina își ridică bărbia într-un gest sfidător.

— Și ce dacă ar fi așa? Caractacus este un bărbat viteaz și Cezarul vostru încă nu a reușit să-l înfrângă!

— Cum suporți, tu, nepoată de rege, să intri în arenă și să lupți pentru a-i distra pe dușmanii poporului tău?

Britana căscă gura urât croită și izbucni într-n hohot grosolan de râs.

— Chiar crezi că eu duc dorul îndepărtatului meu Albion și al rangului meu pierdut? Deirdre, prințesa icenilor, nevoită să ajungă gladiatoarea Arduina… spre norocul ei, aș adăuga! Nu cred că tu ai fost vreodată în țara mea, nobile Aurelius; lasă-mă să-ți dau un exemplu ca să-ți faci o idee: palatul regal al lui Caractacus este o coșmelie în comparație cu care casa unui modest funcționar roman pare o *domus* a unui bogătaș; ceața groasă domnește în toate anotimpurile, este un frig de-ți îngheață oasele opt luni pe an și nu avem cuptoare subterane ca să încălzim apa din băi, acolo, nobile senator, și nici băi nu avem pe-acolo. Nici băi publice, nici apeducte, nici șosele pavate și nici așezări care să se poată numi orașe. Dacă unuia îi este foame, se duce la vânătoare și-și frige prada la foc; dacă se îmbolnăvește, adună câteva ierburi din pădure și se roagă la zeița Sulides, sperând să se facă bine. Și mai mult… mă rog, înțelegi că, arătând ca mine nu mi-aș fi putut găsi un soț printre vlăjganii cu mustăți unse cu grăsime de pe insula mea. Să mă lupt îmi plăcea încă de mică, așa că m-am hotărât să devin războinică: printre iceni nu este ceva neobișnuit ca o femeie să guverneze sau să meargă la război. Viața mi-o riscam și înainte, când îi prindeam în ambuscade pe legionarii voștri: noaptea, însă, dârdâiam de frig sub pieile de oaie și, câteodată, nici nu aveam ce mânca. Acum mănânc pe săturate, dorm ca lumea, lupt în aplauzele publicului și câștig bine, fără a mai pune la socoteală că peste câțiva ani o să fiu liberă… dar este clar că n-

o să mă întorc în Britannia, nici atunci, să fii sigur de asta! Vrei să știi de ce mi-a fost teamă atunci când, căzând prizonieră, am înțeles că n-o să mă omoare? De un singur lucru: că o să mă lase pe insula mea, împreună cu oamenii mei de acolo, vopsiți în albastru!

— Dar, atunci, cum este cu Caractacus? întrebă Aurelius, uluit.

— Este un bărbat cumsecade și un soldat viteaz. În ziua în care împăratul acela al vostru, șchiopul, o să reușească să-l învingă, vor deveni prieteni, o să vezi; și după ce o să trăiască vreo câteva luni în *Urbs,* lui Caractacus n-o să-i mai trebuiască nici coroana Britanniei. De altminteri, eu mă întreb de ce voi, romanii, vă dați atâta osteneală să veniți acolo și să cuceriți cocioabele noastre de lut…

— Înțeleg, dădu din cap Aurelius, mulțumind zeilor, încă o dată, că se născuse liber și roman.

— Ce dezamăgire, *domine,* spuse Castor, când ajunseră afară. Eu îmi construisem o poveste frumoasă despre o tânără domniță de neam mare ajunsă în sclavie și în stare să facă orice ca să-i recapete din nou libertatea. Și, în loc de așa ceva… Bun, am impresia că puteam chiar să nu ne mai deranjăm până aici.

— Câtuși de puțin! Acum vine partea frumoasă: o să dăm de pământ cu Aufidius! declară senatorul cu un aer războinic, pornind în căutarea lanistului.

•

Antrenorul îl primi cu răceală pe Aurelius: umblând peste tot și vârându-și nasul în toate oalele, patricianul acela putea să descopere prea multe lucruri și, mai mult, îi scotea din minți pe atleți. În sala de mese, cu o zi înainte, avusese loc o mică răscoală; nimeni nu mai voia să mănânce, temându-se ca mâncarea să nu fie otrăvită și nu mai era mult până la următoarele jocuri!

— V-am mai spus o dată că armele se află întotdeauna sub cheie, afirmă iritat lanistul. Cu puțin înainte de *munera,* gladiatorul primește armele cu care va trebui să lupte și sunt obligați cu toții să le predea imediat după lupte. Nimeni nu are acces la săbii: am confiscat chiar și sabia și pumnalul pe care i le-ați dăruit Arduinei. De altfel, din ziua în care a murit Chelidon, supravegherea este deosebit de severă. Atleții erau foarte

nervoși pentru că se zvonea că împăratul nu era mulțumit de rezultatele școlii și că avea intenția să nu acorde nicio grațiere.

— Cum? Asta nu mi s-a spus... reflectă patricianul și, răsucindu-se către lanist luă rapid o hotărâre. O să te arestez, Aufidius: este limpede că profitai de funcția ta de șef al școlii pentru a măslui pariurile de la lupte.

— N-ai cum! tresări antrenorul. N-ai nicio dovadă împotriva mea!

— A trecut ceva timp de când coborai tu însuți în arenă, Aufidius, și de multă vreme nu te-a mai atins ascuțișul vreunei arme, așa că nu mai ești obișnuit cu asemenea lucruri: să-i trimiți pe alții să înfrunte pericolul este mai ușor decât s-o faci tu însuți. O să vedem cum o să reziști la tortură...

— Nu, stai puțin, nu este cum crezi...

— Ah, dacă vrei să-mi spui că Mauricus a fost acela care a organizat totul, renunță: știu deja foarte bine asta. Din păcate, nu am destule elemente ca să-l aduc în fața tribunalului... și trebuie să mă mulțumesc cu tine.

— Nobile senator, am să-ți spun totul! Era doar a doua oară... și Chelidon nu trebuia să moară, ci doar să sufere o ușoară înfrângere: cu siguranță, împăratul l-ar fi grațiat!

— Așa? Du-l afară să-l ia gărzile imperiale, Castor: o să răspundă pentru înșelătorie și poate că și pentru omucidere.

— Dar eu nu l-aș fi ucis niciodată; era cel mai bun atlet al meu, omul de pe urma căruia câștigam cel mai mult... gemea Aufidius, cuprins de spaimă.

— Dar Turius?

— Nici măcar nu mă aflam în cazarmă în noaptea dinaintea morții lui: sunt zeci de persoane care pot depune mărturie.

Dar protestele lanistului fură acoperite de strigătele atleților care nu-și credeau ochilor văzând că pretorienii erau gata să-l aresteze pe șeful lor de necontestat, același care, până cu câteva clipe mai înainte, avea asupra lor putere de viață și de moarte. Aurelius privi fețele lor uluite, cu o expresie din care nu lipsea o anumită satisfacție abia ascunsă.

— O să simtă și el acum biciul pe spinare! exclamă un mirmillon, mulțumit.

— Și fierul încins! adăugă un altul, râzând batjocoritor.

Aufidius nu părea să fi fost iubit prea tare, constată Aurelius, pe când traversa triumfător curtea cazărmii printre două șiruri de gladiatori care-l aclamau.

— Trăiască senatorul Statius! Trăiască Claudius! Moarte lanistului! strigau atleții, lăudându-l pe cel care-i răzbunase.

— N-am ce zice, ai devenit eroul lor, comentă Castor, surprins. Dacă Aufidius nu rezistă la metodele de convingere ale călăului și-l denunță pe Mauricus, ai reușit, cazul este rezolvat.

— Da de unde rezolvat: lanistul poate doar să-l acuze că a vrut să aranjeze jocurile, iar Mauricus va nega totul. Mai mult, chiar și atunci când, datorită mărturiei Nissei, s-ar demonstra că avocatul a pus să fie drogat Chelidon, ce-ar putea risca Sergius? Actrița va declara că substanța aceea nu era suficientă ca să ucidă și noi știm că așa este. Făcându-l să dispară pe Luridus și aruncând toată vina asupra răposatului Turius, Mauricus s-ar putea alege doar cu o amendă, fie ea chiar pipărată… El știe perfect asta și, de fapt, nici nu este prea îngrijorat, și nu are prea mare importanță pentru el dacă este judecat pentru pariurile trucate. Și, de altfel, ia gândește-te: dacă ar fi vrut să se ferească de acuzațiile lui Aufidius, ar fi poruncit să fie omorât el și nu Eliodorus. Doar dacă…

Castor îl privi ținându-și răsuflarea.

— … Doar dacă sistemul acesta de falsificare a pariurilor nu era decât o acoperire!

— Cum, în ce sens? întrebă libertul, mut de uimire.

— Urmărește-mi raționamentul, Castor. Dacă ai avea de gând să comiți o crimă și ai vrea să-ți asiguri spatele, n-ar fi o idee incredibil de isteață să acoperi crima adevărată în spatele alteia, de o importanță mult mai mică? În caz că tot planul ar fi descoperit, ai putea recunoaște vinovăția în privința delictelor mai puțin grave, pentru ca nimeni să nu poată ajunge la intențiile tale reale, îi explică Aurelius dintr-o suflare.

— Nu pricep, clătină din cap Castor. La ce te gândești?

— La cea mai gravă dintre crime: nu împotriva unui singur om, ci împotriva Romei înseși… Dar, așteaptă, poate că eu exagerez imaginându-mi un plan atât de complicat. Să vedem mai întâi ce are de spus Gallicus.

— Acum câteva clipe se antrena la manechin… uite-l acolo!

— Salve, nobile senator Statius! deschise vorba Gallicus. Aș vrea să-ți mulțumesc pentru că ne-ai scăpat de Aufidius, dar, din

păcate, pentru noi nu se schimbă nimic. În curând va sosi un alt lanist și ar putea fi și mai rău decât el.

— Cel puțin nu vă va trimite în mormânt ca să încaseze el niște pariuri, îi răspunse Aurelius.

— Nu-mi vorbi despre asta: ar fi trebuit să bănuiesc ceva, era o atmosferă ciudată în cazarmă în ziua în care a murit Chelidon… recunoscu celtul, la fel de degajat ca de obicei. Nimic concret, să fim bine înțeleși, dar era o stare de proastă dispoziție, de nemulțumire. Gladiatorii bombăneau că împăratul avea ceva cu noi și voia să ne vadă morți pe toți. Nu știu cine scosese vorba asta; mie mi-a spus Eliodorus, mărturisindu-mi că el nu se va lăsa măcelărit fără să încerce să se apere, cu orice armă i-ar fi căzut în mână.

Aurelius simți cum îi îngheață inima în piept și începu să-i interogheze în grabă pe toți atleții care confirmară, mai mult sau mai puțin, spusele lui Gallicus: fiecare dintre ei primise această informație de la Eliodorus, în secret!

— Te temi că s-ar putea să se organizeze o răscoală, stăpâne? vru să știe Castor care aproape că-i ghicea gândurile.

— Da. Eliodorus alimentase cu mare măiestrie starea de nemulțumire. Și, ca să vezi, tocmai în ziua aceea cheile de la depozitul de arme îi fuseseră încredințate lui Luridus, cel care lustruia săbiile.

— Să vedem: Chelidon pierde lupta și Claudius, care nu-l poate suferi, ține degetul mare îndreptat în jos, împotriva voinței publicului…

— Câțiva provocatori bine plasați printre spectatori sunt gata să asmuțe mulțimea pentru ca aceasta să-și apere, chipurile, campionul… gândi Aurelius. Panică, agitație, morți, răniți și o gloată înfuriată gata să se dezlănțuie împotriva lui Claudius!

— Totuși, împăratul are garda pretoriană care-l apără, obiectă libertul.

— Tocmai aici este buba: gladiatorii, convinși de instigatori că împăratul le dorea moartea, văzând că sosește Prefectul Pretoriului cu soldații, s-ar fi gândit imediat că era vorba despre un atac împotriva lor.

— Și Luridus ar fi fost pregătit să le deschidă depozitul de arme. Poate că ne aflăm în fața unei chestiuni de o mare gravitate…

— Se poate. Și complotul împotriva lui Caligula s-a folosit de nemulțumirea pe care împăratul o stârnise în stadium, făcând ca protejații săi să iasă învingători... Atunci, pretextul a fost victoria pe nedrept atribuită de suveran echipei sale preferate: mulțimea, indignată, l-a obligat pe Caligula să iasă prin criptoportic, unde îl așteptau conjurații, își aminti senatorul cu o expresie îngrijorată.

— Dacă am înțeles eu bine, tu susții că, de data aceasta, capcana s-ar fi declanșat datorită grațierii lui Chelidon pe care Cezar avea de gând să o refuze... îl întrerupse libertul, nu prea convins. Totuși, *domine,* nimeni nu poate fi atât de neghiob încât să spere că o revoluție ar putea izbucni dintr-un fapt ca acesta!

— Nu era nevoie de o revoluție, îl contrazise Aurelius. Era suficient ca împăratul să fie nevoit să iasă în grabă din amfiteatru prin coridorul subteran, pentru a nu se întâlni cu publicul înfuriat.

— Mauricus, împreună cu ucigașii lui, se aflau chiar acolo, prin preajmă. Poate că ai dreptate, *domine,* treaba cu pariurile a fost organizată special pentru a justifica drogarea lui Chelidon, în caz că lucrurile ar fi ieșit prost, mascând adevăratul complot care se organizeze: un atentat asupra lui Claudius!

— Frumoasă reconstituire, limpede și netedă ca uleiul... mormăi senatorul.

— Aleargă la Claudius: el o să te asculte, este prietenul tău!

— Da, dar are mâinile legate. Crezi că, dacă, într-adevăr, Mauricus era dispus să se lanseze într-o aventură ca aceasta, nu avea susținători în armată, printre pretorieni și poate chiar la palat? Cezar are nevoie de dovezi incontestabile pentru a-l condamna!

— Nu se poate ca în toată Roma să nu se știe despre uneltirile lui Sergius. O să găsești destui martori...

— Mauricus a avut deja grijă să le închidă gura, așa cum îi este obiceiul. Nimeni nu va cuteza să-l atace. Ar avea cu toții prea mult de pierdut.

— Chiar nimeni? gândi cu voce tare Castor. Poate că ar exista cineva! și deschise gura ca să spună ceva, dar se răzgândi și nu mai continuă.

XVIII

A opta zi înainte de Calendele lui iulie

Aurelius ședea în penumbra din sufragerie, în fața unei cupe de *cervesia,* în așteptare: știa că va veni.

Sclavii și servitorii din casă primiseră ordin să se facă nevăzuți, lăsându-l singur pe stăpânul lor în marea sală, luminată doar printr-o lampă atârnată de tavan. Nu se întunecase complet când patricianul auzi o bătaie în ușă și, fără grabă, traversă atriumul cufundat în tăcere, ajungând la ușa mare din lemn de la intrarea în casă.

— *Ave,* Sergius.

— *Ave,* Publius Aurelius.

Vocile celor doi bărbați, reci, aveau aceeași determinare calmă ca aceea a gladiatorilor care se salută în arenă, înainte de confruntarea finală.

— Ești singur, fără escortă, remarcă Aurelius, oarecum mirat și această constatare sună ca un compliment.

— Crezi că mă tem de ceva? întrebă Mauricus, puțin disprețuitor.

Nu, Mauricus nu se temea de nimic: un bărbat faimos, bogat, așezat, care riscă totul într-o aventură nebunească, nu este omul care să tremure în fața unui procuror al lui Cezar, se gândi Aurelius; și, aflându-se în fața adversarului său, simți în vene un tremur de încordare, renașterea unui instinct străvechi de soldat și de prădător pe care atâtea tomuri de filosofie nu reușiseră să-l facă uitat cu totul.

„Nu sunt altfel decât un retiar care este pe cale să arunce plasa asupra adversarului”, își spuse. „Iar el este la fel ca mine: îi place să se expună pericolului, să lupte cu *sica* lui împotriva tridentului meu”. Pentru o clipă, i se păru chiar că intuiește de ce atâția oameni liberi își riscau viața în arenă…

— Așadar, ai distrus sistemul de pariuri, senator Statius, și mi-ai luat-o și pe micuța Nissa. Puțini au îndrăznit să facă asemenea lucruri, dar să nu crezi că poți merge mai departe: numele lui Claudius, din care își faci o pavăză, nu te face

invulnerabil. Și să nu crezi că mi-ai produs un rău prea mare: vei avea mult de furcă până să demonstrezi că în spatele pariurilor trucate mă aflu eu. De fapt, chiar dacă s-ar întâmpla să reușești aceasta, eu, oricum, o să mă descurc. Am posibilități uriașe.

— Nu mă îndoiesc, Mauricus, recunoscu Aurelius. Dar atunci, cum se face că vii la mine în toiul nopții, pe furiș, ca unul care dă iama prin găinile vecinului?

Sergius își mușcă buzele, îngălbenindu-se la față.

— Nu încerca să te măsori cu mine, senatorule. Rău ai făcut că m-ai jignit când eu veneam la tine ca un prieten. Mergem pe căit diferite, tu și eu, și ne-am întâlnit doar din întâmplare. Am putea să continuăm să nu ne luăm în seamă unul pe altul, spre liniștea amândurora. Nu te subestimez, Publius Aurelius, fii atent: de aceea mă aflu aici. Sigur că nu mă poți opri din drumul meu, dar ai putea să-mi dai multă bătaie de cap, dacă ți-ai pune în gând acest lucru. Și pentru ce? L-ai arestat deja pe Aufidius pentru pariuri și ai aflat de ce a fost ucis Chelidon. Știi și cine l-a omorât: Turius. Claudius va fi pe deplin mulțumit și nu-ți va fi greu să justifici moartea a încă doi gladiatori, dacă ți-l voi preda pe servitorul fugit din cazarmă…

— Luridus din Mutina. Cadavrul lui, bineînțeles. Mi-e greu să am încredere în tine, Sergius, văzându-te cum preferi să-i plătești cu pumnalul, în loc de aur, pe ucigașii tăi.

— Animale, asasini, mașini antrenate să ucidă: sunt doar niște unelte, viața lor nu are nicio valoare. Pentru tine este altceva, senatorule, știu cu cine am de-a face. Ai vorbit de aur, ne putem înțelege.

— Casele mele de bani sunt pline ochi, Sergius, și nu trebuie să dau foc unor case ca să le umplu, nici să înjunghii niște cerșetori sau să trimit oameni să moară în arenă.

— Știu asta. Tu te-ai născut bogat și nobil, într-o familie străveche de stăpâni și de cuceritori! exclamă Sergius cu ciudă. Eu, însă, a trebuit să mă zbat ca să pun mâna pe ceea ce tu ai avut din totdeauna prin dreptul sângelui. Și te asigur, dragă patricianule aristocrat, că, de altfel, nu este prea mare diferență între mijloacele prin care iluștrii tăi strămoși și-au strâns averea și ale mele. Să nu îndrăznești, prin urmare, să crezi că ești mai bun decât mine! În esență, eu sunt un om drept; oamenii vin la mine pentru a scăpa de greutăți, a repara nedreptăți, a aduce ordinea acolo unde legea nu poate sau nu vrea să reușească.

Făcând toate astea, câteodată a trebuit să acționez după cum am crezut eu de cuviință, luându-mi dreptul de a decide, fără a ține seama de legile acestei sacre republici care, de la o vreme, nu se mai poate numi republică, căci a devenit patrimoniul unui singur om... și să nu-mi spui că fiecare trebuie să se plece cu umilință în fața dreptului, pentru că nici tu însuți n-ai făcut întotdeauna acest lucru.

Aurelius îl privea și nu scotea nicio vorbă: Sergius era un tâlhar, un tiran, un ucigaș și se considera un port-drapel al dreptății!

— Senatorule, am venit aici ca să vorbim de la egal la egal. Suntem amândoi cetățeni romani liberi și discutăm doar despre o afacere. Eu vreau ca tu să nu mă mai urmărești ca un ogar care simte mirosul porcului mistreț și sunt dispus să tratez cu tine ca să mă lași în pace. Spune-mi care este prețul tău și eu am să plătesc, fie în sesterți, fie în vieți omenești, dar nu încerca să mă împiedici să-mi iau ceea ce mi se cuvine!

— Printre ceea ce ți se cuvine este și viața lui Claudius? întrebă Aurelius, pe un ton glacial.

Pe chipul lui Mauricus, parcă tăiat în piatră până atunci, se putu distinge un singur, abia perceptibil tremur în colțul gurii.

— Voiai să-l ucizi pe Claudius, îl acuză cu asprime patricianul.

— Asta o spui tu, senator Statius; dar, din nefericire pentru tine, n-o vei putea dovedi niciodată. Îmi pare rău, îmi pare rău, într-adevăr... știu că ți-ar plăcea să mă vezi pe eșafod, totuși n-o să ai o asemenea satisfacție. Nissa nu va vorbi, fii sigur de asta.

— Ești prea sigur de acest lucru, îl contrazise Aurelius, gândindu-se că actrița se afla în siguranță în camera ei...

— Te bazezi prea mult pe farmecul tău bărbătesc, senatorule; calitate pe care, neîndoielnic, o ai, dacă stau să mă iau după ce spune sora mea, Sergia! râse avocatul. Dar sufletul femeilor este întortocheat și în el se pot afla lucruri pe care nici nu ți le poți închipui... recunoaște că am dreptate, las-o baltă: du-te la Cezar, poveste-i despre jocurile aranjate și dă-l pe Aufidius pe mâna călăului.

— Pariurile nu erau decât o acoperire: te foloseai de ele doar pentru a-ți ascunde adevăratele planuri, despre care lanistul nu știa nimic, cugetă patricianul cu o expresie mohorâtă. Eliodorus era adevăratul tău complice din școala de gladiatori: pe el l-ai ales pentru a răspândi panica printre gladiatori, în ziua aceea,

pentru a-l obliga pe Claudius să iasă prin subterană. Sora ta a fost aceea care i-a transmis acest ordin!

— Vai de mine, Eliodorus este mort, se prefăcu îndurerat avocatul. Și, dacă aș fi în locul tău, nu l-aș deranja pe Claudius cu poveștile astea despre un presupus complot: ar putea crede că imaginația ta a luat-o razna... Eu plec acum pentru că n-aș vrea să se răspândească zvonul că mă întâlnesc cu un biet lunatic. În ce te privește, gândește-te bine: dacă vrei război, eu n-am nimic împotrivă, sunt obișnuit să ies învingător.

Aurelius nici nu mai încercă să-i răspundă. Era pe cale să piardă această partidă, dar, cu încăpățânarea care-l caracteriza, nu se putea declara învins.

Așteptă ca Sergius să dispară în bezna nopții și, dintr-odată, ca și cum ar fi fost cuprins de o presimțire neagră, alergă până în camera Nissei.

În încăpere încă mai persista parfumul fin al femeii și, pe patul gol, mangusta încolăcită părea o perniță din blană: cât despre actriță, nici urmă de ea. Fereastra din alabastru care dădea înspre grădina din spatele casei, era deschisă.

Afară, pe lângă zidul înalt care apăra liniștea din *domus* de vacarmul orașului, caprifoiul care se cățăra pe pietre era jumulit în câteva locuri și o creangă ruptă, spânzurând în gol, indica locul exact prin care trecuse fugara.

— Nenorociților, ați lăsat-o să scape! strigă cu glas tunător Aurelius la cei doi liberți, pe care-i chemase de îndată. Paris și Castor erau gata să intre în pământ de rușine și stăteau în fața lui cu privirile plecate.

— *Domine*, ne-ai spus s-o apărăm, nu s-o ținem prizonieră, încercă să-i explice Castor. Tu însuți n-ai fi crezut nicio clipă că ea ar putea dori să fugă. Și totuși, nu-i nicio îndoială: de cățărat din afara zidului pentru a intra în curte este aproape imposibil; este mult mai ușor, însă, de ieșit din curte pe această cale, așa cum a făcut-o, fără îndoială, Nissa.

— Sărind de pe coama zidului, ar fi riscat să-și rupă gâtul, obiectă Aurelius care, deși convins de raționamentul grecului, nu putea admite atât de ușor că fusese tras pe sfoară într-un asemenea mod.

— Nu și dacă ar fi ajutat-o de jos cineva...

— De ce, pe toți zeii din Hades, a fugit, știind că Mauricus o caută ca s-o ucidă? Și eu o lăsasem în grija voastră! Ar trebui să

pun acum să fiți biciuiți, nemernicilor! strigă Aurelius scos din fire, deși era conștient, în adâncul sufletului, că vina nu era a servitorilor.

— Nimeni nu și-a dat seama că ea nu mai era acolo, *domine*: s-a retras devreme, spunând că vrea să se culce, interveni Paris.

— Toată ziua n-a ieșit din camera ei, decât doar ca să meargă de două ori la toaletă… adăugă Castor.

— Cineva trebuie s-o fi convins să plece, trase concluzia patricianul. Nu era tipul de om care să se decidă singură asupra unei evadări atât de periculoase.

— În casă nu erau decât servitorii, stăpâne, și toată după-amiaza n-a venit nimeni în vizită, cu excepția țesătoarelor venite ca să repare perdelele, afirmă Paris.

— Adu-le la mine pe slujnice, repede! Vreau să știu dacă au văzut-o pe Nissa vorbind cu vreuna dintre lucrătoarele acelea! porunci Aurelius, având o bănuială.

Da, într-adevăr, actrița schimbase câteva vorbe cu o cusătoreasă, află el de îndată, dar, la urma urmelor, era vorba doar despre o femeie și, oricum, nu fusese scăpată din ochi niciun moment. Pe de altă parte, cum ar fi putut bănui sărmanii sclavi care trebuiau s-o apere pe fată de un eventual dușman care putea s-o ia de acolo cu forța că ea putea fugi de bunăvoie, dacă nici el, *dominus,* nu se gândise la așa ceva?

Așadar, o femeie destul de importantă pentru Nissa ca s-o poată convinge să înfrunte un asemenea risc… „Sunt lucruri pe care nu le cunoști”, îi spusese Sergius, cu puțin timp înainte. Și Niger nu vorbise, oare, și el despre o femeie, povestind cum fugise actrița de la primul ei proxenet?

Aurelius se gândi la *mimula* întinsă alături de el, la mângâierile mașinale, reci, parcă de nevoie, cu participarea studiată a curtezanelor de meserie care, din partea bărbaților, nu cunoscuseră decât violența și dorința de a domina. Dar dacă, în locul unui mascul străin și ostil, cineva de același sex s-ar fi arătat a fi blând, plăcut, afectuos? Dacă mica prostituată exploatată de atâția oameni ar fi găsit liniște și alinare în brațele sigure și încurajatoare ale unei alte femei, nu ar fi avut o încredere oarbă într-o asemenea persoană?

Aurelius parcă o văzu în închipuire pe Nissa, ieșind din *insula* cu prietena sa, părăsindu-l pentru totdeauna pe primitivul Vibonius: pentru o asemenea prietenă, fata îndrăznise să

înfrunte mânia proxenetului, riscând să fie adusă înapoi în pumni și în palme și, în schimb, primise protecție, faimă, bogăție și, mai ales, iubire: sau, cel puțin, așa ar fi crezut, în naivitatea ei.

Patricianul se revăzu pe el însuși în fața Sergiei, sora lui Mauricus, puternică, sigură, ieșită din orice tipar: dacă nu ezitase în fața incestului, poate că ar fi fost în stare să ajute o altă femeie, slabă, rătăcită, gata să se abandoneze încrezătoare în brațele ei... Și iată de ce Mauricus se arătase atât de sigur că Nissa nu va putea trăda...

— Da, cu siguranță, ea era, îl aprobă Castor, neliniștit.

— Dar sub ce pretext putea s-o convingă Sergia să iasă din casa mea, chiar riscându-și viața? încerca să priceapă Aurelius.

— Stăpâne, poate că este o bănuială prostească, totuși... îndrăzni grecul.

— Spune despre ce este vorba! îl îndemnă patricianul care în clipa aceea era gata să accepte chiar și cea mai îndrăzneață ipoteză.

— Ce alt motiv ar fi putut-o determina pe fata aceea să părăsească un adăpost sigur între zidurile tale, *domine,* decât singurul lucru la care ținea cu adevărat, succesul care-i permisese să urce de la bordel pe scenele teatrelor? Nissa nu este ceea ce se poate numi un geniu, stăpâne, și, dacă șireata Sergia ar fi convins-o că trebuia să apară în spectacol, pentru că, altfel, risca să piardă simpatia publicului său...

— Nu știu dacă ai dreptate, Castor, însă am de gând să verific această ipoteză. Să alergăm la teatru, repede! porunci Aurelius, repezindu-se afară din casă.

•

La teatrul lui Pompei, Aurelius fu nevoit să-și facă loc cu coatele prin mulțimea agitată care aștepta de o bună bucată de vreme apariția divei.

Ceilalți artiști ai teatrului, după o încercare timidă de a-i delecta pe spectatorii furioși cu câteva numere în afara programului, se baricadaseră în cabinele lor, așteptând ca o intervenție destul de puțin probabilă a gardienilor de noapte să-i scape de sub acest asediu.

La un moment dat, se răspândi zvonul că spectacolul va fi amânat și publicul din bănci începu să protesteze amenințător cu fluierături și cu urlete: unii stătuseră la coadă încă din seara

trecută pentru a obține un loc și, cu siguranță, nu aveau de gând să renunțe prea ușor la posibilitatea de a-și admira actrița preferată. În ciuda autorității sale de magistrat, Aurelius nu făcu nicio încercare de a calma acea mulțime înfuriată și ajunse cu greutate la ușă, nu fără a se alege cu câteva vânătăi, sperând ca măcar Castor să afle ceva cât de cât încurajator din rândul spectatorilor sau de la personalul teatrului.

Din fericire, se gândi el în timp ce ieșea din clădire, lăsase lectica în spatele pădurricii de platani, destul de departe de intrare.

Ajunse la ea în grabă, fără a ține seama că mantia i se murdărea târându-se prin iarbă, în timp ce scruta din priviri prin beznă în căutarea nubienilor, dorindu-și ca mulțimea să nu se folosească de prilej pentru a năvăli în piață: se știa că lecticile de lux erau întotdeauna primele care erau atacate atunci când se isca vreo revoltă... A sa, însă, părea să fie în siguranță și ferită vederii datorită frunzișului unor tufe de laur.

Senatorul se strecură în grabă în lectică, aruncându-se imediat pe perne, în timp de dinspre teatru se vedeau venind primii zurbagii. Un grup de oameni furioși trecu alergând pe aleea din apropiere, în timp ce patricianul aștepta nemișcat la adăpostul perdelușelor. Cu multă prudență, abia respirând, se întinse mai bine sub cuvertură ca să nu poată fi zărit de cei care se auzeau bodogănind nu prea departe; întinse piciorul printre pernele moi de mătase și simți ceva rece și neted, în timp ce mâna lui, bâjbâind prin întuneric, dădea peste o altă mână, delicată și țeapănă.

Senatorul simți cum îi îngheață sângele în vine când degetele sale, înaintând pe pipăite de-a lungul brațului gol dintre perne, întâlniră sânii mici și ascuțiți, ca și cârlionții de păr ondulat cu fierul încins. Nu mai avea, desigur, nevoie de un felinar ca să recunoască acel corp atât de cunoscut, atât de admirat...

Aurelius făcu o mișcare ușoară și simți cadavrul Nissei alunecând lângă el, cu capul atârnând de gâtul rupt și rezemându-se pe umăr într-o târzie chemare în ajutor. Nu fusese în stare s-o salveze, se gândi el cu regret, dar imediat își recăpătă sângele rece: nu, nu era momentul potrivit pentru a se lăsa copleșit de remușcări; trebuia să plece imediat pentru că, dacă îl găseau acolo, lângă cadavrul zeiței lor, fanaticii aceia ar fi fost în stare să-l sfâșie în bucăți.

Încercă să se strecoare afară… prea târziu, se apropiau deja! Îți ținu răsuflarea, întrebându-se dacă înspăimântătorul Tartar, în care nu crezuse niciodată, nu exista cu adevărat.

— Acolo este o lectică, să mergem să vedem ce-i cu ea! urla în clipa aceea unul dintre fanaticii admiratori ai actriței care ajunsese tropăind grăbit chiar în dreptul perdelușei de mătase.

Aurelius strânse pumnii, hotărât să se apere chiar și cu mâinile goale de furia mulțimii dezlănțuite.

Perdeluța fu sfâșiată dintr-o mișcare bruscă și patricianul se pregăti să țâșnească afară.

— Nu, acolo este, în spate, o văd! strigă o voce. Vor s-o răpească, ajutați-o, repede!

Fără măcar să-și aplece privirea, vlăjganul care rupsese perdeluța porni în goană ca s-o salveze pe frumoasa actriță, urmat de un grup de tovarăși de-ai săi, urlând cât îi țineau puterile. Hoarda de scandalagii întoarse spatele lecticii, ca un râu înnebunit care, dintr-odată, începe să curgă spre izvoare, deviat din porunca neîndurătoare a unui zeu.

— S-o luăm la picior, imediat! îl îndemnă vocea familiară a lui Castor care abătuse atenția gloatei.

Fără să mai stea pe gânduri, Aurelius o porni în goană pe urmele grecului către stradă.

•

Când zăriră, în sfârșit, Forumul, după ce străbătuseră în fugă jumătate din oraș, nimeni nu l-ar fi putut recunoaște pe nobilul Publius Aurelius Statius, procuror al împăratului și senator al Romei, în bărbatul murdar din cap până în picioare și cu părul în dezordine care se opri în fața zidului de oameni care părea să-și fi dat întâlnire chiar la ora aceea târzie din noapte.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă el, îngrijorat, pe zdrahonul care se afla în fața sa.

— Pretorienii! Claudius îi trimite ca să-l apere pe ucigașul său plătit, pe Statius ăla care a ucis-o pe Nissa. Noi tocmai veneam către casa lui ca să-l aranjăm puțin, așa, ca pentru sărbători! îi explică namila pe un ton furios.

— Ce vorbești, senatorul Statius? protestă Aurelius nevenindu-i să-și creadă urechilor. Dar dacă este un om foarte cinstit, mai presus de orice bănuială…?

— Cine, banditul ăla? Tu n-ai habar cu ce preț se vinde cositorul adus aici de corăbiile lui! Și depozitează pe ascuns și

cerealele, ca să le crească prețul. Nu-i erau de ajuns milioanele de sesterți moșteniți, banii lui trebuiau să facă pui, pe spinarea bieților oameni... toată Roma știe că este un corupt și un depravat. Vino cu noi, o să plătească pentru toate!

Deși avea un simț al umorului foarte dezvoltat, Aurelius nu putu să nu găsească destul de ridicolă o asemenea invitație și insistă:

— Dar văd că-l cunoști destul de bine, nu? Probabil că o vă dea ceva de furcă un asemenea tâlhar...

— De fapt, până în seara aceasta nu auzisem vreodată de numele lui, dar au avut grijă să ne explice totul cei care au găsit-o pe Nissa ucisă în lectica lui.

Sergius dăduse mână liberă ucigașilor săi ca să asmută plebea împotriva lui, înțelese în cele din urmă Aurelius. Oamenii – și senatorul știa foarte bine acest lucru – chiar și cei cinstiți și bine intenționați, când se adună ca o turmă de oi, sunt gata să creadă orice bazaconie care este repetată mereu și, mai ales, în cor, îmbrățișând cauze dintre cele mai absurde doar pentru a nu avea supărătoarea senzație că înoată împotriva curentului. În felul acesta erau îndemnați soldații să pornească plini de fericire la luptă, așa se câștigau alegerile...

În acest timp, Castor îl privea cu îngrijorare, strângându-și nervos în jurul trupului tunica văzând cât de inconștient putea fi stăpânul său: ce mai aștepta năucul ăsta ca s-o ia la picior cât mai repede?

Totuși, acum, Aurelius se dezlănțuise.

— De ce mergeți să-l căutați acasă la el? exclamă el, peste măsură de indignat. Nu știți că s-a adăpostit la Mauricus? Pretorienii nu se așteaptă, cu siguranță, că o să mergeți să-l dibuiți chiar acolo... Haideți, repede, veniți după mine la casa familiei Mauricus; o să-l scoatem de acolo pe porcul ăla! strigă senatorul, iar gloata pusă pe răfuieli își schimbă direcția, îndreptându-se către colina Aventinului.

— Bată-te să te bată, stăpâne; crezi, oare, că putem trage pe sfoară mult timp toată Roma cu glume dintr-astea? Am scăpat de două ori... protestă Castor, în vreme ce o coteau pe o străduță laterală.

— De acord cu tine, gata! Am vrut să încerc și eu, după ce ție ți-a reușit jocul ăsta, atât de ușor, în fața lecticii... râse Aurelius cu un suspin de ușurare.

— Acum, în orice caz, sigur că nu te poți întoarce imediat acasă. Sergius n-a stat să piardă vremea: pun pariu că strada de aici și până la *Vicus Patricius* este plină de ucigași plătiți care stau la pândă. Dacă nu te termină ei mai întâi, sigur o s-o facă mai târziu vreun admirator fanatic al sărmanei actrițe!

— Da, trebuie să las să treacă noaptea asta. Dar mâine dimineață devreme, înainte de răsăritul soarelui, să vii cu un car de fân acolo unde se termină *Clivus Publicus.* Eu te voi aștepta acolo și tu o să mă duci undeva, în siguranță, acoperit sub fân.

— Și unde o să te ascunzi până atunci? Te-ar putea recunoaște careva! întrebă Castor, îngrijorat.

— Nu te teme, mai am și eu câțiva prieteni în Roma, îl liniști patricianul, după care se îndreptă către vechea *insula* a lui Niger, fiind sigur că va găsi găzduire la o anumită familie de la al cincilea etaj, unde nu se va gândi nimeni să-l caute.

XIX

A șaptea zi înainte de Idele lui iulie

— Castor! strigă Aurelius, după ce se curăță cât putu mai bine, dar servitorul se făcuse nevăzut.

După ce-l adusese în siguranță pe stăpânul său până la marea sa *domus,* mânând cu mâinile sale boii de la carul în care acesta se ascunsese sub fân, evident, libertul considerase că avea dreptul la o zi întreagă de odihnă.

În locul său apăru Paris, extrem de îngrijorat.

— Împăratul ți-a trimis vorbă să te prezinți la el, îl anunță el cu un glas care părea că vine din Ereb. Mâine trebuie să te prezinți pe colina Palatinului: ți s-au adus niște acuzații…

— Mauricus? întrebă patricianul, cu o expresie mohorâtă.

— Sau cineva în locul lui, răspunse, trist, credinciosul intendent care ținea foarte mult la *dominus,* în ciuda părerii proaste pe care o avea despre el.

Aurelius era gata să-l trimită la treburile lui. Intendentul se afla deja în prag, cu capul plecat și cu spatele încovoiat ca de obicei, când patricianul îl chemă înapoi.

— Mi-ai apărat casa, bunurile, familia servitorilor mei… n-o să uit asta niciodată, Paris!

Când, în cele din urmă, bine ascuns în carul cu fân, reușise să pună din nou piciorul în propria sa casă, Aurelius simțise o mare ușurare când văzuse că nu fusese jefuită. Mai mult, când ajunsese la ușa din spate, el și Castor avuseseră surpriza că găsească acolo o trupă războinică de sclavi înarmați până în dinți, gata să lupte până la ultima suflare ca să apere locuința stăpânului lor: curajosul său intendent, cu o tigaie găurită pe post de coif, cu sabia în dreapta și cu *sica* în stânga, conducea eroica rezistență împotriva oricărui asediu, nu un Paris molâu, ci ca un nou Hector pe zidurile Troiei.

— Casa ta este și a mea, stăpâne, iar servitorii tăi sunt ca o familie a mea… nu mi-am făcut decât datoria, spuse cu modestie administratorul.

— Vreau să te răsplătesc și asta numaidecât; mâine s-ar putea să fie prea târziu. Spune-mi, ce ți-ai dori.

— Doar permisiunea de mă însura cu Xenia, *domine,* răspunse bărbatul, înroșindu-se la față.

— Dar ea te vrea? întrebă Aurelius, cu oarecare îndoială.

— Nu știu, trebuie să-mi iau inima în dinți și s-o cer de nevastă… recunoscu Paris, destul de rușinat.

— Dacă Xenia acceptă, îți dau binecuvântarea mea de stăpân, acceptă după o clipă de ezitare senatorul, neștiind cum va primi Castor o asemenea veste. Apoi îl concedie cu un gest al mâinii pe administrator, făcându-se că nu observă lacrimile de bucurie mândră care îi sclipeau în ochi, după care se închise în bibliotecă.

Unghiile sale bine îngrijite atinseră bastonașele din fildeș și din carapace de broască țestoasă în jurul cărora erau înfășurate papirusurile, într-o mângâiere care avea în ea ceva voluptuos, tulburător.

Fiecare volum – unele foarte rare, păstrate cu grijă în învelișurile lor de stofă prețioasă – fusese obținut după o căutare asiduă, după o îndelungată așteptare, compensat prin același fior de emoție pe care-l încerca de fiecare dată când era pe cale să cucerească o femeie: și cu cât cartea sau femeia erau mai greu de cucerit, cu atât mai rafinată și mai încordată era plăcerea așteptării.

Mâna se opri, alegând un volum vechi. Deși cei cinci sclavi bibliotecari aveau grijă să mențină totul în ordine și curățenie, un strat de praf pătruns în spațiul dintre foi dovedea faptul că de mult, de foarte mult timp acea carte nu mai fusese citită.

Gramatica etruscă a lui Claudius, scrisă pe când împăratul nu era decât un membru neluat în seamă și batjocorit al familiei imperiale. Verbele tainice, pe care aproape nimeni nu le mai cunoștea, nici măcar acei locuitori romanizați din locurile în care apăruse și înflorise una dintre cele mai vechi și glorioase civilizații de pe malurile așa-numitei *Mare Nostrum*… Ce răbdare avusese Claudius ca să i le vâre pe toate în cap. Claudius beteagul, șchiopul, nevolnicul care, devenit acum Claudius zeul, guverna, în sfârșit, lumea în pace și în prosperitate.

Totuși, se găsea mereu câte unul care să nu-i permită să facă aceasta prea mult timp. Oameni ca Sergius, ca generalul Fatius, trădători care unelteau din umbră, gata să comită orice crimă…

și el nu avea nicio armă în mână ca să-l apere pe împăratul și pe prietenul său!

Era gata să meargă la Cezar, să-i spună că nu reușise, că nu fusese în stare să găsească nici cea mai mică dovadă asupra faptului că Mauricus atentase la viața sa... Aruncă, furios, cât acolo cupa cu vin fierbinte și aromatizat din care băuse cu puțin timp înainte.

Cu un clinchet metalic, paharul de argint se rostogoli pe mozaicul de pe jos și se lovi cu un zgomot surd de marginea de jos a dulapului din lemn de abanos. Chițăind de frică, un ghemotoc de blană, strălucind de rubinele cu care era împodobit, îi țâșni printre picioare și alergă să se ascundă ceva mai departe.

— Pufuleț, șopti Aurelius, luând micul animal în brațe, lucru pe care Nissa nu avea să-l mai facă niciodată, și începu să-l mângâie cu delicatețe în spatele urechilor, sub zgarda bătută cu pietre semiprețioase. „Ce ciudat că făptura asta mică nu este deranjată de zgarda asta din aur masiv”, se gândi el. „Și cred că este destul de grea...”

„*Îi încredințez toate secretele mele*...”

Cuvintele Nissei îi răsunară parcă în urechi și începu să pipăie cu degetele prețioasa zgardă, desfăcând-o de la gâtul mangustei. Era mai ușoară decât s-ar fi bănuit; probabil că în interior era goală!

O privi cu atenție: iată, era un fel de crăpătură pe fața bijuteriei, exact sub rubinul cel mai mare, atât de subțire că, pentru a o observa, zgarda trebuia privită de la distanță foarte mică... poate că acolo se ascundea, într-adevăr, un secret. Încercă să apese ușor cu degetele, încercă s-o scuture și s-o întoarcă pe toate părțile: nimic.

Mica mangustă îl privea curioasă, cu ochișorii ei vioi care străluceau, roșii ca rubinele pe care patricianul i le luase de la gât. La un moment dat, începu să se frece de el, lăsând o sumedenie de fire de păr fin. Scuturându-și tunica, Aurelius luă între degete unul și-l examină cu atenție: era foarte subțire, dar incredibil de rezistent...

Se ridică brusc în picioare, în timp ce mangusta, speriată, sări pe jos, încercând să se ascundă. Apucă din nou colierul și strecură firul de păr în crăpătura pe care o observase mai devreme, trăgându-l cu grijă dintr-o parte în alta. Bijuteria se

deschise în două jumătăți, lăsând astfel la vedere compartimentul secret.

Scoase de acolo două foi de papirus extrem de subțiri, bine împăturite și strecurate pe sub plăcuțele de aur.

„*La ora a șaptea, în spate*”, se spunea în prima foaie, cuvinte scrise de o mână de femeie care trebuia să fie a Sergiei, și Aurelius simți cum sângele i se urcă în cap de furie, închipuindu-și cu câtă încredere a citit Nissa acest mesaj și, apoi, a plecat la moarte.

Pe cealaltă foaie era o listă cu nume de generali, dintre care ieșea în evidență cel al lui Papius Fatius, comandant al legiunii din Orient.

XX

A șasea zi înainte de Idele lui iulie

A doua zi, pe coridorul palatului, Aurelius aștepta, așezat pe o bancă din lemn sculptat, nu prea optimist. Sub cutele togii avea ascunse cele două bilete și o tulpină goală pe dinăuntru, împreună cu două ace: nu era prea mult pentru a dovedi existența unui complot!

Pretorianul care stătea în poziție de drepți în fața ușii, deși se prefăcea că privește numai înainte, nu-l pierdea din ochi nicio clipă. Aurelius aștepta răbdător de o oră, frământându-și nervos laticlava de culoarea purpurei și, ca să-și mai potolească îngrijorarea, privea cum servitorii și gărzile umblau indiferenți de colo-acolo. Îl văzuse trecând și pe Pallas, influentul secretar al împăratului, omul care, în cei doar câțiva ani ai unei cariere strălucite, din sclav devenise ministru.

Libertul se oprise pentru o clipă în fața lui, aruncându-și ostentativ privirile asupra sa, așteptând de la el un gest de omagiu slugarnic pe care acum și nobilii i-l aduceau cu umilință, sperând să-i intre pe sub piele. Senatorul Statius îl privise și el drept în ochi, cu fruntea încrețită, ca și cum ar fi făcut un efort zadarnic de a-și aminti numele acelui slujbaș. Pallas, strângând din buze înciudat, trecuse mai departe fără a se bucura de gestul respectuos pe care ar fi trebuit să-l facă patricianul: un dușman în plus, gândi acesta, dar, în momentele acelea, mai important era să-și păstreze fruntea sus.

Deodată, sporovăiala înfundată a servitorilor fu întreruptă de un sunet puternic și ascuțit, lipsit de orice armonie, care venea dintr-o direcție greu de stabilit, de undeva din spatele genunchilor celor doi sclavi opriți în fața ușii unui birou. Funcționarii priviră în jur, nedumeriți, căutând să-și dea seama de unde venea acel zgomot care le chinuia timpanele.

Cântărețul apăru pe neașteptate, strecurându-se pe pardoseală printre picioarele oamenilor: era un copilaș grăsuliu, ținând în brațe o țiteră uriașă din care, vai, scotea un șir de sunete stridente departe de orice armonie.

Era evident că puștiul era în căutarea unui public și, ochindu-l pe senator care stătea nemișcat pe banca sa, se grăbi să scoată ultimul sunet scârțâit, după care îi ceru părerea.

— Ce zici, cum am cântat? întrebă el, așteptând cu nerăbdare să audă un răspuns favorabil.

Aurelius își mușcă buzele: ce rost ar fi avut, pentru un patrician de viță nobilă care se aștepta să i se aducă acuzații grave în fața împăratului, să-l dezamăgească pe bietul copil atât de mândru de isprava lui, comunicându-i tristul adevăr?

— Minunat, demn de măiestria lui Orfeus! minți fără chef senatorul, sperând din toată inima că puștiul nu se va porni să cânte din nou.

— Când o să fiu mare, mă fac artist! declară copilul, încântat de ceea ce auzise din gura acestui spectator ciudat. Sunt un poet, un muzician, nu ca amărâții ăștia de funcționari de prin birouri… ia gândește-te, ce plictiseală să fii ministru sau chiar și împărat! Niște bădărani limitați care nu se gândesc decât la bani și nu se pricep la nimic, nici la vreo meserie și nici la artă.

— Lucius Domitius, vino imediat aici! îl chemă o slujnică. De câte ori ți-am spus că nu trebuie să-i deranjezi pe oaspeții unchiului tău și să-i chinui cu cântecele tale?

Aurelius era gata să ia apărarea copilului, când ușa se deschise și un sclav îi făcu semn să fie gata să apară în fața lui Claudius.

Împăratul era așezat la masa sa de lucru plină de documente. În picioare în fața lui, cei doi Sergius, fratele și sora, îl priveau pe patrician cu o expresie amenințătoare.

— Aurelius… începu Claudius, stânjenit. Am aici o reclamație foarte gravă împotriva ta: Mauricus te acuză că ai ucis-o pe Nissa chiar în lectica ta. Spune, de asemenea, că ai asmuțit împotriva lui gloata de plebei, îndemnându-i să-i ia cu asalt casa și protestează împotriva faptului că încerci să-i pui în spate fără niciun temei o afacere de pariuri măsluite, organizată de lanistul Aufidius. Sunt sigur că vei putea demonstra netemeinicia acestor declarații: ce ai de spus în apărarea ta? întrebă împăratul cu o voce obosită care dădea de înțeles altceva: „Și eu care așteptam de la tine atât de multe…”

În situația aceasta, se gândi Aurelius, era cazul să riște totul pe o carte. Cu o voce fermă, începu să expună pe rând ipotezele sale și cele câteva fapte de care era sigur, de la sarbacana care-

l ucisese pe Chelidon la licoarea paralizantă pe care o băuse gladiatorul, la luptele trucate, pomenind de Turius, Eliodorus și Luridus ca să ajungă în cele din urmă și la complot. Când îi înmână suveranului cele două petice mărunte de papirus pe care le adusese ca singure probe, avu senzația că foșnetul lor era sunetul propriei sale vieți care se făcea praf și, odată cu ea, huruitul unui Imperiu care se măcina încetul cu încetul…

— Așa cum îți spuneam, divine Cezar, omul acesta este nebun! Se lasă purtat de o ură nejustificată împotriva ființei mele care a devenit ținta unei adevărate persecuții din partea lui! Îți cer, Cezar, să pui capăt acestei situații!

— Dar Luridus ăsta… încercă împăratul, dezolat, să spună ceva.

— Un necunoscut despre care eu nu știu nimic… și unde se află el dacă, admițând cazul, ar exista cu adevărat un asemenea personaj? întrebă Mauricus, cu un zâmbet dezgustat.

— În Tibru, îi răspunse Aurelius. La fel ca Vibonius și ca alții.

— Îl auzi, divinule? Mi-a răpit iubita, a ucis-o în propria lui lectică și acum…

— Nu era iubita ta, ci a surorii tale, precizăcalm patricianul, privind-o țintă pe Sergia.

Femeia, în picioare și cu fruntea sus, zâmbi batjocoritor. Știind foarte bine că bătrânul Claudius se lăsa atras de farmecul feminin, se pregătise minuțios pentru această discuție importantă: slujnicele sale folosiseră mai multe straturi de pudră pentru a netezi perfect tenul pe care anii lăsaseră urme, făcându-l să semene cu al unei fetișcane; cu toate acestea, abuzul de vin și de droguri afrodisiace, pe care se spunea că Sergia le lua în mod frecvent, se putea ghici după pleoapele umflate și puțin căzute, deși fuseseră fardate cu măiestrie. Aurelius se surprinse gândindu-se că la fel ar fi arătat și Flaminia, dacă îngrozitoarea boală n-ar fi sluțit-o atât de tare încât să nu-și mai poată arăta fața.

— Nissa avea încredere în tine, în felul ei te iubea. Și tu, Sergia, ai dat-o, fără apărare, pe mâinile lui Luridus! spuse el cu ură, sperând că mica actriță murise fără să-și dea seama de ultima și cea mai odioasă trădare.

— Dar ce crezi că poate însemna un asemenea petic de papirus? striga în vremea aceasta Sergius, ca și cum o întreagă sală de tribunal ar fi trebuit să audă pledoaria sa. Îți dai seama,

mărite Cezar, că nebunul ăsta târăște în noroi reputația unui general viteaz al Imperiului tău, doar pentru că i-a găsit numele la gâtul micului animal al unei actrițe de doi bani? Gândește-te dacă i-ar fi putut veni cuiva ideea de a-l aresta pentru trădare pe Iulius Caesar, doar pe baza celor scrise pe zgarda unui câine de pază!

Claudius nu-și ridica privirile de pe foile de papirus. Obosite, pleoapele sale aproape închise parcă îi transmiteau patricianului un mesaj plin de mâhnire. Lui Aurelius i se păru că aude vocea șovăielnică a fostului său profesor, strecurată printre buzele strânse: „În ce belea m-ai băgat, Aurelius? Banditul ăsta a ucis, a înșelat, a complotat. Dar eu sunt împăratul și acum voi fi nevoit să pun să te aresteze. Nu trebuia să-mi faci un lucru ca ăsta, neghiob ce ești!”

— Vreau să-l dau în judecată pe senatorul Publius Aurelius pentru crimă, calomnie și mărturie falsă… nu-mi poți refuza această cerere, divinule Cezar. Ce-ar zice poporul care este deja furios pentru că i-ai trimis pe pretorieni să apere casa acestui nebun? spuse sacadat Sergius și puse în fața împăratului actul de acuzare.

Suveranul rămase nemișcat timp de câteva clipe care li se părură cumplit de lungi celor de față: cu sufletul sfâșiat între afecțiunea pentru vechiul său elev și nemiloasa rațiune de stat care îl obliga să-l favorizeze pe posibilul său asasin, nu se putea hotărî să ia inevitabila hotărâre. Cu toată ființa sa ar fi dorit să-i cheme pe pretorieni ca să-i aresteze pe Mauricus și pe dezmățata lui soră, întemnițându-i la Mamertinum, scoțându-l din cauză pe Aurelius. Puterea sa, enormă și fragilă în același timp, se sprijinea, însă, pe aprobarea mulțimilor de oameni care, la poalele Palatinului, mișunau ca niște furnici grăbite pe străzile și ulicioarele Romei, gata să judece și să dea sentințe, să se dezlănțuie la un moment dat într-o revoltă generală…

Mâna zbârcită, brăzdată de vine albăstrii, se ridică abia perceptibil, aducând degetul inelar pe care sclipea sigiliul imperial mai aproape de cerneala stacojie care ar fi pecetluit aprobator actul de acuzare… Degetul se opri la jumătatea drumului.

„Cum aș putea face așa ceva?” se întrebă Claudius. „La ce-mi servește să fiu un zeu pe pământ, dacă sunt nevoit să sacrific un vechi prieten ca să-i dau satisfacție unui dușman care

unelteşte în spatele meu? Într-adevăr, atotputernicul Cezar este mai sclav decât ultimul dintre scribii săi!”

În clipa aceea, zgomotul unei dispute de pe coridor întrerupse gândurile amare ale împăratului. El ridică fruntea, uluit: cine îndrăznea, oare, să se încaiere chiar în faţa uşii sale?

— Pe toţi zeii din Olimp, cum de a putut ajunge până aici ticălosul ăsta? Arestaţi-l, este cu siguranţă un ucigaş plătit ca să atace sacra persoană a împăratului! urla din toate puterile pretorianul de gardă, chemându-şi camarazii în ajutor.

— Pe naiba, ce ucigaş, pe Pluton, Neptun şi pe toate odraslele zeiţei Rhea! Senatorul Publius Aurelius Statius aşteaptă plicul acesta, trebuie să i-l predau cu orice preţ! Împăratul trebuie să vadă ce este înăuntru: sunt dovezile unui complot!

— Luaţi-l de aici pe zurbagiul ăsta, hai, repede! ordonă ofiţerul şi pretorienii îl înşfăcară pe intrus, ridicându-l cu forţa de la pământ.

Între timp, însă, fără a mai ţine seama de etichetă, Aurelius îi întorsese spatele stăpânului lumii şi se repezise afară.

— *Domine,* în sfârşit m-ai auzit, suspină Castor, smucindu-se din mâinile celor doi soldaţi zdraveni cere încercau să-l târască afară. Îl înţeleg pe Claudius, el o fi surd, dar tu…

— Ce vrea omul ăsta? întrebă în aceeaşi clipă şi suveranul care, şchiopătând din greu, ajunsese şi el în pragul uşii.

— Să-ţi predea dovezile conspiraţiei urzite împotriva ta de Sergius Mauricus şi de Papius Fatius, aşa cum mi-a poruncit stăpânul meu, Publius Aurelius, senator al Romei! răspunse Castor, triumfător, punând în mâinile lui Claudius un pachet mare cu scrisori.

Bătrânul deschise plicul chiar acolo, în prag, sprijinindu-se cu piciorul bolnav de tocul uşii.

— Ia te uită, o înţelegere între Mauricus şi Fatius, de acum cinci ani. Sergius, care îi recomandă generalului să fie prudent…

Încă nevenindu-i să creadă, Aurelius simţi cum încordarea de până atunci era pe cale să se risipească, iar pe buze îi înflori un zâmbet de bucurie. În acest timp, Claudius continua să examineze scrisorile.

— Documente despre trădarea lui Fatius: o poveste murdară cu parţii, cu complicitatea lui Sergius! Acum îmi aduc aminte: o patrulă a căzut într-o cursă şi nimeni nu a mai scăpat cu viaţă. Şi uite şi aici: este chiar şi o scrisoare a lui Sergius către Cassius

Chaerea, încă din vremea domniei lui Caligula. Se vorbește aici despre necesitatea de a-i elimina pe toți membrii familiei imperiale, inclusiv pe mine. Sunt aici dovezi suficiente ca să convingă nu numai Roma, ci și întregul Imperiu! Credincioșii mei britani, arestați-l pe omul acesta! porunci el cu bucurie în glas și doi soldați uriași, cu pletele roșcovane, se repeziră înspre avocat cu mâinile goale aruncând cât-acolo, cu un gest brusc, lăncile lor lungi. Aurelius văzu una dintre ele îndreptându-se spre capul său, dar nu reuși să se ferească la timp: din fericire, lovitura nu fu atât de puternică pe cât se așteptase și vârful armei îl atinse doar în treacăt.

În clipa următoare, pornea în urmărirea Sergiei, într-o fugă disperată prin camerele palatului. Într-adevăr, femeia, profitând de zăpăceala care se crease, se strecurase de-a lungul coridorului și ajunsese aproape de scara de onoare prin care se ajungea la ieșire.

Aurelius o observă de departe pe când începea să coboare pe scară și-și dădu seama că nu va mai putea s-o prindă. Aproape salvată, Sergia scoase un strigăt de bucurie și puse piciorul pe primele trepte.

În clipa următoare, strigătul ei triumfal se transformă într-un urlet de spaimă. Aurelius ajunse la balustrada scării exact în clipa în care ea se prăbușea înainte, cu capul în jos, zdrobindu-se de pardoseala atriumului, cu gâtul rupt ca sărmana Nissa.

Patricianul privi țintă la corpul neînsuflețit, mulțumind în gând Destinului pentru căderea aceea salvatoare care o cruțase pe femeie de clește la călăului și de rușinea unei morți pe eșafod.

— Este întotdeauna o plăcere să dai o mână de ajutor unuia care se pricepe la muzică! îl salută Lucius Domitius, bălăbănindu-și ostentativ un picior prea mare pentru vârsta sa, cu care, nevoit să scape mereu de cicăleala doicilor, căpătase o mare îndemânare în punerea piedicilor.

Făcându-i vesel cu ochiul, băiatul îl salută pe patrician și țopăi în jos, cântând, pe treptele scării.

•

— Minunat, Aurelius, minunat! Pentru o clipă, am crezut că erai gata să te dai bătut, chiar dacă, în adâncul sufletului, eram încredințat că nu vei da greș! îl îmbrățișa Claudius cu recunoștință. Formidabil a fost și prietenul tău. Nu cred că-l cunosc…

— Castor din Alexandria, la porunca voastră, mărite Cezar! se prezentă libertul, făcând cea mai respectuoasă plecăciune de care era în stare.

— Vino să bei ceva cu noi, Castor, trebuie să sărbătorim. Și, la următoarele jocuri, vreau să stai lângă mine, în loja de onoare, spuse Claudius, și Aurelius se îngrozi, gândindu-se la ce i-ar fi putut propune ușuraticei Messalina nerușinatul acela de grec.

Cei trei ridicară cupele într-un toast, nu fără a fi vărsat pe jos, înainte de a bea, câteva picături de vin pentru a mulțumi zeilor care le fuseseră de ajutor.

— În cinstea lui Marte și a lui Venus, patronii Romei! spuse împăratul, clătinându-se ușor: cu siguranță, nu era prima cupă de vin băută în ziua aceea de pomină.

— În cinstea lui Hermes, zeul… și Castor, dând dovadă de un tact nesperat, schimbă obișnuitul său toast, cu o clipă înainte de a pronunța cuvântul „tâlhari”.

— Negustorilor! încheie el în cele din urmă, mulțumit de formula pe care o născocise la timp.

— Eu închin pentru Claudius, zeul nostru! ridică și Aurelius cupa.

Tocmai când duceau la gură al doilea rând de cupe, un sunet ascuțit și strident le sfâșie timpanele.

— Vă rog, faceți-l pe Lucius să tacă! porunci, nervos, împăratul, după care le explică. De când i-am permis nepoatei mele, Agrippina, care se află încă în exil, să-l trimită aici pe fiul său, urechile mele nu mai știu ce înseamnă liniștea!

Aurelius dădu din cap: o cunoștea pe Agrippina, dușmana de moarte a împărătesei. Zgârcită, arogantă, însetată de putere, fiica nedemnă a marelui Germanicus ajunsese să trăiască incestuos cu fratele său, Caligula, doar ca să nu piardă influența pe care o avea asupra lui, în timp ce soțul ei, Domitius Ahenobarbus, asista la o asemenea comportare fără să protesteze, el fiind legat, la rândul său, de sora sa, Lepida, printr-o afecțiune destul de puțin frățească. Sărmanul copil, Lucius acesta, cine știe ce exemplu îi dădeau asemenea părinți… Din fericire, părea sensibil la artă, chiar dacă nu avea niciun pic de talent în privința aceasta.

— Lasă-l să cânte, Claudius, merită și el o răsplată: ne-a făcut un serviciu important! râse Aurelius, amintindu-și de piedica atât de binevenită pusă Sergiei.

— Este un zăpăcit, așa cum sunt toți cei din familia Iulia-Claudia, glumi împăratul, deja un pic afumat. Gândiți-vă că, dintre toți, eu sunt cel mai normal!

Și, îmbrățișându-se prietenește în trei, servitor, patrician și împărat, își goliră împreună cupele.

•

După două ore de băut și mai multe partide de zaruri la care, spre marea dezamăgire a lui Aurelius, Castor nu se putuse abține să nu-și folosească toată îndemânarea de trișor împotriva împăratului în persoană, grecul se retrase cu prețioasa invitație la jocuri, lăsându-i singuri pe cei doi vechi prieteni.

— Aurelius, ce să mai zic? Ți-am cerut să-l descoperi pe asasinul unui gladiator și tu ai descoperit o conjurație… am știut dintotdeauna că te pricepi, dar nu credeam că o să ai un asemenea succes! spuse, râzând, bătrânul.

— Am avut noroc, se eschivă cu modestie Aurelius, golind ultima cupă de vin.

— Acum că te-am regăsit, n-o să te mai las să-mi scapi așa ușor. Să nu crezi că te poți întoarce la cărțile tale, la statui și la fermecătoarele tale matroane… și aici Claudius îi făcu complice cu ochiul: nu era un secret pentru nimeni că împăratul avea o slăbiciune pentru femeile frumoase… lăsându-l pe dascălul tău de etruscă să se lupte cu toate hârțoagele Imperiului!

— Nu-mi face una ca asta, Tiberius Claudius Caesar, îi răspunse senatorul, redevenind pe neașteptate serios. Ar fi o pacoste prea mare pentru un prieten care ți-a dat o mână de ajutor.

— Chiar nu vrei? Sunt atât de puțini oamenii în care pot avea încredere…

— Soția ta, miniștrii…

— Ah, Narcissus și Pallas sunt foarte pricepuți, sunt sigur, dar au în vedere mai întâi interesele lor și abia după aceea pe ale mele. Iar Messalina este tânără, prea tânără pentru mine, oftă bătrânul cu obidă, golind încă o cupă de vin. Împăratul băuse cam mult și nu mai rezista așa bine. Știu că are amanți, ce crezi tu? Nu sunt dobitoc, chiar dacă, pe vremuri, mi se spunea „Claudius idiotul”. Dar ea este cu aproape patruzeci de ani mai tânără decât mine și eu trebuie să mă prefac că nu știu nimic, înțelegi, pentru că a-l trăda pe împărat este o crimă împotriva statului și, dacă aș pune-o sub acuzare, ar trebui s-o și

condamn. Eu, însă, cu toate astea, încă o mai iubesc; apoi, este mama copiilor mei, frumoșii ăia, Octavia și Britannicus... seamănă așa de bine cu Valeria, nici nu s-ar spune că sunt copiii unui maimuțoi ca mine!

Aurelius dădu din cap cu înțelegere, fără să scoată nicio vorbă. Sigur, Claudius era la curent cu moravurile ușuratice ale Valeriei Messalina... dar cât se va mai preface că este surd și orb?

— Unde rămăseserăm? Ah, da, slujba la curte, aduse din nou vorba împăratul.

— Nu, Claudius: acesta este ultimul meu cuvânt, rămase senatorul neclintit pe poziție.

— Atunci, fie cum vrei tu, Aurelius. Dar fă-mi măcar onoarea să stai mâine și tu lângă mine, la luptele de gladiatori!

— Dar fără ovații: timpanele mele nu suportă, îl rugă patricianul, ascultând asigurările false pe care i le oferea împăratul.

Aclamat în tribune... mă rog, putea avea efect asupra multor matroane; așa că se consolă și se hotărî să asiste la jocuri.

XXI

A cincea zi înainte de Idele lui iulie

A doua zi, Castor apăru în pragul ușii cu un aer fericit.

— Cum ai făcut, fiu al unui zeu și al unei capre, cum ai făcut, pe Hermes cel nemuritor? sări în picioare Aurelius, bătându-l cu mâna pe umăr. Ești mare, amice, ești unic!

— N-a trebuit să fac nimic, *domine,* decât doar să cer un mic serviciu, se eschivă libertul cu falsă modestie.

— Cui? întrebă Aurelius, nedumerit.

— De la cineva care putea avea știință de complot și, în același timp, era dispus să dezvăluie totul. De la cineva care a trăit mult timp în Orient, în strânsă legătură cu generalul Fatius, și, cine știe, poate că participase chiar la complot... De la o persoană care a fost cândva puternică, dar nu mai avea nimic de pierdut și care, pentru nimic în lume, nu voia să te vadă târât în noroi. Uite, poftim: asta este pentru tine, spuse grecul, întinzându-i un bilet fără semnătură și fără sigiliu, cu un scris feminin elegant, și conținând un singur cuvânt: *Vale*! rămâi cu bine.

— Flaminia! Ea care nu m-a putut suferi niciodată! Am fost obligați să ne căsătorim din anumite interese și scurta noastră viață în comun s-a transformat pentru amândoi într-un chin!

— Poate și-a dat seama cam târziu că nu te-a apreciat așa cum trebuia...

— Dar tu, Castor, de unde ai știut de ea? Când noi doi ne-am cunoscut la Alexandria, eu eram divorțat de Flaminia de mai mulți ani și ea trăia deja în Siria – se miră Aurelius.

— Un sclav isteț trebuie să fie foarte atent când își alege stăpânul, *domine*: la Alexandria, înainte de a mă lăsa cumpărat, mi-am procurat și eu niște informații...

— Dar cum puteai face asta dacă te-am salvat pe jumătate mort din furci! se miră Aurelius care intrase în posesia lui Castor după ce-l scosese din mâinile furioase ale preoților lui Amon, hotărâți să-l supună la cazne pentru o înșelătorie uriașă comisă în dauna lor.

— Cum să nu, *domine,* în graba aceea a momentului, n-am putut analiza lucrurile prea în amănunt, dar, după aceea, am avut tot timpul să-mi fac socotelile.

— Și am trecut examenul, constată patricianul, mut de uimire. În felul acesta, viața sa nu avusese niciodată vreun secret pentru Castor, încă de la început... Cu atât mai bine! Când mă gândesc că am fost în pericol de a nu fi acceptat ca stăpân, glumi el.

— Știu să cântăresc oamenii, stăpâne; mi-am dat seama imediat cu cine aveam de-a face, îl liniști cu mândrie grecul.

Castor este de neprețuit, gândi Aurelius cu un sentiment de caldă afecțiune și imediat îi veni în minte Xenia: ce putuse să facă, promițând-o de soție lui Paris, înșelând încrederea vajnicului său secretar!

În clipa aceea, se auzi Servilius care, intrând cu larmă mare în vestibul, venea salutându-se cu toată *familia* servitorilor. Servitori, sclavi, slujnice, rândași, liberți, până și lunaticul portar Fabellus erau felicitați cu mare căldură de inimosul cavaler.

— Bravo, bravo... continua să repete el. Felicitări, toată Roma vorbește de voi!

— Cavalere... îl salută Castor, retrăgându-se rapid.

— Am devenit peste măsură de faimos, Aurelius; sunt singurul prieten al celui care a salvat Imperiul: azi-dimineață, atriumul meu gemea de *clientes* și Pomponia pregătește un banchet fastuos în cinstea ta, în seara de după jocuri, îi comunică fericit bunul Titus, dar se întunecă imediat la față. Nissa nu va putea fi și ea prezentă, sărăcuța... șopti el nespus de abătut.

Aurelius se hotărî să nu sufle nicio vorbă despre relațiile lui cu actrița: la ce-ar fi servit, acum, să-i mai dezvăluie lui Servilius cum se petrecuseră lucrurile în realitate? Nu voia ca prietenul său să se simtă înjosit în demnitatea sa bărbătească, aflând cât de necredincioasă îi fusese iubita: așa, însă, Nissa avea să rămână prezentă pe vecie în visurile sale secrete...

Dar Titus ținea în continuare privirile plecate, stânjenit, bolborosind ceva de neînțeles.

— Știi, Publius, eu o iubesc la nebunie pe Pomponia a mea. În ultimele zile, de fapt, este atât de ciudată, atât de diferită... Cred că ai râde de mine dacă ți-aș mărturisi că mă atrage și acum, după atâția ani de căsnicie.

— Nu, din contră! Este un lucru foarte frumos! declară Aurelius, bucuros la culme: la urma urmelor, reușise; bunul și vechiul său prieten, Servilius, își redescoperise pasiunea pentru matroana sa cea grasă. Și te felicit, sunteți o pereche minunată. Fii liniștit, n-o să-i spun niciodată soției tale de escapada aceea cu Nissa.

— Într-adevăr, povestea aia cu ea… Cavalerul se bâlbâi și mai tare. Uite, în realitate, n-a existat nicio escapadă… șopti el în cele din urmă, mâhnit.

— Cum asta? Și ce-a fost cu obiectul acela intim pe care mi l-ai arătat? Era al ei, îmi aduc aminte foarte bine! protestă patricianul.

— Iartă-mă, Aurelius, te-am mințit. Mi se părea că tu nu credeai că aș putea s-o cuceresc, că nu eram la înălțimea ei, și atunci eu… când secretarul tău mi-a propus să-mi vândă cârpa aceea, n-am rezistat ispitei și te-am păcălit.

— Castor! Escrocul ăla nenorocit m-a înșelat cu zece sesterți! exclamă Aurelius, înfuriat. Vru să trimită un servitor ca să-l cheme, dar se răzgândi imediat: în fond, zece sesterți pentru că-l salvase de la o catastrofă nu numai pe el însuși, ci și întregul Imperiu roman, nu erau o sumă prea mare…

— Și doi bani de aur i-a primit de la mine, ca premiu, adăugă Servilius, dezamăgit. Dar nu-l certa, eu am procedat ca un prost, alergând după o fetișcană, când aveam alături de mine o femeie excepțională ca Pomponia! Din fericire, ea nici nu și-a dat seama de rătăcirea mea… Acum s-a terminat totul, dar îmi pare rău pentru Nissa, repetă cavalerul, mângâindu-l pe Pufuleț care, de când stăpâna sa dispăruse, își găsise un loc stabil pe genunchii lui Aurelius.

— Și mie… era doar o copilă care crescuse prea repede, declară patricianul, trist, salutându-și prietenul.

La puțin timp după aceea, îndreptându-se către dormitorul lui ca să se culce, Aurelius fu surprins să dea nas în nas cu gladiatorul Gallicus. Acesta părea să-și fi pierdut cu totul cumpătarea rece: pe un ton aproape disperat, începu să dea glas unei dușmănii furioase față de aristocratul stăpân al casei.

— Senator încurcă-lume ce ești! îl apostrofă mânios retiarul. Încă o zi dacă mai trecea, eu m-aș fi descurcat! Dacă tu ai mai fi așteptat o singură zi cu salvarea Imperiului, eu aș fi putut pleca viu acasă!

— Ce face ăsta în casa mea, Castor? se enervă patricianul. *Domus* asta a mea a devenit un loc la fel cu Forumul; trece pe aici toată Roma și eu nu știu nimic! Ar trebui să-l dau afară pe Fabellus și să-mi fac rost de un portar mai ca lumea!

— Sper că nu vorbești serios, *domine*? protestă grecul. Cine ar cumpăra ca portar un sclav bătrân și somnoros? Lasă-l să doarmă, mai degrabă, și du-te mai bine să te culci. Acum ai pus totul la punct și te poți bucura de roadele muncii tale…

— Dar n-am terminat: mai am de făcut ceva, îl contrazise Aurelius.

— Ce mai este, pe toți zeii din Olimp? gemu Castor, speriindu-se de posibilitatea unor noi misiuni.

— Să-l arestez pe ucigașul lui Chelidon, răspunse patricianul, lăsându-l pe secretar înmărmurit.

XXII

A treia zi înainte de Idele lui iulie

Amfiteatrul Statilius Taurus era înțesat de lume. După ce stătuseră o noapte întreagă la coadă, cei norocoși reușiseră să ocupe un loc pe gradenele din lemn, în timp ce mulți alții se îngrămădeau într-un echilibru nesigur chiar pe zidurile marii arene, riscând în orice clipă să se prăbușească în gol. Șase persoane căzuseră deja din tribune, zdrobindu-se de pământ, dar o mulțime de oameni se înghesuia încă la intrare. Până și în tribuna senatorilor, băncile de marmură erau ticsite de spectatori, pentru că nimeni nu voise să renunțe la marele eveniment.

În subteranele arenei, atleții erau încordați și nerăbdători. Era marea zi: primul spectacol important după moartea campionului, prilej pentru fiecare luptător ca să ocupe tronul rămas liber și să ia în inimile publicului locul gladiatorului căzut.

Mirmillonii își roteau săbiile prin aer, încercau rezistența scuturilor galice ciocnindu-le de zidurile din piatră; tracii își aranjau pulparele, fără a scăpa din ochi micul pumnal cu lama curbată cu care urmau să spintece pântecele adversarilor; samniții își controlau coifurile și încercau cu degetul ascuțișul săbiilor lungi cu care aveau să lupte. În mijlocul tuturor, sarmatul Hercules, sigur de apropiatul său triumf, se bătea amenințător cu pumnii în piept, scoțând strigăte de luptă înspăimântătoare pentru a slăbi nervii adversarilor; Arduina râdea, lovind zdravăn cu palma umerii camarazilor, fără a-i ocoli pe cei pe care urma să-i ucidă peste puțin timp. Quadratus, posomorât, ședea într-un colț, ascultând răgetul fiarelor, așteptându-și în liniște soarta.

Departe de toți, Gallicus se agita neliniștit, străbătând încolo și încoace, cu pași mari, pavajul coridoarelor: pe Ares, o zi, o singură zi să mai fi trecut și contractul său s-ar fi încheiat! Zeii Greciei și ai Romei îl lăsaseră în voia sorții; pentru ei, așezați pe tronurile lor de fildeș de pe culmile Olimpului, el nu era decât un barbar…

Pentru prima oară, după atâția ani, tânărul se gândi la coliba în care crescuse, la tatăl său cu mustăți roșcovane și cu pantaloni lungi de care-i fusese întotdeauna rușine, la lume, la oameni, la zeii pe care-i renegase pentru a deveni roman: tunici brodate în locul veșmintelor grosolane de lână, case de piatră în locul bordeielor din lut, părul retezat scurt, baia zilnică, sunetul plăcut al limbii latine... și, la un moment dat, își dăduse seama că nu mai știa decât foarte puține cuvinte din limba sa natală și se mira că gura sa obișnuită cu vinul nu mai suporta gustul amar de *cervesia.* Da, reușise, devenise roman din cap până în picioare și era pe cale să-și primească răsplata: privilegiul de a muri pentru a-i distra pe conaționalii săi atât de civilizați... Ar mai fi trebuit să treacă o zi, doar o zi, își repetă el și căută să-și amintească numele unui zeu pe care să-l invoce, nu grec, nu latin; un zeu al druizilor. Nu-l află.

Atunci, învârtind-și pe deget inelul albastru, singurul său talisman, își luă de pe jos sabia și se îndreptă către arenă, acceptând Soarta în fața căreia cu toții, liberi sau sclavi, celți sau romani, trebuiau să-și plece capul.

În acest moment, din tribune se înălța un strigăt de entuziasm. Intrase în amfiteatru împăratul.

Claudius salută cu gesturi largi de bucurie mulțimea care-l aclama. În stânga sa, Castor, elegant foc într-un chiton grecesc nou, de un roșu aprins, își netezea cu mulțumire bărbuța bine îngrijită, nu fără a arunca lungi ocheade ucigătoare înspre frumoasa Messalina care, așa cum se știa, când vedea un bărbat care-i stârnea interesul, nu-și făcea prea mari probleme cu diferențele sociale.

Deodată, grecul se încruntă: exact acolo, sub baldachinul de onoare de la dreapta perechii imperiale, ar fi trebuit să se afle în ținută de mare gală domnul și stăpânul său, gata să se lase aclamat de public.

Dar scaunul era gol.

•

Aurelius intră fără probleme pe coridorul subteran: gărzile nu îndrăzniră să-l oprească pe marele sărbătorit, pe salvatorul lui Claudius pe care mulțimea se pregătea să-l cinstească.

— Când îți vine rândul? întrebă senatorul, punând mâna pe umărul lui Quadratus.

— La sfârșit. Așteaptă ca oamenii să se fi săturat de sânge ca să-i trimită în arenă pe cei mai prăpădiți... și, în felul acesta îmi mai dăruiesc vreo două ore de viață, spuse bietul om cu lacrimi în ochi.

— Poți să faci față, Quadratus! Luptă, vinde-ți scump pielea, nu ești mai prejos decât alții. Eu am pariat cinci sute de sesterți pe victoria ta!

— Se vede că ai bani de aruncat, nobile Statius, își întinse gladiatorul brațele în lături.

Scoțând un suspin, Aurelius se îndepărtă, lăsându-l singur.

Grosul atleților se afla deja în arenă, pentru lupta generală, masacrul în masă: campionii avea să apară după aceea, individual, în lupte corp la corp și în confruntări cu fiarele sălbatice.

Arduina urmărea lupta de la o ferestruică, ținând în mână o lance lungă cu care urma să înfrunte, singură, o haită de lupi. În părul cârlțos care-i ieșea în dezordine de sub coif era înfipt un trandafir uscat.

Își dădu seama de prezența lui Aurelius abia atunci când acesta ajunse în spatele ei.

— *Ave,* nobile senator, îi batem, nu? râse britana.

Patricianul îi luă lancea din mână și o cântări, dând din cap aprobator.

— Sunt foarte ușoare lăncile britane: am observat asta prima oară, când am luat-o pe a ta în mână, la cazarmă, și a doua oară la palat, când mi-a căzut în cap cea a pretorianului de gardă. Spre deosebire de tridentul retiarilor, probabil că este goală pe dinăuntru.

— Și ce dacă? întrebă femeia, uluită.

— Goală pe dinăuntru și cu un diametru suficient de mare încât să poată intra o sarbacană. Și tu ai trăit întotdeauna și ai luptat în pădurile de pe insula ta, acolo unde crește peste tot iarba-nebunilor... Am citit într-un tratat nou de geografie că folosiți această plantă și când mergeți să vânați cu săgeți otrăvite; așadar, tu o cunoșteai cu siguranță. Pun pariu că, pentru a o face și mai eficientă ai lăsat-o să se macereze în rănile cadavrelor aduse în *spoliarum.* De ce l-ai omorât pe Chelidon, Arduina?

Femeia îl privi țintă cu ochișorii săi mici și plini de cruzime și Aurelius surprinse în ei o sclipire șireată, ca de felină.

— Astea sunt treburile mele, nobile senator! spuse femeia cu un râs dogit.

— Eu cred că știu: îl iubeai.

— O aiureală de moment și gata. Nici măcar nu i-am spus vreodată.

— Ba eu cred că, totuși, Chelidon știa foarte bine și vorbise despre asta și cu Turius, murmură Aurelius. L-ai ucis, cumva, din gelozie?

Chipul femeii își schimbă expresia și strâmbătura isterică se transformă într-o mască a furiei și a suferinței.

— Nu, nu mă interesau deloc aventurile lui. Altul este motivul și ție am să ți-l spun, nobile senator, pentru că ești singurul care ar fi în stare să-l înțeleagă: dintre toți bărbații pe care i-am întâlnit în viața mea, tu ești singurul care m-a tratat ca pe o femeie și nu ca pe o glumă a naturii... Da, Chelidon și-a dat seama că aveam o slăbiciune pentru el și m-a lăsat să cred că noi doi am putea trăi împreună... M-am dus în camera lui, mă spălasem și mă pieptănasem special pentru el, credeam că va face dragoste cu mine.

Arduina își aplecă fața urâtă peste care atârna trandafirul uscat și scuipă pe jos, scârbită.

— Ce s-a mai distrat, porcul ăla! Stătea așa, ținându-se cu mâinile de burtă, zguduit de hohote de râs, strigând: ai picat de fraieră, cretino, ești atât de proastă încât ai crezut cu adevărat că aș vrea să mă culc cu tine! Atunci am știut că trebuia să-l ucid.

Aurelius dădu din cap aprobator. Un asemenea refuz era cea mai mare insultă care i se poate adresa unei femei și Arduina fusese întotdeauna femeie, chiar și sub aspectul acela masculin atât de grotesc: grosolană, urâtă și violentă, dar tot femeie și, ca toate femeile, capabilă de iubire, de mândrie, de răzbunare...

— L-ai ucis și pe Turius care știa de umilința la care te supusese Chelidon. Dar ce însemna ochiul acela cu pupila dublă găsit pe cadavrul său?

— Ah, ăla? Nu l-am pus eu în celula lui; ba chiar am găsit și eu unul la fel pe patul meu. Animalul ăla de Hercules ne punea pe furiș în camere amuletele alea, crezând că o să ne lovească deochiul! N-aveam nimic cu Turius: era un om cumsecade, în fond, dar era singurul care putea afla ce se petrecuse între mine și Chelidon: nu-l puteam lăsa să trăiască, mai devreme sau mai

târziu ar fi înțeles că eu fusesem... La început, speram că, în zăpăceala aia a afacerilor pe care Chelidon le avea cu Sergius și cu sora lui, nu-și va da seama cum se petrecuseră în realitate lucrurile. Dar și-a adus aminte, probabil, că am folosit cândva sarbacana: a început să mă privească într-un mod ciudat și l-am auzit cerând să aibă o discuție cu tine, așa că a trebuit să-l elimin. Nimeni nu mai știa de felul în care Chelidon se purtase cu mine, o prințesă britană!

Aurelius își lăsă capul în jos. În felul acesta, printr-un șir de întâmplări de necrezut, răzbunarea unei femei jignite în feminitatea ei cea mai intimă salvase viața împăratului însuși!

Arduina care se piaptănă, se pregătește pentru întâlnirea amoroasă, poate prima din viața ei... patricianul simți în suflet o undă de simpatie, de înțelegere pentru fata aceea captivă într-un trup grosolan de luptătoare și făcu un pas către ea, un gest spontan prin care intenționa să-i acorde o mângâiere.

Pieptul său gata s-o îmbrățișeze pe biata femeie întâlni vârful lăncii, chiar în stânga, deasupra inimii.

— Trebuie să te ucid și pe tine, nobile senator, și nu-mi face nicio plăcere pentru că ești singurul bărbat din viața mea care mi-a oferit vreodată flori, încheie Arduina, apăsând lancea pe pieptul lui Aurelius. Totuși, nu trebuia să vii să mă cauți: complotul fraților Sergius și Sergia aranjase bine lucrurile, aruncând toată vina pe Turius...

Cu un gest fulgerător, Aurelius se lăsă să alunece în jos și fierul împunse în gol. Înjurând, femeia îl atinse cu un pumn în coaste, iar cu piciorul pe care purta pulpare din metal îi mai dădu o lovitură. Întins pe spate, cu capul dat pe spate, Aurelius văzu lancea coborând înspre pieptul lui: avea să moară de mâna unei femei, tocmai el care le iubise atât de mult...

Vârful ascuțit, mișcându-se cu neobișnuită forță, se afla la o palmă de inima care bătea nebunește, când întâlni un obstacol neprevăzut: în ultima clipă, când fierul era gata să se înfigă în carne, lama unei săbii intervenise între teribila lance și pieptul lui Aurelius.

Cele două arme se ciocniră cu un sunet strident. Patricianul, strângând din dinți de durere, se rostogoli pe pardoseală și apucă picioarele gladiatoarei care, dintr-o singură mișcare îl dezarmase pe adversarul neașteptat.

Arduina căzu la pământ și patricianul sări asupra ei, pe când Quadratus o rupea la fugă fără măcar să-și mai ia sabia.

În ciuda forței sale destul de mari, nu-i fu ușor senatorului s-o imobilizeze pe britană. Se luptară mult timp, încleștați într-o tăcere deplină; și când, în cele din urmă, Aurelius ajunse deasupra ei, femeia mai încercă, zadarnic, să scape, dar, sleită de puteri, rămase nemișcată.

— Am atentat la viața unui magistrat roman, o să fiu răstignită, se văită Arduina, ca un animal rănit. Eu care voiam să cad cu arma în mână, la fel ca strămoșii mei…

Patricianul slăbi puțin câte puțin strânsoarea, nu fără a se asigura, prevăzător, că lancea și sabia se aflau destul de departe de furioasa gladiatoare.

— Arduina, unde ești? se auzi o voce de pe coridor. Este rândul tău, sunt gata să dea drumul lupilor, sunt cinci și n-au mâncat de două zile!

Aurelius se ridică, eliberându-și prizoniera.

— Prințesă Deirdra, vrei să mori ca o britană? întrebă el pe neașteptate. Du-te, atunci, te cheamă!

Femeia se ridică în grabă, nevenindu-i să creadă.

— Mă duc, dacă o să vii să mă vezi și tu, nobile senator. Astăzi o să mă lupt numai pentru tine… îi răspunse cu un zâmbet strâmb. Îndată după aceea, urlă la paznicul fiarelor: Ei, vreau zece lupi din ăia; da ce, credeți că aveți de-a face cu o prăpădită?

Ridică de jos lancea și o apucă strâns în pumn; își scoase, apoi, coiful ca să-și prindă mai bine în păr trandafirul și se întoarse către patricianul neînarmat, prefăcându-se că vrea să-l străpungă.

În timp ce Aurelius, îngrozit, făcea o săritură înapoi, britana retrase arma și-l salută cu un hohot de râs:

— *Ave, Aureli, moritura te salutant*!

Se îndreptă, după aceea, către lumina alburie care venea dinspre arenă.

•

— Cu zece lupi n-ar fi scos-o niciodată la capăt! exclamă noul lanist. Cine știe ce i-a trecut prin minte!

— Totuși, ce curaj pe femeia asta: a ucis mai mult de jumătate din fiare, înainte de a fi și ea sfâșiată! comentau *doctores.*

— Dar de ce, oare, nu s-a mulțumit să lupte doar cu cinci animale, așa cum stabiliserăm. Era una dintre atracțiile cele mai aplaudate ale arenei! Chelidon, Turius, Eliodorus, acum și Arduina: va trebui să tragem obloanele și să închidem prăvălia…

— A mai rămas, totuși, Hercules, sarmatul… încercă, umil, să intervină sclavul care lustruia săbiile.

Lanistul se întoarse să-l privească: vocea aceea respectuoasă și supusă avea în tonul ei ceva cunoscut… și-o amintea puternică și înfricoșătoare, în stare să facă să tremure și pietrele.

Sclavul ridică fruntea și *doctores* îl recunoscură cu uimire: Aufidius, chiar dacă puțin încercat de cleștii călăului, era încă teafăr și trebuia să mulțumească zeilor că scăpase doar cu sclavia pe viață.

— Hercules a murit și el, aiuritul ăla! Abia pusese la pământ un samnit și nu a rezistat să nu-i întoarcă spatele pentru a primi aplauzele publicului. Așa că adversarul a avut timp să se ridice și să-l străpungă cu sabia. Acum îmi mai rămân doar ciurucurile, neputincioșii cum ar fi Quadratus… Apropo, pe unde o fi? Ala ar fi în stare să dea bir cu fugiții, când mie îmi mor toți atleții buni!

— Aici sunt, apăru gladiatorul înarmat cum trebuia. De data asta sper să-mi fac bine datoria.

— Dar du-te o dată să te ucidă ăia, de câte ori să-ți mai spun! urlă la el lanistul, plin de furie. Și roagă-te la zei să crăpi, pentru că, dacă mai răsufli, o să ai de-a face cu mine, chiulangiu fricos ce ești!

Quadratus lăsă capul în jos și dădu să plece.

— O clipă, omul acesta îmi aparține mie, spuse Aurelius ivindu-se din umbră.

— Dar Quadratus face parte din școala împăratului… încercă să obiecteze lanistul.

— Împăratul mi l-a cedat mie, în schimbul serviciilor pe care i le-am adus.

— Nu se poate, a fost condamnat de un tribunal…

— Claudius în persoană i-a semnat grațierea acum câteva clipe, declară patricianul, vârând sub nasul antrenorului un sul de papirus.

— Ai făcut o afacere grozavă: neputinciosul ăsta nu mai ajunge viu până deseară, bombăni lanistul plecând la treburile lui.

— Nu-l asculta, *domine*; o să fiu în stare să-ți aduc cei cinci sute de sesterți pe care i-ai pariat pe mine, promise Quadratus. O să vezi, voi deveni și eu un campion.

— Păcat, oftă, dezamăgit, Aurelius. Aveam nevoie de un slujbaș ca lumea pentru o proprietate de-a mea de pe dealurile Albane, la doar câțiva pași de Roma, și credeam că mă pot bizui pe tine.

— O proprietate… la țară? întrebă Quadratus, și pe chipul său apăru o expresie de neîncredere.

— Mă rog, de fapt este o proprietate ceva mai mărișoară. Unii ar putea-o numi chiar moșie, dar dacă nu te simți în stare să te ocupi de ea… mă gândeam că experiența ta într-ale pământului mi-ar putea folosi, dar, acum, dacă te-ai hotărât să devii un as al arenei…

— Stăpâne! exclamă Quadratus cu lacrimi în ochi și se aruncă în genunchi la picioarele senatorului, sărutându-i mâinile.

— Ridică-te, Quadratus. Eu, Publius Aurelius Statius, senator al Romei, sunt acela care ar trebui să îngenunchez în fața celui care mi-a salvat viața… Acum, gata cu ceremoniile astea. Mai bine, vino cu mine acasă; cred că am vreo două coaste rupte!

— Lovea tare fata aia, nu-i așa? Dar eu am reușit s-o opresc! spuse mândru Quadratus, ridicându-se ca să-l însoțească pe noul său stăpân afară din amfiteatru: dacă ar mai fi vrut careva să se atingă de *dominus,* ar fi avut de-a face cu el…

•

Când, ajutat de bunul Quadratus, Aurelius puse, în sfârșit, piciorul în vestibulul marii sale *domus,* Servilius și Pomponia erau deja acolo și-l așteptau, plini de fericire.

— Oh, Aurelius, ce impresionant! Când mulțimea l-a omagiat pe salvatorul lui Cezar, n-am putut să-mi mai țin lacrimile. Și ai văzut-o și pe Messalina cum te mânca din priviri? îl îmbrățișă radioasă matroana, făcând să fluture pieptănătura ei de culoarea flăcării. După ce îndepărtase pericolul unei rivale, femeia revenise în scurt timp la îmbrăcămintea sa obișnuită, excentrică și țipătoare; și, în primul rând, avusese grijă să-și vopsească imediat părul în roșu, cu spumă batavă.

— Claudius o să te copleșească numaidecât cu recompense, prevăzu Servilius care nu prea lua în seamă onorurile dictate de etichetă, ci gândea mult mai concret.

— Mi-am cerut deja recompensa și mi-a fost acordată, le spuse patricianul, arătând înspre fostul gladiator Quadratus care zâmbi cu multă politețe, făcându-se că nu observă privirea dezamăgită a cavalerului.

— Gata acum cu felicitările. Chemați-l mai bine pe medicul Hipparhos. Am avut un accident și cred că am câteva oase rupte, porunci Aurelius, punându-și palma pe coastele care-l dureau. Dar cum de nu-i văd aici pe Castor și pe Paris ca să mă întâmpine?

— Suntem aici, *domine*! răspunseră într-un glas credincioșii săi servitori.

Mergând anevoie, Castor și Paris veniră, cam înnegurați la față, din capătul atriumului; amândoi erau învești mântați în mătasea de Taprobane, țipător colorată, care fusese cândva destinată curtezanei Cynthia.

— Medicul a și venit, anunță grecul.

Grozav Castor ăsta, se bucură Aurelius, mereu grijuliu pentru sănătatea și averea stăpânului…

— Va intra imediat… adăugă intendentul.

Și Paris este bun, administrator credincios și cinstit, săritor la orice nevoie a stăpânului, se gândi patricianul, pe deplin satisfăcut.

— … Îndată ce va termina cu celălalt pacient! încheiară în cor cei doi liberți.

În clipa aceea, ușa de la camera Xeniei se deschise larg și Hipparhos ieși, urmat de slujnică.

— O să se facă bine, doctore? întrebă fata, îngrijorată.

— Are destul de multe răni, dar niciuna nu este atât de gravă încât să-l trimită în mormânt, o încurajă medicul. Sigur, a avut un noroc chior: cele nouă lovituri de sabie nu i-au atins niciun organ vital! Dacă o să-l îngrijești cum trebuie, se va pune în curând pe picioare; dragostea unei femei poate face adevărate minuni.

Înmărmurit, Aurelius o văzu pe Xenia aplicând un sărut zgomotos pe obrazul doctorului, după care alergă fericită la căpătâiul bolnavului.

— Ai fost foarte cumsecade să-l găzduiești pe gladiatorul acela și să-l îngrijești pe cheltuiala ta, doar pentru că este logodnicul sclavei tale… îi mărturisi patricianului medicul, în timp ce-i pipăia coastele rupte. O să vezi că-ți va înapoia banii: a

primit o sumă mare la sfârșitul luptei. Noul lanist i-a oferit o adevărată avere ca să-și reînnoiască angajamentul, dar el a refuzat. Vrea să se ocupe de teatru, împreună cu fata. O să i-o vinzi, nu-i așa? Încă nu-i vine să creadă că a scăpat cu viață: spune că inelul pe care ea i l-a dăruit ca zălog al dragostei l-a salvat în arenă...

— Pariez că este un inel din lapislazuli, cu un leu ridicat în două picioare! gemu Aurelius care începuse să priceapă câte ceva. Ia te uită de ce Gallicus se tot vântura mereu prin casa lui!

— Da, o bijuterie destul de prețioasă. Xenia asta nu are gusturi rele! afirmă medicul, după care-și luă rămas bun de la toată lumea.

— Nouă nu ni se pare că este chiar așa! comentară din nou într-un glas Paris și Castor, privindu-l chiorâș.

XXIII

Idele lui iulie

Marile serbări luaseră sfârșit cu o seară înainte, prin fastuosul banchet în costume oferit de Pomponia care, cu această ocazie, apăruse travestită în Isis tămăduitoarea, având alături un Servilius îmbrăcat ca faraon.

Totuși, în *domus* a lui Aurelius atmosfera continua să se mențină apăsătoare din cauza surprinzătoarei trădări venite din partea Xeniei: Castor, nervos, umbla năuc pe coridoare, posomorât ca o viță adusă la sacrificat în fața altarului.

— Haide, nu pot să cred că erai atât de legat de ea, încerca să-l consoleze Aurelius.

— Ah, *domine,* ce mâini avea… delicate la mângâieri și neînchipuit de pricepute când și le strecura în punga de bani! Într-adevăr, a plecat cu economiile mele, a șters-o cu cele mai dragi amintiri ale mele și cu toate agrafele pe care ți le șterpelisem în toți anii ăștia de când te slujesc atât de cinstit!

— O să te refaci cu cadoul pe care ți l-a făcut împăratul, îl îmbărbătă patricianul, fericit în sinea lui că pușlamaua aia îl alesese pe Gallicus în locul secretarului său, ori, și mai rău, a devotatului său administrator. Și, de altfel, peste numai câteva zile, plecăm la Baia și acolo o să ai cu ce te consola: la terme sunt o mulțime de frumoase care abia așteaptă să le faci curte.

— Nu mai pot aștepta până ajungem la Baia, mă simt la pământ. Mi-ar trebui cât mai repede o consolare: ar fi tare drăguț din partea ta dacă mi-ai oferi o distracție…

— Ce-ai zice de o vizită la lupanar, Castor? Îți alegi acolo ce fată vrei.

Grecul îl privi revoltat.

— Mă consideri un om de nimic, stăpâne, dacă-ți închipui că o *lupa* slinoasă ar putea s-o înlocuiască în sufletul meu pe inegalabila Xenia!

— Atunci, o femeie mai de soi, eventual o hetairă…

Castor parcă se întoarse pe neașteptate la viață:

— Mă gândeam la Cynthia, *domine*; am putea merge la ea împreună!

— Dar este curtezana cea mai scumpă care există în toată Roma. Printre clienții săi se numără miniștri și senatori… încercă, timid, să protesteze Aurelius, știind dinainte că va îndeplini rugămintea grecului.

— Foarte bine, atunci, mă duc să-mi pun tunica și plecăm! sări acesta în picioare, neașteptat de sprinten.

„Șmecherul ăsta n-are nici pe departe sufletul atât de zdrobit cum vrea să mă facă să cred”, medita Aurelius. „Dar pentru Paris, da, a fost chiar o lovitură grea: sărmanul, își făcuse atâtea iluzii”. Într-adevăr, de trei zile, intendentul se zăvorâse în camera sa, ca un animal rănit…

Și animalul rănit apăru chiar în clipa aceea în pragul ușii, îmbrăcat cu un veșmânt verde exact la fel cu acela al lui Castor, singura amintire de la iubita necredincioasă. Chipul îi era tras, parcă brăzdat acum de ridurile suferinței pe care i-o provocase acea adevărată nenorocire, dar, în adâncul ochilor îndurerați, se putea citi o nouă, tainică, îndârjire.

— Am auzit unde plecați: îmi închipui că o să veniți târziu.

— Nu-ți face griji, Paris; du-te la culcare, nu trebuie să ne aștepți, îl expedie în grabă Aurelius care, cunoscând părerea timidului slujbaș despre curtezane, voia să evite o nouă dojană din partea lui.

— Nu despre asta este vorba, stăpâne, șovăi libertul.

— Spune-mi, te rog: ai nevoie de ceva, un ceai somnifer, un tonic? îl întrebă, grijuliu, patricianul, care nu îndrăznea să-i sugereze modestului și cumpătatului său administrator remediul unei cupe zdravene de vin.

— De fapt, mă gândeam… Intendentul se făcu vânăt la față, apoi bolborosi ceva ce nu se putea înțelege.

— Da’ spune, o dată, omule… îl îndemnă Aurelius care nu reușise să priceapă nimic.

Paris își adună toată suflarea pe care o avea în plămâni ca să scoată o șoaptă, scurtă și abia auzită.

— Uite, mă întrebam dacă nu cumva aș putea veni și eu cu voi, reuși el să ducă fraza până la capăt, după care își plecă privirile ca să-și ascundă stânjeneala.

Mut de uimire, Aurelius uită să mai închidă gura.

Pe neașteptate, dinspre ușă se auzi o bufnitură înăbușită: Castor, care ajunsese în prag chiar în clipa aceea și auzise uluitoarea dorință a lui Paris, se întinsese la pământ cât era de lung, leșinat.

La puțin timp după aceea, un alai întreg de sclavi care anunțau numele stăpânului, transmiteau saluturile acestuia către cunoscuți sau, pur și simplu, îi făceau vânt cu niște evantaie uriașe se puse în mișcare din fața casei.

Aurelius deschise *specularia* cu geamuri opace de la lectica sa cea nouă, de un roșu aprins, și luă loc între cei doi liberți, strălucitori în straiele lor de mătase verde.

— Faceți loc pentru lectica senatorului Statius! strigară anunțătorii, agitând în mâini *funalia* ca să facă lumină.

La urma urmelor, stofa aceea era sortită să intre până la urmă în casa Cynthiei, se gândi patricianul, vesel nevoie mare, în timp ce cortegiul, precedat de torțele sclavilor luminători se așternea la drum pe străzile pline de trecători și de larmă din capitala lumii.

APENDICE - I

O ZEIȚĂ PENTRU PUBLIUS AURELIUS STATIUS

Povestire

PERSONAJE

PUBLIUS AURELIUS STATIUS – *senator roman*
CASTOR – *secretarul său*
SERVILIUS ȘI POMPONIA – *prietenii săi*
PALEMNON – *mare preot al zeiței Isis*
EGLE ȘI ARSINOE – *preotese*
DAMASUS ȘI FABIANA – *administratorii templului*
VIBIUS, NIGELLUS ȘI HIPPOLITUS – *credincioși bogați*

Baia, anul 798 de la întemeierea Romei (anul 45 după Hristos, vara)

Caravana se opri în apropiere de Bauli și Publius Aurelius coborî, dezmorțindu-și oasele, din carul său. În timp ce nubienii pregăteau lectica ușoară, senatorul se apropie de marginea șoselei pentru a mai privi încă o dată portul Baia în toată splendoarea sa.

Baia, locul tuturor visurilor plăcute, în ale cărui terme miraculoase puteau fi îmbinate cele mai rafinate plăceri ale corpului și ale sufletului. Baia, perla mării în care cei bătrâni întinereau, băieții andrii căpătau trăsături feminine, iar fecioarele nu rămâneau prea mult timp astfel. Baia, raiul vânătorilor de fuste, de unde frumoasele matroane se întorceau cu trupul lecuit, dar cu inima zdrobită…

Scobitura perfect circulară în țărm, coloanele care parcă stăteau suspendate deasupra mării, acoperișurile rotunjite ale termelor, grădinile înflorite, luxoasele locuințe ale mărimilor Romei, cea mai impunătoare fiind aceea a împăratului: totul făcea din Baia cea mai frumoasă și cea mai faimoasă stațiune de vilegiatură a Imperiului.

Întoarcerea în aceste locuri era întotdeauna o bucurie pentru senator, chiar dacă, așa cum susținea prietena sa, Pomponia, ambianța socială decăzuse destul de mult în ultima vreme, prin prezența multor proaspăt îmbogățiți cu origini obscure, a căror educație lăsa uneori de dorit. De altfel, rafinamentul și cultura nu se însoțeau întotdeauna cu o pungă bine garnisită sau, invers, după cum reflecta patricianul, Roma avea și ea nevoie de sânge nou pentru a mai înviora clasa aristocratică aflată la putere, acum într-un declin destul de accentuat.

Aurelius se surprinse zâmbind, gândindu-se la vechea sa prietenă care îl aștepta. Cine știe ce mai scornise de data aceasta, ca să mai însuflețească atmosfera pe timpul ședерii aici. Anul trecut, fusese marea serbare nocturnă pe apă, cu invitați travestiți în nereide, tritoni și sirene…

— Am trimis o parte din catâri să se îmbarce pentru Pithecusa, îl informă în clipa aceea secretarul său, Castor.

Aurelius înclină capul în semn de aprobare. De fapt, deși participa bucuros la viața mondenă a celebrei stațiuni termale,

voia să-și mai rezerve puțin timp și pentru a se odihni, așa că intenționa să alterneze băile și banchetele cu câteva scurte perioade de retragere la locuința sa de pe insula Pithecusa, unde, având la dispoziție doar vreo treizeci de servitori, se putea bucura de o oarecare singurătate.

— Presupun că în primele zile vei fi oaspetele Pomponiei și al lui Servilius, spuse libertul.

— Sigur că da, Castor: trebuie ca servitorii să aibă timp pentru a face curățenie în casă și pentru a-mi pune la punct garderoba. Și, în privința asta, te anunț că am pus să se facă un inventar al veșmintelor mele de vară, bucată cu bucată, în caz că ai de gând să dai iama prin ele, așa cum îți este obiceiul, precizează Aurelius, cunoscând prea bine înclinarea grecului de a șterpeli orice nu era al lui. Acum, trimite un sclav să anunțe că sosim și ajută-mă să-mi pun o altă tunică: asta cu care sunt îmbrăcat este leoarcă de sudoare.

— Am pierdut prea multe lichide, *domine*; trebuie să restabilim echilibrul normal al umorilor ca să nu cădem lați dintr-o clipă în alta, afirmă servitorul cu un aer îngrozit.

Aurelius pufni, nemulțumit. Era clar că grecului îi era sete și, cu siguranță, nu de apă.

— Ai ras deja un urcior de vin de Setia la Liternum și două cupe de Ulbanus la Cumae… îi comunică el.

— Tocmai de asta! Ca să ne cadă bine, ar fi nimerit un vinișor mai slab. Uite, l-am pregătit deja, bea și tu o înghițitură! îl invită, mărinimos, libertul, turnându-și din ulciorul stăpânului său care fusese păstrat pe toată durata călătoriei între două bucăți mari de gheață. Duc bagajele în casă, după care vin și eu. Te deranjează dacă termin eu vinul? Tu abia ai sosit, dar eu mai am încă drum lung de făcut…

Patricianul îl privi, exasperat: *villa* sa se afla pe povârnișul dintre Baia și lacul Lucrinus, în timp ce aceea a Pomponiei se înălța chiar lângă cel mai mare stabiliment termal din oraș, pentru ca matroana să aibă posibilitatea de a observa, așezată comod pe terasă, toată forfota clienților care intrau și ieșeau, comentând, apoi, cu o deosebită competență, bogăția veșmintelor, starea de sănătate și eventualele prietenii compromițătoare.

— Nu ai de mers în plus decât jumătate de milă, îi atrase atenția Aurelius secretarului său.

— Dar este urcuș! Vino, lasă-mă să-ți aranjez puțin haina asta curată... ei, dar chiar vrei să te îmbraci cu asta? întrebă Castor, arătând înspre tunica sobră, de culoarea nisipului, aleasă de senator. Matroanei Pomponia i-ar face mai mare plăcere dacă ai îmbrăca-o pe aceea pe care ți-a făcut-o ea cadou, cu fâșia de purpură brodată cu lebede în zbor!

— Dar acelea par niște gâște... protestă cu jumătate de gură patricianul, deja resemnat să renunțe la gusturile sale rafinate doar ca s-o vadă mulțumită pe vechea sa prietenă.

La puțin timp după aceea, senatorul înfășurat în lebede zburând își făcea intrarea în oraș, întâmpinat cu bucurie de o șleahtă de ștrengari ieșiți să câștige câțiva bănuți.

În scurt timp, carul se opri în fața locuinței Pomponiei. În mod ciudat, însă, în ușa casei nu se aflau ca să-l întâmpine nici portarul, nici șeful servitorilor, ci cavalerul Titus Servilius în persoană.

— Oh, Aurelius, ce bine că te afli aici, exclamă acesta, ieșindu-i în întâmpinare cu un aer agitat. Dacă ai ști cât de multe lucruri s-au întâmplat! Să nu te miri de micile schimbări pe care le-am făcut...

Avertismentul sosea, însă, prea târziu. Trecând cu pas grăbit prin *fauces,* senatorul rămăsese înmărmurit în pragul atriumului, privind uluit la două uriașe statui negre cu cap de câine, care se înălțau în fața lui. De-o parte și de alta a celor doi monștri, câțiva enormi babuini din granit roz își ațintau privirile amenințătoare asupra lui, în timp ce, în fața peretelui din fund, se vedea în toată forța ei statuia unei zeițe, purtând pe cap un acoperământ cu coarne, cu veșminte bogate din in alb, împodobite cu pietre scumpe.

— Aveți vreun faraon printre oaspeți? întrebă Aurelius, sarcastic, în timp ce prietenul său își desfăcea resemnat brațele.

— Mai rău, Aurelius, mai rău, oftă Servilius. Soția mea s-a convertit la cultul lui Isis!

— Ce spui?! gemu patricianul, temându-se de posibilele încurcături în care ar fi putut intra Pomponia, credincioasă fidelă și, mai mult, transformată într-o egipteancă.

— Vai de mine, a ajuns cum nu se poate mai rău! Ia parte la toate slujbele, schimbă cu mâna ei mantia statuii și postește în toate *nundinae*!

— Pomponia ține post? repetă Aurelius, nevenindu-i să creadă așa ceva. Situația părea să fie cu adevărat gravă dacă opulenta matroană, faimoasă pentru lăcomia ei neostoită, se abținea de la bucatele apetisante și de la dulciuri…

— Da, și-mi cere să fac și eu la fel! protestă Servilius, atingându-și indignat pântecele proeminent.

— Sărmane prieten, spuse Aurelius, compătimindu-l pe bravul cavaler, priceput la gastronomie mai mult decât la afaceri.

— În plus, casa mea este plină în fiecare zi de adepții cultului, o droaie de fanatici nespălați care put a tămâie și spun tot felul de povești care mai de care mai fanteziste… dar, uite-i, vin chiar acum! Sunt mereu foarte punctuali, după fiecare ritual, gata să bea și să mănânce pe socoteala mea: nici nu ai idee ce cantitate de hrană sunt în stare puturoșii ăștia să bage în ei la fiecare masă!

— Aurelius, dragul meu Aurelius! alergă Pomponia în întâmpinarea lui, plină de entuziasm. Am atâtea noutăți să-ți povestesc… gândește-te că azi am asistat la o minune!

— Statuia de la templu a zeiței Isis avea lacrimi de sânge! îi explică tânărul care venea în urma ei, cu un aer vizibil emoționat.

— Ne așteptăm la alegeri? întrebă caustic Aurelius, alegându-se imediat cu o privire mustrătoare din partea omului cu straie albe care se afla în fruntea grupului.

În spatele lui, două tinere destul de grațioase, cu spatele gol și cu corpul înfășurat într-o pânză de in, prinsă în talie cu nodul ritual al cultului zeiței, îi adresară senatorului un zâmbet fermecător.

— Acesta este Palemnon, marele preot.

— Mă bucur să te cunosc, spuse Aurelius, făcând eforturi să pară sincer. Dă-mi voie să ofer câteva amfore de vin de Setia pivniței templului, adăugă el ca să-i facă plăcere prietenei sale, care părea să aibă un respect deosebit pentru preotul acela.

— Mulțumesc, nobile senator. Iar tu, primește în dar această amuletă care te poate feri de accidente în timpul călătoriei, îi replică preotul, scoțându-și de la gât un scarabeu din peruzea.

— Frumos. Dar ce înseamnă inscripția în hieroglife? întrebă, curios senatorul.

— Este o scurtă rugăciune de bun augur pentru a beneficia de protecția lui Sobek, zeul crocodil, preciză preotul cu un aer de superioritate.

Schimbul de amabilități fu întrerupt de Pomponia, dornică să încheie prezentările.

— Acesta este Damasus, administratorul templului, cu soția sa, Fabiana. Și ele sunt preotesele Egle și Arsinoe care au misiunea de a spăla și de a pieptăna statuia zeiței, spuse ea, împingându-le în față pe cele două fete.

Isis avea și laturile sale bune, gândi senatorul, apreciind grația fetelor care îl priveau cu un interes nedisimulat. Nu toți gândeau, însă, la fel ca senatorul, pentru că, la vederea corpurilor expuse cu generozitate ale preoteselor, soția administratorului – o matroană cu aspect oarecum sever – se înveli și mai bine cu tunica sa pudică și-și încreți buzele în semn de dezaprobare.

— Vibius, Nigellus și Hippolitus, cei mai fervenți credincioși în puterile zeiței, interveni Pomponia. Ultimul prezentat, Hippolitus, tânărul care adusese vestea lăcrimării statuii, se grăbi să-l invite pe senator să facă o vizită la templu.

— O voi face cu mare plăcere. Din păcate, o obligație intervenită mai devreme mă împiedică… încercă să se eschiveze Aurelius, dar Pomponia îl contrazise prompt, asigurându-i pe cei de față că prestigiosul senator va fi prezent la ceremoniile din ziua următoare. Acesta fu semnalul de atac: imediat după aceea, patricianul era sufocat de informații pe care nu le ceruse, referitoare la rugăciuni, posturi, meditații și ședințe de extaz mistic.

Aurelius privi dezamăgit în jurul său, până când zări profilul colțuros al lui Castor care, întors de la *villa* din munte, îi făcea semne din dreptul perdelelor sufrageriei. Senatorul porni de îndată înspre el, bucuros să scape de o conversație care nu-i făcea nicio plăcere.

— Ai de gând să dormi la noapte într-un pat obișnuit, *domine,* sau trebuie să-ți fac rost de un sarcofag? glumi pe seama lui secretarul.

— Zei ai Olimpului! exclamă senatorul apucându-se cu mâinile de cap, în timp ce se îndrepta spre casa lui. Nici cel mai naiv dintre copii n-ar crede într-o asemenea grămadă de prostii! Vibius ăla spune că Isis l-a lecuit de o infecție mortală, Nigellus

aude vocea zeiței în timpul meditațiilor pe care le face, iar Hippolitus îmi dă de înțeles că s-a bucurat chiar de favorurile ei ca femeie!

— Și asta nu-i tot, *domine.* Servitorii mi-au spus că soția unui pretor, după mulți ani de sterilitate absolută, a reușit să rămână însărcinată după numai o noapte de rugăciune, povesti Castor, fără a încerca să-și ascundă nedumerirea.

— Bazaconii! scutură din cap Aurelius. Din păcate, Pomponia crede orbește în ceea ce spun coreligionarii săi și s-ar simți tare jignită dacă i-am contrazice. Din fericire pentru noi, însă, pasiunile religioase ale prietenei noastre nu durează prea mult: trebuie doar să găsim o modalitate de a o face să renunțe. Dă fuga și află cât mai multe despre grupul acela de exaltați, Castor, și, în primul rând despre marele preot care mi se pare destul de dubios.

— Ce figură urâtă, cu ochii ăia bulbucați. Colanul de aur pe care-l poartă îl face să semene cu un bou pus la jug. Nu ai nicio misiune mai interesantă să-mi dai? întrebă libertul.

— Cercetează ce s-a petrecut cu sarcina soției pretorului și boala lui Vibius; amândouă aceste întâmplări sunt destul de dubioase.

— Ce-ai zice dacă aș începe mai bine cu preotesele? se oferi Castor cu multă bunăvoință. Sunt sigur că ele dețin multe secrete și pentru a le interoga, este nevoie de un om dotat cu tact și cu discreție.

— Așa este, Castor; în consecință, mă voi ocupa eu însumi de ele, îl dezamăgi Aurelius. Tu află, mai degrabă, câți bani a încasat până acum Palemnon ca pomeni de la credincioși. În afară de administratorul templului, toți ceilalți adepți au punga destul de burdușită și am bănuieli că o deschid destul de frecvent ca să ofere așezământului donații consistente.

— Simți așa, ceva ca un iz de înșelătorie, nu?

— Nu neg. Aceste noi divinități orientale, cu ritualurile lor chiar prea sugestive, mă fac să am și mai puțină încredere în zeii greci și latini.

— De data asta, alergia ta de epicurian față de tot ceea ce este supranatural riscă să te poarte pe căi greșite, stăpâne: pe coasta mării, zeița Isis, departe de a fi o străină, este ca la ea acasă de secole întregi, încă din vremurile în care primii

marinari, mulți dintre ei egipteni, și-au făcut apariția în portul Puteoli.

— Unde i-a fost dedicat, de fapt, un mare templu.

— Ca și la Neapolis și la Pompei. Cultul este răspândit acum în întregul Imperiu, astfel încât *Iseum* de pe platoul *Saepta Iulia,* din Roma, este frecventat de cetățeni din înalta societate și se bucură chiar și de recunoașterea imperială, observă Castor.

— În *Urbs,* administrarea templelor este supusă unor controale amănunțite, preciză Aurelius, dar, la Baia, lucrurile stau cu totul altfel. Aici, totul este permis, știi bine asta; și n-ar fi de mirare dacă, în loc să se orienteze înspre băi, petreceri și curtezane, cineva s-a hotărât să scoată bani din religie care, de când este lumea, a fost mereu una dintre industriile cele mai înfloritoare.

— Într-adevăr, îmi amintesc că, până acum câțiva ani, templul *Iseum* din Baia era închis pentru public, în timp ce acum a devenit o adevărată modă să mergi acolo; și nu există matroană care să nu dorească, între un masaj estetic și o săritură în bazin, să se reculeagă timp de câteva minute într-o rugăciune, îi atrase Castor atenția stăpânului său.

— Îngrijirea spiritului alături de cea a trupului: bună afacere, n-am ce zice. Ei, ia ascultă… spuse Aurelius, trăgând cu urechea. Cineva se simte rău… aud niște vaiete disperate care vin dinspre atrium.

— Nu te speria, *domine*: sunt laudele aduse în cor zeiței. Am avut ocazia să le ascult de câteva ori în tinerețe, la Alexandria. Mâine, în templu, o să te poți bucura și tu de multe asemenea cântări, zâmbi serafic Castor, în timp ce stăpânul său se întindea, obosit, pe pat, încercând să-și astupe urechile.

•

— *Domine, domine,* trezește-te! îl scutură Castor fără prea mare blândețe. Avem necazuri!

În timp ce Aurelius sărea din pat și-și vâra capul în găleata cu apă, secretarul continuă să vorbească.

— Azi-dimineață, în zori, Pomponia s-a dus, ca de obicei, la *Iseum.* După ce a traversat curtea, a intrat în sala care acolo se numește *ekklesiasterion,* și-a uns mâinile cu ulei binecuvântat, reculegându-se după aceea în rugăciune, așteptând ca marele preot să aducă din *purgatorium* apa sfințită, necesară pentru purificări. Nu era nici urmă de Palemnon, dar, deodată,

matroana i-a auzit vocea, mult schimbată, venind din interiorul sanctuarului: părea că preotul se certa cu cineva.

— Pe toți zeii! Așa curioasă cum o știu eu, Pomponia sigur n-a rezistat să nu-și vâre nasul acolo! exclamă Aurelius.

— Chiar așa s-a și întâmplat. A așteptat o vreme; dar, apoi, pentru că nu se mai auzea nimic, s-a hotărât să facă o excepție de la regulă și s-a dus să-l caute pe Palemnon în aripa templului rezervată acelor adepți care au trecut deja prin ritualurile de inițiere: apartamentele preoților se află tot acolo, dar mai în spate, într-un complex de încăperi în care nimeni nu are voie să pună piciorul.

— Dar Pomponia tot a intrat…

— Și rău a făcut, spre nenorocul ei. În *purgatorium* l-a găsit pe marele preot înecat în bazinul cu apa sfințită: cineva îi apăsase capul sub apă, până când omul se înecase.

— Zei nemuritori! Prietena noastră este solidă și unii s-ar putea gândi că… murmură senatorul, extrem de îngrijorat.

— Mă tem că așa s-a și întâmplat, *domine.* Îndată ce-au ajuns la templu, Vibius, Nigellus și Hippolitus s-au dus în *purgatorium,* unde, ca niște inițiați ce erau, au dreptul să intre. Aici au văzut-o pe prietena noastră în timp ce încerca să-l salveze pe marele preot, ridicându-i capul din apă și-ți poți închipui și singur ce au dedus… S-au hotărât să depună împotriva ei o plângere, acuzând-o de crimă!

— Pe coarnele zeului Apis, să dăm fuga la *Iseum*! sări patricianul, grăbindu-se să iasă în stradă.

Administratorul, soția sa și cei trei adepți o înconjuraseră pe sărmana matroană, fără a avea nicio intenție să cedeze rugăminților lui Servilius de a o lăsa să plece. Pomponia plângea în hohote, cu atâtea lacrimi încât ar fi putut foarte bine să-l înece ea pe Palemnon, fără a mai fi nevoie să recurgă la apa sfințită.

— Vă ordon s-o eliberați imediat! tună patricianul, urcând dintr-o săritură două trepte de pe scara templului.

— Cu ce drept? îl apostrofă Nigellus.

— Cu dreptul Senatului Romei, îi răspunse sacadat Aurelius.

— Aici suntem la Baia, încercă să obiecteze administratorul templului.

— Senatul rămâne tot Senat, în Britannia ca și în Iudeea, în Germania ca și în Iberia, îi replică pe un ton rece patricianul.

— Are dreptate, interveni Vibius. Niciun magistrat local nu se poate opune hotărârii unui senator al Romei… Cu toate acestea, noi vrem să se facă dreptate, continuă după aceea, întorcându-se către patrician. Palemnon se bucura de mare prețuire în oraș, așa că ne adresăm ție, tocmai în calitatea ta de senator, s-o iei în custodie pe această femeie și să asiguri pedepsirea ei după cum merită.

— Dacă și când vinovăția sa va fi dovedită, preciză Aurelius, în timp ce Pomponia se refugia epuizată între brațele soțului ei.

— Am văzut-o toți trei când ținea capul marelui preot la suprafața apei! declară Hippolitus.

— Dar cine vă spune că i-l împingea sub apă? De ce nu o credeți atunci când susține că încerca să-l tragă pe Palemnon afară din bazin, sperând că încă mai era în viață?

— În templu nu se afla decât ea, spuse Hippolitus, negru la față.

— Și preotesele? întrebă Aurelius, arătând înspre cele două fete care se îndesau una în alta, tremurând de spaimă.

— Nobile senator, uită-te la ele! Crezi, oare, că vreuna dintre ele ar avea forța să țină sub apă capul unui om care luptă cu toată energia sa ca să nu moară? Fără a mai pune la socoteală că, pentru a ajunge la înălțimea bazinului, ar fi avut, cu siguranță, nevoie de un scăunel!

Aurelius nu putu să-l contrazică: Egle și Arsinoe erau subțiri ca niște trestii și nu-i ajungeau nici măcar până la umăr.

— Totuși, ușile templului erau larg deschise și oricine ar fi putut pătrunde înăuntru… ținu să remarce patricianul.

— Administratorul n-a văzut pe nimeni și nu este un om care să se lase păcălit prea ușor, fu răspunsul celorlalți.

— Sanctuarul are, desigur, o intrare de serviciu…

— Da, dar cheile se aflau la Palemnon, care nu uita niciodată să încuie pe timpul nopții ușile către locuințele private.

— Aceasta nu l-ar fi împiedicat să-i deschidă unui om pe care-l cunoștea bine: unuia dintre voi trei, de exemplu…

— Cum poți crede că am fi îndrăznit să ridicăm mâna asupra unui preot al lui Isis? se revoltă Hippolitus, cu vocea întretăiată de indignare.

„Băiatul ăsta este veriga slabă a lanțului”, consideră Aurelius. „Trebuie să fac presiuni asupra lui…”

— Ce intenționezi să faci, nobile senator? întrebă Vibius.

— Pentru moment, vreau să văd cadavrul, ordonă Aurelius, decis să examineze corpul înainte ca *libitinarii* să pună stăpânire pe el și să-l îmbălsămeze: de când Caius Caestius fusese înmormântat într-o piramidă aflată chiar la porțile Romei, complicatele ritualuri egiptene deveniseră la modă…

— Ai putea profana trupul… șovăi Hippolitus, dar ceilalți doi schimbară câte o privire rapidă și se declarară de acord.

La puțin timp după aceea, Aurelius se afla în fața trupului marelui preot, depus cu mult respect de discipolii săi în *purgatorium,* pe banca de piatră de lângă bazinul în care-și aflase moartea. Fața umflată și vineție nu prezenta alte caracteristici decât acelea ale oricărui alt înecat, iar corpul îndesat fusese deja îmbrăcat în veșmintele preoțești de ceremonie: tunică dintr-o țesătură lucioasă de in alb și colier gros din aur. Era posibil, oare, să fie înmormântat de credincioși cu o asemenea comoară la gât? se întrebă Aurelius, în timp ce încerca să-i scoată de la gât bijuteria ca să-și dea seama ce valoare ar fi putut avea un asemenea obiect.

Încercarea se dovedi mai dificilă decât se așteptase. Oricât se strădui să desprindă copcile, patricianul nu reuși să desfacă placa mare de aur de la gâtul, înțepenit acum, al preotului; acolo unde gâtul se unea cu trunchiul, se vedea o pată destul de mare, vineție. Toate aceste încercări avură, însă, un rezultat, pentru că, examinând mai atent prețiosul ornament, Aurelius remarcă două zgârieturi minuscule și câteva ușoare imperfecțiuni care îi dezvăluiră că, sub stratul subțire de aur de la suprafață se putea vedea metalul ieftin din care fusese făcut. Așadar, Palemnon, în ciuda ofrandelor substanțiale pe care le primea, rezerva pentru cultul zeiței doar un colier din aramă, acoperit cu o patină infimă de metal prețios…

— Nu pot face o cercetare completă fără să cunosc mai bine felul în care trăiesc inițiații, declară senatorul, după ce lăsă colierul la locul lui. Doar introducându-mă cât mai adânc în ritualurile cultului aș putea ajunge la mobilul acestei crime.

Vibius, Nigellus și Hippolitus se priviră surprinși unul pe celălalt, lăsându-l să vorbească pe cel care părea un fel de reprezentant al lor.

— Desigur, nu-ți pot dezvălui în amănunt nimic din tainele acestea, dar îți stau la dispoziție cu tot ce ți-ar fi de folos ca să te poți apropia de ritualurile noastre, declară Nigellus, mereu

dornic să atragă noi adepți. Sunt sigur că un om sensibil ca tine ar fi impresionat de semnificația spirituală desăvârșită a ceremonialelor: în aceste vremuri atât de meschine și de materialiste, religia zeiței Isis este singurul mijloc prin care omul se poate înălța mai presus de păcătoasele nevoi ale trupului.

„Oh, zei, câte asemenea predici trebuie să ascult ca să pot da de capătul acestei afaceri?” se întrebă patricianul, resemnat, în timp ce Nigellus continua netulburat să peroreze.

— Astăzi nu mai există respect pentru valorile sacre: tinerii nu se mai gândesc decât la câștiguri, la sclipirea înșelătoare a podoabelor, la iubirile ușuratice! Am ajuns până acolo încât societatea noastră a devenit bogată, disperată și îngrozitor de nefericită!

Aurelius, conștient de datoria pe care o avea de a o ajuta pe Pomponia, își mușcă limba ca să nu răspundă și lăsă capul în jos, într-un gest care voia să pară aprobator.

— Tu însuți, spune drept, în adâncul sufletului nu te simți deseori singur și plictisit, în ciuda luxului, a banchetelor, a mulțimii de sclavi, continuă Nigellus cu o strâmbătură plină de dezgust. În cele din urmă, te scârbești de femeile care cu atâta ușurință îți cad în brațe în acest oraș destrăbălat, iar cerul gurii tale nu mai este în stare să simtă gustul bucatelor delicioase cu care se desfată. Sex, băi, ospețe, cultură seacă și palavre: Isis ne poate ajuta să scăpăm de un asemenea putregai!

Aurelius își dori din toată inima ca zeița să nu reușească prea curând această purificare atât de severă, lăsându-i timp ca să se mai bucure puțin de toate aceste îngrozitoare nenorociri pe care vajnicul Nigellus le condamna atât de sârguincios. Așa că se limită doar la un nou gest timid de aprobare, rămânând în continuare prins în joc. Cu niște fanatici religioși nu se putea discuta, gândea el: încredințați cum erau că dețin singurul și incontestabilul adevăr, considerau că este cu totul normal ca și ceilalți să se lase convinși fără a crâcni.

— Credința în Isis te înalță deasupra acestei mizerii insuportabile, se dezlănțuise Nigellus. Ce altceva este viața pământească decât o simplă trecere către împărăția de dincolo de mormânt? Zeița care a izbutit să trezească bărbăția soțului său ucis ne salvează și pe noi de la moarte, oferind celui care o va merita veșnicia păcii și a fericirii!

„O fericire veșnică, pe toți zeii, ce plictiseală cumplită!”, gândi patricianul în sinea sa, în timp ce asculta, în aparență foarte pătruns, această promisiune divină.

În cele din urmă, Nigellus fu nevoit să pună capăt predicii ca să-și țină slujba în templu. Într-adevăr, micuța comunitate îl desemnase pe el să preia pentru o vreme îndatoririle răposatul Palemnon, așteptând ca, din Egipt, să le fie indicat un alt mare preot. Și, cum cei de la Alexandria nu păreau să fie din cale-afară de preocupați de soarta neofiților din Baia, era de așteptat ca Nigellus să dețină mult și bine această misiune.

Îndată ce noul mare preot plecă, Vibius îl scrută pe senator cu o privire bănuitoare.

— Nigellus păcătuiește prin prea mare naivitate luând în serios interesul tău pentru cultul zeiței Isis, comentă el fără nicio introducere. Eu, însă, nu mă las păcălit: ți se citește pe față cât de mândru ești de epicureismul tău care își bate joc de zei și se bazează doar pe înșelătoarea gândire umană. Atitudinea ta este o jignire pentru adevărații credincioși.

— Eu îți respect convingerile, Vibius, respectă-le și tu pe ale mele! i-o reteză scurt senatorul care se cam săturase de predici.

— Și eu eram sceptic ca tine când am venit aici, resemnat deja cu moartea, după ce toți învățații din Capua mă considerau pierdut. Nu mai aveam nicio speranță, dar zeița mi-a redat întreaga sănătate și, de atunci, m-am pus în serviciul ei. Sigur că da, tu o să pui miraculoasa mea vindecare pe seama întâmplării sau a nepriceperii medicilor…

Hippolitus interveni, împăciuitor.

— Nu uita că trebuie să ai multă răbdare, Vibius. Nu te poți aștepta să-l convertești pe senator așa, pe nepusă masă. Trebuie să ascultăm și ce gândește el, încercând în același timp să-i oferim dovezi grăitoare despre lucrarea milostivă a lui Isis: desigur, ca să poată înțelege cu adevărat, el trebuie să ne ceară să fie inițiat în taine și să treacă el însuși prin minunatele noastre experiențe…

Senatorul ciuli urechile: din afară i-ar fi fost, practic, imposibil să pătrundă în secretele acelor ceremonii ascunse, dar, aderând la cult, ar fi avut calea deschisă. Pe de altă parte, nu consultase el și *Necromanteion,* oracolul din Delfi, ajungând chiar și la Sibylla din Cumae, în speranța că le va descoperi trucurile? O inițiere în plus nu ar fi însemnat ceva prea împovărător.

— Mărturisesc că lucrurile acestea mă atrag, dar mai am încă multe nelămuriri, se prefăcu el că șovăie.

— Este normal, cât se poate de normal! Dar zeița, o să vezi, va ști să dea un răspuns la toate îndoielile tale! exclamă Hippolitus, radiind de bucurie prin toți porii ființei sale. Vibius, nefiind convins nici în ruptul capului de bunele intenții ale senatorului, o șterse în grabă, inventând o treabă care nu suporta amânare.

— Să știi că nu este deloc adevărat că Isis ar pretinde renunțarea la toate plăcerile; ba, mai mult, întoarce de o mie de ori ceea ce ai impresia că-ți ia, îi explică Hippolitus, când rămaseră singuri.

— Chiar așa? întrebă patricianul pe un ton uluit, întrebându-se în sinea lui dacă acea generozitate a zeiței nu avea cumva de-a face cu cele două fermecătoare preotese.

— Oh, nobile senator, dacă ai ști prin ce am trecut! bolborosi Hippolitus cu ochii strălucitori.

— Dar chiar este adevărat că tu și zeița… șopti patricianul pe un ton complice.

— Pare de necrezut, nu-i așa? spuse tânărul cu un zâmbet încântat și Aurelius nu se simți în stare să-l contrazică.

— Era o beznă totală, își aminti Hippolitus, și eu mă rugasem timp îndelungat. Palemnon îmi pregătise o băutură care aducea sufletul într-o stare de extaz…

Deci, preoții se foloseau de droguri și de substanțe halucinogene pentru a-i trage pe sfoară pe naivi, trase concluzia Aurelius.

— … Eram pe punctul de a adormi, când, prin fumul de tămâie, mi-a apărut zeița. Era plină de măreție, înfășurată într-o mantie lungă, aurie…

O actriță ratată, interpretă patricianul cele auzite, cocoțată pe o pereche de catalige pe care mantia largă le ascundea cu totul vederii: trebuia să descopere cât mai iute despre cine putea fi vorba.

— … S-a întins deasupra mea, eu fiind complet despuiat, întins în mijlocul covorului sacru cu semnele zodiacului, și…

Aici, tânărul se întrerupse, prea emoționat ca să poată povesti ce se petrecuse mai departe.

„Ca punere în scenă, nu-i rău, s-ar putea chiar să capete unele aspecte interesante”, își spuse Aurelius, hotărându-se în aceeași clipă să ceară o inițiere în primele taine.

•

Castor era așezat pe un scăunel la picioarele patului de ospăț al stăpânului său, golind cupă după cupă dintr-un vin vechi de Falem pe care Pomponia îl păstra doar pentru demnitari de rang înalt.

— Mai bine de jumătate din averile lui Palemnon și Nigellus s-au dus pe donații; în plus, amândoi au făcut testamente în favoarea templului. În schimb, Vibius se arată mult mai puțin darnic, deși de vreo doi ani, adică de când s-a mutat aici din Capua, veniturile sale au crescut datorită investițiilor în șantierele navale, raportă libertul și făcu semn paharnicului să-i umple din nou cupa.

— Isis este chiar protectoarea navigatorilor, datorită călătoriei pe mare pe care a făcut-o ca să găsească rămășițele din cadavrul soțului său, Osiris, ucis de perfidul Seth, își aminti Aurelius.

— Concepându-l, după aceea, cu răposatul soț, pe Horus, motiv pentru care a fost considerată zeița renașterii. Ca protectoare a marinarilor, este venerată pe toată coasta și, în fiecare an, se sărbătorește ziua sa, ocazie cu care se redeschid rutele de navigație pe mare, încheie Castor care, ca un bun alexandrin, cunoștea pe dinafară miturile egiptene.

— Ai aflat ceva despre Palemnon și despre preotese? îl întrebă patricianul.

— Cele două fete, Egle și Arsinoe, sunt surori, liberte dintr-o familie din Stabiae care a sărăcit nu demult. Rămase fără niciun ban, nu le mai rămânea de ales decât între templu și lupanar. N-au stat prea mult pe gânduri: rolul de preoteasă le oferea o mulțime de avantaje.

— Și dacă vor să aibă parte și de anumite plăceri, nu le rămâne decât să joace rolul zeiței în fața celor mai tineri și mai înfierbântați adepți, spuse, ironic, senatorul.

— Despre Palemnon, ca să spun drept, n-am aflat prea multe. A apărut la Puteoli, acum câtva timp, dându-se drept mag și ghicitor; mai târziu, s-a mutat în Baia, unde mulțimea de vilegiaturiști bogați îi oferea o mai mare libertate de acțiune; la

puțin timp după aceea, s-a acordat onoarea de a deveni mare preot la *Iseum.*

— Prin urmare, nici măcar nu putem fi siguri că este egiptean, chiar dacă, atunci când l-am întrebat, mi-a spus fără să aibă vreun moment de ezitare ce însemna inscripția aceea de pe scarabeul amuletă... Apropo, pe unde o fi talismanul acela? Ah, uite-l aici, spuse Aurelius, luând în mână medalionul din peruzea. N-ar fi rău să verificăm dacă așa-zisul preot a interpretat corect formula gravată aici.

— Mare păcat că Nefer a rămas la Roma; ea ne-ar fi fost de mare ajutor, oftă Castor, făcând aluzie la sclava egipteană care-i făcea masaj senatorului.

— Crezi? Mi se pare greu de crezut că Nefer a noastră ar fi fost în stare să traducă limba pe care strămoșii săi o foloseau pentru ceremonii. Dar tu, cum se face că nu știi să citești hieroglifele, după toți anii pe care i-ai petrecut la Alexandria? Eu am încercat de mai multe ori să învăț această scriere, de câte ori am fost în Egipt, dar n-am reușit niciodată, recunoscu senatorul.

— Este o formă de scriere folosită doar în documentele oficiale, stăpâne. La Alexandria încă mai există câțiva care știu puțină demotică alterată, dar grosul populației scrie acum în grecește și chiar și invocațiile către Isis se spun în limba aceasta. Oricum, am putea, totuși, să încercăm împreună să înțelegem ceva de aici, afirmă Castor, luând în mână amuleta ca s-o examineze mai bine. Uite, aici este o gâscă și, dacă nu mă înșel, înseamnă „copil sau fiu”, iar acest dreptunghi din care lipsește latura de jos ar putea însemna „casă”. Apoi, vin două femei și un șoim, figuri urmate de niște semne fără nicio noimă.

— Ciudat, figurile omenești sunt înfățișate una în fața celeilalte, observă, dintr-odată, Aurelius. Și totuși, de obicei, direcția în care sunt orientate personajele dă sensul de citire a mesajului: într-adevăr, scrierea hieroglifică se poate orienta spre dreapta, spre stânga, în sus sau în jos, câteodată chiar și pe diagonală!

— Sigur că da, ceva nu se potrivește aici, fu de acord secretarul.

— Poate că merită să mai facem un efort, Castor: îmi aduc aminte, de exemplu, că acest bastonaș, asemănător cu o

săgeată curbată, îl indică întotdeauna pe un rege, se gândi patricianul.

— *Domine,* scoate-ți din cap ideea de a traduce inscripția asta. Chiar dacă, după o vreme, ai reuși să descifrezi toate ideogramele, lucru de care mă cam îndoiesc, te-ai afla în aceeași situație ca la început, pentru că în scrierea egipteană există cuvinte formate din două sau chiar trei semne unite la un loc având fiecare o valoare sonoră, ca literele din alfabet.

— Ai dreptate, ne-am angajat într-o muncă fără rost: numai cuvintele formate cu semnul care înseamnă „rege” sunt zeci și zeci, fiecare în parte având alt înțeles. Totuși, îmi vine în minte un lucru… spuse Aurelius, examinând cu și mai mare atenție talismanul. Uită-te bine la scriere. Hieroglifa de care-ți vorbeam a fost introdusă în mijlocul celorlalte două din care este compus cuvântul…

— Ei și? întrebă secretarul, nedumerit.

— Lucrul acesta este de neconceput. Sunt sigur că, din respect pentru sângele divin care curgea în vinele faraonilor, simbolul regelui este întotdeauna desenat la începutul cuvântului…

— Ce vrei să spui? întrebă secretarul, netezindu-și cu mâna barbișonul ascuțit.

— Castor, inscripția asta nu înseamnă absolut nimic; este doar o alăturare de semne gravate la întâmplare de cineva care nu avea habar de egipteana veche, afirmă cu convingere Aurelius.

— Așadar este un fals, creat doar ca să-i amețească pe fraieri! trase concluzia secretarul.

— Pun pariu că despre asta este vorba! Oricum, nu mă miră absolut deloc o asemenea constatare: trebuia să ne dăm seama că avem în față o escrocherie! Religiile orientale sunt o adevărată mină de aur: ca să plouă cu sesterți sunt suficiente vreo două amulete, câteva procesiuni solemne, un pic de atmosferă exotică și misterioasă. Și aceluia care încearcă să vadă lucrurile mai în profunzime, i se răspunde că la anumite mistere nu au acces decât inițiații…

— Egiptenii sunt adevărați maeștri în manipularea mulțimilor. Toate decorurile acelea, statuile colosale, zeii aceia cu capete de animale, creează un efect copleșitor. Se mai adaugă câte o minune bine regizată și…

— Apropo de minuni, ce se spune în oraș despre soția pretorului?

— Se pare că soțul ar fi vrut să divorțeze dacă femeia nu i-ar fi dăruit cât de curând un moștenitor, iar ea nu era destul de bogată ca să poată rezista după partaj. Un copil îi era absolut necesar; așa încât, intrând în încurcătură, n-a stat mult pe gânduri și a dat fuga la Palemnon.

— Care probabil că s-a străduit cu toate forțele sale să realizeze acest miracol! continuă senatorul cu un sarcasm mușcător.

— Rămâne, însă, vindecarea neașteptată a lui Vibius, la care au asistat sute de credincioși, îi aminti Castor.

— Asta dacă boala de care suferea omul era cu adevărat gravă. Știi bine că multe stări de boală se datorează autosugestiei… toate tratatele medicale asupra isteriei, inclusiv cel al lui Hipocrat, ne pun în gardă împotriva bolilor imaginare.

— Și întâlnirea… intimă pe care Hippolitus susține că ar fi avut-o cu zeița? întrebă secretarul.

— Acesta este un amănunt pe care vreau să-l clarific eu însumi. M-am uitat cu atenție atât la Egle, cât și la Arsinoe și n-aș putea spune că mi-ar displăcea dacă, într-o noapte, una dintre ele ar lua locul zeiței Isis și mi-ar face o vizită în cursul inițierii mele! glumi Aurelius.

— Mai rămâne administratorul care, totuși, susține că a stat împreună cu soția sa toată noaptea. Cine știe dacă ea nu minte ca să-l acopere pe el…

— Nu cred. Fabiana are aerul că este o femeie greu de convins de ceva; mai mult, după cum le privește chiorâș pe cele două tinere și frumoase preotese, aș putea să jur că dezaprobă pe față unele clipe de extaz care nu prea au legătură cu misticul. O să merg la ea și o să-i cer să-mi confirme alibiul soțului ei… mi se pare că ea este singura cu capul pe umeri dintre toți credincioșii care roiesc prin templu!

Înainte de a-l primi în biroul soțului ei, femeia își strânse mai bine în jurul trupului *palla* sobră, acoperindu-și brațele până la încheieturile mâinilor și chiar își acoperi capul cu un voal, ca să se pună la adăpost de o eventuală privire prea indiscretă.

Aurelius asistă, nemulțumit, la toate acestea: nu avea încredere în femeile care se foloseau de pudoare ca de un stindard războinic, la fel ca și în atâția concetățeni de-ai săi prea

încrezători în *virtus* romana pe care pretindeau că o respectă. Învățase din experiență că, deseori, severitatea manifestată în public servea doar ca paravan pentru niște obiceiuri ascunse, nu prea ușor de acceptat.

Fabiana, însă, nu avea aerul unei ipocrite: în timp ce vorbea cu el, ținea privirile ațintite în pământ și părea sinceră stânjeneala pe care o resimțea aflându-se astfel, la o discuție între patru ochi, cu un personaj atât de important ca senatorul.

— Da, s-ar putea ca printre adepții lui Isis să fie și unii cu gânduri necurate, recunoscu fără plăcere femeia. Se vânturǎ prea mulți bani în templu ca să nu bănuiesc că se pot urmări și unele interese. Am încercat să-l pun în gardă, în privința aceasta, pe soțul meu, dar el nici nu vrea să audă așa ceva. Când a aflat că soția pretorului a rămas gravidă, și-a lăsat baltă munca sa de grăjdar ca să vină aici ca administrator, pe un salariu mult mai mic, încredințat că același miracol ni s-ar putea întâmpla și nouă. Dorește mai mult decât orice pe lume să aibă un copil și este convins că Isis îi va asculta dorința. Sigur, și eu sper aceasta; dar, cu cât trece mai mult timp, cu atât mă tem că nu suntem suficient de credincioși ca să primim de la zeiță un asemenea dar. Câteodată chiar îmi trece prin minte gândul că oamenii așteaptă prea mult de la zeii în care cred: nu fac decât să ceară ajutor, fiecare în funcție de micile, egoistele lor nevoi. Poate că ar fi mai bine să-i lăsăm pe zei să hotărască…

O femeie cu mult bun simț, gândi senatorul, nelalocul ei între toți ceilalți exaltați. Cu siguranță, Palemnon n-ar fi putut s-o înșele prea ușor sau să aibă din partea ei o complicitate tacită, ca aceea pe care, fără îndoială, o obținuse soția pretorului…

— Poate că soțul tău, Damasus, atât de încrezător în religia sa, minte ca să-l protejeze pe vreunul dintre credincioși, presupuse patricianul.

— N-ar face niciodată așa ceva, este un om prea cinstit ca să acopere faptele rele ale altora, spuse Fabiana. În plus, pot să declar că nu s-a mișcat din casă în dimineața aceea: seara adoarme ca un copil și dimineața abia reușesc să-l mai trezesc.

— Așadar, excluzi posibilitatea ca el să fi ieșit din casă fără ca tu să-l auzi…

— Da, eu dorm foarte ușor și, fără îndoială, m-aș fi trezit imediat, afirmă femeia, foarte sigură pe ea.

— Zici că ai somnul ușor. Și nu ai auzit niciodată zgomote suspecte în nopțile în care inițiații trec spre templu?

Fabiana își strânse buzele într-o expresie nemulțumită, dar nu spuse nimic.

— Unele apariții nu prea mă conving, mai ales dacă mă gândesc la cele două grațioase fete care se află sub același acoperiș cu inițiații… insistă Aurelius, sigur că aluzia aceasta va găsi un teren fertil în concepțiile severei matroane.

— Într-adevăr, ar fi de dorit ca preotesele să fie alese dintre fetele care doresc mai puțin să iasă în evidență; pe de altă parte, nu-i treaba mea să mă gândesc la asta, comentă Fabiana pe un ton acid, înainte de a se cufunda într-o tăcere totală care spunea mult despre opiniile ei.

•

A doua zi, Aurelius, în prezența lui Servilius, o interoga pe Pomponia, după ce le povestise în amănunt amândurora care era rezultatul de până atunci al cercetărilor lui.

— Ți-am mai spus de o mie de ori că nu am putut recunoaște vocea care se auzea din *purgatorium*! exclamă matroana, scoasă din fire. În orice caz, Palemnon ieșise deja ca s-o trezească pe zeiță din somnul său nocturn, așa încât încăperea fusese deschisă…

Senatorul o ascultă, încercând să-și păstreze calmul. Știa că Isis era o divinitate cu pretenții foarte variate: trebuia trezită dimineața cu invocații speciale, spălată, îmbrăcată, pieptănată cu un pieptene de fildeș și, în cele din urmă, parfumată cu esențe prețioase. La asfințitul soarelui ordinea acestor momente era inversă și abia după aceea era culcată.

— În plus, continuă femeia, nu știu absolut nimic despre trecutul lui Vibius sau al lui Palemnon: erau tovarășii mei de credință, nu puteam să bârfesc pe seama lor.

Zei, ce dezastru! reflectă Aurelius: Pomponia luase în serios atât de mult convertirea aceasta a ei, încât renunțase chiar și la distracția sa preferată!

— Și soția pretorului? mai încercă patricianul. Oricât de puternică ți-ar fi credința, draga mea prietenă, nu-mi vine să cred că ai rezistat tentației de a trimite vreo iscoadă care să capete niște informații despre o poveste atât de ispititoare. O sarcină nelegitimă, un copil rezultat din adulter, un preot dispus

să facă o minune... era ceva la care te pricepeai atât de bine, draga mea: este posibil ca tu să nu te fi ales chiar cu nimic?

— Mă rog, ca să fiu cinstită, ceva vorbe am auzit. Bărbierul pretorului este văr cu una dintre slujnicele mele și, acum câtva timp, s-a întâmplat s-o întreb ce mai face copilul, recunoscu în cele din urmă brava matroană.

— Și ce ți-a spus? întrebară amândoi odată Servilius și Aurelius.

— S-ar părea că are ochii cam bulbucați, mărturisi Pomponia, șovăind. Asta, însă, nu înseamnă că ar fi copilul preotului: Isis apare deseori sub o înfățișare bovină și putea să fi dat un asemenea aspect și noului-născut.

Aurelius nu-și mai putu ascunde enervarea.

— Nu bate câmpii, Pomponia! Gașca asta de escroci este pe cale să te înfunde într-un proces de crimă și tu încă te mai gândești cum să-i aperi!

— Are dreptate, draga mea, te rog să-l asculți! o implora soțul său.

Pomponia îl privi pe senator cu o expresie plină de orgoliu, iar fruntea încruntată și pumnii strânși, proptiți în șolduri îi dădeau o înfățișare războinică. Trupul uriaș al matroanei era învelit complet într-un cearșaf alb care o făcea să semene cu statuia unei Junone în așteptarea dezvelirii festive, iar furia ei era la fel ca aceea a zeiței din ziua în care descoperise aventura divinului ei soț cu frumoasa Alcmena.

— Vrei acum să mă faci să cred că totul este o minciună! spuse ea, revoltată. Sute de credincioși sunt gata să depună mărturie pentru ceea ce au văzut cu ochii lor!

— Oamenii văd uneori doar ceea ce vor să vadă, îi replică patricianul.

— De data asta, nu vei reuși să mă convingi, Aurelius: ești atât de sceptic întotdeauna încât vezi peste tot numai furtișaguri! se revoltă Pomponia.

— Gândește-te puțin, draga mea, interveni Servilius. Dacă prietenul nostru poate să găsească o soluție pentru a te scoate din beleaua asta, o poate face numai descoperind putregaiul care se ascunde sub aparența cultului zeiței Isis. Lucrul acesta nu înseamnă că toți cei care cred în ea ar fi niște pungași, ci doar că unii oameni necinstiți profită de pe urma bunei credințe

a altora pentru a-și umple buzunarele goale. Dacă reușim să-i dăm de gol, secta nu va avea decât de câștigat din asta.

Ceva mai îmbunată, matroana reveni la gânduri mai bune.

— Bine, așa să fie... se domoli ea. Așa-zisul fiu al pretorului are la baza gâtului o pată mare, vineție.

— Acum mai vii de-acasă, dragă prietenă! făcu Aurelius, mulțumit. Așadar, vei fi de partea mea când voi cere să trec prin ceremonia de inițiere?

— De acord, Aurelius. Dar, fii atent: dacă văd că ai de gând să-ți bați joc de tainele cultului... îl amenință Pomponia cu un aer sumbru.

Patricianul jură strâmb, încrucișându-și degetele.

•

În dimineața următoare, Aurelius bătea la ușa administratorului, pentru a-l convinge să-i dea o mână de ajutor.

Într-adevăr, după ce reflectase timp îndelungat, senatorul se hotărâse să adopte ipoteza relei-credințe a lui Vibius, mai ales pentru că nu reușea să afle de unde făcuse rost de atâția bani care, investiți în șantierele navale, făcuseră din el unul dintre cei mai bogați oameni din Baia.

În afaceri, Vibius dăduse dovadă de o pricepere extraordinară: în loc să construiască o flotă de cvadrireme uriașe, se orientase spre producerea unei flotile întregi de bărci sprintene și elegante, cu prore argintate, vâsle placate cu sidef și pânze din purpură; și, după ce le dotase cu perne și cu paturi, le închiria acum vilegiaturiștilor dornici să navigheze de-a lungul coastei. Pentru că nu toată lumea își putea permite să aibă o barcă proprie, în timpul sezonului de băi bărcile sale erau foarte căutate și acum se vorbea despre acest armator ca despre un viitor candidat la funcția de duumvir.

Începuturile succeselor sale coincideau, de altfel, cu miraculoasa vindecare datorată lui Isis și acesta era un motiv suficient de puternic ca să întărească bănuielile lui Aurelius care îl însărcinase pe Castor să facă niște cercetări la Capua, unde Vibius locuise până la neașteptata sa îmbogățire. Acum, nu mai rămânea decât să-l convingă pe Damasus să colaboreze pentru a-i întinde o cursă asasinului.

— Un escroc printre noi, nu pot să cred așa ceva! exclamă administratorul rămânând cu gura căscată de uimire la auzul spuselor patricianului.

— Din păcate, nu este imposibil ca unele persoane să profite de noi, Damasus, recunoscu Fabiana, punând mâna pe umărul soțului ei.

Totuși, bărbatul era greu de convins, așa că nici insistența mișcătoare a senatorului, nici zornăitul promițător al unei pungi pline cu sesterți nu-l convingeau să ia parte la acest plan.

Senatorul aruncă în jos ultimul atu, aducând vorba despre dorința administratorului de a avea copii.

— Un impostor și-a bătut joc de zeiță și l-a ucis pe marele preot care o slujea. Dacă ne ajuți să-l demascăm, poate că Isis te va răsplăti cu împlinirea dorinței pe care o ai de atâta timp, spuse el, în timp ce Fabiana făcea ochii mari.

În cele din urmă, Damasus se dădu bătut.

— Da, în dimineața aceea, trecând prin fața ușii de la *purgatorium,* am auzit câteva voci furioase și, la puțin timp după aceea, l-am văzut pe Vibius ieșind în mare grabă, declară soțul Fabianei. Totuși, mă îndoiesc că va recunoaște vreodată că a fost acolo, la ora aceea. Cuvântul meu este al unui simplu administrator, în timp ce el este unul dintre cei mai mari bogătași din oraș; și chiar dacă ar fi un om rău, mă tem că nu vom reuși niciodată să dovedim aceasta.

— Poate că există, totuși, o posibilitate: lasă mesajul acesta pe altarul zeiței, înainte de marea ceremonie care va avea loc peste câteva zile, spuse patricianul, dându-i un sul de papirus, sigilat cu ceară roșie.

— De acord, dar s-ar putea să treacă o vreme până când să găsesc momentul prielnic pentru a face ceea ce îmi ceri. Cu Palemnon aveam mână liberă, el era mereu pe afară, arzând gazul pe străzi; Nigellus, în schimb, își ia foarte în serios noile sale îndatoriri și iese destul de rar din *ekklesiasterion,* acceptă, în sfârșit, Damasus, căutând din priviri să capete aprobarea tacită a soției sale.

•

În noaptea inițierii lui Aurelius, templul răsuna de cântări încă de la asfințitul soarelui.

Umbrele lui Anubis, Apis și Osiris, proiectate de *funalia* atârnate pe pereți, în spatele uriașelor statui, se proiectau neliniștitor printre coloanele sanctuarului. Ceva mai departe – mai mică, dar și mai amenințătoare

— Se înălța statuia zeiței Sekhmet, a răzbunării, care aducea oamenilor nenorocire prin înspăimântătoarele sale blesteme. Printr-un efect ciudat de lumină, ochii de pisică ai statuii păreau să privească în sufletul noului credincios, ca pentru a se asigura de sinceritatea intențiilor acestuia. Senatorul își luă privirile de la ea, dorindu-și ca Epicur să fi avut dreptate când susținea că zeii, dacă existau, nu se amestecau deloc în treburile muritorilor...

Deodată, cântecele tărăgănate deveniră înfundate și ritmice, în timp ce o zeamă puturoasă începea să fiarbă într-un vas. Aurelius, cu bustul gol și cu șoldurile învelite într-o pânză albă care-i ajungea până la călcâie, privi spre amestecul acela care bolborosea, întrebându-se cum putea face ca să nu soarbă din ea. Înainte a se decide să facă acest pas hotărâtor, avusese grijă să ia preventiv un antidot, capabil să întârzie, dacă nu chiar să îndepărteze efectele drogului. În adâncul sufletului, sperase că va reuși să-l scuipe cumva, pe furiș; dar, acum, privirile tuturor credincioșilor erau ațintite asupra lui, iar Nigellus nu-l slăbea din ochi nicio clipă.

Cererea sa neașteptată de a fi inițiat în tainele cultului dăduse naștere multor suspiciuni în mintea noului mare preot care se lăsase convins doar de prestigiul care s-ar fi răsfrânt asupra comunității datorită înaltei condiții sociale a neofitului: adeziunea unui senator al Romei ar fi adus o mare strălucire sectei, fără a mai pune la socoteală faptul că Publius Aurelius Statius era atât de popular la Baia încât ar fi atras diferiți *clientes* la noua religie, chiar dacă unii ar fi făcut-o doar ca pe o nouă modă.

Astfel încât Nigellus acceptase cererea lui, limitând pentru moment inițierea la primele ritualuri, cele care prevedeau împărtășirea din licoarea aceea magică și o noapte de contemplație petrecută în singurătate, într-o cămăruță a templului. În acest sens, preotul nu părea să fie deloc îngrijorat de o eventuală întâlnire între noul convertit și Isis încarnată în femeie: doar dacă, desigur, ar fi știut cu certitudine că zeița nu avea nicio intenție să se arate...

Între timp, cel care oficia, după ce agitase de mai multe ori coșul cu cobra sacră, îi întindea insistent vasul patricianului, care nu mai putu da înapoi și bău.

Aurelius înghiți totul dintr-odată, sperând ca antidotul să aibă oarecare efect. La puțin timp după aceea, pe fondul litaniei intonate de corul credincioșilor, era întins pe covorul brodat cu semnele zodiacale. O ultimă fluturare de cădelniță, după care ușa camerei se închise lăsând înăuntru un nor des și înecăcios de tămâie.

•

Senatorul privi derutat în jur, la lumina unui felinar minuscul și avu grijă să se asigure de îndată că nu-l închiseseră împreună cu cobra sacră. Constată cu ușurare că nu se vedea niciun coș și nicio reptilă.

În clipa aceea, simți cum capul începe să i se învârtă. Tresări, încercând să se ridice în picioare și să lupte cu somnolența care îi făcea ca pleoapele să-i devină tot mai grele. După o vreme, însă, șira spinării nu mai rezistă și patricianul, cu toate eforturile sale, trebui să renunțe și să se întindă din nou pe covor, ca un copil prea obosit.

La un moment dat, i se păru că felinarul începea să se clatine. Licoarea pe care o băuse era pe cale să acționeze; după încă vreo câteva clipe ar fi urmat halucinațiile: trebuia să fie foarte atent ca să nu-și piardă cunoștința. Ca să rămână lucid, începu să repete, unul câte unul, toate numele celor peste o sută de sclavi din *domus,* după care îi trecu în revistă și pe numeroșii săi *clientes,* și sfârși refăcând în minte lista operelor științifice ale lui Aristotel și Teofrast.

Era gata să continue și cu volumele din enciclopedia lui Posidonius, când auzi în beznă o mișcare ușoară. Nu auzise deschizându-se ușa, de unde trase concluzia că intrusul, oricare ar fi fost el, intrase, probabil, printr-un pasaj secret din fundul camerei, în spatele statuii uriașe a lui Anubis.

Îndată după aceea, apăru și zeița: înaltă, impunătoare, înspăimântătoare cu masca aceea de bou, cu coarne curbate, care îi acoperea capul. Egle sau Arsinoe? se întrebă senatorul. Dacă se apropia mai mult, i-ar fi tras jos masca de pe față.

Poalele mantiei se îndepărtară, lăsând să se distingă trupul gol care avea perfecțiunea statuilor grecești. Acum, apariția divină se afla la un pas de Aurelius și era gata să se aplece peste el.

Patricianul încercă să ridice brațul ca s-o înșface, dar mușchii îl dureau și mâna flutură prin aer, într-un gest ridicol și zadarnic.

Antidotul nu avusese efect; drogul îl sleia de puteri, permițându-i zeiței să pună stăpânire pe el...

Nu, era o femeie în carne și oase, nu o zeiță, cea care voia să profite de corpul său, gândi Aurelius cu ultimul strop de limpezime a minții care-i mai rămăsese. Totuși, patricianului îi era imposibil să ghicească despre cine era vorba, dat fiindcă și vederea încețoșată îl împiedica să distingă vreun detaliu după care ar fi putut s-o recunoască pe acea femeie. Când simți pe pieptul său apăsarea sânilor, greutatea pântecelui și strânsoarea brațelor nespus de albe, își dădu seama că, împotriva voinței lui, începe să se excite peste măsură. Nu voia să se lase în voia acestei senzații, dar știa că acea violentă și stranie voluptate va birui curând orice rezistență. Atunci, își adună toată energia care-i mai rămăsese pentru a-și înălța capul și-și lipi gura de umărul stâng al femeii, înfigându-și dinții în carnea ei.

Geamătul de durere, înăbușit de masca de pe față, nu avea nimic divin în el.

Aurelius mușcă și mai tare, refuzând să-i dea drumul, până când o mână i se lipi de față și nu mai putu să respire. Astfel încât își descleștă maxilarele, dând drumul femeii care făcu imediat o săritură în lături.

Epuizat, senatorul se prăbuși în bezna unui somn fără vise.

•

— Bună treabă, stăpâne! În orice caz, eu aș mai fi așteptat puțin, înainte de a o mușca... îl felicită Castor care se pregătea să plece la Capua. Ca să-l convingă să facă această scurtă călătorie, Aurelius fusese nevoit să-i promită cincizeci de sesterți, un butoiaș de vin și permisiunea de a folosi timp de zece zile în șir litiera sa.

— Desigur, n-am vorbit deloc despre minune cu Nigellus, spuse senatorul, referindu-se la misterioasa apariție din noaptea trecută. Le-am căutat pe Egle și pe Arsinoe, dar n-am reușit să dau cu niciun chip de ele. Oricum, nu vor putea sta ascunse prea mul timp: poimâine are loc marea procesiune pentru lansarea la apă a unei noi bărci, al cărei proprietar a plătit o groază de bani pentru ca nava să fie binecuvântată de Isis. Cele două preotese vor fi nevoite să participe în veșmintele de in alb, cu spatele descoperit, astfel că vom putea afla care dintre ele se dă drept zeiță.

— Dacă nu cumva una dintre fete, văzând că zbenguielile ei fuseseră descoperite de Palemnon, l-a ucis pentru ca el să n-o dea de gol, presupuse secretarul.

— Nu, amândouă erau prea firave pentru a se putea lupta cu un bărbat zdravăn. Una dintre ele, însă, ar putea să fie complicea asasinului.

— Chiar ești sigur că autorul crimei este Vibius? îl întrebă cu îndoială Castor.

— Câtuși de puțin, dar am toate motivele să cred că el și cu Palemnon îi jumuleau pe credincioși. Nu-i greu să te prefaci că ești bolnav, iar neașteptata sa vindecare este prima și cea mai spectaculoasă minune pe care a săvârșit-o zeița: din momentul acela, a început să plouă cu bani la templu, ca boabele de gheață într-o ploaie cu grindină.

— Așa este… De fapt, dacă Hippolitus sau Nigellus ar fi fost aceia care au organizat înșelătoria, astăzi, situația lor financiară ar fi fost mult mai bună; în realitate, amândoi au rămas cu destul de puțini bani, după ce au făcut o sumedenie de donații templului.

— Să vedem cum se putea pune la cale toată afacerea, reflectă Aurelius. După câțiva ani de colaborare rodnică, asociații nu se înțeleg în privința împărțirii câștigului și Vibius se decide să rezolve el situația în modul cel mai simplu și mai convenabil pentru interesele lui: restrânge cercul complicilor și-l elimină din joc pe Palemnon.

— Dar de ce ar fi fost nevoie să-l înece în bazinul cu apa purificării, când există atâtea metode mai rapide și mai sigure pentru a ucide pe cineva? se întrebă Castor. Poate că preotul îl șantaja și el a fost cuprins de panică.

— S-ar putea, îi replică Aurelius, dar se vedea că nu era prea convins de o asemenea ipoteză.

— Explică-mi un lucru, întrebă, nedumerit, secretarul. Ce înseamnă hieroglifele de pe papirusul pe care l-ai dat administratorului?

— Sunt simboluri ale morții: oricine are o legătură cât de vagă cu religia egipteană, le va înțelege semnificația.

— Dar ce speri să obții? Un asemenea mesaj poate avea efect doar asupra unui credincios adevărat, în timp ce unui pungaș nu poate decât să-i provoace un hohot zdravăn de râs.

— Credincioși adevărați avem din belșug: practic, toți, cu excepția asasinului și a femeii care se travestește în zeiță, precizează Aurelius.

— A cărei identitate o s-o aflăm cât de curând datorită urmei de la mușcătura de pe umăr. Am impresia că suntem pe drumul cel bun, trase concluzia Castor. Doar dacă lucrurile nu se vor complica din nou...

•

O procesiune în onoarea zeiței Isis însemna un spectacol de prima mână și mulți vilegiaturiști renunțaseră la obișnuita baie de dimineață ca să asiste la ea.

În curtea templului, Aurelius, îmbrăcat cu toga senatorială de gală, își ascundea cu greu starea fizică nu prea bună: o noapte întreagă petrecută în încăperea aceea secretă și prezența în primele rânduri ale unui cortegiu religios erau mult prea greu de suportat pentru un epicureu cu reputația lui, fără a fi serios șifonat.

În clipa aceea, Nigellus, solemn și pătruns de importanța funcției sale, coborî pe treptele templului, ținând în mâini simbolurile puterii divine: felinarul în formă de barcă, creanga de palmier cu frunzele poleite cu aur, ciurul plin cu frunze de laur.

În urma preotului, purtată de patru inițiați, apăru statuia zeiței, cu totul asemănătoare personajului pe care-l văzuse senatorul în noaptea trecută: perucă neagră, mantie brodată, masca de bou, scufie cu coame curbate, încadrând discul soarelui care răsare.

La trecerea statuii, unii credincioși se lăsară în genunchi; alții atinseră pământul cu fruntea, după obiceiul oriental. Patricianul rămase în picioare, făcându-se că nu vede semnele agitate ale lui Hippolitus care-i cerea să-și aplece capul: desigur, ar fi fost o obligație pentru bunul mers al anchetei, dar nimeni și nimic nu putea face un senator roman să-și plece capul, nici măcar în fața divinului Cezar, deși, în vremea lui Caligula, fuseseră unii dintre senatorii de atunci care plătiseră cu viața refuzul plin de mândrie de a face plecăciuni în fața împăratului.

Nigellus nu păru să dea prea mare importanță atitudinii lui Aurelius. Înainta mecanic, ca și cum ar fi fost beat, mișcând din buze de parcă vorbea direct cu zeița: pe de altă parte, nu

spusese și repetase el de mii de ori că auzise vocea ei puternică, în timpul stărilor de extaz?

Cât despre Vibius, nu avea cum să privească în jur, fiind ocupat să țină în aer picioarele din față ale vițelușei care, potrivit vechilor tradiții, nu trebuiau niciodată să atingă pământul. Aurelius îl văzu încordându-și bicepșii puternici: pentru un bărbat cu o asemenea forță, aprecie el, ar fi fost o joacă de copil să țină capul lui Palemnon sub apă…

Imediat în spatele statuii, înaintau, purtând cu sprinteneală sandalele cu tocuri foarte înalte, cele două preotese, înfășurate din cap până în picioare în mantii imaculate de in. La vederea acelor veșminte atât de feciorelnice, Aurelius era cât pe ce să se lase purtat de un acces de furie, dar, deodată, Egle își ridică brațele în sus și, cu un gest plin de grație, își luă eșarfa care-i acoperea umerii și părul împodobit cu ghirlande și-l așeză cu delicatețe pe capul statuii.

Senatorul privi cu toată atenția: nicio mușcătură… așadar, Arsinoe era femeia pe care o căuta. Făcându-și loc prin mulțime, ajunse rapid în fața preotesei și-i bară drumul.

Fără a se arăta deloc surprinsă, fata îi zâmbi cu gura până la urechi, după care, printr-o mișcare abilă, făcu astfel încât mantia subțire să alunece de pe păr, până ajunse aproape de sâni. Patricianul privi uluit pielea perfect netedă, fără niciun semn, și dezamăgirea de pe chipul său fu atât de evidentă, încât Arsinoe, nemulțumită de faptul că senatorul nu fusese deloc galant, își trase la loc mantia, acoperindu-și umeri și părul, după care nici nu-l mai luă în seamă.

— Aurelius, Aurelius, s-a întâmplat din nou! strigă în clipa aceea la el Hippolitus, trăgându-l de cutele togii. Ieșit din minți de bucurie, tânărul boscorodea ceva despre o nouă întâlnire cu Isis reîntrupată.

Aurelius încercă să profite imediat de spusele lui.

— Zeița avea, cumva, un semn pe umărul stâng? întrebă el, nerăbdător să afle răspunsul.

— Ca să spun drept, nu știu: brațele ei erau complet acoperite de mantie… mărturisi, șovăitor, Hippolitus.

— Atunci, poate că există o altă explicație! îl expedie în grabă patricianul care, în sfârșit, începuse să înțeleagă câte ceva.

În clipa următoare apăru Castor care, întors de la Capua, alergase într-un suflet pe urmele cortegiului ca să-l pună la curent pe stăpânul lui cu ultimele noutăți.

— Îmi datorezi încă un urcior de vin, stăpâne! Am niște vești grozave! exclamă secretarul, agitat peste măsură. Așa cum ai presupus, Vibius este un ticălos și jumătate! continuă el aproape strigând, în încercarea de a-și face auzit glasul în bubuitul tobelor care ritmau pașii credincioșilor.

•

Trei ceasuri de rugăciuni și de cântări ar fi obosit pe oricine. Vibius, care petrecuse două purtând pe brațe viețelușa care urma să fie sacrificată și alta pentru stropirea bărcii cu apă sacră, ar fi trebuit să fie zdrobit de oboseală. Așa că Aurelius nu se miră când îl găsi în templu, cu răsuflarea încă întretăiată de atâta trudă.

— Este obositor să-ți câștigi mântuirea! spuse el, așezându-se alături de el pe bancă.

— Nu-mi place absolut deloc ce faci, nobile senator, îi răspunse pe un ton nemulțumit. Se vede limpede că ne consideri pe toți niște prostănaci și te prefaci că te interesează credințele noastre, doar ca s-o scoți din belea pe grăsana aia de prietenă a ta. Dar eu te sigur că n-o s-o poți scoate basma curată!

— Chiar vrei să-ți menții acuzația? Nigellus parcă ar fi dispus să închidă ochii în privința asta…

— Este o chestiune de prestigiu: tot orașul Baia trebuie să știe că nu se poate lovi așa, fără a fi pedepsit, în marele nostru preot.

— Așa este, te înțeleg. În caz contrar, credincioșii s-ar putea îndoi de puterea divină și ar înceta să-ți mai umple cuferele cu aur, îi răspunse patricianul. Totuși, ți-ai greșit socotelile, Vibius: pe Nigellus n-o să-l poți duce de nas așa cum făceai cu Palemnon.

— Ce vrei să spui? se făcu alb la față celălalt.

— Că de limba egipteană tovarășul tău n-are habar nici cât negru sub unghie. Sigur, împopoțonat ca mare maestru al cultului zeiței Isis era destul de convingător, dar a exagerat atunci când s-a prefăcut că știe să traducă inscripția gravată pe scarabeul acela. Răspunsul său mi-a dat de bănuit, așa că am vrut să limpezesc lucrurile și așa am aflat că așa-zisul mare

preot cunoștea scrierea hieroglifică chiar mai puțin decât mine. Ajungând aici, l-am trimis pe secretarul meu să facă niște cercetări aici, aproape: la Capua mai precis... este orașul tău de baștină, dacă nu greșesc.

— Poți să scormonești cât vrei în trecutul meu, Aurelius: n-o să găsești nimic necurat.

— Decât un proces pentru înșelătorie.

— Văd că te-ai informat bine. Află, însă, că am ieșit din acel proces cu reputația nepătată.

— Judecătorul avea, însă, mari îndoieli asupra nevinovăției tale...

— Ce să zic, judecătorii! O șleahtă de carieriști șireți care uneltesc pe spinarea oamenilor cumsecade ca să-și ușureze intrarea în *cursus honorum* al vieții politice! declară Vibius, întărindu-și spusele cu un gest disprețuitor.

— Ai fost achitat la acel proces, nu-i așa? Poate pentru că principalul martor al acuzării, un vânzător de zdrențe cu o pată mare pe gât, sub ureche, în ziua judecării cauzei n-a mai putut fi găsit. Și tocmai asupra acestui martor care a lipsit de la proces și-a îndreptat toată atenția indiscretul meu secretar, pentru că, vezi tu, judecătorul își amintea foarte bine atât de tine cât și de el, dat fiind că voi doi i-ați distrus cariera. După procesul la care nu s-a prezentat, omul cu pata pe gât a apărut la Puteoli, sub numele de Palemnon. Nu se mai ocupa de adunarea zdrențelor; ba chiar avea acum o pungă bine garnisită, ca și cum ar fi făcut cuiva un serviciu important și bine plătit...

Vibius dădu să spună ceva în apărarea lui; apoi, intimidat de privirea acuzatoare a lui Aurelius, consideră că era mai prudent să nu mai scoată nicio vorbă.

— Nu trebuia să fi fost prea greu să te înțelegi cu vechiul tău complice ca să puneți la cale o afacere din care să câștigați amândoi, continuă senatorul. Într-adevăr, datorită sprijinului tău, Palemnon a fost ales ca preot în templu lui Isis care, pe vremea aceea, căzuse cu totul în paragină: colanul acela sacru era un cel mai bun pretext pentru a ascunde pata de pe gât și Palemnon îl purta în permanență, atent să respecte solemnitatea slujbelor. Cât despre tine, tu ai început să te plângi de tulburări grave ale sănătății, prefăcându-te atât de bine, încât prietenii și rudele te credeau pe ducă. Și, apoi, într-o bună zi, în fața unui public numeros, s-a produs miraculoasa

vindecare, minunea care a făcut ca numărul credincioșilor și al pomenilor pentru templu să crească. Desigur, naivii aceia nu bănuiau nimic despre conspirația voastră: pe sărmanul Nigellus l-ați făcut să creadă că vorbea cu Isis, amplificând o voce cu o pâlnie făcută dintr-o foaie de pergament și ați reușit, de asemenea, să produceți o impresie puternică în rândul plebei, arătând tuturor statuia zeiței care plângea cu lacrimi de sânge... sau, mai bine, zis, de vin roșu. Îmi permit să mă îndoiesc de sinceritatea soției pretorului: este greu ca ea să nu-și fi dat seama că oamenii voștri o lăsaseră gravidă...

— Ajunge, strigă Vibius, scos din sărite.

— Planul merge înainte, donațiile plouă neîncetat și afacerile cresc, continuă Aurelius fără să ia în seamă reacția celuilalt. Dar, după aceea, se petrece o minune neprevăzută: zeița apare fără să fi fost chemată de nimeni și se apucă să facă dragoste cu Hippolitus! Palemnon se înfurie: este convins că tu vrei să continui jocul ăsta de unul singur, îndepărtându-l pe el; așa încât te amenință și tu îl faci să tacă pentru totdeauna, ținându-l cu capul sub apă.

— N-ai nici măcar o singură dovadă pentru tot ce ai spus până acum! protestă Vibius.

— S-ar putea, îi răspunse senatorul. Totuși, magistratul despre care îți vorbeam s-a legat la un deget ca să nu uite și are de gând să vină la Baia: este sigur că-l va recunoaște pe Palemnon chiar și sub formă de mumie. Cât despre soția pretorului, decât să riște să fie pusă la îndoială paternitatea copilului său, este gata să te acuze de cele mai mari rele, inclusiv de asasinat. Fără să-l mai punem la socoteală pe prietenul meu, Servilius, care îi adună pe toți sărmanii credincioși pe care i-ai jefuit, pentru a se lupta cu tine în tribunal. O să te ruineze, Vibius; jocul s-a sfârșit, și, de data asta, nimeni n-o să te mai salveze de condamnarea la galere sau la ocnă. Asta, bineînțeles, dacă nu vei fi acuzat și de uciderea complicelui tău...

Vibius începu să tremure:

— Ascultă, aș putea recunoaște că am făcut unele lucruri incorecte, dar nu mă voi lăsa acuzat de o crimă pe care n-am comis-o.

— Deci, ești nevinovat... și totuși, administratorul te-a văzut în templu, în dimineața aceea.

— Este adevărat, m-am certat cu Palemnon: el credea că eu am organizat aparițiile zeiței! Dar, când am ieșit eu din *purgatorium,* era perfect sănătos, chiar dacă destul de furios. Prietena ta, Pomponia, a fost aceea care l-a ucis!

— Nu, Vibius. Pomponia este nevinovată și pot să demonstrez asta: abia își unsese mâinile cu uleiul binecuvântat și, dat fiind că Palemnon avea capul bine ras, nu i-ar fi stat în putință să-l țină sub apă, cu mâinile alunecoase, în timp ce el se zbătea disperat ca să poată respira.

— Cu toate acestea, îți repet că, atunci când m-am despărțit de el, era viu și nevătămat. Întreabă-l pe Damasus; cu siguranță, intendentul o să-și aducă aminte că eu eram deja departe când Pomponia a intrat în încăperea în care se află bazinul cu apă purificatoare. Și, dacă este adevărat ceea ce spune prietena ta, preotul era mort doar de câteva clipe, protestă Vibius care începea să intre în panică. Cel vinovat probabil că este Hippolitus... nu degeaba a inventat el bazaconia aceea cu aparițiile zeiței!

— Cu alte cuvinte, ești de acord cu mine că totul n-a fost decât o înscenare? zâmbi Aurelius.

— Cum să nu, n-a existat niciodată nicio zeiță. Fie că Hippolitus este un zănatic și are vedenii, fie că joacă murdar ca să-și bată joc de noi... bâigui Vibius, căutând cu disperare să găsească un țap ispășitor.

— Greșești, Vibius. Zeița există cu adevărat, îl contrazise patricianul.

— Da, și cere răzbunare, se auzi o voce din spatele lor. Nigellus, purtând colanul de aur și celelalte însemne ale înaltei sale funcții, înainta cu pași mari, strângând în mână cobra sacră care șuiera amenințător. Am auzit mărturia ta, Vibius!

— Nigellus, doar nu poți crede că... se dădu înapoi celălalt, înghițind în sec.

— Știam de mult timp de escrocheriile voastre și a trebuit s-o apăr pe Isis, scăpând-o de nedemnul său preot care făcuse o negustorie cu milostenia ei. Apa binecuvântată a șters urma crimei sale, purificând templul de nelegiuirile voastre. Următorul vei fi tu: dacă te-ai fi lăsat arestat de senator, ai fi reușit cumva să ieși la suprafață: dar zeița te va lovi mortal! proclamă Nigellus, făcând gestul de a asmuți șarpele împotriva omului înspăimântat din fața sa.

Zeii, însă, nu sunt întotdeauna dispuși să vină în întâmpinarea dorințelor pe care le au oamenii și nici șerpii: cobra, înfuriată de faptul că era tratată fără respectul cuvenit, își pierdu răbdarea și țâșni șuierând spre mâna care o ținea prizonieră. Un strigăt și Nigellus se clătină, slăbind din strânsoare șarpele.

Cobra șuieră din nou, ca pentru a explica motivele sale personale pentru un asemenea gest, după care se târî și se încolăci în coșul său. Aurelius, năpădit de o sudoare ca de gheață, ajunse dintr-un salt lângă coș și trânti deasupra capacul.

— Mor, nu-mi mai simt mâinile și picioarele, șopti Nigellus, prăvălindu-se pe pardoseală. Mâna sa, deși aproape rece, bâjbâi pe sub tunica albă și scoase de acolo papirusul lui Aurelius. Am primit un mesaj, un semnal al morții: credeam că este pentru Vibius, dar zeița a hotărât altfel. Acum, Isis mă așteaptă ca să-mi dăruiască fericirea veșnică...

— Zei îndurători, nu se poate face nimic? întrebă Vibius, în timp ce senatorul așeza o mantie făcută sul sub capul muribundului.

— Isis, Isis, te aud... șopti preotul în agonie, ascultând în cea mai adâncă tăcere chemarea de dincolo de mormânt. Vin acum la tine...

— Pe toți zeii, ăsta chiar credea cu adevărat, rămase uluit Vibius, văzându-l pe Nigellus care-și dădea ultima suflare cu zâmbetul pe buze. Și tu, Aurelius, știai că nu eu eram vinovatul!

— Am bănuit mereu că erai un tâlhar, nu un ucigaș. Ca să ucizi, îți trebuie curaj, Vibius, sau convingerea deplină că ai dreptate. Tu nu aveai niciuna, nici alta. Apa aceea binecuvântată m-a făcut să-l bănuiesc pe Nigellus: crima avea multe caracteristici care mă duceau cu gândul mai degrabă la o execuție rituală, decât la un simplu asasinat. Într-adevăr, Nigellus a vrut să-și execute victima, spuse patricianul, învelind trupul neînsuflețit al preotului. De aceea am făcut în așa fel încât să vorbesc cu tine atunci când eram sigur că el trăgea cu urechea la discuția noastră. Damasus l-a trimis aici sub un pretext oarecare, ca să te audă vorbind-o de rău pe zeița sa: nădăjduiam ca indignarea îl va face să iasă la vedere, așa cum, de altfel, s-a și întâmplat.

— Și papirusul acela... tu ai aranjat să-l primească, nu-i așa? Nu aveai dovezi și voiai să-l prinzi asupra faptului, deși știai că va încerca să mă ucidă!

— Eram eu aici și te-aș fi apărat, nu? Și, în orice caz, pierderea n-ar fi fost prea mare, spuse, sarcastic, senatorul.

— Ce fiu de curvă ești! șuieră Vibius cu ură.

Patricianul nu luă în seamă cuvintele lui: n-ar fi servit la nimic să se arate jignit; și, la urma urmelor, mama sa nu fusese un model de castitate.

— Fanaticul ăla era, însă, mai rău decât tine. Când te gândești… Lucrurile mergeau ca pe roate, cultul lui Isis atrăgea în fiecare zi noi adepți și noi ne-am fi îmbogățit… de ce ai distrus totul? clătină din cap Vibius, nevenindu-i a crede.

— Nu-l compătimi: a murit fericit, convins că va renaște într-o altă lume. Tu, însă, va trebui să te pregătești pentru un lung proces care…

— Ia-o mai ușor, nobile senator; am mai putea găsi o cale de înțelegere, îl întrerupse celălalt, gândindu-se la o soluție concretă.

— Îți ofer o cale de scăpare, îl puse la punct, sec, Aurelius. Toate bărcile tale donate templului, iar Hippolitus mare preot. O fi el un naiv, dar este un om cinstit și va folosi roadele fărădelegilor tale în folosul celor nevoiași.

— Dar nu ești în toate minții, toate bărcile mele? izbucni, disperat, Vibius.

— Îți las barca de pescuit ca să te poți descurca. Ori accepți, ori viitoarea călătorie o vei face sub puntea unei galere, în lanțuri și trăgând la vâsle.

— Barca de pescuit… și când te gândești că nu știu nici măcar cum se aruncă un năvod! gemu banditul, hotărându-se să accepte propunerea patricianului.

•

Pomponia făcea piruete prin sala de primire, îmbrăcată în *palla* argintie pe care și-o comandase special pentru petrecere.

— Oh, Aurelius, cât de proastă am fost; trebuia să-mi dau seama imediat că povestea aceea cu Isis era doar o înșelătorie: prea mulți bani, prea mult lux, nu așa se dovedește adevărata credință… Acum, însă, am găsit o sectă mult mai serioasă care venerează un tâmplar din Galileea, mort acum câțiva ani. Se spune sunt oameni simpli și cumsecade…

— Te rog, Pomponia, doar nu vrei să te împotmolești din nou în hățișurile vreunei alte religii orientale! o domoli Servilius, folosindu-se, măcar o dată, de autoritatea sa de soț.

Mulțumește-te cu falnicii noștri zei romani care stau foarte cuminți în Olimp fără a supăra pe nimeni și nu cer decât din când în când să le aducem câte un sacrificiu: în curând, nimeni nu va mai auzi vorbindu-se despre aceste secte extravagante!

Matroana oftă și, ca să-și găsească o consolare, alergă să se ocupe din nou de îndatoririle unei bune gazde. În clipa aceea, de altfel, tocmai intrau Hippolitus, îmbrăcat în alb din cap până în picioare, împreună cu Egle, Arsinoe, Damasus și Fabiana.

— Vi-l prezint pe noul mare preot! exclamă administratorul templului.

— Nici nu puteați face o alegere mai potrivită, comentă Aurelius.

Hippolitus se eschivă cu modestie.

— Nu ei sunt cei care m-au ales. Printr-o fericită întâmplare, cu adevărat incredibilă, am avut ocazia să-l întâlnesc pe cel mai de seamă inițiat de la templul din Alexandria, aflat în trecere prin Puteolis și m-a consacrat el în persoană.

— Cel mai de seamă inițiat din Alexandria, ai spus? Poate că secretarul meu îl cunoaște... comentă senatorul sperând că nu era vorba despre vreunul dintre preoții escrocați de Castor în vremurile de glorie ale primei lui tinereți. Din instinct, îl căută cu privirea pe secretar care, în clipe ca acelea, ar fi trebuit să se afle alături de el ca să-i salute pe invitați.

Dar nici urmă de Castor. Ciudat, se gândi patricianul: mirosul vinului bine aromatizat care se înălța din vasele cu vin fierbinte, constituia o chemare la care însetatul libert nu rezista niciodată.

— Acum sunt cu adevărat liniștit, pentru că mă voi putea dedica îndatoririlor funcției mele fiind în concordanță cu toate canoanele. Înaltul preot din Alexandria m-a cufundat în apa purificatoare, continuă Hippolitus. Apoi, a vrut să rămână singur mai mult timp cu Egle și cu Arsinoe, ca să pătrundă...

„Zei din cer!” tremură în sinea sa Aurelius, care începea să aibă unele bănuieli asupra identității presupusului inițiat de seamă.

— ... În adâncul credinței noastre, desigur! se grăbiră să explice în cor cele două fetișcane.

— Dar cum se face că preotul acela egiptean se afla prin părțile acestea? întrebă ros de îndoieli senatorul.

— Făcea o călătorie ca să strângă fondurile necesare pentru refacerea marelui sanctuar de la Sienis. I-am dat cu multă

plăcere puținul pe care-l mai aveam în vistieria templului: noi nu mai aveam nevoie de acei bani acum, când Vibius a semnat cedarea întregii sale averi comunității.

Acum, Aurelius era sigur că simțea mirosul păcălelii.

— Spuneți-mi, inițiatul acela avea capul ras, la fel ca voi toți?

— Sigur că da, adeveri Hippolitus și patricianul răsuflă ușurat, rușinându-se că putuse bănui un lucru atât de josnic.

— Dar avea barbă: o barbă scurtă și ascuțită, își aminti administratorul. Când zeița ne va apărea din nou, o să-i cerem permisiunea să purtăm și noi barbă.

— Vai de mine, din păcate Isis nu va mai apărea niciodată; mi-a comunicat aceasta chiar ea, spuse Hippolitus cu un regret sfâșietor. Dar eu am s-o slujesc mereu, cu cel mai mare devotament!

— Sunt sigur că, în orice caz, zeița voastră vă va răsplăti, îndeplinindu-vă cât mai repede dorințele, răspunse patricianul, privindu-l pieziș pe Damasus.

— A și făcut-o deja, nobile senator! răspunse acesta, cu ochii strălucitori de fericire. În sfârșit, voi avea un moștenitor!

•

Puțin mai târziu, plecând sub un pretext oarecare de lângă musafiri, Aurelius căzu ca un trăsnet în locuințele servitorilor, cu biciul în mână.

— Castor! strigă el cu glas tunător.

— Aici sunt, stăpâne!

Senatorul îl privi cu uimire: părul, scurt și bine îngrijit, era la locul lui. Poate că făcuse iarăși o mare greșeală…

Abia când servitorul se întoarse cu spetele și vru să plece, Aurelius observă pe ceafa lui niște urme ca de lipici.

— Ce ți-ai pus pe cap ca să te prefaci că ești chel, Castor? întrebă patricianul bătând ritmic cu talpa piciorului în pardoseală, în semn de nerăbdare.

— Bășica unui vițel, *domine*: trebuie doar un pic de lipici și se ține perfect pe cap. Din păcate, nu am avut cum să-mi ascund barba, recunoscu secretarul, fără măcar să încerce să caute o justificare.

— O să înapoiezi imediat ce ai luat tâlhărește! îi porunci stăpânul.

— Dacă îmi poruncești... ei, dar nu ți se pare că se aude un zgomot ciudat? Un șuierat subțire, încet de tot... pare a fi de la un șarpe!

— Pe toți zeii Tartarului, cobra sacră! îngheță Aurelius, făcând imediat un pas înapoi.

— Fugi, *domine*, te apăr eu! se oferi cu eroism grecul, împingându-l pe senator afară pe ușă. Surprins de gestul neașteptat al devotatului său servitor, Aurelius nici nu mai avu când să spună ceva.

Dinăuntru se auzi un tărăboi care semăna cu o luptă și, după câteva clipe, Castor ieși din cameră, viu și nevătămat, având pe chip expresia triumfătoare pe care o avusese, probabil, și micuțul Hercules după lupta cu cei doi șerpi care-l atacaseră în leagăn.

— Ah, dacă n-aș fi fost eu acolo... dar acum, stăpâne, totul este în regulă. Am prins dihania aia și am închis-o acolo, spuse secretarul arătând înspre un coș de nuiele. Din fericire, mă pricep foarte bine la șerpi încă de când eram copil: în Egipt chiar m-am ocupat cu creșterea cobrelor... Dar vorbeam de mărunțișul ăla pe care mi l-au dat la templu. Ești sigur că ar fi cel mai bun lucru să-i înapoiez?

— Cum să nu? se miră stăpânul.

— Mai întâi, dintr-un punct de vedere moral, ce am făcut eu nu poate fi considerat înșelătorie. Într-adevăr, datorită priceperii mele de a face acele cercetări la Capua, adepții lui Isis se vor alege cu flota lui Vibius și drept este să câștig și eu ceva din asta. În al doilea rând, scrupulul tău de a fi cinstit i-ar provoca o dezamăgire cruntă săracului Hippolitus, năruindu-i cele mai frumoase vise ale sale. Este convins că a fost consacrat de cel mai mare inițiat în persoană; imaginează-ți ce prost s-ar simți dacă ar afla că, de fapt, eu eram acel egiptean!

Oamenii de talia lui Hippolitus, se gândi Aurelius, constituiau o adevărată instigare la furtișag pentru tot felul de șmecheri. Poate că, la urma urmelor, și Castor avea dreptate când propunea să lase lucrurile așa cum se întâmplaseră...

— În al treilea rând, cum ai putea găsi curajul să pedepsești un servitor credincios care doar ce ți-a salvat viața, cu riscul de a și-o pierde pe a sa? adăugă secretarul ca argument hotărâtor.

Aurelius zâmbi strâmb: generoasa faptă a grecului era cam prea mult lăudată. Fără să șovăie, se duse înspre coșul în care se afla cobra.

— Fii atent, stăpâne, este extrem de periculos! îl puse în gardă secretarul, trăgându-l înapoi. Dar senatorul dăduse deja la o parte capacul coșului folosindu-se de coada biciului și înăuntru nu se vedea decât un inofensiv șarpe de apă.

— Ăsta zici tu că este un șarpe veninos? Ai pregătit înscenarea aceasta crezând că o să mă tragi pe sfoară, nu-i așa? exclamă Aurelius, gata să-i tragă câteva.

Văzând că trucul său fusese descoperit, Castor își puse palmele pe cap ca să se apere de meritata pedeapsă; dar, exact în clipa aceea, șarpele zvâcni afară din coș și se înfășură pe piciorul lui drept.

— Te rog frumos, ia-l de pe mine, stăpâne! Mi-e o frică grozavă de șerpi! urlă grecul, în timp ce Aurelius arunca pe jos biciul, izbucnind în râs.

Castor profită de aceasta și dispăru în *fauces*, împreună cu șarpele său care nu voia deloc să se dea bătut. Patricianul nici nu încercă să-l mai oprească. Avea altceva de făcut în loc să-l fugărească pe pungaș: nu era un lucru care i se întâmpla în fiecare zi să întâlnească față în față o zeiță; trebuia să profite de o asemenea ocazie unică…

•

Femeia, rezemată de balustrada terasei care avea vedere spre port, privea marea cu un surâs fericit.

— Aduc laudă lui Isis cea cu brațele albe, care-i vindecă pe neputincioși și aduce rod în pântecele femeilor… îi spuse cu glas scăzut Aurelius, ajungând pe neauzite în spatele ei.

Fabiana tresări.

— Câteodată, însă, chiar și Nemuritorii au nevoie de un mic ajutor. Și, pentru o femeie frumoasă, obișnuită să se ascundă după niște straie sobre și posomorâte, nu este prea greu să ia locul unei zeițe în patul credincioșilor.

Femeia nu-l contrazise.

— Îmi doream un copil. Damasus nu mi-l putea oferi.

— Ideea ți-a venit atunci când ți-ai dat seama de soluția pe care o găsise soția pretorului, nu-i așa? Oricum, trebuie să-ți spun că, deși pari așa de modestă, ai fost foarte convingătoare în rolul unei zeițe voluptuoase!

Femeia roși și strânse buzele de ciudă.

— Nu este ceva de care să-ți fie rușine. Când un bun actor joacă un rol care-i place, deseori se contopește total cu personajul său, o consolă Aurelius cu o ironie îngăduitoare.

— O să mă spui lui Damasus? întrebă ea cu un tremur în glas.

Patricianul zâmbi: îl convinseseră argumentele lui Castor în sprijinul ideii că n-are rost să te arăți cinstit cu orice preț.

— De ce aș face-o? îi răspunse Fabianei. Ai procedat înțelept, făcând fericite trei persoane: a ta, a soțului tău și a lui Hippolitus. Și, dacă aș fi înțeles ceva mai devreme cum stăteau lucrurile, cu siguranță aș fi avut și eu parte de un câștig…

— Laudă lui Isis, atunci! spuse Fabiana, emoționată, luând o cupă cu vin și întinzând-o senatorului, după ce o ridicase către cer, ca pe o ofrandă adusă zeilor.

— Da, laudă lui Isis, repetă ca un ecou Aurelius și-și goli cupa dintr-o răsuflare.

APENDICE - II

ÎN UMBRA IMPERIULUI

UZANȚE, OBICEIURI ȘI CURIOZITĂȚI ALE ROMEI DIN VREMEA LUI PUBLIUS AURELIUS STATIUS

Sumar:

Roma în vremea lui Publius Aurelius
Gladiatorii
Teatrul de pantomimă
Cultul zeiței Isis
Vin și bere în Roma antică

ROMA ÎN VREMEA LUI PUBLIUS AURELIUS

Gândindu-ne la Roma Cezarilor, fantezia noastră, alimentată de arta neoclasică, de lucrările de artă plastică din muzee și de filmele mamut hollywoodiene, aleargă imediat la imaginea imaculată a marmurei, ca și cum orașul ar fi fost o imensă întindere albă de porticuri și obeliscuri.

În realitate, marmura era, într-adevăr, prezentă peste tot, dar numai ca unul dintre multele materiale de construcție și nici dintre cele mai răspândite. De fapt, în cea mai mare parte, Roma era un oraș clădit din cărămizi, câteodată lăsate ca atare, de cele mai multe ori tencuite în nuanțe vii pe care arhitecții contemporani le folosesc cu atâta zgârcenie. Și colorate erau, de asemenea, aproape toate statuile, coloanele, frizele decorative și portalurile caselor particulare, după cum ne-o dovedesc într-un mod incontestabil resturile de pigment descoperite pe numeroase clădiri.

Un oraș plin de culori, așadar, dar și asimetric, improvizat și haotic, la fel ca toate aglomerările urbane dezvoltate prea în grabă și fără niciun plan de sistematizare; destul de diferit, prin urmare, de celelalte colonii întemeiate de romani, concepute pe baza unei geometrii rigide, în jurul intersectării perpendiculare a celor două străzi principale, de la nord la sud (*cardo*) și de la est la vest (*decumanus*).

Roma era, în concluzie, o mare metropolă, foarte modernă în unele privințe – cum ar fi, de exemplu, rețeaua de canalizare – dar, din alte puncte de vedere, destul de asemănătoare cu capitalele de azi ale țărilor în curs de dezvoltare: în vremea celei mai mari expansiuni, aici trăiau un milion și jumătate de locuitori, două treimi de sex masculin, datorită numărului mare de sclavi și abandonării noilor născuți de sex feminin.

Un milion și jumătate de persoane, îngrămădite în *insulae* foarte înalte, în permanent pericol de prăbușire, „blocuri” enorme cu cinci, șase și chiar șapte etaje, cu apartamente de închiriat, delimitate prin pereți subțiri din lemn, lipsite de vetre de foc, de hornuri și de toalete sau băi. Aceste adevărate turnuri, într-un echilibru instabil, se înălțau deseori pe niște fundații improprii, fără a mai pune la socoteală faptul că

proprietarii, sfidând decretele imperiale, construiau dincolo de limitele permise, făcând ca pericolul de prăbușire să crească.

Aceste *insulae* comunicau între ele printr-o rețea de balcoane și de pasarele din lemn, suspendate pe deasupra trecătorilor cu tot ce se afla pe ele: coșuri, rufe întinse la uscat, jardiniere mari cu tot felul de zarzavaturi necesare la pregătirea hranei. În plus, ulicioarele dintre o clădire și alta erau foarte strâmte. Era normal ca, în asemenea condiții, Roma antică să cadă cu ușurință pradă focului: nu era o întâmplare faptul că așa-numiții *vigiles nocturni,* gardienii de noapte, aveau înainte de toate sarcina de a preveni incendiile și abia după aceea de a limita criminalitatea. Așa se prezenta, în linii mari, situația din vremea lui Claudius; de altfel, după dezastruosul incendiu din timpul domniei lui Nero, cartierele mistuite de flăcări au fost reconstruite după criterii mai raționale, lăsându-se un spațiu mai mare între o clădire și alta, astfel încât să poată trece măcar carul pompierilor.

Romanii nu erau, însă, prea îngrijorați de starea precară a locuințelor în care trăiau, pentru că își petreceau cea mai mare parte a zilei sub cerul liber, pe străzi, în piețe și în clădirile publice; mulți nu se întorceau acasă nici măcar pentru masa de prânz, mâncând la ora amiezii în *thermopolia* și în *popinae* – fast-food-urile din vremea aceea – sau pe trotuare, unde se puteau cumpăra cârnați, turte cu fasole și năut fiert de la vânzătorii ambulanți.

Cu toate acestea, viața în marile *insulae* nu era deloc comodă, mai ales pentru cei care trăiau la mansardă. Cu cât chiriașul locuia mai sus, cu atât inconvenientele erau mai mari: podurile erau un adăpost ideal pentru dezmoșteniți sau pentru lumpenproletariat, nevoiți să doarmă sub acoperișul de olane prost îmbinate prin care bătea ploaia și să-și transporte apa de băut urcând cu greu treptele care, câteodată, erau doar niște schele șubrede din lemn aflate în exteriorul clădirii.

Privilegiații care locuiau într-o *domus* mare, unifamilială, se bucurau, însă, de apă curentă, de toalete și chiar de încălzire, dar numai la parter și la prețuri exorbitante. În Roma existau cam 1700 asemenea case particulare. Nu toate erau, însă, doar cu un nivel și locuite de o singură familie; multe serveau ca bază pentru alte apartamente de la etajele superioare și erau

separate de camerele care dădeau înspre stradă, acestea fiind închiriate ca prăvălii sau ateliere meșteșugărești.

Spre deosebire de acest fond edilitar destul de deficitar, cel puțin din punctul de vedere al păturilor defavorizate ale populației, se remarca o mare răspândire a edificiilor publice, largi, comode și atât de solide încât puteau rezista secole la rând, unele chiar milenii, dat fiind că unele sunt și acum în picioare și sunt folosite în cele mai variate scopuri.

Asemenea clădiri nu erau construite doar de instituții ale statului – se plăteau taxe și ele erau destul de mari – ci și de către unii mecenați mărinimoși. De altfel, niciunul dintre oamenii politici, la început, și dintre Cezari, mai apoi, nu s-a dat vreodată în lături să-și lege numele de un monument cu o oarecare utilitate, făcând astfel un dar poporului: așa au apărut marile bazilici în care se puneau la cale afacerile și se înfăptuia justiția; teatrele, ca acela al lui Pompeius, cu capacitatea de 40 000 de locuri, a cărui structură mai poate fi ghicită în construcțiile care i-au luat locul mai târziu sau cel care și astăzi este aproape întreg, dedicat lui Marcellus; arenele pentru luptele de gladiatori, porticurile, grădinile și, în sfârșit, marile piețe comerciale ca *Macellum* al Liviei și, ceva mai târziu, acel splendid exemplu de centru comercial al antichității, reprezentat de așa numitele Mercati Traianei – Piețele lui Traian – o structură capabilă să reziste și acum comparației cu cele mai moderne edificii din domeniu.

Desigur, într-o societate care cultiva fără complexe plăcerile corpului îmbinate cu cele ale spiritului, nu puteau lipsi nici băile publice, nici bibliotecile.

Printre numeroasele băi publice, *termae,* ale Romei era cea a lui Agrippa, în care se putea intra gratuit. Trebuie menționat, în orice caz, că accesul la o baie comună cu plată costa, de fapt, destul de puțin: doar un sfert de as, adică a douăzeci și patra parte din suma cheltuită zilnic de o familie modestă, incluzându-i și pe sclavi.

Unul după alții, Cezarii (Nero, Domițian, Caracalla…) s-a întrecut în a construi imense stabilimente balneare, ale căror dimensiuni ciclopice mai trezesc admirație chiar și în zilele noastre: este suficient să ne gândim că Michelangelo a ridicat întreaga biserică Santa Maria degli Angeli cu materialul *dintr-o singură* sală a Termelor lui Dioclețian!

Nu erau neglijate, în sfârșit, nici nevoile culturale. La Roma, către sfârșitul perioadei imperiale, existau nu mai puțin de douăzeci și opt de biblioteci publice, multe dintre ele fiind construite încă din primii ani ai Imperiului. Prima dintre ele a fost înființată la începutul erei noastre de Asinius Pollio, care a plasat-o în șaua dintre colinele Quirinal și Capitoliu, pe un pinten de piatră, făcută una cu pământul de Traian, atunci când s-a trecut la construirea faimosului său complex comercial; cea mai mare bibliotecă din Roma, dedicată lui Apollo, a fost darul personal făcut poporului roman de împăratul Augustus a cărui generozitate, nu străină de intențiile de a-și face propagandă, a dat naștere și porticurilor Octaviei, templului lui Marte Ultor și uriașului orologiu solar din Câmpul lui Marte care folosea ca ax central chiar un obelisc egiptean.

Așadar, o mulțime de minuni. Dar cum să le găsești în haosul unui oraș fără margini? Într-adevăr, la Roma nu exista întotdeauna o adresă care trebuia reținută, exact cum se întâmplă și astăzi în unele mari orașe din Orient. Străzile principale și cele mai mult frecventate aveau, desigur, un nume: Via Sacra, Clivus Capitolinus (Colina Capitoliului), Vicus Tuscus, Vicus Patricius, Argiletum și Via Lata, fără a pune la socoteală marile artere prin care se ieșea din oraș (Appia, Latina, Tiburtina, Cassia, Salaria, Aurelia, Praenestina) care duceau către alte regiuni ale peninsulei. Problema apărea, în schimb, în cazul străduțelor și fundăturilor fără nume: într-un asemenea caz, trebuia să se menționeze cel mai apropiat monument, indicând, de exemplu, „a treia *insula* după Arcul lui Ianus” sau „casa din colțul stâng al Porții Caelimontana” sau „prăvălia din spatele templului vechi al Speranței” și așa mai departe.

Nu numai că era greu să găsești un loc anume, dar era o adevărată aventură să și ajungi acolo, într-un oraș imens în care, ziua, era interzisă circulația tuturor vehiculelor trase de animale, cu excepția carului cu care se deplasau Fecioarele Vestale. Decretul lui Caesar, care transforma întreaga Romă într-un oraș al pietonilor, a rămas în vigoare timp de secole întregi. Aprovizionarea – pentru un milion și jumătate de locuitori! – se făcea, prin urmare, noaptea care, din această cauză, nu era numai foarte întunecoasă, ci și grozav de zgomotoasă.

Ca și cum n-ar fi fost de ajuns, în Roma prețurile erau foarte mari: chiria pentru o cameră umedă la mansardă costa cât o căsuță frumoasă de la țară, cu o suprafață mare de teren în jur.

Haotică, suprapopulată, incomodă și, în plus, foarte scumpă: vechea Romă putea fi orice, dar nu un oraș pe placul oamenilor. Și totuși, oamenii din toate țările visau să poată locui aici…

GLADIATORII

Jocurile cu gladiatori, sau *munera,* cunoscute încă de pe vremea etruscilor, au fost curând adoptate și la Roma, astfel încât avem informații despre o primă luptă în anul 264 înainte de Hristos, cu ocazia înmormântării lui Iunius Brutus: la aceste jocuri funebre, tradiția de a oferi sacrificii omenești pentru a îmbuna spiritul defunctului se combina cu aceea, la fel de răspândită la toate popoarele de pe țărmurile Mării Mediterane, de a organiza întreceri în memoria sa.

O dată cu începerea războaielor de cucerire, lauda adusă vitejiei învinșilor (care ridica în slăvi și pe aceea a învingătorilor...) a contribuit și ea la succesul acestei forme de spectacol la care se punea în scenă o reconstituire a bătăliilor purtate de curând, spre delectarea celor rămași acasă.

Politica a fost, însă, aceea care și-a pus pecetea pe popularitatea enormă dobândită de *munera*: jocurile gratuite din arenă au devenit curând o excelentă platformă de lansare pentru cel care intenționa să facă o carieră în *cursus honorum* și măreția jocurilor a crescut peste măsură, ca și numărul confruntărilor și al victimelor.

Încă din secolul I înainte de Hristos, *munera* erau un mare spectacol de masă și aceea a fost perioada în care, datorită răscoalei lui Spartacus, au ieșit la suprafață pericolele pe care acestea îl reprezentau pentru putere.

Faimosul răsculat de origine tracă venea din Capua, oraș în care se aflau cele mai bune școli de instruire din toată peninsula, un loc în care aceste lupte de gladiatori se mândreau deja cu o istorie multiseculară. El și tovarășii săi, cărora li s-au adăugat mulțimi de sclavi fugiți de la stăpâni, erau instruiți excelent, poate chiar mai bine decât legionarii și au obținut cu ușurință victoria în primele lupte, aceasta și pentru că romanii, subapreciind calitățile acelor inamici apăruți prin surprindere, au trimis împotriva lor doar două legiuni.

După neașteptata și usturătoarea înfrângere, suferită în fața unor sclavi, Roma și-a luat toate măsurile de siguranță și a trimis împotriva gladiatorului trac cea mai mare desfășurare de forțe pe care o realizase vreodată pe câmpul de luptă: legiunile lui Pompeius, Crassus și Lucullus reunite. Deși se retrăgea spre Gallia, unde s-ar fi putut salva cu ușurință, Spartacus, îmbătat

de prima victorie, a făcut cale întoarsă, îndreptându-se direct către Roma: greșeală fatală care a dus la nimicirea sa…

Trupurile celor șase mii de supraviețuitori ai bătăliei, răstigniți cu toții, în ciuda uriașei lor valori comerciale, au rămas expuse zile în șir pe șoseaua dintre Capua și Roma, ca un avertisment pentru alți eventuali rebeli. După ce au înăbușit în sânge răscoala lui Spartacus, pentru a preveni pe viitor asemenea surprize neplăcute, romanii au devenit mult mai prudenți: de exemplu, a fost impus obiceiul ca gladiatorii să nu aibă acces la arme decât în timpul antrenamentelor sau al luptelor din arenă.

Când a luat naștere Imperiul, *munera* deveniseră deja nu numai un monopol al statului, ci și, cum s-ar spune astăzi, un business de milioane. Caesar, care avea mania grandorii, adusese în arenă mii de luptători și de fiare sălbatice, cu intenția de a atrage de partea sa plebea în drumul său către puterea supremă; urmașii săi, de asemenea, n-au făcut altceva decât să încerce să-l depășească în număr și în măreție.

Celebră a rămas *naumachia* – o bătălie navală – organizată de Augustus în cartierul Trastevere al Romei și, încă și mai cunoscută cea organizată de Claudius în 52 după Hristos. Aceasta din urmă, desfășurată pe lacul Fucinus pe care împăratul urmă să-l asaneze, întruchipa scene din războiul sicilienilor împotriva celor din Rhodos: s-au luptat 19 000 de gladiatori, cu toții criminali care fuseseră condamnați la moarte. A fost singura ocazie atestată documentar în care a fost rostit celebrul salut: „*Ave imperator*; *morituri te salutant*!” (Salut, Caesar; cei ce merg la moarte te salută!). Răspunzând cu înțelesul unei urări: „*Aut non*!”, adică: „Măcar de nu s-ar întâmpla asta!”, Claudius a riscat să comită o greșeală monumentală, pentru că osândiții la moarte au crezut că fuseseră deja grațiați și, în primele clipe, au refuzat să mai lupte. Lămurindu-se neînțelegerea, s-au arătat a fi cu toții extraordinar de curajoși, astfel că au oferit un spectacol deosebit, „fără a se cruța nici pe ei înșiși, nici pe adversari”, după cum menționează Tacitus în *Analele* sale.

Desigur, nu toți gladiatorii mureau în arenă; dacă așa s-ar fi întâmplat, această meserie nu ar mai fi fost atât de mult râvnită. Mulți dintre ei, dacă luptaseră cu vitejie, primeau grațierea (*missio*) chiar și atunci când fuseseră învinși, după cum putem deduce după punctele dintr-o statistică a victoriilor,

înfrângerilor și grațierilor, ținută de un spectator în amfiteatrul din Pompei, document care s-a păstrat până în zilele noastre. Cel care organizase și oferise publicului *munera* avea dreptul să-l lase în viață pe învins, dar făcea aceasta respectând opinia spectatorilor care puteau striga „*mitte*!” („lasă-l să plece!”) sau „*iugula*!” („ia-i beregata!”). Atunci, organizatorul jocurilor comunica publicului ce decizie luase arătând degetul mare ridicat în sus, pentru a-l cruța pe gladiator, pumnul strâns și cu degetul mare îndreptat în jos, pentru a ordona lovitura mortală.

Dacă ambii luptători se arătaseră a fi la fel de viteji și lupta se terminase nedecis, deseori erau grațiați amândoi. Nu exista milă, însă, pentru lași: curajul, chiar mai mult decât îndemânarea, era ceea ce voiau să admire romanii, așa că gladiatorul trebuia să arate că este gata să moară, dacă se putea chiar și cu surâsul pe buze. Cine se rugase să fie cruțat sau, și mai rău, s-ar fi salvat prin fugă, era imediat urmărit, prins și ucis.

Sunt mai multe tipuri de gladiatori, dar categoria cea mai căutată era cea a retiarilor care, înarmați cu plasă și cu trident, se luptau cu adversari care aveau cele mai diferite arme. Duelul tipic avea loc între retiar și „tracul”, înarmat cu sabie scurtă și apărat de scut și de coif. Mult gustată de public era „vânarea” animalelor sălbatice. Aceste jocuri aveau loc dimineața, într-o arenă amenajată special, astfel încât să reproducă mediul natural din care proveneau fiarele. Numărul și varietatea animalelor erau impresionante: pentru a le face să intre în arenă, erau folosite un fel de ascensoare, în stare să ridice cuștile de la subsol până la nivelul arenei. O machetă care reproduce aceste ascensoare ale antichității se poate vedea astăzi la Muzeul Civilizației Romane din EUR, la Roma.

Dar cine erau gladiatorii și din ce motiv acceptau ei să exercite o meserie atât de periculoasă?

În lumea gladiatorilor se putea intra din multe și diferite cauze. Cazul cel mai obișnuit era acela al prizonierului de război care, în loc să fie executat imediat, avea posibilitatea să se bată în public pentru a rămâne în viață. Același lucru se întâmpla deseori și cu condamnații: alegerea între ștreangul sigur și rezultatul nesigur al unei confruntări cu șanse aproximativ egale făcea ca „jocul” să devină o formă a unei posibile grațieri, acordată aceluia care merita această onoare.

Existau, însă, trei forme distincte de condamnare la jocuri: cele fără nicio șansă (*ad bestias* și *ad gladium*) care, aruncându-l pe vinovat în arenă fără niciun fel de pregătire prealabilă, făceau din el o victimă a unui adevărat măcel; și cea mai blândă (*ad ludum*) care prevedea o perioadă de antrenament în *ludus,* adică o școală de gladiatori.

Cazul cel mai înduioșător era, însă, acela al sclavului căzut în dizgrația stăpânului; el era trimis în arenă ca pedeapsă pentru o greșeală gravă: există informații despre un tânăr favorit al lui Vitellius care, în afară de faptul că era autorul mai multor furturi, se arătase prea îndărătnic în a-i face pe plac puternicului său amant și de aceea a fost trimis în arenă. Stăpânul său l-a salvat în ultima clipă, fiind sigur că, după o asemenea lecție, servitorul va deveni mai maleabil.

Mai erau și *auctorati,* adică voluntarii și, desigur, nu erau puțini: luptele de gladiatori asigurau faimă și câștiguri rapide – la fel ca unele sporturi foarte bănoase de astăzi – așa încât foarte mulți tineri cu capul plin de speranțe se întreceau să ajungă în arenă.

Celebritatea, gloria, ovațiile mulțimii erau atât de ispititoare încât râvneau la ele chiar și personaje deja bogate sau puternice, cum a fost cazul celor doi senatori din timpul domniei lui Caesar care n-au rezistat tentației de a deveni gladiatori; sau împăratul Commodus care îi scandaliza deseori pe conservatori coborând chiar el în persoană ca să lupte în arenă. Nu lipseau, însă, nici inamicii înverșunați ai acestor distracții sângeroase, printre care se aflau mulți stoici, primul dintre ei fiind Seneca, acesta spunând următoarele în *Scrisori către Lucilius*: „Cine a ucis deja trebuie să se lupte cu alții care-l vor ucide, iar învingătorul trebuie păstrat bine pentru a fi și el, la rândul său, ucis…”

Cu toate acestea, opoziția venită din partea stoicilor n-a avut prea mari efecte și *munera* au rămas, alături de cursele cu care de luptă, sportul cel mai popular din lumea romană. Pentru a înlesni desfășurarea luptelor, foarte multe orașe din Imperiu, mici sau mari, au construit câte un amfiteatru: au fost descoperite aproape două sute, în Europa, Africa de Nord și Orientul Mijlociu.

Nu puține dintre aceste construcții solide au rezistat scurgerii timpului, fiind, treptat, „restructurate” ca să lase loc altor, mai

puțin sângeroase spectacole: așa s-a întâmplat cu Colosseumul, arena din Verona, cea din Pola (Croația), din Arles (Franța), din El Djem (Tunisia), din Trier (Germania), ca și cu amfiteatrele din Pozzuoli, Capua, Pompei, Arezzo și multe altele. Până și la Paris, în spatele grădinii botanice, mai sunt vizibile și astăzi tribunele unei mici arene, incluse în perimetrul unei grădini publice.

TEATRUL DE PANTOMIMĂ

În ciuda indignării moraliștilor, în timpul Imperiului pantomima a devenit forma cea mai răspândită a spectacolului teatral, depășind în popularitate comedia clasică după modelul lui Plaut și Terențiu, chiar și faimoasele *fabulae atellanae,* farse care aduceau în scenă câteva personaje fixe, ca Maccus (*stupidus*), Buccus (fanfaronul care lua întotdeauna o bătaie zdravănă) și Pappus (bătrânul zgârcit și libidinos).

În pantomimă, subiectul – bazat, în general, pe pățanii create de adulter și pe parodii erotice ale episoadelor din mitologie – era, evident, mai puțin important decât abilitatea histrionică a actorului care putea improviza după cum îl tăia capul: reprezentația, de fapt, era jucată prin gesturi și mai ales prin limbaj, atât de libertin și de trivial încât provoca accese de furie scandalizată cenzorilor.

Și, de fapt, adversarilor înverșunați ai acestui tip de spectacol – mai ales scriitori creștini – le datorăm informațiile în acest domeniu: pentru a putea condamna cât mai aspru pantomima, au fost nevoiți să descrie în amănunțime vulgaritatea și expresiile obscene; în felul acesta, datorită efortului lor moralizator, noi putem reconstitui astăzi, cu destulă exactitate, o asemenea formă de amuzament. Scenele îndrăznețe și licențioase, textele lascive și triviale, obiceiul actorilor de a juca aproape goi sau chiar în costumul lui Adam – o anume Arbuscula a fost dată afară dintr-un teatru pentru că refuza să joace rolurile prea deocheate – îi scârbeau pe conservatori, care biciuiau permanent pantomima cu atacuri violente care nu erau luate în seamă de nimeni.

Cât despre *mimulae,* primadonele acestui gen de teatru, ele erau considerate „persoane de moravuri ușoare” chiar și de aceia care veneau să le aplaude; erau, deci, considerate de aceeași factură cu prostituatele, chiar dacă mulți romani, fermecați de „charisma” unor asemenea actrițe, erau dispuși să facă orice nebunii ca să le intre în grații, după cum o demonstrează faptul că Augustus a trebuit să le interzică senatorilor contractarea unei căsătorii cu vreuna dintre ele. Aceasta, de altfel, nu le-a împiedicat pe *mimulae* să continue să fie prezente, mai mult sau mai puțin oficial, în lumea bună sau să accepte cadouri substanțiale de la cetățeni iluștri: de fapt,

același obicei îl aveau și colegii lor bărbați care erau deseori răsplătiți de matroanele bogate care căutau senzații tari…

CULTUL ZEIȚEI ISIS

Isis și Osiris erau divinități foarte vechi, venerate în Egipt cu două milenii înainte de întemeierea Romei. În mitologia egipteană, când perfidul frate Seth îl ucide pe Osiris și-i împrăștie trupul în toate colțurile lumii, zeița Isis caută fragmentele unul câte unul, le transportă cu evlavie într-un sarcofag în timpul îndelungatei sale călătorii pe mare, după care le pune pe fiecare la locul lui, reușind să-și readucă la viață soțul mort și să-i nască fiul, pe Horus, sortit să răzbune moartea tatălui său.

Când Ptolemeii devin suveranii Egiptului, adaugă noi forțe cultului zeiței Isis și a corespondentului ei masculin, Serapis – cu care era identificat vechiul Osiris – adăugându-i ritualuri de origine greacă. Această nouă religie, sinteză a două mentalități atât de diferite, trece de granița naturală a văii Nilului pentru a se răspândi în întregul bazin mediteranean și, după aceea, până la extremitatea de nord a Europei.

În Italia, Isis ajunge la Putteoli (actualul Pozzuoli) în secolul al II-lea înainte de Hristos, împreună cu marinarii din flota alexandrină și atrage curând o mulțime de adepți în întreaga provincie Campania. Curios lucru, cea mai puternică rezistență în calea răspândirii cultului este tocmai a Romei, unde vechea clasă conducătoare declanșează o luptă dură pentru a o exclude pe Isis dintre zidurile orașului și din inima celor care credeau în ea.

Practicile exotice, emoțiile violente, stimularea simțurilor, misterul care înconjoară cultul ei îi pun în stare de alarmă pe conservatorii din Urbs, pentru care Isis reprezintă simbolul unui Orient indulgent în materie de morală, corupt și corupător: de cinci ori, Senatul republican decide să i se distrugă statuile și să se dărâme altarele. Nu face excepție Augustus care are o ură personală împotriva zeiței, protectoare a marilor săi dușmani, Antoniu și Cleopatra; nici Tiberius, hotărât să-i persecute pe preoții zeiței după un scandal în care au fost implicate matroane ale nobililor autohtoni.

Fără să ia în seamă represiunile, credincioșii se înmulțesc, însă, și, la moartea lui Tiberius, sosește, în sfârșit, momentul revanșei: Caligula, noul împărat, pune să fie construit în onoarea lui Isis un mare templu pe platoul *Septa Iulia,* pe Câmpul lui

Marte, iar urmașii săi (în special Domițian) îl împodobesc cu noi și prețioase obiecte de cult în stil egiptean, astfel încât să facă din el unul dintre cele mai sugestive monumente ale întregii Rome. De atunci, până la sfârșitul secolului al IV-lea după Hristos, procesiunile închinate zeiței străbat străzile orașului, cu purtătorii care duc capelele sacre, *stolistae* care îmbracă statuile, coafezele care îi piaptănă părul cu piepteni prețioși din fildeș, dadofori care o însoțeau cu făcliile aprinse…

Ca patroană a navigatorilor, Isis avea în fiecare an o ceremonie solemnă în ziua în care se reluau călătoriile pe Marea Mediterană. În cursul unui asemenea ritual, se celebrează *navigium Isidis*, voiajul pe mare al zeiței care ducea cu ea trupul răposatului său soț. O frumoasă descriere a acestei călătorii se poate citi în *Măgarul de aur* al lui Apuleius.

Alături de Astarte, Hathor, Demetra și Cibele, Isis este divinitatea feminină cea mai venerată în Imperiu, dar cultul său nu mai are decât foarte puțin din modul în care o venerau vechii egipteni: aflată în centrul unei religii misterice complexe, este considerată salvatoare și regeneratoare, mamă și soră a celor muritori și a nemuritorilor, ajungând chiar să concentreze în ființa sa caracteristicile tuturor celorlalte zeițe. Ceremoniile publice desfășurate în onoarea sa sunt fastuoase, dar neofitul poate participa la ritualuri abia după o catehеză adecvată, trecând prin complicate ceremonii de inițiere care simbolizează renașterea sa spirituală.

Spre deosebire de zeii păgâni antici, care se mulțumesc doar cu câteva sacrificii aduse periodic, Isis trebuie îngrijită în fiecare zi, trezită în zori, îmbrăcată și parfumată. La asfințit, statuia ei este închisă din nou în templu, iar a doua zi ritualul cotidian se desfășoară cu aceleași operațiuni. Este o zeiță care cere multă muncă, adică devotament; în schimb, însă, deschide larg pentru credincioși ușile lumii de dincolo de mormânt, acolo unde Osiris-Serapis este rege: așa cum soțul zeiței a murit și s-a născut din nou, tot astfel credinciosul va muri și va renaște la o nouă dimensiune a existenței. „Atât timp cât este adevărat că Osiris trăiește, va trăi și el”, spune un text religios egiptean.

Iseum, templul lui Isis, cu nelipsitul *purgatorium* destinat purificării sacre – apa purificatoare ca element al curățeniei spirituale constituia, de fapt, o trăsătură esențială a cultului – era prezent în fiecare oraș al Imperiului. La Pompei, ruinele

sanctuarului se află în *insula* a șaptea din *Regio VIII,* iar obiectele găsite acolo pot fi văzute într-o sală din Muzeul Arheologic Național din Napoli.

VIN ȘI BERE ÎN ROMA ANTICĂ

În Roma antică, vinul era băutura prin excelență, ale cărei efecte amețitoare erau atât de temute încât, la începutul epocii republicane, era interzis copiilor, sclavilor și, mai ales, femeilor: tradiția stabilea chiar *ius osculi,* adică dreptul pe care-l avea *paterfamilias* să sărute pe gură toate femeile din casă, pentru a fi sigur că ele nu băuseră vin. Ultima condamnare pe care a suferit-o o matroană băutoare datează din anul 194 înainte de Hristos; în vremea Imperiului, vinul era consumat fără opreliști de amândouă sexele.

Era băut mai ales după cină, în cantitățile permise de un comesean, ales de ceilalți *magister bibendi*: jocul cel mai obișnuit la banchete consta în a obliga gazda să bea atâtea cupe câte litere avea numele său. După părerea medicilor, însă, un om cumpătat nu ar fi trebuit să bea decât trei cupe – una pentru toast, una pentru dragoste, iar a treia pentru somn – abținându-se de la următoarele care se considera că duc la violență, la încăierare și la nebunie.

Astăzi, o asemenea prudență nu poate decât să ne mire, pentru că vinul anticilor, amestecat cu multă apă, rar depășea o tărie de cinci grade. Produsul natural, dens și aspru, era, de fapt, greu de băut... Da, pentru că băutura pe care romanii o numeau vin, deși era făcut din suc de struguri fermentat, nu avea nici aroma și nici gustul celui din zilele noastre: procedeele prin care se realiza conservarea lui îi denaturau, de fapt, complet caracteristicile. Tehnicile de producere a vinului, încă destul de primitive, nu reușeau nici măcar să împiedice acidularea lui în butoaie, acestea fiind, de aceea, unse cu rășină sau chiar cu smoală. Cu toate acestea, era întotdeauna nevoie să fie amestecat cu must oprit din fermentare și îndulcit cu miere.

Candidum sau *atrum,* alb sau roșu, vinul era, în orice caz, prea „greu” și trebuia diluat cu apă, într-o proporție de cel puțin trei părți la două, dacă nu chiar trei la una. Pentru a-l drege, băutorii rafinați foloseau apă de mare, ca în cazul faimosului vin grecesc de Cos și-l aromatizau cu extract de trandafiri, violete și levănțică sau cu un buchețel de ierburi aromatice. Iarna se bea clocotit și dres cu mirodenii, ca vinul nostru brulé, în timp ce vara se prepara deseori cu apă foarte rece (sau chiar cu zăpadă)

și se amestecau în el și alte ingrediente care-l făceau să semene cu sangria spaniol de astăzi, adică vinul cu adaos de lămâie.

Importantă era data producției: vinurile de calitate bună și foarte bună, vechi chiar de douăzeci de ani, aveau menționat pe amforele mari din lut anul în care fuseseră culeși strugurii și soiul viței; cele excepționale, prin învechire sau calitate, erau păstrate cu o etichetă explicativă atârnată de gâtul amforei. Anul cel mai bun a fost acela al consulului Opimius, un an care trebuie să fi fost cu adevărat ieșit din comun, din moment ce vinurile cele mai prețioase erau numite *opimii,* prin antonomasie.

Existau și așa-numitele vinuri aperitive, de stimulare a poftei de mâncare, care se beau cu înghițituri mici înainte de cină sau la gustări. Se pare că romanii au fost și inventatorii vermutului care și-a luat numele de la germanul *wermut* (absint), termen prin care a fost tradus latinescul *absinthium.*

Albanus, Calenus, Setinus, Ulbanus de Cumae, Erbulus, Tiburtinus, Fundanus, Trifolinius, Labicanus, Cecubus sunt doar câteva din vinurile romane, dintre care se remarcă excelentul Falernus, menționat de toți autorii clasici. La urmă, trebuie citat și vinul de Marsilia, unul dintre cele mai proaste, care era considerat chiar toxic: patricienii zgârciți, dar care țineau să-i mulțumească pe numeroșii lor *clientes,* le ofereau protejaților lor o *sportula* zilnică din acest vin, pentru a face economie…

În orice caz, bun sau rău, vinul era apreciat ca băutură de persoanele civilizate. Nu la fel se întâmpla cu berea, acea *cervesia* care, răspândită în Egipt, Gallia și în Iberia, era disprețuită de romani ca o băutură bună doar pentru barbari. Produsă pe scară largă prin fermentarea orzului și secarei, dar încă fără hamei, *cervesia* era mult mai puțin amară decât berea din zilele noastre. La Roma, unde era folosită doar pentru refacerea bolnavilor, cei care beau bere erau priviți ca niște ciudați…

GLOSARUL TERMENILOR LATINEȘTI, AL LOCURILOR GEOGRAFICE ȘI AL PERSONAJELOR ISTORICE CARE APAR ÎN ROMAN ȘI ÎN POVESTIRE

• GLOSARUL TERMENILOR GRECEȘTI ȘI LATINEȘTI

Ab Urbe condita: de la întemeierea Romei (literal, „de la orașul întemeiat”). Data tradițională a nașterii Romei este 21 aprilie 753 înainte de Hristos.
Ad bestias: condamnare la luptă cu fiarele sălbatice, fără un antrenament prealabil.
Ad ludum: condamnare la luptă în arenă, după antrenamentul necesar.
Archimagirus: bucătar-șef.
Armamentarium: magazie de arme, armurărie.
Asinella: fată de moravuri ușoare. La Roma, animalul leneș prin excelență era asinul, catârul (nu porcul care, însă, se bucura de o reputație excelentă).
Ave (plural, *avete*): salut la întâlnirea cu o persoană.
Balneatores: băieși.
Calamistrum: fier încins pentru ondularea părului, drot.
Calcei: cizmulițe înalte, încheiate cu șireturi de piele, cele ale senatorilor era negre, cu patru panglici și o mică lună din argint ca ornament.
Calidarium: cadă, bazin cu apă caldă la băile publice.
Caupona: tavernă, crâșmă.
Cervesia: bere.
Clientes: „clienți”, în sensul de protejați ai unui personaj de rang înalt. *Clientes* erau obișnuiți să-și omagieze stăpânul în schimbul unei *sportula* (vezi).
Clivus: stradă în pantă, cum era *Clivus Capitolinus* care ducea pe colina Capitoliului.
Cosmetica: esteticiană.
Crepidae: papuci de casă.
Criptoporticus: coridor subteran.
Cursus honorum: „calea onorurilor” pe care cetățenii romani era nevoiți s-o parcurgă înainte de a-și putea

depune candidatura pentru funcții politice mai înalte. Astfel, pentru a deveni consul, candidatul trebuia să fi fost mai întâi magistrat orășenesc și pretor. În timpul perioadei imperiale, însă, au fost permise multe excepții de la această regulă care fusese stabilită de Sulla pentru a-i ține sub control pe candidații la postul de consul și a împiedica ascensiunea lor prea rapidă.
Dactyliotheca: dulăpior, casetă pentru inele.
Defrutum: must oprit din fermentație.
Denarius (plural, *denarii*): monedă romană valorând patru sesterți.
Dixerunt: (literal, „au spus”): în felul acesta, judecătorii romani confirmau încetarea anchetelor.
Doctores: antrenori.
Dolium: chiup, amforă mare.
Dominus (vocativ, *domine*): stăpân.
Domus: casă mare, locuită de o singură familie, doar cu parter, din care au rămas multe la Herculaneum și la Pompei. Existau mai puțin de două mii în întreaga Romă, unde, dat fiind costul prohibitiv al terenului construibil, existau, în schimb, multe *insulae* (vezi).
Duumvir: fiecare dintre cei doi magistrați care constituiau un duumvirat.
Ekklesiasterion: sala de adunare a adepților cultului zeiței Isis.
Eros, Pothos, Himeros: divinități protectoare ale amorului carnal sub toate formele sale.
Essedarii: gladiatori care luptau urcați în care de război.
Familia: familia romană care-i cuprindea, de asemenea, pe sclavi și pe liberți.
Fauces: spațiul mai strâmt prin care se pătrundea într-o *domus.*
Flabelliferi: sclavi care aveau misiunea de a face vânt cu evantaie mari.
Frigidarium: bazinul cu apă rece din băile publice.
Frumentaria: corăbii mari care transportau grâul necesar pentru hrana Romei, pe ruta care pornea din portul Alexandria până la cel din Puteoli mai întâi, apoi

în cel de la Ostia, când a fost terminată construcția acestuia.
Fullones: spălători și vopsitori.
Fullonica: spălătorie, vopsitorie.
Funalia: torțe din rășină care erau atârnate pe pereți pentru iluminarea pe timp de noapte.
Gustatio: aperitiv, gustare.
Hetairă: curtezană mai stilată.
Insula: construcție de locuit cu mai multe etaje, chiar cinci sau șase, bloc de locuințe, împărțit în apartamente de închiriat. Ruine ale multor *insulae* se mai pot vedea încă în săpăturile de la Ostia.
Iseum: templul lui Isis. Resturile unui *Iseum* de la Pompei sunt păstrate în Muzeul Național din Napoli.
Iugula: „taie-i gâtul!”
Lacerna: mantie cu glugă.
Laena: mantie.
Lanista: proprietar sau răspunzător de gladiatori și impresar al jocurilor.
Laticlavius: panglică lată roșie care împodobea toga și tunica senatorilor. Cavalerii purtau și ei o panglică roșie, dar mai îngustă.
Libera cena: ultima masă a gladiatorilor dinainte de luptă.
Libitinarii: ciocli.
Ludi: jocuri, lupte de gladiatori.
Ludus Magnus: școală și cazarmă de gladiatori. Ruinele celui mai faimos *ludus* din Roma, construit la ordinul lui Claudius sau, mai probabil, al lui Domițian, se mai pot vedea și astăzi în Via Labicana.
Lunula: mica lună de fildeș care împodobea *calcei* senatorilor, indicându-le rangul social.
Lupa: prostituată.
Malluvio: găleată.
Mappa: șervet mare pe care musafirii și-l aduceau de acasă și, câteodată puneau în el resturi de la prânz pe care le luau cu ei ca să le mănânce a doua zi.
Mimula: actriță măruntă.
Mirmilloni: gladiatori care aveau coiful împodobit cu un pește.

Mitte! Textual: „trimite!” (se subînțelege: gladiatorul învins). Cu alte cuvinte: „lasă-l să plece viu!” Este corespondentul palmei deschise sau a degetului mare îndreptat în sus.
Morituri: cei care vor muri.
Mulsum: vin cu miere.
Munera: lupte, jocuri de gladiatori.
Munera sine missione: jocuri fără posibilitatea de grațiere.
Naumachia: luptă pe apă, simularea unei bătălii navale.
Necromanteion: în limba greacă: „oracolul morților”, își avea sediul la vărsarea râului Acheront, în Trepotius din Epir, la sud de actuala Igumenița.
Nomenclatores: sclavi care aveau sarcina de a-i anunța stăpânului numele protejaților.
Nummi: monede de aur.
Nundinae: zile de târg; de asemenea și perioada de nouă zile dintre un târg și altul.
Patres conscripti: senatori.
Palla: un fel de pardesiu de damă.
Panem et circenses: pâine și jocuri la circ.
Parca: cele trei Parce țeseau firul vieții. Ultima dintre ele, Parca prin excelență, tăia acest fir și omul murea.
Parma: scut mic, rotund.
Pocillatori: sclavi care se ocupau cu pregătirea vinului pentru a fi servit la masă.
Popina: tavernă, cârciumă.
Posca: băutură răcoritoare preparată din apă amestecată cu oțet.
Probatio: în limbajul anchetatorilor și al judecătorilor, expunerea de probe de către acuzare sau de către apărare.
Purgatorium: încăpere în care era așezat bazinul cu apă purificatoare. Apa sacră ca instrument de purificare era un element esențial al cultului lui Isis.
Retiari: gladiatori înarmați cu plasă și trident.
Salutatio: salut omagial de dimineață, adresat către *clientes.*
Salutigeruli: sclavi care duceau mesaje sau saluturi.

Sanarium: infirmerie sau spital din interiorul cazărmii gladiatorilor.
Sapa: must oprit din fermentație.
Sapo: săpun.
Secutores: literal, „urmăritori”. Gladiatori care luptau contra retiarilor.
Servus ab admissione: servitorul *ab admissione* avea misiunea de a controla pe cei care intrau într-o *domus.*
Sibylla Cumana: la Cumae, preoteasa prin intermediul căreia vorbea oracolul lui Apollo.
Sica: sabie scurtă, de unde vine termenul din limba italiană „sicario”, ucigaș plătit, asasin.
Solea (plural, *soleae*): sandală, încălțăminte.
Specularia: geamurile opace ale lecticii.
Spoliarium: morgă.
Sportula: dar în natură sau în bani pe care stăpânul îl oferea în schimbul unei *salutatio* (vezi).
Synthesis: haină grecească, folosită în general la banchete.
Tablinum: sufragerie, birou, cameră în care se încheiau afaceri.
Tepidarium: cada cu apă călduță din băile publice.
Thermopolium: echivalentul roman al unui fast-food, având niște tejghele în care erau instalate chiupuri mari de teracotă pentru supele calde. Aceste localuri erau foarte răspândite atât în Roma, cât și în centrele urbane din provincie: există numeroase exemple la Pompei, Herculaneum și Ostia.
Vale: (plural, *valete*): rămâi sănătos. Salut de despărțire.
Vestiaria: sclavă care avea în grijă garderoba stăpânului.
Virtus: suma virtuților și a comportamentelor care se potriveau cu *vir,* bărbatul roman. Cuvântul „virilitate” are aceeași origine.
Vivarium: loc în care se țineau fiarele pentru luptele din arenă.
Vomitoria: căi de acces în amfiteatru.

- **GLOSARUL PERSONAJELOR ISTORICE**

Agrippina: numită „cea Mică” (Minor), pentru a o deosebi de mama sa (Agrippina „cea Mare”, Maior), era fiica generalului Germanicus și mama lui Lucius Domitius, care și-a luat mai târziu numele de Nero.
Atticus: savant și erudit care a trăit în ultimul secol înainte de Hristos. A locuit la Atena, unde a intrat în contact cu filosofia epicuriană. A fost prieten cu Cicero și autor al mai multor tratate despre istoria Romei.
Cestius: pretor și tribun al plebei, mort în anul 12 înainte de Hristos. Mormântul său din marmură, în formă de piramidă, se mai poate vedea la Roma, lângă Poarta San Paolo.
Claudius: împărat roman. Nepot al împărătesei Livia, pe linie paternă, a fost cel de-al patrulea suveran al Romei, după Octavianus Augustus, Tiberius și Caligula. Urmându-i acestuia din urmă în anul 41 după Hristos, Claudius a reinstaurat (formal) autoritatea Senatului, a acordat cetățenie romană locuitorilor din mai multe colonii, a încurajat ascensiunea socio-politică a „clasei ecvestre”, a întărit dominația Imperiului în Mauritania, Iudeea și Tracia. Căsătorindu-se a treia oară, cu Messalina, a luat-o de soție, ulterior, pe nepoata sa, Agrippina „cea Mică”, adoptându-l pe fiul acesteia și al lui Domitius Ahenobarbus: viitorul Nero.
Messalina: soția mult-iubită a lui Claudius și mamă a copiilor acestuia, Octavia și Britannicus, va fi condamnată de împărat la moarte când, după repetate adultere, va unelti împotriva lui pentru a da tronul pe mâna lui Silius, amantul său.
Pallas: fostul sclav al lui Claudius, devenit ministru al finanțelor, după o carieră foarte rapidă.

- **GLOSARUL LOCURILOR GEOGRAFICE**

Augustodunum: actualul Autun, în regiunea franceză Bourgogne.

Baia: numit și „pusilla Roma” (mica Romă), era un imens centru termal și cea mai elegantă stațiune de vilegiatură din antichitate. Aici își aveau reședințele de vară personajele de vază ale Romei, inclusiv împăratul. De-a lungul secolelor, fenomenul de scufundare a uscatului a făcut ca marea să acopere un mare număr de construcții romane; cu toate acestea, în Parcul arheologic din localitate se mai pot vizita și astăzi ruinele băilor publice și ale unor *villa.*
Bauli: actualul Bacoli, în apropierea golfului Pozzuoli.
Bononia: actuala Bologna.
Clivus Publicus: la Roma, stradă care urca pe colina Aventinului.
Delfi: oraș din Grecia, sediu al faimosului oracol al lui Apollo, care prezicea viitorul prin intermediul Pythiei sau Sibylla Delfica.
Flumentana: la Roma, una dintre porțile existente în zidurile orașului, care se deschidea probabil între Forum Boarium și Forum Olitorium, cam în dreptul podului Emilius.
Forum Gallorum: actualul Castelfranco Emilia, în apropiere de Modena.
Herbita: actualul Nicosia, orășel sicilian din provincia Etna (a nu se confunda cu capitala cu același nume a Republicii Cipru).
Mare Nostrum: definiție romană a Mării Mediterane.
Mutina: actualul oraș Modena.
Neapolis: actualul Napoli.
Pithecusa (literal: „insula maimuțelor”): actuala Ischia, numită de romani și Aenaria.
Praeneste: actuala Palestrina, situată la poalele munților Prenestino, nu departe de Roma.
Puteoli: actualul Pozzuoli.
Taprobane: actuala Sri Lanka (insula Ceylon).
Vicus Patricius: la Roma, strada care, de la Argiletum și porțile Suburrei, urca pe colina Viminal.
Vicus Tuscus: la Roma, stradă care, începând de la Forul roman, din dreptul templului lui Castor și Pollux, ajungea până în Forum Boarium.

DANILA COMASTRI MONTANARI

Profil biografic al autoarei

Danila Comastri Montanari, creatoarea lui Publius Aurelius Statius, s-a născut la Bologna în 1948. Părăsește școala mai devreme pentru a intra la universitate și a trăi acolo cea mai importantă perioadă a vieții sale.

Și-a luat licența în Pedagogie și în Științe politice, apoi, timp de douăzeci de ani, a predat și a călătorit în toate cele patru colțuri ale lumii. În 1990 a scris primul său roman, *Mors tua,* și de atunci s-a dedicat pe deplin prozei, în special unui gen, acela al romanului polițist istoric, care îi permitea să îmbine principalele domenii care o interesau: studiul trecutului (în special civilizațiile antice) și preferința pentru intrigile *mystery.*

Fumătoare înrăită, apreciază băuturile alcoolice, refuză să țină vreo dietă, frecventează stațiuni termale și săpături arheologice, citește romane polițiste, studii de istorie, clasicii latini, greci și chinezi. Este o fanatică utilizatoare a Internetului, unde are câteva situri web. Trăiește într-o casă mare din centrul orașului Bologna, împreună cu soțul, fiica, două pisici, un papagal, două sute de plante, zece mii de cărți și cinci computere.

virtual-project.eu